SF

eridanas

Isaac Asimov

FONDO PRELIUDIJA

463 PASAULINĖS FANTASTIKOS AUKSO FONDAS

PASAULINĖS FANTASTIKOS AUKSO FONDAS

Isaac Asimov

FONDO PRELIUDIJA

PASAULINĖS FANTASTIKOS AUKSO FONDAS

Isaac Asimov

FONDO PRELIUDIJA

Mokslinės fantastikos romanas

Iš anglų kalbos vertė
VLADA BAUBONIENĖ

Kaunas
2009

Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas", 463 tomas
Serija įkurta 1990 m.

Isaac Asimov
PRELUDE TO FOUNDATION
New York, Bantam Spectra, 1989

UDK 820(73)-3
As23

www.eridanas.lt

ISBN 978-9986-97-261-7
ISSN 1822-6302

1 skyrius
MATEMATIKAS

KLEONAS PIRMASIS - paskutinysis Galaktikos Imperatorius iš Antunų dinastijos. Gimė 11988 Galaktikos Metais. Tais pačiais metais gimė ir Haris Seldonas. (Manoma, jog Seldono gimimo data, kurios tikslumu daug kas abejoja, beveik sutampa su Kleono. Yra duomenų, jog su valdovu Seldonas susipažino vos tik atvykęs į Trantorą.)

Užėmęs Imperatoriaus sostą (tai atsitiko 12010 m., kai jis buvo vos dvidešimt dvejų), Kleonas Pirmasis valdė Imperiją išskirtinai ramiu laikotarpiu. Turint galvoje, kokie neramūs buvo laikai prieš jam žengiant į sostą, įsiviešpatavusią taiką ir ramybę galima laikyti išmintingo bei sumanaus jo sekretoriaus Edo Demerzelio nuopelnu, kuris taip vengė viešumo, jog tikslių duomenų apie šį žmogų išliko labai nedaug.

O pats Kleonas...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA*

1

Nusižiovavęs, Kleonas prabilo:

- Sakyk, Demerzeli, gal kartais girdėjai apie žmogų vardu Haris Seldonas?

...Kleonas valdė jau daugiau nei dešimtmetį ir kartais (ypatingai svarbiomis progomis), apsirengęs paradiniais drabužiais su visomis regalijomis, atrodydavo tikrai įspūdingai - galingas valdovas panašus į holografinį atvaizdą sienos nišoje už savo nugaros. Atvaizdas buvo pateiktas taip, kad esančių kitose nišose Kleono protėvių figūrų fone atrodytų kiek galima palankiau.

Atvirai sakant, paveikslas nelabai atitiko realybę. Kaštoniniai Imperatoriaus plaukai nebuvo tokie vešlūs; dešinysis viršutinės lūpos kraštas nuleistas, kairysis kiek pakeltas. Dėl nesuprantamų

* Visos citatos, leidėjams sutikus, paimtos iš Galaktikos Enciklopedijos 116 leidimo, pasirodžiusio 1020 metais Terminuse. Jį išleido Galaktikos Enciklopedijos leidykla.

priežasčių šių apmaudžių smulkmenų paveiksle nesimatė... Be to, jei Imperatorius atsistotų šalia savo statulos, kurios ūgis buvo metras aštuoniasdešimt trys centimetrai, būtų akivaizdu, jog iš tiesų valdovas kiek žemesnis... ir ne toks lieknas.

Bet paveikslas atsirado tada, kai Kleonas buvo ką tik karūnuotas. Žinoma, tada jis buvo jaunesnis. Nors jis ir dabar atrodė neblogai. Laisvomis nuo oficialių ceremonijų valandomis jo veidas retsykiais nušvisdavo paprastu žmogišku gerumu bei švelnumu.

Demerzelis labai mandagiai bei pagarbiai atsakė:

- Haris Seldonas? Šitas vardas man nieko nesako, sere. Ar verta juo pasidomėti?

- Vakar vakare man apie jį papasakojo mokslo ministras. Pamaniau, gal tu ką nors žinai apie tą jaunuolį.

Sekretorius vos pastebimai susiraukė, nes raukytis Imperatoriaus akivaizdoje niekam nevalia.

- Sere, mokslo ministrui pirmiausia derėjo apie tą žmogų pranešti *man*. Juk aš Vyriausybės sekretorius. Jei kiekvienas ministras užvers jus informacija...

Kleonas kilstelėjo ranką, ir sekretorius išsyk nutilo.

- Na, Demerzeli, kartais nebūtina laikytis formalumų. Tiesiog sutikau ministrą priėmime, ir jis pradėjo pasakoti. Negalėjau pertraukti jo, pats supranti. Žinai, aš nepasigailėjau - informacija pasirodė man pikantiška ir įdomi.

- Kokia prasme, sere?

- Matai, tie seni geri laikai, kai klestėjo mokslas, ypač matematika, jau praėjo. Maniau, jog viskas jau atrasta. Bet, pasirodo, ir dabar dar gali atsitikti kai kas įdomaus. Bent jau mane tuo įtikino.

- Sere, ar jus įtikino mokslo ministras?

- Taip. Jis man pasakė, jog Haris Seldonas kalbėjo matematikų kongrese, Trantore. Jie kartą per dešimtmetį vis dar rengia kongresus. Seldonas tikino įrodęs, jog galima numatyti ateitį... matematiškai.

Demerzelis leido sau šyptelėti.

- Manau, jog arba mokslo ministras suklydo, kažko nesuprato, arba klysta tas matematikas. Ateities pranašystės - tai vaikiškos pasakaitės.

- Tu taip manai? Bet juk žmonės tuo tiki.

- Sere, žmonės daug kuo tiki.

- Bet jeigu jie *tuo* tiki, net nesvarbu, ar pranašystės tikslios. Jei tas matematikas išpranašaus, jog aš valdysiu ilgai ir sėkmingai, o Imperija suklestės... hm-m-m... kas čia blogo, leisk paklausti?

- Išgirsti tokią pranašystę, žinoma, malonu, bet kokia iš to nauda, sere?

- Kokia nauda? Labai didelė! Svarbiausia, kad tauta tuo patikėtų. Tai jau labai daug. Daugybė pranašysčių išsipildo tik todėl, kad žmonės tuo tiki. Ar tik ne tu pats kadaise man apie tai kalbėjai?

- Turbūt, sere, - pripažino Demerzelis. Jis įdėmiai žiūrėjo į Imperatorių svarstydamas, ar verta jam prieštarauti, ar leisti monarchui išsikalbėti. - Bet jeigu taip, pranašu galima pasirinki bet ką.

- Žmonės bet kuo nepatikės. O štai matematikas, galintis pagrįsti savo teiginį gausybe įmantrių formulių ir apipinti nesuprantama terminologija, visai kas kita. Vargu, ar kas jį supras, tačiau patikės beveik kiekvienas.

- Sere, - Demerzelis pagarbiai nulenkė galvą, - jūsų išmintis, kaip visada, neprilygstama. Mes gyvename neramiais laikais, todėl būtina siekti taikos ir ramybės, tuo labiau, kai galima tą padaryti nenaudojant nei ginklų, nei pinigų. Tačiau ankstesni panašūs bandymai nedavė teigiamų rezultatų.

- Būtent, - patenkintas atsakė Imperatorius. - Surask tą Harį Seldoną. Ne kartą tvirtinai, jog tavo rankose visos mūsų neramaus pasaulio gijos - netgi tos, kurios man nepasiekiamos. Tai truktelėk vieną jų ir atgabenk man šitą matematiką.

- Klausau, sere, - pasakė Demerzelis. Jis ir pats jau pastebėjo Seldoną ir dabar mintyse dėkojo mokslo ministrui už tai, kad šis atliko jo darbą.

2

Tuo metu Haris Seldonas neatrodė išskirtinai įspūdingai. Jis buvo Imperatoriaus Kleono bendraamžis - trisdešimt dvejų metų juodaplaukis vyriškis, nedidelio ūgio, švelnios lygios odos, linksmo veido. Rengėsi, kaip tikras provincialas.

Vėliau... tie žmonės, kurių vaizduotėje Haris Seldonas buvo legendinis herojus, mitinis pusdievis, šitą žmogų matė žilą, raukšlių išvagotu veidu, su išmintinga šypsena lūpose, sėdintį invalido vežimėlyje... Bet dabar Seldonas buvo būtent koks, kaip čia aprašytas.

Iš prigimties linksmas, žvalus, šiomis dienomis jis jautėsi ypač laimingas - juk jam teko garbė kalbėti kongrese. Be to, jo pranešimas atkreipė kai kurių žmonių dėmesį. Pats senis Osterfitas linktelėjo jam ir pagyrė: "Išradinga, jaunuoli. Labai išradinga." Osterfito lūpose tai skambėjo kaip didžiausias pagyrimas. Geriau nebūna.

O dabar įvykiai pasisuko dar labiau netikėtai, ir Seldonas net nežinojo džiaugtis tuo ar nerimauti.

Priešais jį stovėjo aukštas jaunuolis, vilkintis karinę uniformą. Jo uniforminę striukę puošė emblema "Erdvėlaivis ir Saulė".

- Leitenantas Albanas Velis, - prisistatė Imperatoriškos gvardijos kariškis. - Ar galite eiti su manimi, sere?

Jis, žinoma, buvo ginkluotas. Už durų stovėjo dar du gvardiečiai. Seldonas suprato neturįs pasirinkimo, tačiau bent jau paklausti jis turi teisę!

- Pas Imperatorių? - išlemeno jaunuolis.

- Į Rūmus, sere. Man įsakyta jus atvesti.

- Bet kas atsitiko?

- Man nieko nepaaiškino, sere. Tik leido suprasti, jog privalau jus atvesti.

- Bet tai primena areštą, o aš niekuo nenusikaltau.

- Aš įvertinčiau kiek kitaip: įsivaizduokite, kad jums skirta garbės palyda. Viskas būtent taip ir atrodys, jei nedelsdamas eisite su manim.

Seldonas pakluso. Tik tvirčiau sučiaupė lūpas, tarsi mėgindamas neleisti išsprūsti netinkamam klausimui, linktelėjo ir žengė pirmyn. Nejautė jokio džiaugsmo, nors galbūt jo laukė susitikimas net su pačiu Imperatoriumi ir imperatoriškos pagerbimo ceremonijos. Jis buvo pasirengęs tarnauti Imperijai - visiems jos pasauliams, skatinti jų klestėjimą, saugoti ramybę. Imperijai, bet ne Imperatoriui.

Leitenantas žingsniavo priekyje, du gvardiečiai juos lydėjo. Žygiuodamas koridoriumi, Seldonas šypsojosi žmonėms, stengdamasis neparodyti, jog kažkas negerai. Prie viešbučio jų laukė vyriausybinis automobilis. Seldonas neatsispyrė pagundai ir paglostė delnu prabangią sėdynę - tokiu automobiliu jam niekada neteko važiuoti.

Mašina važiavo vienu iš pačių prabangiausių Trantoro rajonų. Čia kupolas buvo toks aukštas, jog susidarė įspūdis, kad jo apskritai nėra, ir kiekvienas, netgi Haris Seldonas, gimęs ir užaugęs atviroje planetoje, galėjo prisiekti, kad jokio kupolo čia niekada nebuvo. Nei saulės, nei šešėlių, tačiau viskas užlieta šviesa, ir oras gaivus bei skaidrus.

Netrukus viskas pasikeitė, kupolas pasidarė žemesnis, priartėjo sienos, ir automobilis nėrė į uždarą tunelį, kurio sienas puošė "Erdvėlaiviai ir saulės". Seldonas nusprendė, kad jie važiuoja tik aukštiems pareigūnams skirta trasa.

Bet staiga tunelis baigėsi. Nučiuožė į šalį masyvios durys, ir automobilis išlindo į atvirą erdvę. Trantore buvo vienintelė žemės salelė, nepaslėpta po kupolu - du šimtai penkiasdešimt kvadratinių kilometrų. Čia stovėjo Imperatoriaus Rūmai. Seldonas seniai svajo-

jo čia patekti, žinoma, ne dėl Rūmų - čia buvo Imperijos Universitetas, o svarbiausia - Galaktikos Biblioteka.

Ir štai kas įdomu: palikęs Trantoro pasaulį ir atsidūręs ten, kur auga miškai, įveisti parkai, jis pamatė debesimis apgaubtą dangų ir susigūžė nuo šalto vėjo dvelksmo. Jaunuolis spustelėjo mygtuką ir uždarė automobilio langą.

Oras buvo prastas.

3

Seldonas nesitikėjo pamatyti paties Imperatoriaus. Geriausiu atveju, jo laukė susitikimas su kokiu nors ponu, kuriam leista kalbėti Imperatoriaus vardu.

Turbūt nedaug yra žmonių, kuriems nusišypsojo laimė išvysti gyvą Imperatorių? Ne holovizoriaus ekrane, o pamatyti savo akimis... tokį, kurį galima net paliesti. Imperatorius beveik niekada nepalikdavo savo salelės, kuria dabar kaip tik ir riedėjo Seldoną vežantis automobilis.

Dvidešimt penki milijonai apgyvendintų pasaulių, kiekviename jų maždaug po milijardą gyventojų, gal net ir daugiau, ir kam gi iš Galaktikos Imperijos laimingųjų teko pamatyti gyvą Imperatorių? Kiek tokių buvo? Tūkstantis?

Nors, kam tai rūpi? Juk Imperatorius viso labo tik Imperijos simbolis, panašiai kaip "Erdvėlaivis ir Saulė", tik dar mažiau realus. Imperija dabar šį tą reiškė tik kariškiams bei valdininkams, jų visur knibždėte knibždėjo, žmonėms ta našta tapo nepakeliama. Tautai jie ir buvo Imperija - jie, o ne Imperatorius.

Todėl Seldonas nuoširdžiai nustebo, kai jį atvedė į nedidelį kambarį, kur jo laukė jaunas vyriškis, sėdintis ant stalo krašto ir nerūpestingai maskatuojantis koja, - labai jau paprastas ir draugiškas jam pasirodė šitas valdininkas. Vaikinas iš patirties žinojo, jog Imperijos citadelėje visi aukštas pareigas užimantys ponai atrodo niūrūs, pavargę, tarsi jų pečius būtų užgulusi nepakeliamų rūpesčių našta. Ir keisčiausia, kad kuo žemesnio rango buvo valdininkas, tuo rūstesnis atrodė jo veidas, kai jis žvelgdavo į lankytoją.

Turbūt šitas tipas pasiekė tokių hierarchijos aukštumų, tiek išsimaudė valdžios spinduliuose, kad nejaučia jokio noro menkinti jų spindesį ir užsimaukšlinti rūstybės kaukę.

Seldonas nenutuokė, kaip jam derėtų elgtis, todėl nusprendė leisti kalbėti tam, kas jį čia pakvietė.

Ir vyriškis prabilo:

- Jūs esate Haris Seldonas, - pasakė jis. - Matematikas?
Seldono atsakymas buvo trumpas:
- Taip, sere.
Haris akivaizdžiai laukė kito klausimo.
Vyriškis mostelėjo ranka.
- Derėtų kreiptis ne "sere", o "Jūsų šviesybe", tačiau negaliu pakęsti oficialumo, pavargau nuo jo. Mudu esame vieni, todėl mielai leisiu sau atsipalaiduoti. Sėskitės, profesoriau.
Sunkiai tikėdamas savo ausimis, Seldonas pagaliau suvokė, jog priešais jį pats Imperatorius Kleonas Pirmasis, ir ne juokais išsigando. Dabar, atidžiau įsižiūrėjęs, jis pastebėjo panašumą... Panašų Kleoną jam teko matyti informacinėje laidoje. Tačiau holovizijoje Imperatorius atrodė kitaip: visada oficialus, kiek aukštesnis, akmeniniu veidu...
O čia - visai paprastas žmogus. Tai bent...
Seldonas suakmenėjo.
Imperatorius kiek paniuro ir, kaip pratęs įsakinėti žmogus, pamiršęs, jog ketino apsimesti demokratišku, nepatenkintas ištarė:
- Juk liepiau jums sėstis. Štai čia. Ir greičiau.
Seldonas, netaręs nė žodžio, atsisėdo.
Kleonas nusišypsojo.
- Taip jau geriau. Dabar mudu galėsime žmoniškai pasikalbėti. Jokių oficialumų, ar ne taip?
Matematikas atsargiai pasakė:
- Jei Jūsų Imperatoriška Šviesybė taip sako, vadinasi, taip ir yra.
- Na, nereikia šitų nesąmonių, profesoriau. Norėčiau pasikalbėti su jumis, kaip lygus su lygiu. Man šitaip būtų maloniau. Nagi, drąsiau.
- Gerai, Jūsų Šviesybe.
- Ir vėl iš pradžių... Neišmanau, kaip galėčiau jus įsiūbuoti.
Kleonas žiūrėjo į Seldoną, ir jo žvilgsnis svečiui atrodė klastingas.
Galiausiai Imperatorius pasakė:
- O jūs nepanašus į matematiką.
Tik dabar Seldonas įstengė nusišypsoti.
- Net nežinau, kaip turėtų matematikas atrodyti, Jūsų Imper...
Kleonas pakėlė ranką, ir Seldonas nutilo.
- Na, turbūt matematikas privalo būti žilas, barzdotas. Žodžiu, senas.
- Bet juk ir matematikai iš pradžių būna jauni.
- Žinoma, bet tada niekas apie juos nežino. O tuo metu, kai matematikas išgarsėja visoje Galaktikoje, jis atrodo būtent taip, kaip ką tik apibūdinau.

- Kol kas neturiu tokių nuopelnų.

- Tačiau pasisakėte kongrese.

- Kongrese daug kas kalbėjo. Buvo dar jaunesnių už mane. Tačiau kažin, ar kas nors atkreipė į juos dėmesį.

- O štai jūsų pranešimas sudomino kai ką iš mano žmonių. Man pranešė, kad jūs tikite galimybe numatyti ateitį.

Seldonas nusivylė. "Tai štai kur šuo pakastas, - pagalvojo matematikas. - Visi apie tą patį, ir niekas manęs nesupranta. Nereikėjo man išsišokti su tuo nelemtu pranešimu".

- Iš tiesų ne visai taip, - atsakė jis. - Mano darbas kur kas kuklesnis. Daugelyje sistemų, priklausomai nuo sąlygų, įvykiai klostosi chaotiškai, todėl, net įvertinus atskaitos taškus, neįmanoma prognozuoti rezultatų. Tai būdinga net ir primityvioms sistemoms, o kuo sistema sudėtingesnė, tuo chaotiško jos vystymosi galimybė didėja. Jau nuo seno buvo manoma, jog tokia sudėtinga sistema, kaip žmonių bendruomenė, labiau už kitas linkusi į chaosą. Vadinasi, jos vystymasis neprognozuojamas. Mano pranešimas atskleidė, jog galima ištyrinėti žmonių visuomenės vystymosi dėsningumus ir, įveikus polinkį į chaosą, surasti galimybę prognozuoti ateitį. Bet tai tik abstrakti tikimybė, nieko konkretaus.

Imperatorius įdėmiai išklausė Seldono, tada paklausė:

- Bet argi tai nereiškia, kad jūs įrodėte, kaip numatyti ateitį?

- Ir vėl ne visai taip. Aš tik parodžiau, jog teoriškai tai įmanoma. Norint pasiekti daugiau, reikėtų tiksliai apibrėžti atskaitos tašką, padaryti tikimybines prielaidas, po to pritaikyti viską konkrečiai epochai. Kol kas nežinau, kaip tai būtų galima atlikti. Bet net jeigu man pavyktų, geriausiu atveju, tai būtų tik galimybė vertinti tikimybes. O tai toli gražu ne tas pats, kas numatyti ateitį. Tai tik spėliojimas, ar yra tikimybė nutikti tam ar anam... Bet kuris politikas, verslininkas, o ir apskritai bet koks išmanantis savo darbą žmogus geba vertinti bei planuoti ateitį, antraip jie nieko nepasiektų.

- Taip, bet jie žvelgia į ateitį ne per matematikos prizmę.

- Teisybė. Jie dažniausiai pasitelkia intuiciją.

- Vadinasi, pasitelkęs matematiką, kiekvienas gebės įvertinti įvykių tikimybę. Remdamasis tik intuicija, toli nenueisi, tiesa?

- Taip, tačiau aš tik įrodžiau, jog apskritai galima matematinė analizė. Praktinės pusės visai neliečiau.

- Argi gali taip būti, jog kokio nors įmanomo dalyko nebūtų galima pritaikyti praktiškai?

- Kodėl gi ne? Štai, pavyzdžiui, aš teoriškai turiu galimybę apsilankyti visuose Galaktikos pasauliuose ir pasisveikinti su kiekvie-

nu juose gyvenančiu žmogumi. Bet tam man neužteks viso gyvenimo. Net jeigu būčiau nemirtingas, vis tiek nespėčiau kiekvienam paspausti ranką - kažkas mirs, nesulaukęs mano vizito, be to, į pasaulį ateis daug naujagimių.

- Pasak jūsų matematinių išvedžiojimų, ateitis - ta pati istorija?

Seldonas kiek sutriko, po to susitelkė.

- Galimas daiktas, jog tie matematiniai tyrimai užtruktų labai ilgai, net jeigu mokslininkas turėtų milžinišką kompiuterį, veikiantį hipererdviniais greičiais. Kol gausi laukiamą atsakymą, jis jau nebeteks prasmės - gyvenimas juk nestovi vietoje.

- O kodėl negalima supaprastinti proceso? - vos ne piktai paklausė Kleonas.

- Jūsų Imperatoriška Šviesybe... - Seldonas jautė, jog būtina grįžti prie oficialaus tono. Jaunuolis suvokė, jog valdovas nėra sužavėtas jo atsakymais, ir jo geranoriškas nusiteikimas po truputį blėsta. - Įsivaizduokite, kaip fizikai tyrinėja subatomines dalelytes. Šitų dalelyčių nesuskaičiuojama gausybė, ir kiekviena juda savaip, neprognozuojamai, tačiau pasirodo, jog šitame chaose yra tam tikra vidinė tvarka. Taip gimė kvantinė mechanika, gebanti atsakyti į teisingai pateiktus klausimus... Tyrinėdami žmonių bendruomenę, mes pritaikome jiems tuos pačius dėsningumus, tačiau čia atsiranda papildomas faktorius - žmogaus sąmonė. Dalelės juda chaotiškai, o žmonės veikia sąmoningai, kryptingai. O įvertinus kiekvieno charakterio bei elgsenos ypatumus, tampa akivaizdu, jog tyrimo rezultatų teks laukti iki begalybės.

- O argi sąmonė negali turėti kokios nors vidinės struktūros... tvarkos?

- Tokia tikimybė egzistuoja. Mano paskaičiavimai įrodo, jog bet koks procesas turi savo vidinę tvarką. Bet kaip surasti tuos dėsningumus? Įsivaizduokite: dvidešimt penki milijonai pasaulių... Kiekvienas su savo ypatumais, tradicijomis, kultūra, kiekvienas originalus, nepanašus į kitus. Ir kiekviename pasaulyje milijardai žmonių - kiekvienas iš jų savitas, nepakartojamas. Pasauliai sąveikauja, ir tų santykių variantai vėlgi nesuskaičiuojami! Žodžiu, psichoistorinė analizė galima tik teoriškai, o praktiškai to atlikti neįmanoma.

- Jūs pasakėte "psichoistorinė"? Ką tai reiškia?

- Šitaip aš pavadinau teorinę ateities vertinimo tikimybę.

Imperatorius nušoko nuo stalo, perėjo per kambarį, apsisuko, vėl sugrįžo ir sustojo priešais Seldoną.

- Stokite! - įsakė valdovas.

Seldonas pašoko, pažvelgė į Imperatorių. Jis nervinosi, bet stengėsi atlaikyti valdovo žvilgsnį.

Po pauzės Kleonas pasakė:

- Šita jūsų psichoistorija... Jei galima būtų ją praktiškai įgyvendinti... Juk nauda nemenka, ar ne taip?

- Tiesiog fantastiška! Žinojimas apie tai, kas mūsų laukia ateityje, suteiktų galimybę naujai įvertinti savo veiksmus. Tokios galimybės žmogus dar niekada neturėjo. Bet, žinoma...

- Na? - nekantravo Kleonas.

- Esmė ta, jog psichoistorinės analizės rezultatus turėtų žinoti tik tie žmonės, kurie atsakingi už priimamus sprendimus. Daugiau niekas.

- Niekas? - nustebęs šūktelėjo Imperatorius.

- Bet juk tai akivaizdu. Leiskite man paaiškinti. Jei psichoistorinės analizės rezultatai pasieks visuomenę, iškart sutriks žmonių emocijų bei reakcijų spektras. Suprantate?

Imperatoriaus akyse sužibo šelmiškos kibirkštėlės. Jis nusijuokė ir sušuko:

- Nuostabu! - jis taip pliaukštelėjo Seldonui per petį, jog matematikas susvirduliavo. - Kaip jūs nesuprantate? - toliau džiūgavo Imperatorius. - Negi nematote? Nėra jokio reikalo pranašauti ateitį. Tereikia tik pasirinkti geidžiamą savo ateities variantą ir paskelbti pranašystę. Tada visos emocijos, visos reakcijos, kurios jus taip baugina, pasikeis ir priartins pageidaujamą numatytą ateitį. Juk geriau sukurti džiugią ateitį, negu išpranašauti žmogui jo laukiančią nelaimę?

Seldonas susiraukė.

- Supratau jus, sere, bet tai irgi neįmanoma.

- Neįmanoma?

- Na, bent jau nepraktiška. Nesuprantate? Negalima žvelgiant iš ateities numatyti, kokios būtent emocijos ar reakcijos atves žmogų į tokią ateitį.

Kleonas visai nusiminė. Sukandęs lūpas, jis paklausė:

- Na, o jūsų pranešimas? Kokia tuomet iš jo nauda?

- Jis įdomus tik matematikams. Nemaniau praktiškai pritaikyti savo idėjų.

- Tai šlykštu! - piktai burbtelėjo Kleonas.

Seldonas gūžtelėjo pečiais. Jis buvo sutrikęs ir šiuo metu apgailestavo, kad ryžosi perskaityti savo pranešimą. Kas bus, jei Imperatoriui šaus mintis, kad jis apmulkintas?

O Kleono išvaizda liudijo, jog kaip tik taip ir yra.

- Ir vis dėlto, - neatlyžo Imperatorius, - ar jūs galėtumėte pateikti tokią ateities prognozę, kuri padėtų valstybės veikėjams valdyti žmonių emocijas bei reakcijas?

- Kodėl būtent aš? Kam aš jums reikalingas? Valstybės vadovai patys gali puikiai susitvarkyti ir apseiti be mano kuklios pagalbos.

- Jiems tai nepavyksta. Jie prarado pasitikėjimą.

- O kodėl žmonės turėtų pasitikėti manimi?

- Jūs matematikas. Jūs savo teiginius pagrįsite.

- Bet aš nesugebėsiu to padaryti!

- O kas apie tai žinos? - tyliai paklausė Kleonas ir prisimerkęs pažvelgė į pašnekovą.

Stojo tyla. Seldonas suvokė patekęs į spąstus. Ar jis turi teisę ir galimybę atmesti tokį nedviprasmišką Imperatoriaus įsakymą? Atsisakęs, gali patekti į cypę arba net atsidurti kartuvėse. Žinoma, bus teismas, bet jam nėra vilties tikėtis teisingumo.

Jis giliai atsiduso ir pasakė:

- Nieko nebus.

- Kodėl?

- Jei mane paprašytų numatyti ateitį toli į priekį, kai jau nebebus šitos kartos, galėčiau pabandyti bent jau apytiksliai. Kita vertus, kam to reikia? Argi kažką pradžiugintų žinia, jog po kelių šimtmečių planeta maudysis prabangoje? Norint pasiekti rezultato reikia išpranašauti kažką apie dabartį. O jeigu kuri nors iš mano pranašysčių neišsipildys, tada mano pranašo karjerai galas. Niekas daugiau mano žodžiais nebetikės. Be to, ir jūsų populiarumas susvyruos. O visų baisiausia - niekas daugiau nepatikės psichoistorijos mokslo galimybėmis, niekas jo nepalaikys, nors ateities matematikams gali pavykti priartinti jo pasiekimus prie realybės.

Kleonas įsitaisė krėsle, išsišiepė, pažvelgė į Seldoną.

- Ir tai viskas, ką galite jūs, matematikai? Mokate tik įrodyti, jog neįmanoma pasiekti nei to, nei ano?

Seldonas pasmerktojo balsu ištarė:

- Sere, tai jūs reikalaujate neįmanomų dalykų.

- Gerai, balandėli, pamėginsiu jus patikrinti. Ką pasakys jūsų matematika, jei aš paklausiu, ar vieną gražią dieną man negresia pavojus tapti pasikėsinimo auka?

- Mano matematinė sistema nepateiktų atsakymo į tokį konkretų klausimą. Niekuo čia nepagelbėtų ir psichoistorija. Visa kvantinė mechanika nepajėgi numatyti vieno vienintelio elektrono elgesio - ji gali tik apibendrintai, apytiksliai apibrėžti gausybės elektronų judėjimo dėsningumus.

- Jūs geriau už mane išmanote savo matematiką. Nagi, atskleiskite mokslinę prielaidą. Nužudys mane ar ne?

Seldonas tyliai ištarė:

- Tai spąstai, sere. Verčiau tiesiai sakykite, kokio atsakymo iš

manęs tikitės, ir jūs jį gausite. Arba leiskite man kalbėti laisvai ir pažadėkite, kad nebūsiu už tai nubaustas.

- Kalbėkite ką tik norite.

- Ar galite duoti man garbės žodį?

- Norite mano raštiško patvirtinimo? - įgėlė Imperatorius.

- Tikrai ne. Pakaks ir žodinio jūsų patikinimo, - išlemeno Seldonas, jausdamas, kaip širdis nukrito į kulnus. Jis puikiai suvokė, jog garbės žodis ir surūdijusio skatiko nevertas.

- Tarkim, jau daviau jums garbės žodį.

- Ką gi, tuomet pasakysiu jums štai ką: per pastaruosius keturis šimtmečius daugiau nei pusė Imperatorių tapo teroro aukomis. Vadinasi, nesunku paskaičiuoti, jog tikimybė jums žūti nuo išdaviko rankos sudaro penkiasdešimt nuošimčių.

- Bet koks kvailys gali pateikti tokį atsakymą, - paniekinamai išsiviepė Kleonas. - Tam nereikia jokios matematikos.

- Tą ir mėginu jums pasakyti - mano matematika netinka spręsti praktinius klausimus.

- Nejaugi negalite net pasiremti prielaida, jog aš pasimokiau iš savo pirmtakų klaidų?

Seldonas giliai atsiduso ir atsakė:

- Ne, sere. Istorija įrodė, jog mes nepasimokome iš praeities klaidų. Štai jūs pasikvietėte mane į Rūmus. O ką, jeigu paaiškėtų, jog esu teroristas? Žinoma, juokauju, - pasitaisė Seldonas.

Kleonas liūdnai šyptelėjo.

- Jūs neturite informacijos apie mūsų technines galimybes bei saugos sistemą. Apie jus mes žinome viską... iki menkiausių smulkmenų. Vos tik įėjote, iškart buvote nuskenuotas. Nuotraukos, balsas... Mums žinoma jūsų emocinė būsena. Mes, galima sakyti, perskaitėme jūsų mintis. Jei bent akimirką būtume suabejoję jūsų patikimumu, nebūtumėte čia įleistas.

Seldonui svaigo galva, tačiau jis sukaupė visą valią ir ištarė:

- Paprastiems mirtingiesiems visada nebuvo lengva prisiartinti prie Imperatorių, net ir tais laikais, kai jie neturėjo tokios apsaugos. Tačiau beveik visi pasikėsinimai prasidėdavo Rūmų sąmokslais. Imperatoriui didžiausią pavojų kelia būtent jo aplinka - apsaugininkai, artimieji, pavaldiniai.

- Aš tai žinau, - pritarė Kleonas. - Tačiau visada gerai elgiuosi su aplinkiniais, todėl niekas iš jų neturi priežasčių maištauti.

- Lengvabūdiškas... - prabilo Seldonas, tačiau sutriko ir nutilo.

- Tęskite! - piktai šūktelėjo Kleonas. - Juk leidau jums atvirai kalbėti. Ką tokio lengvabūdiško jūs čia įžvelgėte?

- Netinkamai išsireiškiau, sere. Atleiskite, išsprūdo. Ketinau

pasakyti "netinkamas". Jūs netinkamai vertinate savo aplinką. Neatsargiai ištartas žodis, lengvabūdiškas gestas, žvilgsnis, dviprasmiška veido išraiška - to pakanka. Ir kyla įtarumas. O tada įvykiai įsisuka. Jūsų pavaldinys, pastebėjęs jūsų įtarumą, elgsis nervingai, nenatūraliai. Ir viskas gali baigtis tuo, kad arba jį nubaus, arba jūs žūsite. Būtent taip ir atsitikdavo su Imperatoriais per pastaruosius keturis šimtmečius. Beje, tai akivaizdus įrodymas, jog nukreipti bei valdyti Imperijos įvykius darosi vis sudėtingiau.

- Vadinasi, aš nieko negaliu padaryti? Negaliu išvengti pasikėsinimo?

- Ne, sere, - pasakė Seldonas. - Tik galbūt jūs esate likimo numylėtinis, ir jums pasiseks labiau, nei jūsų pirmtakams.

Kleonas pirštais barbeno į krėslo ranktūrius. Galiausiai piktai ištarė:

- Iš jūsų jokios naudos, kaip ir iš jūsų psichoistorijos. Išeikite.

Imperatorius nusuko akis į šalį ir staiga tarsi paseno.

- Sere, juk sakiau jums, jog matematika jokios praktinės naudos neduos. Noriu atsiprašyti jūsų.

Seldonas jau pasirengė nusilenkti valdovui, bet tą pačią akimirką pasirodė du apsaugininkai ir išvedė jį. Juos palydėjo Kleono balsas:

- Nuveskite šitą žmogų ten, iš kur atvedėte.

4

Įėjo Edas Demerzelis ir apdovanojo Imperatorių nuolankiai pagarbiu žvilgsniu.

- Sere, - ištarė jis, - jūs vos nepraradote savitvardos.

Kleonas pažvelgė į savo pavaldinį ir išspaudė šypseną.

- Taip. Galite patikėti, šitas žmogus mane labai nuvylė.

- Suprantu, tačiau jis negalėjo duoti jums daugiau, negu pats turi.

- Tai jau tikrai. Regis, jis apskritai nieko neturėjo.

- Bet jis nieko jums nežadėjo, sere.

- Taip. Apmaudu.

- Daugiau negu... Šitas žmogus - bereikalingas koziris.

- Tu pratęs svaidytis nesuprantamais posakiais. Koks dar koziris? Ką norėjai pasakyti apie šį jaunuolį?

- Tik tiek, kad jis gali pridaryti nemažai žalos, netgi pats apie tai negalvodamas ir to nenorėdamas. Netyčia... Jis pats nežino, kokią turi galią.

- Demerzeli, ar tai tavo spėliojimai?

- Taip, sere. Jis iš provincijos, nepažįsta Trantoro, nežino jo

tvarkos. Anksčiau nėra čia buvęs, todėl nemoka elgtis taip, kaip elgiasi išsilavinę aukštuomenės žmonės. Tačiau, reikia pripažinti, jog su jumis jis bendravo deramai.

- Ir kas čia tokio. Leidau jam kalbėti atvirai, atsisakiau etiketo bei formalumų. Elgiausi kaip lygus su lygiu.

- Ne visai taip, sere. Kad ir kaip stengiatės, jums nepavyksta laisvai bendrauti su žmonėmis. Esate pratęs įsakinėti. Tai jūsų kraujyje. O ir pašnekovams nepavyksta atsipalaiduoti. Daugelis jūsų akivaizdoje praranda amą, kiti gi ima keliaklupsčiauti ir suokti it lakštingalos. O šitas žmogus elgėsi garbingai.

- Nežinau... Žinoma, gali juo žavėtis, Demerzeli, tai tavo reikalas, bet man jis nepatiko, - sumurmėjo Imperatorius ir staiga susimąstė. - Beje, ar pastebėjai: jis net nemėgino man paaiškinti savo matematikos gudrybių? Tarsi žinotų, kad aš nieko nesuprasiu.

- Sere, bet jūs iš tiesų nieko nebūtumėte supratęs. Juk nesate nei matematikas, nei dailininkas, nei mokslininkas. Yra gausybė žmonių geriau už jus išmanančių savo srities subtilybes. Ir jų pareiga - savo žiniomis tarnauti jums. Jūs Imperatorius, o tai pats aukščiausias bei garbingiausias titulas.

- Tikrai? Žinai, manęs nė trupučio neįžeistų užuomina į mano nemokšiškumą, nuskambėjusi iš seno žmogaus lūpų, to, kuris metų metais kaupė žinias bei patirtį. Bet šitas... Seldonas, jis juk mano bendraamžis. O žino tiek daug...

- Turbūt jis nešvaistė laiko, besimokydamas valdymo meno.

- Demerzeli, kartais man atrodo, kad tu iš manęs tyčiojiesi.

- Sere! - priekaištingai sušuko sekretorius.

- Tiek to. Tai niekai. Sugrįžkime prie mūsų matematiko. Kodėl nusprendei, kad jis pavojingas? Jis man pasirodė viso labo tik naivus provincialas.

- Taip ir yra. Turėjau galvoje ne jį patį, o matematikos mokslo galimybes.

- Jis tvirtina, jog tie atradimai visai neduoda praktinės naudos.

- O jūs manote, kad iš jų galima tikėtis naudos? Kai papasakojote man, iš pradžių ir aš taip pamaniau. Beje, ir kiti gali taip pagalvoti. Ir pats matematikas: juk dabar ta mintis užguls jo protą, ir, kas gali žinoti, gal tas gudročius ką nors ir sugalvos. O tada... Juk suvokiate, kad galimybė prognozuoti ateitį suteiktų žmogui didžiulę valdžią bei galią. Net jeigu jam pačiam to nelabai reikia, visada atsiras tokių žmonių, kurie pasinaudos juo.

- Aš pamėginau. Ir nieko neišėjo.

- Jis kol kas apie tai nepagalvojo. O štai dabar, po jūsų pokalbio... - kas žino? Jūsų įkalbinėjimams jis nepasidavė, bet kas nors kitas gali jį įkalbėti. Pavyzdžiui, Setčemo meras...

- Kodėl jis turėtų pasirinkti Setčemo merą, o ne mus?
- Jis juk pats paaiškino, jog sunku prognozuoti atskirų žmonių emocijas bei jų elgesį.

Kleonas susiraukė, susimąstė.

- Ar tu tikrai manai, jog iš jo psichoistorijos galėtų būti kokia nors nauda? Jis pats, regis, tuo nelabai tiki.
- Praeis kiek laiko, ir jo nuomonė gali pasikeisti.

Kleonas vėl susiraukė.

- Vadinasi, be reikalo jį paleidau.
- Ne, sere, - Demerzelis papurtė galvą. - Intuicija jūsų neapgavo. Teisingai pasielgėte, kad paleidote. Areštuotas, jis imtų protestuoti, pultų į neviltį ir, žinoma, nesugebėtų kūrybiškai mąstyti. Ką jau kalbėti apie jūsų siūlymą bendradarbiauti... Bet nuo šiol būtina laikyti tą Seldoną ant nematomo pavadžio. Šitaip galėsime stebėti, ar matematiko nepagrobs ir nemėgins panaudoti prieš jus. O tinkamu laiku, kai jis jau atliks savo tyrimus ir gaus rezultatą, mums beliks tik truktelėti už pavadžio ir išvilkti mūsų neįkainojamą matematiką į dienos šviesą. Tada jau galėsime elgtis kiek atkakliau bei ryžtingiau.
- Na, o jeigu kas nors iš mano priešų... tiksliau, iš Imperijos priešų, nes aš - tai ir yra Imperija, - persivilios jį? O gal net ir jis pats įsigeis tarnauti mano priešams? Suprask, juk negaliu atmesti tokios galimybės.
- Ir teisingai elgiatės. Tik nesijaudinkite. Aš stebėsiu, kad taip nenutiktų. Na, o jeigu tai įvyks, bus geriau, jei matematikas neatiteks niekam...
- Veik savo nuožiūra, Demerzeli, bet tikiuosi, kad mes neskubėsime. Juk gali paaiškėti, kad jis viso labo tik kabinetinė žiurkė, sukūrusi mokslą, iš kurio niekam nėra jokios naudos.
- Žinoma, sere. Bet mes nieko neprarandame. Tereikia tik šiek tiek laiko. Tačiau, jeigu paaiškės, jog paleidome iš rankų svarbią personą, mes prarasime visą Galaktiką...
- Tebūnie, kaip tu sakai, - sutiko Kleonas. - Tikiuosi, jog apsaugosi mane nuo nemalonių smulkmenų.
- Belieka tik viltis, jog taip neatsitiks.

5

Visą vakarą, visą naktį ir rytą mintys apie susitikimą su Imperatoriumi sukosi Seldono galvoje. Ryte matematikas įsitaisė ant patogaus plastikinio suoliuko nedideliame skvere. Suoliukas tą pačią

akimirką prisitaikė prie jo kūno formų. Sprendžiant iš apšvietimo, buvo dar pakankamai anksti. Oras gaivus, tyras.

Nejaugi čia visada šitaip? Jis prisiminė, kokia ūkanota diena buvo po atviru dangumi vakar, kai jį vežė pas Imperatorių; prisiminė įvairias dienas - darganotas, šaltas, šiltas, lietingas - namuose, Helikone, ir pagalvojo: ar pasiilgsta šičia kas nors gamtos kaprizų? Tikrai, argi ne keista - sėdi sau jaukiame Trantoro parke, mėgaujiesi puikiu oru ir staiga pradedi ilgėtis skvarbaus šalčio ar žvarbaus vėjo?

Turbūt gali ir taip nutikti. Bet ne pirmą ar antrą dieną. Ir netgi ne septintą... O Hariui neilgai beliko tuo mėgautis. Rytoj išskris, ir kažin ar dar kada nors teks apsilankyti Trantore.

Jam buvo nejauku. Prisiminęs pokalbį su Imperatoriumi, vaikinas suvokė, jog leido sau pernelyg drąsiai kalbėti su žmogumi, kuris bet kurią akimirką galėjo jį uždaryti į kalėjimą, pasmerkti mirčiai arba palikti be pragyvenimo šaltinio... O tai dar blogiau už mirtį.

Vėlai vakare, prieš miegą, Seldonas pasidomėjo Kleono Pirmojo gyvenimo aprašymu. Kompiuteris pateikė jam visą norimą informaciją. Kaip ir reikėjo tikėtis, jaunuolis perskaitė gausybę liaupsių, skirtų Imperatoriui - turbūt jis nebuvo išimtis. Kol valdovas gyvas, jis garbinamas, o purvas ant jo galvos pasipila tik po mirties. Pagyros, žinoma, Seldono nesudomino, užtat jis atkreipė dėmesį į tą faktą, jog Kleonas gimė Rūmuose ir niekada iš tų apylinkių nebuvo išvykęs. Vadinasi, ir paties Trantoro jis beveik nepažįsta. Galbūt tokį atsiskyrėlišką gyvenimą monarchas pasirinko saugumo sumetimais. Tačiau tai buvo tikras kalėjimas. Nors tenka pripažinti, jog Imperatorius kankinosi pačiame prabangiausiame Galaktikos kalėjime.

Ir nors monarchas nebuvo panašus į kraugerį tironą, kaip daugelis jo pirmtakų, tačiau Seldono nedžiugino, kad Kleonas atkreipė į jį dėmesį. Todėl jaunuolį maloniai šildė mintis, jog rytoj jis išskris į Helikoną. Ir visai nesvarbu, kad jo gimtajame mieste dabar šalta, rūsti žiema.

Seldonas pakėlė galvą. Viskas aplinkui nutvieksta šviesa. Jokio lietaus, tačiau negalima pasakyti, kad oras sausas. Netoliese linksmai žaidė fontano čiurkšlės, žaliavo medžiai bei krūmai. Atrodė, kad jie niekada nebuvo paliesti sausros. Retsykiais krūmuose pasigirsdavo šnaresys - galbūt tenai slėpėsi kokie nors maži gyvūnėliai, girdėjosi dūzgiančios bitės.

Nuostabu. Visa Galaktika kalbėjo, jog Trantoras dirbtinis pasaulis, jame nėra nieko, išskyrus keramiką bei metalą, tačiau čia viskas atrodė taip gyva ir tikra...

Buvo dar labai anksti, bet po parką jau vaikščiojo žmonės. Netoliese jis pastebėjo simpatišką jauną moterį, tačiau ji buvo pasilenkusi ir veido nesimatė. Pro šalį praėjo vyriškis, stabtelėjo, dėbtelėjo į Seldoną, atsisėdo ant suoliuko priešais ir, užmetęs koją ant kojos, įniko skaityti. Jis mūvėjo rožinėmis aptemptomis kelnėmis.

Trantore vyrai rinkosi pastelinių spalvų drabužius, o moterys dažniausiai rengėsi baltai. Tokiame steriliame pasaulyje panašų pasirinkimą galima pateisinti. Seldonas dėl savo tamsiai rudo kostiumo pasijuto kiek nejaukiai. Jei tektų užtrukti Trantore (gink, Dieve, jis to daryti neketina, tačiau, kas būtų, jeigu būtų), jam tektų įsigyti tinkamus drabužius, antraip nepavyktų išvengti smalsių žvilgsnių, nedviprasmiškų šypsenėlių, galbūt netgi patyčių. Na štai, vyriškis kaip tik pakėlė galvą ir įdėmiai pažvelgė į jį. Turbūt jo dėmesį patraukė Seldono apranga.

Dar gerai, kad neišsiviepė.

Seldonas turėjo galimybę apžiūrinėti vyriškį kiek tinkamas. Tas, įnikęs į skaitymą, regis, mintyse ginčijosi su nematomu priešininku. Štai pakėlė galvą, atrodė netrukus prabils balsu, bet ir vėl susimąstė, mintimis sugrįžo prie įsivaizduojamo pašnekovo ir kažkokių teiginių... Haris stebėjo jį ir spėliojo, kuo gi baigsis šitas nebylus ginčas.

Vyriškis buvo aukšto ūgio, atletiškos figūros - lieknas, plačiapetis. Tamsiai rudi plaukai vietomis kiek išblukę, švariai nuskustas veidas atrodė kiek grubokas ir liūdnas, tačiau liudijo vidinę vyriškio stiprybę.

Ir kai nepažįstamasis, nežinia laimėjęs ar pralaimėjęs mūšį pats su savimi, padėjo į šalį popieriaus lapus ir pažvelgė į Seldoną, matematikas nusprendė, jog šitas žmogus jam patinka.

Vyriškis ištarė:

- Atleiskite, ar kartais jūs nedalyvavote paskutiniame matematikų kongrese?

- Dalyvavau, - linktelėjo Seldonas.

- A, vadinasi, tikrai jus ten mačiau. Iškart atpažinau, todėl ir atsisėdau priešais. Atsiprašau, jei sutrukdžiau...

- Visai ne. Aš esu laisvas.

- Leiskite, atspėsiu. Jūs - profesorius Seldonas.

- Tikrai atspėjote. Aš Haris Seldonas. O kas jūs?

- Četeris Žmoglis, - kiek sutrikęs atsakė vyriškis. - Atleiskite, mano vardas primityvus... vietinis.

- Iš tiesų, lig šiolei man neteko sutikti nė vieno Četerio, - nusišypsojo Seldonas. - Ir Žmoglių kažkaip neprisimenu. Vadinasi, jūs savotiškai unikalus žmogus. O žinote, tai kur kas geriau, negu pa-

siklysti tarp paplitusių vardų, kaip kad aš. Haris - labai dažnai sutinkamas vardas. Ką jau kalbėti apie Seldonus...

Seldonas kilstelėjo savo suoliuką ir prisitraukė arčiau pašnekovo. Žvyras švelniai sugurgždėjo.

- Aš kaip sykis norėjau pasikalbėti apie vietinius papročius, - tyliai ištarė Seldonas. - Sakykite atvirai, ar aš labai kvailai atrodau su savo kostiumu? Kažkaip nešovė į galvą pasirūpinti Trantoro madą atitinkančiu garderobu.

- Na... tai galėjote čia nusipirkti, - gūžtelėjo pečiais Četeris, apžiūrinėdamas pašnekovo aprangą.

- Rytoj jau išskrendu. Be to, tokie apdarai ne mano kišenei... Žinote, matematikai sukasi tarp milžiniškų skaičių, deja, tie skaičiai neturi nieko bendra su jų pajamomis. O jūs turbūt taip pat matematikas?

- Aš? Ką jūs! Neturiu tokių gabumų. Nieko neišmanau.

- O... - nusivylė Seldonas. - Bet sakėte matęs mane kongrese?

- Dalyvavau kaip stebėtojas. Aš žurnalistas.

Kad būtų įtikinamiau, jis pamosavo popieriaus lapais, po to susuko juos ir įsikišo į striukės kišenę.

- Renku medžiagą holovizijos naujienoms. Atvirai sakant, - pridūrė jis, kiek patylėjęs, - įgriso viskas iki gyvo kaulo.

- Atsibodo darbas?

Žmoglis linktelėjo:

- Atsibodo rinkti ir dėlioti į vieną krūvą šlamštą iš visų pasaulių. Negaliu pakęsti to amžino riedėjimo nuožulniąja plokštuma.

Vyriškis prisimerkė ir pažvelgė Seldonui tiesiai į akis.

- Tačiau pasitaiko ir išimčių. Štai, pavyzdžiui, girdėjau, kad neseniai Imperatoriaus gvardiečiai palydėjo jus į Rūmus. Gal jums kartais teko pamatyti net patį Imperatorių?

Šypsena akimirksniu dingo iš Seldono veido.

- Net jeigu taip ir būtų, negi manote, kad imčiau apie tai pasakoti žmogui, kuris netrukus parašys apie tai naujienose.

- O ne, naujienos čia niekuo dėtos. Pirmoji naujienų taisyklė: apie Imperatorių ir jo aplinką galima rašyti tik gavus oficialų valdovo leidimą. Žinoma, tai klaidingas potvarkis, nes informacijos stoką kompensuoja įvairiausi gandai, o jie, kaip žinia, visada baisesni už tiesą. Bet taip jau yra, ir nieko čia nepadarysi.

- Jeigu nieko negalėsite parašyti, kodėl tuomet klausinėjate?

- Iš smalsumo. Tik iš smalsumo. Patikėkite, dirbdamas tokį darbą sužinau kur kas daugiau, negu naujienų laidas žiūrintys žmonės... Prisipažinsiu, nelabai įdėmiai klausiausi jūsų pranešimo, tačiau, regis, jūs kalbėjote apie galimybę prognozuoti ateitį.

Seldonas papurtė galvą ir sumurmėjo:

- Be reikalo kalbėjau...
- Atleiskite?
- Ne, nieko.
- Tai štai... - tęsė toliau Četeris. - Tokie dalykai, be abejo, sudomintų mūsų Imperatorių, kaip ir bet kokį kitą valdovą. Todėl drįstu manyti, jog Kleonas Pirmasis, ir kol kas vienintelis, pareiškė norą pasikalbėti su jumis ir paklausė, ar galite jam pateikti ant lėkštutės vienos kitos palankios pranašystės.

Seldonas atkirto:
- Neketinu su jumis kalbėti šia tema.

Žmoglis gūžtelėjo pečiais.
- Tikriausiai ten buvo ir Edas Demerzelis?
- Kas toks?
- Ar nieko nežinote apie Edą Demerzelį?
- Niekada negirdėjau tokio vardo.
- Tai antrasis Imperatoriaus "aš", jo smegenys, jo piktasis demonas. Visaip galima tą žmogų vadinti... Manau, jis turėjo tenai būti.

Seldonas sutriko, jis nežinojo, ką atsakyti. Žmoglis atskubėjo jam į pagalbą:
- Na, jūs gal ir nematėte to žmogaus, tačiau jis tikrai tenai buvo. Ir jeigu jis žino, kad jūs galite prognozuoti ateitį...
- Bet juk aš negaliu prognozuoti ateities! - purtė galvą Seldonas. - Jei tikrai klausėtės mano pranešimo, turėtumėte žinoti, jog kalbėjau tik apie teorinę galimybę.
- Nematau skirtumo. Jei tas žmogus mano, jog galite pranašauti, taip lengvai jūsų nepaleis.
- Tačiau, kaip matote, paleido. Štai aš - sėdžiu priešais jus.
- Tai dar nieko nereiškia. Jis puikiai žino, kur jūs esate. Ir visada žinos. O kai jam prireiks ir iš žemės jus iškas. Jei nuspręs, kad galite būti jam naudingas, pasinaudos jumis. Tačiau pajutęs iš jūsų pusės kylantį pavojų, netruks jumis atsikratyti.

Seldonas susiraukė.
- Ko jūs siekiate? Mėginate mane įbauginti?
- Noriu tik įspėti jus... ir apsaugoti.
- Netikiu.
- Netikite? Juk pats ką tik pasakėte, jog be reikalo *tai* padarėte. Ką turėjote galvoje? Turbūt kalbėjote apie savo pranešimą kongrese? Dėl jo ir patekote į bėdą.

Seldonas nervingai prikando lūpą. Šį sykį Četeris pataikė į dešimtuką. Ir jaunuolis staiga suprato, kad yra sekamas.

Ne, jis nepastebėjo jokio šešėlio. Jis tik akies krašteliu pagavo greitą judėjimą, o kitą akimirką kažkas jau stovėjo šalia jo.

2 skyrius
PABĖGIMAS

TRANTORAS - Pirmosios Galaktikos Imperijos sostinė. Valdant Kleonui Pirmajam, šio sektoriaus šlovė priblėso. Keista, bet pašaliniam stebėtojui galėjo atrodyti, kad Trantoras klesti. Planetos paviršiaus plotas, sudarantis du šimtus milijonų kvadratinių kilometrų (neskaitant teritorijos, kurioje stovėjo Imperatoriaus Rūmai) buvo apgaubtas apsauginiu gaubtu, o žemiau jo driekėsi bekraštis miestas. Trantore gyveno keturiasdešimt milijardų žmonių. Įdėmiai pažvelgus, galima buvo pastebėti gausybę problemų bei prieštaravimų, tačiau Trantoro gyventojai to nematė ir vis dar buvo įsitikinę, jog gyvena legendiniame Amžinajame Mieste. Jie net nepagalvojo, jog kada nors...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

6

Seldonas pakėlė galvą. Priešais jį stovėjo jaunuolis. Jis žvelgė į Harį iš viršaus žemyn. Žvilgsnis atrodė nustebęs bei kupinas paniekos. Dar vienas jaunas žmogus stovėjo šalia jo. Abu aukšto ūgio, tvirti. Abu vilkėjo ryškiais drabužiais, juosmenį veržė platūs diržai su kutais, galvas puošė plačiabrylės skrybėlės, apjuostos rožiniais kaspinais, kurių galai buvo nukarę iki pečių.

Seldonas nesusitvardęs šyptelėjo.

Tas, kuris stovėjo arčiau jo, įniršo:

- Ko šiepi dantis, nelaimėli?

Nekreipdamas dėmesio į grubų jaunuolio toną, Seldonas švelniai atsakė:

- Atleiskite... Man labai patiko jūsų apranga.

- Šit kaip. Mano apranga? Verčiau pasižiūrėk, kaip pats apsirengęs. Tokių skarmalų net drabužiais nepavadinsi.

Storžievis ištiesė ranką ir sugriebė Seldoną už švarko atlapų. O, koks klaikus, koks bjaurus, stačiai nepadorus tą akimirką pasirodė matematikui jo kostiumas!

- Ką padarysi? - atsiduso jis. - Aš ne vietinis, ir mano drabužiai taip pat. Tai suprantama. Bet kitokių neturiu.

Seldonas pastebėjo, jog parke buvę žmonės pakilo nuo suoliukų ir pasišalino. Turbūt suprato, kuo čia pakvipo, ir nusprendė kol nevėlu nešti kudašių. Haris nematė, ar dingo ir Žmoglis: akiplėša jaunuolis tarsi siena stovėjo priešais jį. Seldonas kiek pasitraukė atgal.

- Tai tu nevietinis? - grubiai paklausė jaunuolis.

- Taip. Todėl ir atrodau keistai apsirengęs. Atvykau šičia į svečius.

- Iš kokios planetos?

- Iš Helikono.

Jaunuolis susiraukė.

- Nieko apie tokią nesu girdėjęs.

- Tai labai mažytė planeta.

- Tai ko neskrendi namo?

- Rytoj išskrisiu.

- Rytoj? Klysti, gerbiamasis! Dabar, šią akimirką, supratai?

Seldonas pažvelgė į antrąjį jaunuolį ir pastebėjo Žmoglį. Pasirodo, tas pasiliko. Tačiau daugiau parke nebuvo nė gyvos dvasios - Seldonas, Četeris ir du akiplėšos storžieviai.

- Ketinau apžiūrėti jūsų planetos įžymybes, - paaiškino Haris.

- Gerai pagalvok, drauguži. Klysti... nieko tu neketinai. Tuojau pat keliausi namučių, pas mamytę.

Seldonas šyptelėjo.

- Atleiskite, bet aš to nedarysiu.

Jaunuolis atsisuko į savo bendražygį:

- Ei, Marbi, ar tau patinka jo skarmalai?

Marbis pagaliau prasižiojo:

- Ne... Klaiku! Mane nuo jų pykina.

- Na, tai ką mudviem su juo daryti? Paleisti, kad jis čia vaikštinėtų ir visiems keltų šleikštulį? Marbi, juk tokio egzemplioriaus kaimynystė kenkia žmonių sveikatai. Kaip manai, a?

- Dar ir kaip kenkia, Alemai, - atsiliepė Marbis.

Alemas numykė:

- Ei, kaliause, girdėjai, ką Marbis pasakė?

Čia įsiterpė Žmoglis:

- Paklausykite, jūs - Marbi, Alemai... ar kaip jus ten vadinti... Pasilinksminote - ir pakaks. Ko dar norite?

Alemas atsisuko.

- O tu kas toks?

- Kas tau rūpi, - tokiu pačiu tonu atšovė Žmoglis.

- Ar tu vietinis? - nesitraukė Alemas.

- Jau sakiau, kad tai ne tavo rūpestis.

Alemas suraukė antakius, apžiūrėjo Četerį nuo galvos iki kojų.

- Apsirengęs, regis, mūsiškai. Paklausyk, mes tavęs nekabiname, traukis iš kelio. Supratai?

- Nesitrauksiu, atsimink tai. Taigi - mūsų du prieš du. Regis, jūs ketinote muštis? Gal dar eisite ir atsivesite savo draugužius?

Įsiterpė Seldonas:

- Žmogli, gal jūs verčiau eikite. Ačiū, kad mane užtarėte. Jaučiuosi nesmagiai. Kam jums rizikuoti dėl manęs?

- Seldonai, nėra jokio pavojaus. Smulkūs peštukai, vėjavaikiai, pigūs liokajai ir nieko daugiau.

- Lio-ka-jai? - suriaumojo Alemas, kuriam šitas žodis buvo akivaizdžiai ne prie širdies. - Marbi, tu įkrėsk proto šitam... Iš liokajaus girdžiu! Supratai? O aš pasistengsiu matematikui suteikti žmogišką pavidalą. Nagi...

Jis pasilenkė, truktelėjo Seldoną už atlapų. Haris staiga sulenkė vieną koją per kelį ir apvirto drauge su suoliuku. Krisdamas, spėjo sugriebti užpuoliką už rankų, tas neišsilaikė ant kojų, apsivertė ir žnektelėjo ant nugaros.

Seldonas akimirksniu pakilo, pažvelgė į Alemą, po to žvilgsniu surado Marbį.

Alemas gulėjo nejudėdamas, skausmo grimasos iškreiptu veidu. Jis buvo susirietęs nuo spyrio į paslėpsnius. Be to, gėlė sutrenktą stuburą.

Četeris kaire ranka laikė Marbį už pakarpos. Jo dešinė užsuko akiplėšos ranką. Marbio fizionomija priminė buroką, burna gaudė orą, tarytum į krantą išmesta žuvis. Prie jo kojų ant žemės gulėjo peilis, ant permatomos jo rankenos švietė miniatiūrinio lazerio žiburėlis.

Žmoglis abejingai ištarė:

- Neblogai jūs jį patvarkėte.

- Regis, taip, - sutrikęs pripažino Haris. - Galėjo krisdamas ir sprandą nusisukti.

- Tai štai koks jūs matematikas, - nusistebėjo Četeris.

- Helikonietiškas, - ironiškai atsakė Seldonas. Jis pasilenkė, pakėlė nuo žemės peilį, pasukiojo rankose ir pasakė: - Nemalonus daikčiukas. Turbūt mirtinas.

- Tam pakaktų ir paties paprasčiausio peilio, be jokių gudrių subtilybių. Paklausykite, gal paleiskime šituos akiplėšas. Tegul keliauja kur akys veda. Nemanau, kad jie dar turės noro muštis.

Jis paleido Marbį. Užpuolikas iškart ėmėsi masažuoti kaklą bei petį. Sunkiai kvėpuodamas, jis svaidė piktus žvilgsnius į Žmoglį ir Seldoną.

Četeris griežtai pasakė:

- O dabar nešdinkitės abu. Antraip mums teks liudyti prieš jus.

Asmenybės įžeidimas ir pasikėsinimas nužudyti. Peilis - daiktinis įrodymas.

Marbis pasilenkė prie Alemo, pakėlė jį nuo žemės ir nusitempė. Porą kartų jie atsisuko, o Seldonas su Četeriu palydėjo akiplėšas akimis.

Haris ištiesė Žmogliui ranką:

- Kaip galėčiau jums atsidėkoti? Padėjote visai nepažįstamam žmogui. Vienas nebūčiau su jais susidorojęs.

Četeris protestuodamas sumosavo rankomis.

- Aš jų neišsigandau. Tai paprasčiausi gatvės valkatos.

- O jūs stiprus, - nusišypsojo Seldonas.

Žmoglis gūžtelėjo pečiais:

- Ir jūs nieko sau... Nesitikėjau. Paklausykite, - pridūrė jis, - mums reikia nedelsiant sprukti iš čia.

- Kodėl? - nustebo Seldonas. - Manote, jog tiedu sugrįš?

- Vargu. Tačiau tie "drąsuoliai", kurie paskubėjo iš čia dingti, gali iškviesti policiją.

- Ir gerai. Mudu žinome užpuolikų vardus. Ir galime apibūdinti jų išvaizdą.

- Jų? Kam policijai tokie reikalingi?

- Kaip tai? Juk jie mus užpuolė!

- Nekalbėkite niekų. Mudu neturime nė menkiausio įbrėžimo. O jiems prireiks medikų pagalbos, ypač Alemui. Areštuos mudu, galite manimi patikėti.

- Bet juk tai neįmanoma. Žmonės patvirtins...

- Nebus jokių žmonių! Paklausykite, Seldonai, išmeskite tas nesąmones iš galvos. Šie du žmonės ieškojo būtent jūsų. Turbūt jiems pasakė, jog esate apsirengęs helikoniečių drabužiais ir apibūdino jūsų išvaizdą. Galbūt netgi holografinę nuotrauką parodė. Įtariu, kad juos galėjo pasiųsti žmonės, kuriems paklūsta policija, todėl mums reikia nedelsiant sprukti.

Ir Četeris ryžtingai žengė pirmyn, sugriebęs Harį už rankos. Dabar Seldonas galutinai įsitikino, kokios geležinės šito žmogaus letenos. Jaunuolis niekaip negalėjo ištraukti rankos, todėl paklusniai nusekė paskui Žmoglį, tarytum vaikas paskui auklę.

Netrukus jiedu nėrė į skliautuotą tunelį. Hario akys dar nespėjo apsiprasti su tamsa, o už nugaros jau sucypė mašinos stabdžiai.

- Prisistatė, - sumurmėjo Četeris. - Greičiau, Seldonai.

Jaunuoliai šoko ant šaligatvio ir įsimaišė į minią.

7

Seldonas pakvietė Četerį užsukti į viešbutį, tačiau tas nieku gyvu nesutiko.

- Jūs ką, kuoktelėjote? - pusbalsiu pasakė Žmoglis. - Ten jūsų jau laukia išskėstomis rankomis.

- Bet tenai visi mano daiktai.

- Daiktams teks palaukti. Tikiuosi, jie nepristigs kantrybės.

Jiedu kalbėjosi, sėdėdami nedideliame vieno kambario bute. Namas stovėjo Seldonui nepažįstamame rajone. Matematikas smalsiai žvalgėsi. Didžiulis rašomasis stalas, kėdė, lova, kompiuteris. Nei virtuvės, nei tualeto, nei vonios. Labai nepatogu. Četeris nuvedė Harį į bendrą tualetą, esantį kitame koridoriaus gale. Ir ką jūs manote? Seldonui dar nespėjus sutvarkyti savo reikalų, įgriuvo kažkas, smalsiai nužvelgė keistą jo aprangą ir nusuko akis į šalį.

Kai Seldonas apie tai pasakė Četeriui, tas pakraipė galvą ir tarė:

- Nieko nepadarysi, teks pasikeisti drabužius. Gaila, kad Helikone žmonės taip atsilikę nuo mados.

Haris nepatenkintas atrėžė:

- O gal tai tik tavo vaizduotės žaismas? Kažkas panašaus į... kaip čia pasakius...

- Į paranoją, nori pasakyti?

- Turbūt. Gal tai tik įkyri idėja, įstrigusi tavo galvoje?

- O tu gerai pagalvok. Tik pasistenk manęs nepertraukinėti, gerai? Matematiškai aš tau, žinoma, negalėsiu įrodyti, bet mąstyk... Tu buvai susitikęs su Imperatorium. Neneik, žinau, kad buvai. Štai kokia mano prielaida: jis reikalavo iš tavęs kažkokių smulkmenų, susietų su ateities prognozėmis. Tu atsisakei, paaiškinai, jog negali tiksliai nieko numatyti. Demerzelis, suprantama, įsitikinęs, jog tu meluoji. Jis mano, jog ketini parduoti tokią svarbią informaciją kažkam kitam, kas pasiūlys didesnę kainą. O gal jau pasiūlė? Kas žino? Juk sakiau, kad Demerzelis, panorėjęs, tave iš po žemių iškas. Ne be reikalo aš žurnalistas. Be to, gyvenu Trantore... Ir puikiai žinau, kaip tvarkomi panašūs reikaliukai. Pameni, Alemas ištarė frazę: "Kaip tik jis mums ir reikalingas"?

- Įsivaizduok, pamenu.

- Aš jam buvau tuščia vieta, absoliutus nulis, ne laiku ir ne vietoje išdygusi kliūtis... Jo užduotis - užpulti tave.

Žmoglis atsisėdo ant kėdės, parodė į lovą:

- Prigulk, Seldonai, atsipalaiduok, pailsėk. Kad ir kas atsiuntė tą porelę (nors aš įsitikinęs, kad tai Demerzelio darbas), jis gali ir dar kažką pasiųsti, todėl pirmiausia tau reikia atsikratyti šitų kvailų drabužių.

- Na, gerai jau...

- Ne, aš rimtai. Tau teks nusirengti. Kostiumą mes sunaikinsime, tačiau iš pradžių turiu tau gauti trantorietiškų drabužių. Aha... tu kiek žemesnis už mane. Turėsiu omenyje. Jei truputį apsiriksiu, nepyk.

Haris papurtė galvą.

- Aš neturiu pinigų, negalėsiu sumokėti. Yra šiek tiek smulkių ir tie patys viešbutyje liko... seife.

- Apie tai vėliau pagalvosime. Pasėdėk čia be manęs valandžiukę, aš tuo metu apeisiu parduotuves.

Seldonas skėstelėjo rankomis, atsiduso:

- Pasiduodu. Jei tai svarbu, pabūsiu čia vienas.

- Tikrai? Nepaspruksi į viešbutį? Duodi garbės žodį?

- Matematiko žodis. Tik jaučiuosi nesmagiai, kad tu manimi šitaip rūpiniesi. Ir dar pasirengęs dėl manęs išlaidauti. Juk iš tiesų tie peštukai neketino manęs primušti ar pagrobti. Jie tik nurengti norėjo...

- Ne tik. Be to, norėjo tave nutempti į kosmoso uostą ir išskraidinti į Helikoną. Tiesiu taikymu.

- Na... aš rimtai tos užuominos nepriėmiau.

- Ir kodėl gi?

- Šiaip ar taip, rytoj aš pats išskrendu. Taip jiems ir pasakiau.

- Tu vis dar ketini skristi namo? - paklausė Četeris.

- Žinoma, o kodėl gi ne?

- Tau jokiu būdu negalima skristi. Dėl daugelio priežasčių.

Seldonas ne juokais supyko:

- Paklausyk, neketinu ilgiau tęsti to kvailo žaidimo. Nebeturiu čia daugiau jokių reikalų ir noriu grįžti namo. Gaila, kad mano bilietas viešbutyje, antraip pasikeisčiau jį ir išskrisčiau šiandieniniu reisu. Pasitaikius galimybei, būtinai taip ir padarysiu.

- Tau negalima grįžti į Helikoną.

Seldonas išraudo.

- Kodėl? Ar manęs ir ten jau laukia?

Četeris linktelėjo.

- Nesikarščiuok, Seldonai. Taip, ir tenai tavęs lauks. Išklausyk manęs. Skristi dabar į Helikoną - vadinasi, patekti tiesiai į Demerzelio letenas. Kas tas tavo Helikonas? Mažytė, rami, paklūstanti įstatymams Imperijos teritorija. Ar pasitaikė tenai kada nors neramumų? Kas nors maištavo, mėgino pasipriešinti Imperatoriui?

- Ne, ir ačiū Dievui. Taika Imperijoje - tai Helikono ramybės bei saugumo garantas.

- Būtent! Todėl Imperijos valdovai ir gali tikėtis visiško jūsų vyriausybės lojalumo. Tu tenai būsi nuolat stebimas, sekamas ir,

kai tik Demerzeliui to prireiks, būsi šiltas gyvas jam atgabentas... Tu net nepastebėsi, jog esi sekamas. Ramiai dirbsi savo įprastą darbą ir įsivaizduosi, jog viskas po senovei ir nieko nevyksta.

- Tai stačiai juokinga. Kam areštuoti mane Helikone, jei jis galėjo pasilikti mane čia ir neišleisti? Aš rytoj skrendu namo... Ir kuriems galams reikėjo siųsti šituos plėšikus? Gal norėjo, kad išsigąsčiau, sunerimčiau ir išskrisčiau anksčiau? Kažkokios nesąmonės. Juk po tokio susirėmino su užpuolikais aš kaip tik turėčiau sunerimti ir skubiai išvykti.

- Kodėl jis turėjo pagalvoti, jog tu sunerimsi? Jis juk nežinojo, kad lemtingą akimirką aš atsidursiu šalia ir išpilsiu ant tavo kvailos galvos kibirą savo paranojiškų kliedesių?

- Vis tiek nesuprantu, kam ta sumaištis. Kodėl mane reikia kuo skubiau išguiti iš Trantoro? Kuo galėčiau per kelias likusias valandas pakenkti jūsų planetai?

- Galbūt jis baiminasi, jog tu persigalvosi?

- Persigalvosiu? Tai kur aš galėčiau skristi, jei ne į Helikoną? Jei jis pasieks Helikoną, tai suras mane ir visur kitur. Ką reiškia atstumas hipererdviniams laivams? Kur surasti pasaulį mažiau paklusnų Imperijai? Ar šiandien dar kur nors kas nors maištauja? Imperijoje taika ir ramybė. Kuris pasaulis, rizikuodamas savo saugumu, ryžtųsi priglausti mane? Juk Imperijos Armija tokia grėsminga. Be to, esu Helikono pilietis, ir bet kurioje kitoje planetoje būsiu užsienietis.

Žmoglis kantriai išklausė Seldono postringavimus, retsykiais palinkčiodamas galva, tačiau jo veidas atrodė ramus.

- Tu teisus, - pagaliau ištarė jis, - tačiau yra pasaulis nevisai pavaldus Imperijai. Tikriausiai būtent tas faktas ir baugina Demerzelį.

Seldonas susimąstė, prisiminė pastarųjų metų įvykius. Tačiau Imperijai nepavaldaus pasaulio jis niekaip negalėjo prisiminti.

- Ir koks tai pasaulis? - pagaliau paklausė jaunuolis.

- Tu šiuo metu esi jame, - atsakė Četeris. - Todėl Demerzelis ir nenori, kad tu ilgiau pasiliktum Trantore. Jis tame įžvelgia pavojų ir nori kuo greičiau tave išgrūsti lauk.

Stojo tyla. Galiausiai Seldonas prunkštelėjo:

- Nieko sau! Mega briliantinė naujiena! Trantoras! Imperijos širdis! Orbitinėje stotyje - centrinė Laivyno bazė, planetoje dislokuoti rinktiniai kariuomenės daliniai. Jei tu iš tiesų manai, jog Trantoras pati saugiausia vieta, vadinasi, tave kamuoja ne tik paranoja, bet ir absurdiškos fantazijos.

- Ne! Seldonai, tu esi provincialas ir nežinai, kas yra Trantoras. Čia gyvena keturiasdešimt milijardų žmonių. Čia viskas taip

sudėtinga - ir technika, ir kultūra... Dabar mes esame Imperijos sektoriuje, kur pats aukščiausias pragyvenimo lygis, o didžiąją gyventojų dalį sudaro Imperijos funkcionieriai. Be šio planetoje yra dar aštuoni šimtai įvairių sektorių - kiekvienas su savo kultūra, tradicijomis, papročiais. Imperijos tvarkos sergėtojai net nosies nekiša į kai kuriuos iš jų.

- Kodėl?

- Net ir labai norėdama Imperija nepajėgi laikyti Trantorą kietame kumštyje. Tereikia kiek persistengti, ir galima pakenkti komunikacijų tinklui, kuriuo Trantoras apraizgytas it voratinkliu. O pasekmės bus liūdnos, nes čia viskas susieta. Patikėk, Seldonai, mes čia, Trantore, puikiai suvokiame, kas yra žemės drebėjimas ar ugnikalnio išsiveržimas, apie kuriuos nebuvo iš anksto įspėta; kas yra nepažabota audra arba niekieno nepastebėta žmogaus klaida. Reikia visomis išgalėmis palaikyti planetos stabilumą, išsaugoti pusiausvyrą.

- Niekada apie tai negirdėjau.

Žmoglis šyptelėjo.

- Žinoma, negirdėjai. Negi nori, kad Imperija trimituotų per visą Galaktiką apie savo širdies skaudulius? Aš žurnalistas, todėl mano rankose vertinga informacija. Patikėk! Imperatorius ir Demerzelis žino, jog sudrumsti Trantoro ramybę - tolygu sugriauti pačią Imperiją.

- Todėl tu ir siūlai man pasilikti Trantore?

- Taip. Galiu tau surasti tokią vietelę, kur nepasieks Demerzelis. Nereikės slapstytis, prisidengus išgalvotu vardu, galėsi gyventi laisvai, nevaržomai, o jis tavęs nesuras. Jei mudu nebūtume susipažinę, jei tu nemokėtum taip šauniai kautis, Demerzelis jau būtų tave išmetęs iš planetos.

- Ir kiek laiko turėsiu praleisti Trantore?

- Tiek, kiek reikės. Kol pasijusi saugus. Galbūt ir visą gyvenimą.

8

Haris Seldonas apžiūrinėjo savo holografinį atvaizdą, atliktą projektoriaus. Reginys buvo kur kas įspūdingesnis, negu pažvelgus į veidrodį. Susidarė įspūdis, jog kambaryje du Seldonai.

Matematiką kiek glumino nauji jo drabužiai, jis jautėsi nesmagiai. Visą gyvenimą jaunuolis praleido Helikone, buvo pratęs prie tamsesnių, ramesnių tonų. Laimei, Četeris susiprato - išrinko nelabai ryškius drabužius. Pačiupinėjęs naujos tunikos rankovę, Seldo-

nas prisiminė, kaip akį rėžiančiai buvo apsirengę tie du jaunuoliai parke. Jis net susigūžė.

- Ir kepurę man teks užsidėti? - paklausė jis.

- Imperijos sektoriuje neapseisi be jos. Vaikštinėti be galvos apdangalo - prasto tono požymis. Kitose vietovėse tai nėra svarbu.

Seldonas atsiduso.

Kepurė buvo iš kažkokios minkštos medžiagos. Užsidėjo ją ant galvos, ir ši tarytum prilipo. Dar gerai, kad graižas siauresnis, ne toks, kaip tų dviejų dabitų, kurie vis neišėjo Seldonui iš galvos. "O kepurė man visai tinka", - pagalvojo matematikas. Ir kiek nusiramino.

- O kaspino pasmakrėje nebus?

- Žinoma, ne. Kaspinai būdingi stileivoms.

- Kam tokiam?

- Stileiva - tai mados vergas, jo tikslas - šokiruoti aplinkinius. Turbūt pas jus Helikone irgi pasitaiko tokių?

- Pas mus? - prunkštelėjo Seldonas. - Helikone yra jaunuolių su protu nesuvokiamomis šukuosenomis: vienoje galvos pusėje plaukai siekia pečius, o kita nuskusta plikai.

Jis nusijuokė, o Žmoglis susiraukė.

- Klaikiai atrodo, ar ne?

- Būna ir dar baisiau! Vieni iš tų stileivų nusiskuta dešinę pusę galvos, o kiti - kairę. Kairieji negali pakęsti dešiniųjų, jie nuolat vaidijasi tarpusavyje. Kartais viskas baigiasi muštynėmis.

- Na, matai. Vadinasi, tu kaip nors priprasi prie kepurės.

- Pamėginsiu, - nusišypsojo Seldonas.

- Mūsiškiai į tave vis dar spoksos. Tu nebūsi labai ryškiai apsirengęs, atrodysi kiek gedulingai. O ir drabužiai ne visai tavo dydžio. Atleisk. Be to, akivaizdu, jog su tais drabužiais tu kol kas jautiesi nesmagiai. Bet nieko, Imperijos sektoriuje mes ilgai neužsibūsime. Na, jau atsižiūrėjai į savo atvaizdą?

Žmoglis išjungė holografą.

- Ar brangiai tau viskas kainavo? - paklausė Seldonas.

- Nesvarbu.

- Nenorėčiau likti skolingas. Nepatogu.

- Nesikrimsk. Tai mano rūpestis. Negaiškime laiko. Mane tikriausiai jau apibūdino su visomis smulkmenomis, netrukus išsiaiškins, kas aš toks ir kur mane rasti. Ir ateis čia.

- Tu ne tik išlaidavai dėl manęs, bet dar ir rizikuoji savo saugumu!

- Žinau, bet ir tai ne tavo bėda. Aš kaip nors savimi pasirūpinsiu.

- Bet kodėl, koks tavo tikslas...

- Paskui galėsime filosofuoti. Beje, tavo senus rūbus aš jau atomizavau. Regis, niekas manęs nepastebėjo. Tiesa, energijos išeik-

vojimą būtinai pastebės - tai bus užfiksuota. Ir koks nors gudročius gali suprasti, kas čia darosi. Sunku ką nors nuslėpti, kai visur aplink tave smalsios akys bei ausys. Tikėsimės, jog mūsų pėdos atauš, kol jie suvoks, kas čia vyksta.

9

Jie nuobodžiai ilgai žingsniavo per perėjas, užlietas švelniai gelsva šviesa. Četeris vis žvalgėsi ir stengėsi prisiderinti prie praeivių minios. Jis nesileido niekieno aplenkiamas ir pats nesistengė aplenkti kitų.

Ir tarškėjo tarsi užprogramuotas. Apie nieką, apie bet ką...

Seldonui sekėsi sunkiau.

- Paklausyk, - galiausiai ištarė jaunuolis, - pas jus žmonės daug vaikšto pėsčiomis. Šitiek šaligatvių bei perėjų.

- Ir kas čia tokio? - nustebo Četeris. - Ėjimas puiki judėjimo priemonė, ypač, jei nedideli atstumai. Patogu, pigu ir naudinga sveikatai. Kad ir kaip būtų išvystyta technika, šioje srityje niekas nesikeičia. Seldonai, ar tavęs nekankina akrofobija?

Haris žvilgtelėjo pro turėklą į apačioje judančius šaligatvius ir krūptelėjo.

- Ar aš bijau aukščio? Nelabai. Tačiau nemalonu žiūrėti žemyn. O koks čia aukštis?

- Šitoje vietoje maždaug keturiasdešimt ar penkiasdešimt lygių. Imperijos sektoriuje ir kituose techniškai išsivysčiusiuose rajonuose tokių vietų gausu. Pėstieji dažniausiai keliauja takeliais, esančiais žemutiniame lygyje.

- Turbūt čia pasitaiko bandymų nusižudyti?

- Labai retai. Tam yra paprastesnių būdų. Apskritai Trantore su savižudybėmis jokių problemų. Nori suvesti sąskaitas su gyvenimu - gali tą padaryti legaliai, medicinos centre. Tik prieš tai privalai išklausyti psichoterapijos kursą. Todėl suicidai čia - retas atvejis. Apie akrofobiją aš tavęs visai ne dėl to paklausiau. Mudu dabar einame prie taksi sustojimo. Tenai mane pažįsta, žino, jog esu žurnalistas. Retsykiais pamaloninu taksistus pinigais, todėl jie neatsisakys man padėti: neužregistruos manęs ir neprieštaraus, kad esu su draugu. Vėliau, jei Demerzelio žmonės prispaus uodegas, jiems teks iškloti visą tiesą. Bet tuo metu mes jau būsime toli nuo čia.

- Vis tiek nesuprantu, kuo čia dėta akrofobija.

- Tuo, jog mums teks pasinaudoti gravikeltuvu. Tas daikčiu-

kas tik mėgėjams, atvirai sakant, aš retai juo naudojuosi. Bet jei tu ištversi, bus šaunu.

- O kas yra tas gravikeltuvas?

- Tai eksperimentinė transporto priemonė. Jei žmonės prie jų pripras, turbūt ateityje jie plačiau paplis ir po Trantorą, ir po kitus pasaulius. Tai toks liftas be kabinos. Mudu tiesiog žengsime žingsnį į niekur ir, veikiami antigravitacijos, lėtai krisime arba kilsime. Šiandien tai vienintelis antigravitacijos pritaikymo būdas. Galbūt todėl, jog tai labai brangu.

- O kas gali nutikti, jei mums krentant arba kylant, laukas išsijungtų?

- Tas, apie ką tu pagalvojai. Mes nukrisime ir, jei būsime aukštai, žinoma, žūsime. Tiesa, kol kas man neteko girdėti apie panašius nelaimingus atsitikimus. Na štai, mes jau visai netoli. Jei nepridėsi į kelnes, mes iškart keliausime, tik turėk galvoje, jog paprasti liftai juda lėtai ir nuobodžiai. Kartais net supykina.

Žmoglis pasuko už kampo, ir netrukus jiedu išėjo į erdvią aikštelę, kur driekėsi vyrų, moterų eilė... buvo net pora vaikų.

Seldonas tyliai ištarė:

- Įsivaizduok, Helikone apie panašius dalykus nebuvau net girdėjęs. Mūsų naujienos galėjo bent užsiminti, jog pasaulyje esama tokių stebuklų...

- Kol kas tai tik eksperimentas, - paaiškino Četeris. - Ir tik Imperijos sektoriuje. Gravitaciniai keltuvai suryja labai daug energijos, todėl vyriausybė stengiasi jų nereklamuoti. Atsirado ta naujovė dar prie ankstesnio Imperatoriaus. Jis įsakė keliose vietose įrengti tokius liftus. Šitaip norėjo įamžinti savo vardą. Seniams, ypač tiems, kuriuos kamuoja nepilnavertiškumo kompleksas, kartais kyla panašios mintys. Nors, kaip jau minėjau, gali būti, kad liftai vėliau išplis plačiau. Bet tik liftai, vargu ar antigravitacinė industrija dar labiau ištobulės.

Eilė greitai judėjo, ir netrukus vyrai priartėjo prie aikštelės krašto, staigiai besileidžiančio į bedugnę. Oras virš bedugnės kiek švytėjo. Seldonas intuityviai ištiesė ranką ir pajuto silpną smūgį. Tai nebuvo skausminga, tačiau jis greitai atitraukė ranką.

Četeris šyptelėjo.

- Elementarus atsargumas. Kad niekam nešautų į galvą žengti į bedugnę, kol neįjungtas laukas.

Jis priėjo prie pulto, įmontuoto į neaukštą stulpą, surinko kažkokius skaičius, ir švytėjimas išnyko.

Seldonas baimingai žvilgtelėjo į gilią šachtą.

- Bus geriau, jei susikibsime rankomis. Ir tu užsimerk, - pasiūlė Žmoglis. - Nebijok, tai truks vos keletą sekundžių.

Nepalikęs Seldonui laiko apmąstymams, Žmoglis tvirtai suspaudė jo ranką ir žengė į tuštumą. Haris suriko ir pajudėjo jam iš paskos.

Jis užsimerkė, tačiau nepajuto nei kritimo, nei oro virpesių. Po keleto sekundžių Četeris truktelėjo jo ranką. Seldonas susvirduliavo, išsitiesė, atsimerkė ir pastebėjo stovintis ant kieto paviršiaus.

- Jau?!

- Kaip matai, sveiki ir gyvi, - sausai atsakė Četeris ir pajudėjo pirmyn, tempdamas matematiką iš paskos.

- Norėjau tik paklausti, ar mes patekome į reikiamą lygį?

- Suprantama.

- O jeigu mums krentant žemyn, kas nors būtų kilęs į viršų?

- Šachtoje yra dvi atskiros linijos. Viena jų kylama aukštyn, kita tuo pačiu greičiu leidžiamasi žemyn. Atstumas tarp keleivių maždaug dešimt metrų. Negali būti jokių susidūrimų, jei viskas normaliai veikia.

- Aš visai nieko nepajutau.

- O ką tu galėjai pajusti? Pagreičio nebuvo. Tavo kritimo greitis buvo pastovus, o tave apgaubęs oras, krito tokiu pat greičiu, kaip ir tu.

- Stulbinama!

- Sutinku. Bet, deja, neekonomiška. Ir, regis, niekas nesusidomėjo, kaip galima patobulinti šį nuostabų įrenginį ir padidinti jo rentabilumą. Visi, kaip susitarę, traukia tą pačią dainelę: "Tai ne mūsų jėgoms. Tai nerealu". Ir ne tik apie gravikeltuvą. Šitaip žmonės pasitinka bet kokią naujovę.

Žmoglis atrodė susijaudinęs, piktas.

- O štai ir taksi sustojimas. Paskubėkime.

10

Sustojime Seldonas stengėsi elgtis taip, kad nesukeltų jokių įtarimų. Tai buvo nelengva. Jaunuolis suprato, jog nereikia dairytis į šalis, nusigręžti nuo kitų keleivių, spoksoti į mašinas. Reikia apsimesti nekaltu ir elgtis natūraliai.

Su naujais drabužiais jam buvo nepatogu. Tunika be kišenių, nėra kur dėti rankų. Iš šonų prie diržo kabo dvi piniginės ir erzina jį - vis tabaluoja, pliaukši per šlaunis.

Seldonas nusprendė paspoksoti į moteris. Piniginių ant diržų jos neturėjo, neturėjo ir rankinių. Jas atstojo kažkokios dėžutės, nežinia kaip pritvirtintos prie šlaunų. "Turbūt pseudomagnetai", - nusprendė Seldonas. Vilkėjo jos plačias, laisvas, bet uždaras sukneles, ir Haris kiek nusivylė. Turbūt šičia apie dekoltė pamiršo... Nors kai kurios suknelės buvo pasiūtos taip, kad išryškintų sėdmenis.

Tuo tarpu Četeris ėmėsi aktyvios veiklos ir netrukus sugrįžo, nešinas keramine superlaidžia plokšte. Ja buvo galima nukreipti taksi reikiamu maršrutu.

- Nagi lipk, Seldonai, - ištarė jis, rodydamas į nedidelę dvivietę mašiną.

- Tau teko užsiregistruoti? - paklausė Seldonas.

- Ne, ką tu. Jie nesigilino į formalumus.

- Turbūt suprato, ką tu sumanei?

- Jie nieko manęs neklausinėjo, o aš irgi tylėjau kaip žuvis.

Žmoglis įkišo plokštę į valdymo skydelio plyšį, ir Seldonas pajuto lengvą vibraciją. Matyt, variklis įsijungė.

- Mes skrendame į D-septyni, - pranešė žurnalistas.

Seldonas net nenutuokė, kas tas D-septyni, pamanė, jog tai kažkoks maršrutas.

Taksi pajudėjo atbulas, apvažiavo kitas mašinas ir galiausiai išriedėjo į lygų, kylantį aukštyn kelią. Netrukus mašina, lengvai truktelėjusi, pakilo į orą.

Seldoną mestelėjo ant sėdynės.

- Taip, - išlemeno jis. - Į antigravitaciją nepanašu.

- Žinoma, - atsiliepė Četeris. - Čia visai kitoks principas. Reaktyvinis. Šito postūmio pakanka, kad mes būtume pakelti iki tunelių.

Priešakyje matėsi kažkas panašaus į milžinišką uolą, išmargintą skylėmis. Priminė šaškių lentą. Žmoglis nukreipė mašiną prie angos, pažymėtos D-septyni, laviruodamas tarp automobilių, judančių link kitų tunelių.

- Juk galėjai įsirėžti į ką nors, - atgavęs kvapą ištarė Seldonas.

- Jei viskas priklausytų tik nuo mano juslių bei reakcijų, turbūt panašiai ir būtų atsitikę, bet, laimei, automobilis kompiuterizuotas. Kompiuteris apsaugo vairuotoją. Na štai, mes jau prie tikslo...

Mašina įsliuogė į tunelio angą, tarsi ją ten būtų įtraukęs galingas siurblys. Apšvietimas tapo gelsvas, kiek blankesnis nei išorėje.

Četeris atsiplėšė nuo valdymo pulto, atsilošė ant sėdynės, giliai atsiduso.

- Na, pirmąjį etapą, galima sakyti, įveikėme sėkmingai. Sustojime mus galėjo sulaikyti. O čia jau esame saugūs.

Taksi lengvai, lygiai skrido pirmyn, pro šalį plaukė tunelio sienos. Variklio beveik nesigirdėjo - tik vos girdimas marmėjimas.

- Kokiu greičiu skrendame? - pasidomėjo Seldonas.

Četeris žvilgtelėjo į valdymo pultą:

- Trys šimtai penkiasdešimt kilometrų per valandą.

- Magnetinis pagreitis?

- Taip. Helikone jau irgi apie jį žino?

- Pas mus tik viena tokia linija. Aš dar net pats nebandžiau, vis neprisiruošiau... Bet, manau, ji ne tokia tobula, kaip ši.

- Tikriausiai. Trantore tokių tunelių gausu, tarsi skruzdėlyne landų, jie užima ne vieną tūkstantį kilometrų. Tuneliai nutiesti ir po žeme ir po vandeniu. Tai pagrindinė transporto priemonė, skirta tolimoms kelionėms.

- Ar toli mes skrisime?

- Praleisime kelyje daugiau nei penkias valandas.

- Penkias valandas!

- Nesibaimink. Kas dvidešimt minučių sustojimai. Bet kuriame iš jų galima iššokti iš tunelio, prasimankštinti, pailsėti, pavalgyti. Bet, pats supranti, man nesinorėtų dažnai to daryti.

Kurį laiką abu tylėjo. Staiga iš dešinės blykstelėjo ryški šviesa. Seldonui pasirodė, jog jis mato dvi mašinas.

- Sustojimas, - atsakė Četeris į dar neištartą klausimą.

- Sakyk, ar tikrai būsiu saugus ten, kur mane veži?

- Visiškai saugus nuo Imperijos paieškų, - patikino Žmoglis. - Suprantama, teks elgtis atsargiai - visur yra šnipų, specialiųjų agentų, samdomų žudikų. Bet tu juk turi asmens sargybinį.

Seldonas sunerimo.

- Tu čia rimtai... apie samdomą žudiką? Nejaugi jie tikrai norės mane nudobti?

- Demerzelis gal ir ne. Manau, jis labiau norėtų turėti tave šalia ir pasinaudoti tavo gabumais asmeniniais tikslais. Tačiau gali atsirasti kitų priešų. O ir įvykiai nežinia kaip pasisuks. Žodžiu, snūduriuoti neteks.

Seldonas pakraipė galvą ir nusisuko. Tik pamanyk: vos prieš keturiasdešimt aštuonias valandas jis buvo niekam nežinomas matematikas, provincialas, ketinantis apžiūrėti Trantorą, pasigėrėti įspūdinga planeta ir grįžti namo. Ir ką gi? Dabar jis tapo žmogumi, kurį gainiojasi Imperijos valdžia. Keista, kvaila, baisu... Jaunuolis susigūžė.

- O kaip tu? - paklausė jis bendrakeleivio. - Ar supranti, ką darai, suvoki, kas tavęs laukia?

- Na, - mąsliai ištarė Četeris. - Veikiausiai, nieko gero. Galbūt

galvą nuo pečių nuims ar kokį sprogmenį mestelės. Jiems nėra už ką manęs mylėti.

Pasakė jis ramiai, tyliu balsu, bet Haris apšalo.

- Kaip gali šitaip ramiai kalbėti? Nejaugi tau nė trupučio nebaisu?

- Aš senas trantorietis. Pažįstu planetą kaip savo penkis pirštus. Turiu daugybę pažįstamų, daugelis iš jų man skolingi. Ne kartą pavyko sausam išlipti iš vandens, o situacijos atrodė dar baisesnės. Žodžiu, savimi sugebėsiu pasirūpinti.

- Džiaugiuosi ir viliuosi, jog tikrai taip yra, bet negaliu suprasti, kodėl taip rizikuoji. Kas aš tau? Ar verta šitaip aukotis dėl nepažįstamo žmogaus?

Žmoglis kiek pasikrapštinėjo prie valdymo pulto, o kai atsisuko, jo veidas buvo rimtas.

- Esu pasirengęs tave išgelbėti dėl tos pačios priežasties, dėl kurios tu reikalingas Imperatoriui - dėl tavo gebėjimo prognozuoti ateitį.

Seldonas nusivylė. Tai štai kokie reikalai... Jis apgailėtina bejėgė auka, mėsos gabalas, dėl kurio pešasi maitvanagiai. Jaunuolis ištarė:

- Tebūnie prakeiktas mano nelemtas pranešimas! Kuriems galams aš prasižiojau? Pražudžiau savo gyvenimą!

- Neskubėk su išvadomis, matematike. Imperatoriui ir jo pavaldiniams tu reikalingas, kad padėtum išgelbėti Imperatoriaus sostą, išsaugoti jį Kleono sūnui. Jie dreba dėl savo kailio, supranti? O aš noriu, kad tavo atradimai būtų naudingi visai Galaktikai.

- Nematau skirtumo, - karčiai atsiduso Haris.

- Nematai? - piktai paklausė Četeris. - Atsipeikėk! Žmonės Galaktikoje gyveno ir iki Imperijos atsiradimo. Galbūt žmonija vyresnė už kiekvieną Galaktikos pasaulį. Legendos byloja: buvo laikai, kai žmonės gyveno vienintelėje planetoje.

- Legendos! - nusijuokė Seldonas ir gūžtelėjo pečiais.

- Taip. Ir iš tiesų galėjo šitaip būti. Kodėl gi ne? Prieš kokius dvidešimt tūkstančių metų, o gal dar anksčiau. Juk žmonija neturėjo įgimto suvokimo apie hipererdvinių skrydžių teoriją. Ir vos tik atsiradę pasaulyje žmonės nepradėjo iškart skraidyti šviesos greičiu. Vadinasi, jie tikrai buvo įkalinti vienoje planetoje. O jei pažvelgsime į ateitį - tai ir po tavęs, ir po Imperatoriaus taip pat gyvens žmonės. Todėl kokia prasmė sielotis dėl atskirų žmonių likimo - dėl Imperatoriaus sosto įpėdinio? Kam jaudintis dėl Imperijos valdymo mechanizmo? O štai kvadrilijonai Galaktikos gyventojų jau visai kas kita. Kas bus su jais?

Seldonas atsakė:

- Manau, žmonės... kaip ir pasauliai - gims ir mirs.

- Nejaugi nesinori pasikapstyti giliau, paieškoti sąlygų, kuriomis žmonija galėtų išgyventi?

- Galima tikėtis, jog viskas bus neblogiau, negu dabar yra.

- Tikėtis galima. Bet argi pasitelkęs savo mokslą negali tiksliai sužinoti?

- Tą mokslą aš vadinu psichoistorija. Taip... teoriškai galima.

- Ir tu neturi noro tą teoriją panaudoti praktiškai?

- Četeri, noriu to iš visos širdies, bet norėti ir galėti - du skirtingi dalykai. Jau sakiau Imperatoriui ir tau pasakysiu: psichoistoriją beviltiškai sunku pritaikyti praktiškai.

- Bet tu net nepamėginai surasti kokį nors būdą?

- Nenoriu. Tai būtų tas pats, kas kapstyti milžinišką akmenuotą kalną ir mėginti sudėlioti akmenėlius pagal dydį... Žinau, jog tam nepakaks viso mano gyvenimo, todėl nenoriu apsimetinėti, apgaudinėti save ir kitus. Aš nepajėgus to padaryti.

- O jeigu žinotum visą tiesą apie žmonijos būklę, kas tada?

- Kvailas klausimas. Apie kokią tiesą kalbi? Kas ją žino? Ar tik ne tu?

- Taip, aš. Ta tiesa - tik trys žodžiai.

Četeris nusisuko, pažvelgė į tunelio tuštumą. Tunelis praplatėjo, po to vėl susiaurėjo. Tada jis ištarė tris lemtingus žodžius:

- Galaktikos Imperija žlunga.

3 skyrius
UNIVERSITETAS

STILINGO UNIVERSITETAS - senojo Trantoro Stilingo sektoriuje esanti mokslo įstaiga... Nepaisant neabejotinų pasiekimų humanitarinių mokslų srityje, žmonių atmintyje ši įstaiga išliks ir bus minima tik dėl to, kad čia buvo trumpam apsistojęs kažkoks Haris Seldonas... vadinamuoju Pabėgimo ir klaidžiojimų laikotarpiu.

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

11

Žmoglio žodžiai apstulbino Seldoną. Jis ilgai tylėjo. Jaunuolis susigūžė, suvokęs savo bejėgiškumą.

Kas gi atsitiko? Jis atrado naują mokslą - psichoistoriją. Pakilo virš tikimybės dėsnių veikimo ribų, įvertino sudėtingus, prieštaringus dydžius ir gavo lygtį su begale nežinomųjų.

Bet jam tai tebuvo matematinis žaidimas, nieko daugiau. Jis sukūrė psichoistoriją, ar bent jau padėjo pagrindus to mokslo vystymui, bet kol kas tai buvo tik naujovė, įdomus žaisliukas. Negyvas lygtis naujam gyvenimui galėjo prikelti tik gilios istorinės žinios.

Tačiau tokių žinių Seldonas neturėjo. Šis mokslas jo niekada nedomino. Suprantama, bendrais bruožais jaunuolis žinojo Helikono istoriją, mokėsi to mokykloje, bet kas iš to?

Visos kitos žinios buvo gautos atsitiktinai - legendos, mitai, padrikos informacijos nuotrupos.

Nejaugi iš tiesų Galaktikos Imperija žlunga? Tokiu vardu ji egzistuoja jau dešimtį tūkstančių metų, o dar du tūkstantmečius prieš tai Trantoras, būdamas galingos karalystės sostine, faktiškai valdė Imperiją, nors tuo metu ji dar taip nesivadino. Pirmieji valdymo amžiai Imperijai nebuvo lengvi, bet ji susidorojo, įveikė pasipriešinimą tų Galaktikos pasaulių, kurie niekaip nenorėjo atsisakyti savo nepriklausomybės. Nemažai teko išgyventi: neramumai, dinastijų karai, ekonomikos smukimas. Tačiau nesėkmės smogė ne visiems pasauliams. Trantoras sėkmingai vystėsi, klestėjo, kol galiausiai tapo stipriausia Galaktikos planeta ir buvo pavadintas Amžinuoju Miestu.

Nors pastarieji keturi šimtmečiai buvo įtempti, neramūs: keli pasikėsinimai prieš Imperiją, rūmų perversmai. Bet dabar viskas nurimo, ir Galaktikoje įsiviešpatavo neregėta taika ir ramybė. Valdant Kleonui ir dar anksčiau jo tėvui, pasauliai klestėjo. O Kleono niekas nelaikė tironu. Netgi tie, kas kritikavo Imperiją kaip valstybės valdymo formą, nedrįso pasakyti blogo žodžio apie Kleoną. O Demerzelis buvo negailestingai plakamas...

Bet kodėl Žmoglis taip tvirtai įsitikinęs, jog Imperija žlunga?

Jis žurnalistas. Galbūt šitas žmogus geriau išmano istoriją, aiškiau mato šių dienų situaciją? Ką tokio jis žino? Ką?

Ne sykį šis klausimas vos neišsprūdo iš Seldono lūpų, bet, vos tik pažvelgęs į rūstų pašnekovo veidą, jis užsičiaupdavo. Jam Galaktikos Imperija buvo kažkas nepajudinama, amžina, savaime suprantama. Ne, apie tai jis nenori girdėti...

Nejaugi Seldonas klydo? Tuo neįmanoma patikėti. Jo supratimu, Imperija galėjo žlugti tik tuo atveju, jei žūtų visa Visata.

Seldonas užsimerkė, pamėgino užsnūsti, bet, suprantama, negalėjo. Jei jis pradėtų gilintis į istoriją, galbūt psichoistorijos reikalai pajudėtų pirmyn?

Bet kaip? Dvidešimt penki milijonai pasaulių ir kiekvienas su savo painia, sudėtinga istorija... Argi jis galėjo viską ištyrinėti? Yra nemažai filmų apie Galaktikos istoriją. Sykį Haris žiūrėjo vieną ir vos nekuoktelėjo - buvo neapsakomai nuobodu.

Be to, Galaktikos istoriją domino tik patys svarbiausi, galingi pasauliai. O kiti buvo tik minimi ryšium su kokiu nors svarbiu įvykiu, o po to užmirštami, tarsi jų apskritai nebūtų. Sykį Seldonas nusprendė kataloge paieškoti duomenų apie Helikoną ir surado vos vieną užuominą... Įsigilinęs, dar aptiko Helikoną sąraše pasaulių, kėlusių grėsmę imperatoriaus sostui. Keista, bet Helikonas net nebuvo už tai nubaustas, matyt, nusprendė, jog planeta tokia nereikšminga, jog nekelia rimtos grėsmės.

Ir kokia nauda iš tokios istorijos? Psichoistorija turi įvertinti visų dvidešimt penkių milijonų pasaulių įvykius, reakcijas, tarpusavio bendradarbiavimą. Bet argi tai įmanoma? Tai beprasmiška, tik dar vienas įrodymas, jog praktikoje šito mokslo negalima pritaikyti.

Seldoną mestelėjo pirmyn. Jis suprato, jog automobilis sulėtino greitį.

- Kas atsitiko? - paklausė jaunuolis.

- Manau, nuskridome pakankamai toli, - atsakė Žmoglis, - ir galime sau leisti trumpam stabtelėti. Užkąsime, išgersime ko nors, atsigaivinsime po dušu.

Po penkiolikos minučių mašina įriedėjo į šoninį tarpą, pasuko ir sustojo. Ten stovėjo dar penkios ar šešios mašinos.

12

Žmoglis patyrusiu žvilgsniu naršė aplinką - aikštelę, mašinas, bufeto prekystalį, vyrus, moteris... Haris stengėsi likti nepastebėtas, jaunuolis vis žvilgčiojo į bendrakeleivį ir stengėsi jį pamėgdžioti.

Kai galiausiai jie susėdo prie nedidelio staliuko ir užsisakė maisto, Seldonas atsargiai paklausė:

- Na kaip, ar viskas gerai?

- Regis, taip, - atsakė Četeris.

- Iš kur žinai?

Skvarbios pašnekovo akys įsmigo į Seldoną.

- Intuityviai jaučiu, - pasakė jis. - Reporterio patirtis, supranti? Užmetu akį ir matau: nieko nevyksta.

Haris linktelėjo, nurimo. Žmoglio atsakymas nuskambėjo linksmai, tačiau dalis tiesos jame buvo.

Seldonas atsikando sumuštinio, ir jo fizionomija persikreipė. Jis klausiamai pažvelgė į Četerį.

- Pakelės bufetas, ko iš jo norėti, - gūžtelėjo pečiais Žmoglis. - Pigu, greita, neskanu. Produktai vietiniai, specifinio skonio. Mums tai įprasta. Viskas su mielėmis.

Seldonas vos prarijo kąsnį.

- O viešbutyje...

- Tavo viešbutis kur? Imperijos sektoriuje. Tenai atvežtiniai, natūralūs produktai. O jei ir naudoja mieles, tai tik pačios aukščiausios kokybės. Geros mielės nepigiai kainuoja.

Jaunuolis it užburtas spoksojo į sumuštinį, svarstydamas, ar kąsti dar sykį.

- Ar visą tą laiką, kai būsiu Trantore...

- Ts-s-s... - sušnabždėjo Četeris. - Neišsiduok, jog esi čia naujokas. Patikėk, maistas ne visur toks šlykštus. Tik pakelės bufetuose... visi jie vienodi. Jei sugebėsi sudoroti šitą sumuštinį, vadinasi, išgyvensi Trantore. Patikėk, nieko baisaus tau nenutiks. Jis šviežias... tikrai. Tik specifinio skonio, tu nepratęs prie tokio. Įprasi. Teko sutikti trantoriečių, tvirtinančių, jog negali pakęsti natūralių produktų, atseit vietiniai labiau pikantiški.

- O Trantore ar daug gamina produktų? - pasidomėjo Seldonas, prieš tai pašaudęs akimis ir įsitikinęs, jog netoliese nieko nėra ir galima ramiai kalbėti. - Girdėjau, jog kiekvieną dieną į Trantoro

planetą atvyksta šimtas krovininių laivų su produktais iš dvidešimties artimiausių pasaulių.

- Teisingai. Ir maždaug tiek pat laivų išgabena maisto atliekas. Tiksliau, tą veiksmą atlieka tie patys laivai - čia atskraidina produktus, o atgal - atliekas. Natūralūs produktai sudaro didžiąją mūsų importo dalį. Čia vertinama prabanga, egzotika. O atliekos eksportuojamos ir perdirbamos į organines trąšas, kurios vertinamos kituose pasauliuose. Tačiau importas ne taip išvystytas, kaip atrodo.

- Tikrai?

- Žinoma. Vandenyne gausu žuvies, be to, čia pakankamai daug daržų bei sodų. Vaismedžiai duoda neblogą derlių, yra nemažai paukščių bei triušių fermų, milžiniškos plantacijos, kur auginami mikroorganizmai - jas dažniau vadina mielių plantacijomis, nors mielių ten kaip tik nedaug auginama. Iš tiesų Trantoras labai panašus į paprastą kosmoso gyvenvietę, skiriasi tik savo dydžiu. Ar kada nors buvai tokioje gyvenvietėje?

- Taip, teko.

- Tai dažniausiai uždaro tipo miesteliai su dirbtiniu klimatu, ventiliacija, dirbtine dienos bei nakties kaita... Trantoras skiriasi dar tuo, jog labai tankiai apgyvendintas. Tiesa, gravitacija pas mus natūrali, ir nė viena kosminė gyvenvietė neprilygsta mums išauginamais maistui skirtais mikroorganizmais. Ko tik čia nėra: mielių rezervuarai, grybų šiltnamiai, baseinai su jūros dumbliais... Žinoma, jei ne prieskoniai, viso to nebūtų įmanoma valgyti.

Seldonas jau beveik sudorojo sumuštinį, dabar jis atrodė ne toks šlykštus.

- Sakai, man viskas bus gerai?

- Pasitaiko, kad toks maistas pažeidžia žarnyno florą, ir kokiam nors svetimšaliui gali sutrikti virškinimas, bet tai greitai praeina. Gerk pieno kokteilį. Kažin, ar jis tau patiks, tačiau tai gera profilaktinė priemonė, saugo nuo virškinimo sutrikimų.

Seldonas susiraukė:

- Četeri, verčiau liaukis kalbėjęs apie tai... Man darosi negera nuo tavo paskaitos.

- Tuomet išgerk kokteilį ir pirmyn!

Keliautojai baigė valgyti ir pakilo.

13

Netrukus jie visu greičiu vėl skriejo tuneliu. Seldonas pagaliau ryžosi užduoti klausimą, kuris jau seniai sukosi ant liežuvio.

- Kodėl manai, jog Galaktikos Imperija žlunga.
Žmoglis atsisuko į jį.
- Aš juk žurnalistas. Turiu gausybę informacijos, man prieinami statistikos duomenys. Tiesa, spausdinti galiu tik nedidelę dalį... Trantore mažėja gyventojų. Prieš dvidešimt penkerius metus gyventojų buvo keturiasdešimt penki milijardai. Tai susieta su gimstamumo mažėjimu. Pavaikščiojus po Trantorą, nesunku pastebėti, jog vaikų gatvėse labai nedaug. Be to, emigracija. Išvyksta iš čia kur kas daugiau žmonių, negu atvyksta.
- Nieko stebėtino, - įsiterpė Seldonas. - Juk pas jus ir taip daug gyventojų.
- Sutinku, - pripažino Četeris, - bet anksčiau to nebuvo. O ir prekyba visoje Galaktikoje šiuo metu kažkokia apmirusi. Žmonės mąsto: dabar jokių sukilimų, jokių karų, vadinasi, visos negandos jau praeityje... Paradoksalu, bet politinė kova, revoliucijos, karai - tai gyvybės požymiai. O dabar juntamas kažkoks visuotinis nuovargis, apatija. Ramu ne todėl, kad žmonės laimingi ir viskuo patenkinti, o todėl, kad jie pavargo ir pasidavė.
- Na, aš nežinau, - ištarė Seldonas.
- Užtat aš žinau. Štai kad ir antigravitacijos fenomenas. Gravitaciniai keltuvai egzistuoja, bet nėra plačiai taikomi. Atseit nerentabilu. Bet niekas nesiima atsakomybės ir nepabando siekti to rentabilumo. Sulėtėjo mokslinis progresas, ką jau kalbėti apie technikos vystymosi tempus... Progresas juda vėžlio žingsniu. Negi tu šito nepastebi? Juk tu matematikas, po paraliais!
- Kažkaip nesusimąsčiau apie tai.
- Ne tu vienas. Visi su tuo susitaikė. Mokslininkai sudėję rankas sėdi ir vienu balsu suokia: nepraktiška, neįmanoma, nenaudinga... Kam toli ieškoti pavyzdžių, ir tu nuo jų neatsilieki. Ką tu sakai apie savo psichoistoriją? "Tai tik teorija, praktiškai pritaikyti jos neįmanoma". Argi ne taip?
- Ir taip, ir ne, - susierzino Seldonas. - Sakau taip ne todėl, kad manyje užgeso avantiūrizmo dvasia. Tai tiesa - tas mokslas bevertis.
- Na štai, - sarkastiškai ištarė Četeris. - Tu ką tik įrodei, kokia atmosfera vyrauja Imperijoje. Tavo įsitikinimai - Imperijos nuopuolio padarinys.
- Tai tavo nuomonė, - piktai burbtelėjo Seldonas. - Galbūt tu klysti?
Žmoglis pritilo, susimąstė.
- Taip, aš galiu ir klysti, - linktelėjo jis. - Mano mintys - tai intuicijos bei spėlionių vaisiai. Norint jas pagrįsti, man reikalinga psichoistorija.
Seldonas gūžtelėjo pečiais:

- Deja, neturiu kuo tavęs pradžiuginti. Na, tarkim, tu teisus, ir Imperija iš tiesų rieda žemyn. Bet juk ir po jos žlugimo pasaulyje gyvens žmonės.

- Žinoma. Tik klausimas, kaip jie gyvens! Beveik dvylika tūkstantmečių Trantoras sugebėjo išlaikyti Imperijoje taiką bei ramybę. O tavo gimtasis pasaulis, Helikonas? Jis toks mažas, silpnas, jog be Imperijos palaikymo seniai būtų pavergtas kokios nors kaimyninės valstybės.

- Vadinasi, tu pranašauji, jog, žlugus Imperijai, kils pasaulinis karas arba prasidės anarchija?

- Be abejo. Reikia pripažinti, jog nesu nei Imperatoriaus, nei Imperijos gerbėjas, tačiau nematau, kuo galima būtų šią santvarką pakeisti. O kol neturiu tinkamos pamainos, nenoriu palikti įvykių savieigai.

Seldonas prunkštelėjo:

- Kalbi taip, tarsi būtum Galaktikos valdovas! *Tu* neleisi, *tu* nenori... *Tau* reikalinga pamaina... Kas tu toks, kad leidi sau šitaip kalbėti?

- Labai tiesmukai mane supratai, - šyptelėjo Četeris. - Ne save turėjau omenyje, ne Četerį Žmoglį. Mano amželiui Imperijos užteks. Gyvenimas keičiasi, dar galiu ir pakilimų sulaukti. Iki mirtinos agonijos dar toli, gal koks tūkstantmetis prabėgs, ir, kaip supranti, mano mirtingas kūnas tuo metu ramiai ilsėsis po žeme. Aš nevedęs, vaikų neturiu, todėl palikuonių nebus, nebus kam peštis dėl palikimo. Beje, po tavo pranešimo, pasidomėjau tavo biografija, Seldonai. Tu jau man atleisk, kad kišau nosį ne į savo reikalus. Tu juk taip pat vaikų neturi?

- Neturiu. Bet gyvi mano tėvai, turiu du brolius. Sykį buvau pametęs galvą dėl moters, - droviai šyptelėjo Seldonas, - bet jai pasirodė, jog matematiką aš myliu labiau...

- Ar ji buvo teisi?

- Man taip neatrodė, tačiau mano nuomonė nebuvo svarbi. Žodžiu, ji mane paliko.

- Ir nuo to laiko esi vienišas?

- Esu. Buvo taip skaudu... ligi šiol negaliu pamiršti.

- Ką gi, vadinasi, mudu abudu turime suglausti sparnelius, sudėti letenas ir laukti, kol kiti pasirūpins žmonijos ateitimi. Žinai, anksčiau ir man tokių minčių kildavo, bet tik ne dabar. Dabar turiu instrumentą... ir būtinai savo pasieksiu.

- Ir kas tas instrumentas? - paklausė Seldonas, iš anksto žinodamas atsakymą.

- Tu! - išpyškino Četeris.

Seldonas neapsimetė nustebęs ar pasipiktinęs. Jis tik pakraipė galvą ir ištarė:

- Tu klysti. Aš niekam tikęs instrumentas.

- Kodėl?

Seldonas liūdnai atsiduso:

- Kiek galiu tą patį kartoti? Psichoistorija - teorinis mokslas, praktikoje jo nepritaikysi. Visos Visatos erdvės bei laiko nepakaks... Tai neišsprendžiama problema, neįmanoma rasti atsakymų į mus jaudinančius klausimus.

- Tu tuo įsitikinęs?

- Deja, taip.

- Suprask, tavo užduotis nėra išpranašauti ateitį Galaktikos Imperijai. Nebūtina iki smulkmenų analizuoti kiekvieno atskiro žmogaus ar net atskiro pasaulio veiksmus. Tereikia tik pateikti atsakymus į keletą klausimų: ar tikrai Galaktikos Imperija žlugs, o jei taip, kada tai įvyks? Kaip po to gyvens žmonija? Ar galima kaip nors atitolinti Imperijos žlugimą ar bent kiek sušvelninti aplinkybes? Mano galva, tai nėra labai sudėtingi klausimai.

Seldonas papurtė galvą ir liūdnai ištarė:

- Matematikos istorija - tai aibės įvairiausių klausimų, atsakymų į kuriuos taip niekas ir nesurado.

- Ir nieko negalima padaryti? Štai aš akivaizdžiai matau, jog Imperija miršta, tačiau negaliu to įrodyti. Juk mano išvados subjektyvios. Be to, mano prognozės nėra džiugios, todėl žmonės nusisuks nuo manęs, nepanorėję net klausytis. Taigi įvykiai bus palikti savieigai, niekas žmonijos likimu nepasirūpins. O tu matematikas, todėl galėtum moksliškai pagrįsti ir patvirtinti arba paneigti mano prielaidas.

- Būtent šito aš ir negaliu padaryti! Kaip galėčiau rasti neegzistuojančius įrodymus? Juk negalima sudėjus du lyginius skaičius gauti nelyginį, net jeigu to trokšta visa Galaktika!

- Supratau, - burbtelėjo Žmoglis. - Tu laisva valia prisipažįsti pralaimėjęs.

- Argi turiu pasirinkimą?

- Nejaugi negalima net pabandyti? Ką geresnio šiame gyvenime tu gali padaryti, ko pasiekti? Ar turi kilnesnį tikslą?

Seldonas pradėjo mirksėti.

- Bet... Milijonai pasaulių. Milijardai kultūrų. Kvadrilijonai žmonių. Kvintilijonai sąsajų... Ir tu nori, kad aš vienas imčiau ir viską surikiuočiau?

- Noriu, kad bent *pamėgintum*. Dėl šitų pačių milijonų pasaulių, milijardų kultūrų ir kvadrilijonų žmonių. Ne dėl Imperatoriaus. Ne dėl Demerzelio. Dėl žmonijos!

- Man nepavyks.

- Nepavyks, tai nepavyks, bet juk tu pabandysi?

Ir... nesąmoningai, pats nesuvokdamas kodėl, Seldonas išgirdo netikėtą savo paties atsakymą:

- Pabandysiu.

Nuo šios akimirkos prasidėjo naujas jo gyvenimas.

14

Kelionė baigėsi, taksi atskrido prie stotelės. Ji atrodė erdvesnė, palyginus su ta, kur bičiuliai buvo stabtelėję pirmą kartą. Seldonas vėl prisiminė to nelemto sumuštinio skonį ir susiraukė.

Žmoglis sustabdė taksi, išlipo, kažkur nuėjo, bet netrukus ir vėl sugrįžo, kišdamas į kišenę kreditinę kortelę.

- Tu čia visiškai saugus, kaip ir žadėjau, - pasakė jis Seldonui. - Mes esame Stilingo sektoriuje.

- Stilingo?

- Regis, jis pavadintas žmogaus, įkūrusio šitą gyvenvietę, vardu. Čia dauguma sektorių pavadinami kieno nors garbei, todėl jų pavadinimai mažių mažiausiai keisti arba sunkiai ištariami. Tačiau vietos gyventojai nė už ką nesutiks pakeisti Stilingą į kokį nors Paradizą ar kažką panašaus... Pamėgink pasiūlyti - ir kaipmat gausi į dantis.

- Paradizu čia net nekvepia, - pajuokavo Seldonas, suraukęs nosį.

- Priprasi.

- Džiaugiuosi, kad mes čia, - pripažino Seldonas. - Pavargau nuo sėdėjimo taksi. Įsivaizduoju, kas būtų, jei pamėgintume apskristi visą Trantorą. Br-r-r... Helikone papraščiau - ten į bet kurią vietą oro keliu galima kur kas greičiau patekti.

- Mes taip pat turime oro katerių.

- Tai kodėl mes...

- Matai, buvo papraščiau keliauti taksi, nes norėjau, kad išvyktume anonimiškai. Kateriu nebūtų pavykę to padaryti. Bus saugiau, jei Demerzelis tiksliai nežinos, kur tu esi. Bet kelionė dar nesibaigė. Dar reikia ekspresu pasiekti galutinę stotį.

Seldonas suprato, apie kokią transporto priemonę kalba Žmoglis.

- Tai atviri traukiniai, važinėjantys bėgiais?

- Teisingai.

- Helikone tokio transporto nėra. Jis ten ir nereikalingas. Aš jau važinėjausi jūsų ekspresu, pačią pirmą dieną, kai tik atvykau į Trantorą. Važiavau iš oro uosto iki viešbučio. Įspūdinga, nauji

pojūčiai, bet jei visą laiką tektų tokiu keliauti... Minios žmonių, maišalynė...

- Tu buvai pasiklydęs?

- Ne, ten buvo pakankamai rodyklių. Kiek užtrukau prie įėjimo ir išėjimo, bet iškart sulaukiau pagalbos. Dabar jau suprantu, jog mane išdavė drabužiai - visi suprato, jog esu svetimeivis. Patarėjų atsirado visas būrys. Regis, jiems buvo malonu stebėti, koks aš sutrikęs.

- Na, jei tu toks kelionių ekspresu specialistas, vadinasi, nėra ko baimintis.

Šią frazę Četeris ištarė šiltai, draugiškai, tačiau jo lūpų kampučiuose žaidė paslaptinga šypsena.

- Eime.

Jie neskubėdami nužingsniavo gatve. Gatvė buvo taip ryškiai apšviesta, jog susidarė dienos įspūdis. Be to, atrodė, jog neegzistuojantį dangų dengia debesys, o saulė (taip pat neegzistuojanti!) tai pasislepia už debesies, tai vėl išnyra. Seldonas instinktyviai pakėlė akis į "dangų", bet, suprantama, nepamatė jokių debesų.

Žmoglis, pagavęs bendražygio žvilgsnį, atskubėjo į pagalbą:

- Manoma, jog tokia apšvietimo kaita teigiamai veikia žmonių psichiką. Kartais padaromos dienos, panašios į saulėtas, o retsykiais - pasirodo debesys.

- Bet nėra nei lietaus, nei sniego?

- Taip, nėra. Jokios krušos, šlapdribos ar ko nors panašaus. Nei padidintos drėgmės, nei skvarbaus šaltuko... Matai, Trantoras net ir dabar turi savų trūkumų.

Gatvėse matėsi daug žmonių. Daugiausia jaunimo, pasitaikydavo ir vaikų. (O Četeris ką tik postringavo apie mažėjantį gimstamumą!) Susidarė įspūdis, jog praeiviai gyvena be rūpesčių, jie pasiturintys, viskuo patenkinti. Ir vyrai, ir moterys buvo apsirengę kukliau, negu Imperatoriškame sektoriuje. Naujas Seldono kostiumas čia niekam nekrito į akis. Žmonių su kepurėmis pasitaikydavo nedaug, todėl matematikas greitosiomis nutraukė nuo galvos savąją ir pasikišo po pažastimi.

Transporto gatvėse nebuvo, ir Seldonas pasiteiravo Četerio, kodėl taip yra.

- Imperijos sektoriuje daug mašinų, nes jomis naudojasi oficialių struktūrų tarnautojai. Kitose vietovėse privačiu transportu naudojamasi retai, ir mašinų savininkams skirti specialūs tuneliai. Faktiškai mašinos beveik nereikalingos, nes yra ekspreso linijos, o mažus atstumus padeda įveikti judantys šaligatviai. Be to, galima ir pėsčiomis.

Seldono ausis pasiekė prislopinti garsai, ir netrukus jis pamatė tolumoje judant ilgą ekspreso vagonėlių virtinę.

- Žiūrėk, štai ir ekspresas, - ranka parodė jaunuolis.

- Matau, bet bus geriau, jei mudu įlipsime stotelėje. Ten ir maršrutą tiksliau galima pasirinkti, ir patogiau atsisėsti. Man regis, tu nesugebėtum įšokti į lekiantį vagoną. Pas mus nemažai nutrūktgalvių "akrobatų", mėginančių pademonstruoti savo išskirtines galimybes, tačiau pasitaiko ir traumų.

- O argi nėra taisyklių?

- Taisyklės yra, ir pažeidėjai kartais net baudžiami.

Kai tik bičiuliai patogiai įsitaisė ekspreso vagone, Seldonas pasisuko į Četerį:

- Šitas ekspresas juda stebėtinai ramiai, tolygiai. Suprantu, jog čia veikia elektromagnetinis laukas, bet vis tiek keista! - sušuko matematikas, įsiklausydamas į tylius garsus, sukeltus besiliečiančių vienas prie kito vagonų.

- Taip, nuostabi transporto sistema, - sutiko Žmoglis. - Gaila, kad tau neteko matyti jos triumfo dienų. Kalbama, jog anksčiau triukšmo beveik nesigirdėdavo, o vagonėliai riedėjo kaip sviestu patepti... Nors, aš manau, tai tik nostalgiškas praeities idealizavimas.

- Kodėl gi dabar viskas pasikeitė?

- Prasta priežiūra - štai kas. Juk ką tik kalbėjau... sakiau, kad viskas ritasi žemyn.

Seldonas susimąstė, suraukė kaktą.

- Esu įsitikinęs, jog žmonės nesėdi sudėję rankų, it prakeiksmą kartodami: "Mes ritamės žemyn, todėl mums viskas dzin... ir ekspresas taip pat".

- Suprantama, taip nėra. Procesas vyksta, gyvenimas nesustojo, tačiau viskas juda lėtai, neatsakingai tingiai... Ne taip, kaip būdavo anksčiau. Ir pinigų stinga.

- Ir kur tie pinigai dingsta?

- Yra kitų tvarkytinų reikalų. Mums teko išgyventi keletą neramių šimtmečių, laivynas nuskurdo, dabar brangiau atsieina jo išlaikymas. Kariškiams daugiau moka - neduok Dieve, pradės maištauti. Tenka mokėti už... ramybę.

- Apskritai, valdant Kleonui, gyvenimas teka ramiai. Penkiasdešimt metų taikos.

- Taip, bet kariškiai, kuriems keliami atlyginimai, nesutinka, kad taikos metu jie būtų mažinami. Admirolai laikosi įsikibę savo kandžių suvarpytų laivų jau vien todėl, kad neturi kito užsiėmimo. O pinigėliai upeliu teka į armiją, kai kitos sritys skursta. Tai ir yra Imperijos griūtis. Argi ne taip? Negi tau atrodo, kad galima užmerkti akis ir nekreipti į tai dėmesio?

Seldonas neramiai sujudėjo ant sėdynės.

- Beje, kur mes dabar vykstame?
- Į Stilingo Universitetą.
- Tai štai iš kur man pasirodė pažįstamas sektoriaus pavadinimas! Esu girdėjęs apie tokį Universitetą.
- Nėra kuo stebėtis. Trantore per šimtą aukštųjų mokymo įstaigų, o Stilingo Universitetas laikomas prestižiniu.
- Ar man teks čia užtrukti?
- Neilgam. Nors, atvirai sakant, tai neliečiama šventovė, čia tu tikrai būsi saugus.
- Bet ar jie apsidžiaugs man pasirodžius?
- Koks dar klausimas! Mūsų laikais ne taip lengva surasti gerą matematiką. Tau ten tikrai darbo atsiras. Tikiuosi, ir tu pats naudingai praleisi laiką. Juk ketini ne tik slapstytis?
- Nori pasakyti, jog tenai turėsiu galimybę padirbėti su savo psichoistorijos teorijomis?
- Juk pažadėjai, - priminė Žmoglis.
- Pažadėjau *pamėginti*, - patikslino Seldonas, o pats pagalvojo, jog tas pažadas prilygsta mėginimui suvyti virvę iš smėlio...

15

Pokalbis savaime nutrūko. Seldonas ėmėsi apžiūrinėti apylinkes. Statiniai maloniai stebino savo įvairove. Tarp jų matėsi ir neaukštų pastatų, ir remiančių "dangų". Gatves keitė plačios aikštės.
Kai kurie pastatai kilo virš žemės, kiti smigo giliai į žemę, ir nežinia, kuri dalis dominavo - antžeminė ar požeminė.
Retsykiais tolėliau nuo ekspreso linijos mirgėjo žalios salelės. Dažniausiai žole apsėti gazonai, kai kur matėsi ir nedideli medžiai. Seldonas dairėsi į šalis ir staiga jam pasirodė, jog šviesa blanksta. Jaunuolis pasisuko į Žmoglį. Šis perskaitė bendrakeleivio akyse nebylų klausimą ir paaiškino:
- Vakaras artėja į pabaigą. Netrukus ateis naktis.
Seldono antakiai pakilo, lūpų kampučiai nusileido.
- Nuostabu! Įsivaizduoju, kaip visa planeta grimzta į tamsą, o po to vėl nušvinta šviesa...
Četeris šyptelėjo.
- Ne visai taip. Vaizdžiai tariant, planeta niekada vienu metu neišsijungia ir neįsijungia. Prieblandos šešėlis lėtai slenka per Trantorą. Po to nušvinta aušra. Iš tiesų viskas vyksta maždaug taip, kaip ir viršuje, virš kupolo. Aukštose platumose netgi dienos ilgumas keičiasi priklausomai nuo metų laiko.

Seldonas pakraipė galvą:

- Nesuprantu... Kuriems galams reikėjo planetą sukaustyti šarvais, o po to nertis iš kailio, stengiantis sukurti sąlygas, primenančias natūralias?

- Turbūt žmonėms tai patinka. Trantoriečiai vertina gyvenimo po kupolu privalumus, bet nenori taikstytis su nuobodžiu vienodumu. Tu kol kas nepažįsti mūsų psichologijos, Seldonai.

Jaunuolis išraudo. Žinoma, jis tik helikonietis, užaugęs mažoje planetoje, iš kur jam žinoti, kas dedasi už jos ribų, plačiame pasaulyje? Bet kaip tuomet gali tikėtis, kad jam pasiseks su psichoistorija? Kita vertus... Kiek žmonių reikia suburti į vieną krūvą, kad jie galėtų surasti atsakymus į visus klausimus? Net jeigu galima būtų surinkti pačius protingiausius žmones, sutelkti visas jų žinias... Ne, tai neįmanoma. Net kompiuteris negebėtų sutalpinti savyje šitiek duomenų.

- Ko nosį nukabinai? - nutraukė tylą Žmoglis.

- Šiaip sau. Pasirašinėju po teiginiu, jog esu visiškas asilas.

- Garbingas, pagirtinas užsiėmimas. Nenusimink, tu nesi vienišas... O, mums metas išlipti.

- Iš kur žinai? - nustebo Seldonas.

- Į ženklus dairausi.

Ir Haris pastebėjo pro šalį bėgantį užrašą: "Stilingo Universitetas. Stovime tris minutes".

- Paskubėk, nes pateksime į spūstį. Neimk į galvą, netrukus išmoksi taip šuoliuoti, jog bėgdamas net galėsi laikraštį skaityti.

- Tektų ilgokai čia užsibūti, - sumurmėjo matematikas, laikydamasis už Četerio rankos.

Dangus nusidažė tamsiai avietine spalva, languose sužibo žiburiai.

Lygiai taip pat naktis ateina ir Helikone. Jei Seldoną kas būtų atgabenęs čia užrištomis akimis, o po to nuplėštų raištį, jis pamanytų patekęs į naują vieno iš stambesnių miestų rajoną.

- Kaip manai, ilgai man teks užtrukti Universitete? - paklausė jis.

- Sunku pasakyti, - kaip visada ramiai atsakė Žmoglis. - Gal ir visą gyvenimą.

- Ką!?

- O gal ir ne. Po to kai perskaitei pranešimą, tavo gyvenimas nebepriklauso tau. Imperatorius su Demerzeliu iškart tave pastebėjo. Aš taip pat. Ir tai dar ne viskas. Žodžiu, turėtum suprasti, jog sau daugiau nebepriklausai.

4 skyrius
BIBLIOTEKA

DORSA VENABILI - istorikė. Gimė Cinoje... Turbūt šios moters gyvenimas būtų taip ir tekėjęs ramia vaga, jei ne pažintis su jaunuoliu Hariu Seldonu. Jiedu susitiko Stilingo Universitete ir dirbo drauge dvejus metus...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

16

Kambarys, į kurį Žmoglis atvedė matematiką, atrodė erdvesnis už žurnalisto būstą Imperijos sektoriuje. Nors didelių patogumų nebuvo: lova, kampe praustuvas, nėra kur gaminti maistą, nėra langų, tik palubėje zvimbė ventiliatorius.

Haris apžiūrėjo kambarį.

Četeris, kaip visada, sureagavo:

- Tai tik vienai nakčiai, Seldonai. Rytoj ryte ateis kas nors ir nuves tave į Universitetą. Tenai įsikursi patogiau.

- Atleisk, Žmogli, bet iš kur tu tai žinai?

- Aš viską sutvarkysiu. Turiu pažįstamų. Žodžiu... aptarkime kai kurias smulkmenas.

Jis įdėmiai pažvelgė į Seldoną.

- Teks visam laikui atsisveikinti su daiktais, kuriuos palikai viešbutyje. Ar liko ten kas nors vertinga?

- Ne, nieko tokio. Mielos širdžiai smulkmenos, siejamos su praeitimi, bet dėl to nemirsiu... Kas liko, tai Miko. Kai kurios pranešimo tezės, paskaičiavimai... ir pats pranešimas.

- Dabar jis tapo visuomenės nuosavybe, - pabaigė mintį Žmoglis. - Jei prireiks, aš gausiu kopiją. Esu įsitikinęs. Bet manau, tu sugebėsi jį atkurti, ar ne taip?

- Galėsiu. Todėl ir pasakiau, kad nėra dėl ko sielotis. Tik dar tenai liko pinigai, knygos, drabužiai, atgalinis bilietas į Helikoną...

- Niekai. Vadinasi, teks pasirūpinti, kad tavo vardu išrašytų kreditinę kortelę iš mano sąskaitos. To pakaks smulkioms išlaidoms.

- Tu pernelyg dosnus.. Negaliu priimti tokios dovanos.

- Jokio čia dosnumo. Mainais aš gaunu viltį išgelbėti Imperiją.

- Četeri, iš kur pas tave tiek pinigų? Be to, jei pradėsiu naudotis šita kortele, mano širdis visada bus nerami.

- Patikėk, man užteks lėšų, pajėgsiu tinkamai tavimi pasirūpinti. Suprantama, nepažadu tau milijonų, bet gyvensi pakenčiamai.

- Apie tai aš nekalbu... Bet juk mano vardas bus užregistruotas?

- Bus, bet tai nieko baisaus. Imperijos vadovybė neturi teisės kišti nosies į Universiteto reikalus. Čia visiška laisvė - ką nori kalbėk, ką nori daryk. Tarsi atskira valstybė.

- O jei kas nors iš Universiteto darbuotojų nusikalsta?

- Tuomet bylą nagrinėja Universiteto vadovybė - teisingai ir mešališkai. Bet čia jokių nusikaltimų nepasitaiko. Studentai bei dėstytojai vertina savo laisvę, supranta įstatymus ir juos gerbia. Tereikia tik sukelti čia kokį nors maištą, ir vyriausybė tuojau pat atsiųs kariuomenę. O šito niekam nereikia. Žodžiu, pats Demerzelis nesugebės tavęs iškrapštyti iš Universiteto. Jam tai brangiai kainuotų. Patikėk, jau pusantro šimto metų niekas iš Universiteto darbuotojų ar studentų neturi jokių bėdų su vyriausybe. Kita vertus, jei koks nors studentas ištemps tave už Universiteto teritorijos...

- O ką, ar studentų tarpe tokių yra?

- Iš kur man žinoti? Juk bet kurį žmogų galima prigąsdinti, apmulkinti, nupirkti... ir jis taps Demerzelio ar dar kieno nors parankiniu. Todėl dar sykį kartoju: čia tu esi saugus, bet absoliutaus saugumo nėra ir niekada nebuvo. Reikia elgtis atsargiai ir įžvalgiai. Tačiau nesuprask mano patarimo paraidžiui, nereikia nuolat žvalgytis į šalis, šalintis kiekvieno sutikto žmogaus. Kad ir kaip būtų, čia tau bus ramiau nei Helikone ar kokioje nors kitoje planetoje.

- Tikiuosi, - atsiduso Seldonas.

- Ir gerai, - padrąsino jį Žmoglis. - Galėsiu ramia širdimi tave palikti.

- Palikti? Tu nori mane čia palikti vieną? - ne juokais išsigando Seldonas. - Nedaryk to! Aš nieko čia nežinau!

- Šalia tavęs bus kiti žmonės, jie geriau už mane pažįsta šitą pasaulį. O man metas... Visą dieną praleidau su tavim, turiu grįžti prie savo darbų. Be to, nenoriu atkreipti į save dėmesio. Nepamiršk, jog man taip pat gresia pavojus.

Seldonas sutriko, išraudo.

- Tu teisus. Juk negali šitaip rizikuoti dėl manęs. Tikiuosi, kol kas nieko baisaus nenutiko?

Četeris gūžtelėjo pečiais:

- Kas gali žinoti? Laikai neramūs. Tik nepamiršk, jog būtent tu ir esi tas žmogus, kuris gali viską pakeisti... Tu, Seldonai! Puoselėk šitą mintį, ir ji tau padės.

17

Užmigti Seldonui nepavyko. Tamsoje jis vartėsi nuo vieno šono ant kito ir vis galvojo, galvojo... Nuo tos akimirkos, kai Žmoglis atsisveikindamas linktelėjo, paspaudė jam ranką ir išėjo, jaunuolis pasijuto kaip niekada vienišas. Vienas vienutėlis svetimame pasaulyje, atokioje, nepažįstamoje salelėje. Ir tas žmogus, kurį jis jau buvo pasirengęs pavadinti draugu, paliko jį. Seldonas neturėjo supratimo, kur jam eiti, ką veikti. Rytoj, o ir po to...

Tokios mintys kankino jaunuolį, kol galiausiai nuovargis vis dėlto jį įveikė. Haris užmigo.

Kai atsibudo buvo dar tamsu - tiksliau, jau ne visai tamsu, nes mirkčiojo rausva šviesa ir girdėjosi kažkoks zvimbimas. Turbūt šitie blyksniai ir garsai jį ir pažadino.

Kol Seldonas įnirtingai mėgino prisiminti, kur jis ir kurioje pusėje yra jungiklis, pasigirdo beldimas į duris.

Jis atsisėdo, pradėjo pirštais naršyti po sieną, ieškodamas jungiklio. O paskui pasakė:

- Palaukite minutėlę!

Galiausiai pirštai apčiuopė mygtuką, spustelėjo, ir kambarys nušvito ryškia šviesa.

Mieguistai mirkčiodamas, jaunuolis nusliuogė nuo lovos, akimis surado duris, jau ketino atidaryti, kai staiga prisiminė apie atsargumą ir šaltai paklausė:

- Kas ten?

Malonus moters balsas atsakė:

- Mano vardas Dorsa Venabili. Man reikalingas daktaras Haris Seldonas.

Dar nespėjus merginai baigti minties, Seldonas pamatė ją kambaryje, prie durų. O durų jis nebuvo net atidaręs...

Akimirką vyriškis spoksojo į ją neatitraukdamas akių, po to su siaubu pastebėjo, kad stovi priešais moterį tik su trumpikėmis. Jis giliai įkvėpė ir puolė prie lovos. Tik dar sykį atsisukęs, pagaliau suvokė, jog priešais jį tik holograma. Atvaizdas nebuvo realus, be to, moteris į jį nežiūrėjo. Ji turbūt pateikė savo atvaizdą, kad Seldonas turėtų galimybę įsitikinti, kas pas jį atėjo.

Vaikinas pagaliau atsikvėpė ir garsiai ištarė:

- Jei palauksite, netrukus jus įleisiu. Man reikia maždaug... pusvalandžio.

Moteris atsakė:

- Gerai, palauksiu. - Ir holograma išnyko.

Dušo čia nebuvo, todėl Seldonas palinko virš kriauklės. Pastos

tūbelė buvo, tačiau šepetėlio nesimatė - teko dantis valytis pirštu. Po to jaunuolis apsirengė Žmoglio padovanotais drabužiais ir pagaliau atidarė duris.

Galvoje sukosi įvairios mintys. Moteris labai mažai pasakė apie save. Na, vardą... Žmoglis neįspėjo, kad pas jį kas nors gali ateiti. Pirmasis impulsas ragino iškart atidaryti duris, jei tenai tik simpatiška jauna moteris, tačiau gali būti, jog drauge su ja visa kuopa žaliūkų...

Seldonas atsargiai žvilgtelėjo pro plyšį ir, įsitikinęs, jog moteris viena, atidarė duris ir įleido viešnią į kambarį. Vos tik jai įėjus, matematikas užtrenkė duris ir užrakino.

- Atleiskite, kuri dabar valanda? - paklausė jis.

- Jau devynios, - atsakė mergina. - Seniai prasidėjo diena.

Žinoma, Trantoras laikėsi Galaktikos laiko standartų, juk tik tokiu būdu buvo galima tarpžvaigždinė prekyba ar tarpvyriausybiniai ryšiai. Tačiau kiekviename pasaulyje egzistavo savita vietos laiko sistema, prie kurios Seldonas dar nespėjo priprasti.

- Jau įpusėjo rytas? - pamėgino pasitikslinti matematikas.

- Teisingai, - atsakė moteris.

- Taip ilgai miegojau, - sutriko Seldonas ir pamėgino apsiginti: - Suprantate, čia nėra lango.

Dorsa priėjo prie lovos, ištiesė ranką ir palietė juodą tašką ant sienos. Ant lubų, tiesiai virš pagalvės sužibo raudoni skaičiai: 09:03.

Nuoširdžiai nusišypsojusi, moteris pasakė:

- Atleiskite. Maniau, jog Žmoglis jus įspėjo, kad užeisiu devintą. Nelengva su juo, jis įsitikinęs, jog visi viską privalo žinoti... Ne be reikalo pasinaudojau radioholografine identifikacijos sistema. Turbūt išgąsdinau jus?

Seldonas iškart nusiramino. Moteris atrodė nuoširdi, elgėsi natūraliai ir, be to, paminėjo Žmoglio vardą. Viskas sugrįžo į savo vietas.

- O dėl radioholografijos, panele...

- Vadinkite mane tiesiog Dorsa.

- Tai štai, Dorsa, Helikone irgi naudojama radioholografija, ir aš žinau, kas tai yra. Tik man to neleidžia kišenė, todėl neteko turėti rankose tokio daikto. Bet aš viską supratau ir neišsigandau, patikėkite.

Seldonas apžiūrinėjo viešnią. Vidutinio ūgio, aukso (o gal daugiau vario?) spalvos, trumpai kirpti, garbanoti plaukai. (Trantore jaunuolis jau matė šitaip apsikirpusias moteris. Turbūt čia madingos panašios šukuosenos. Helikone tokia dama būtų išjuokta.) Ypatingu grožiu Dorsa neišsiskyrė, tačiau buvo labai simpatiška. Ir tokios

švelnios putlios lūpos, regis, bet kurią akimirką pasirengusios padovanoti šypseną. Liekna, proporcingos figūros, jauna. ("Pernelyg jauna, - pagalvojo Seldonas, - kad galima būtų ja pasitikėti".)

- Nusprendėte po kaulelį mane išnarstyti? - koketiškai paklausė Dorsa. (Regis, ji, kaip ir Žmoglis, turėjo įgimtą talentą skaityti svetimas mintis. O gal Seldonas visai nemokėjo slėpti savo minčių?)

- Atleiskite, - sutriko jaunuolis. - Pamanėte, kad jus apžiūrinėju, o aš tiesiog susimąsčiau. Supraskite, aš čia visai svetimas, neturiu draugų.

- Daktare Seldonai, prašau mane laikyti savo drauge. Ponas Žmoglis man įsakė jumis pasirūpinti.

Haris šyptelėjo:

- Regis, jūs per jauna tokiai misijai.

- Netrukus įsitikinsite, jog taip nėra.

- Pasistengsiu nesukelti jums daug rūpesčių. Jei jums nesunku, prašau pakartoti man savo vardą.

- Dorsa Venabili, - aiškiai paraidžiui ištarė mergina. - Kaip jau minėjau, galite mane vadinti vardu ir naudoti kreipinį "tu". Tikiuosi neprieštarausite, jei jus vadinsiu Hariu? Čia, Universitete, mes stengiamės vengti formalumų, neakcentuojame pareigybių ar mokslinio laipsnio.

- Žinoma, vadinkite mane Hariu.

- Puiku. Pagal etiketo taisykles dabar turėčiau paprašyti leidimo atsisėsti. Bet mes jau atsisakėme formalumų, todėl aš tiesiog atsisėsiu.

Dorsa atsisėdo ant vienintelės kėdės.

Seldonas atsikosėjo.

- Atleisk. Juk aš turėjau tau pasiūlyti kėdę. Kas man darosi...

Jis atsisėdo ant nepaklotos lovos krašto. Jautėsi nesmagiai, todėl pradėjo ranka glostyti antklodes klostes...

Atrodė, jog moteris nieko nepastebi.

- Vadinasi, taip, Hari. Iš pradžių mudu papusryčiausime viename iš Universiteto kavinių. Po to įkurdinsiu tave bendrabutyje, ten kambariai patogesni už šitą. Beje, ir su langais. Žmoglis prašė, kad pasirūpinčiau tavo kreditine kortele. Tam man prireiks poros dienų. O kol kas visas tavo išlaidas dengsiu aš. Vėliau atsiskaitysime. Surasime tau darbą. Žmoglis sakė, jog esi matematikas, o gerų matematikų mums labai reikia.

- Ar Četeris pasakė, kad aš *geras* matematikas?

- Žinoma, būtent taip jis ir pasakė. Ir dar sakė, kad tu ypatingas žmogus. Išskirtinis.

- Na, žinai... - Seldonas spoksojo į savo nagus. - Komplimen-

tas, be abejo, malonus, tačiau mudu su Četeriu tik šiandien susipažinome. Tiesa, kiek anksčiau jis klausėsi mano pranešimo, tačiau abejoju, ar nebūdamas specialistas ką nors suprato. Taigi, jis taip pasakė tik iš mandagumo.

- Aš taip nemanau, - papurtė galvą Dorsa. - Jis ir pats neeilinis žmogus, turintis didžiulę bendravimo patirtį. Jo nuomone galima pasikliauti. Tuo labiau, jog tu turėsi galimybę įrodyti, ko iš tiesų esi vertas. Tikiuosi, moki naudotis kompiuteriu. Ar gali sudarinėti programas, skirtas matematikos mokymui?

- Taip. Aš tą ir dariau. Helikono universitete dėsčiau matematikos katedroje. Buvau vyresnysis dėstytojas.

- Žinau, - linktelėjo Dorsa. - Žmoglis sakė. Tiesa, kai visi apie tai sužinos, supras, kad esi ne iš Trantoro. Bet, manau, sunkumų neturėtų kilti. Čia, Universitete, yra ir darbuotojų, ir studentų iš įvairių pasaulių, tačiau niekas nešnairuoja į juos. Aš ir pati esu ne vietinė.

- Tikrai? - sušuko Seldonas. - Jei ne paslaptis, iš kur tu esi?

- Iš Cinos. Ar apie tokią girdėjai?

Suvokęs, jog beprasmiška apsimetinėti, matematikas prisipažino:

- Ne.

- Nėra ko stebėtis. Mano gimtoji planeta turbūt dar mažiau žinoma, negu tavasis Helikonas. Bet grįžkime prie programavimo. Kiek suprantu, programuoti galima arba gerai, arba prastai.

- Tu teisi.

- O tu ar gali gerai sudaryti programą?

- Tikiuosi, galiu.

- Puiku. Universitetas tau sumokės. O dabar eime, pavalgysime. Beje, kaip miegojai?

- Keista, bet pavyko užmigti.

- O valgyti nori?

- Noriu, bet...

Seldonas sutriko.

- Supratau, - nusišypsojo mergina. - Tave domina maisto kokybė. Nesijaudink. Suprantu tave, pati tai patyriau, bet Universitete neblogas pasirinkimas, bent jau dėstytojams skirtose valgyklose. Studentams kiek prasčiau, bet čia visi įsitikinę, kad tokiu būdu jie grūdinasi.

Dorsa pakilo ir pajudėjo link durų. Ją sustabdė Seldono klausimas.

- Dorsa, ar tu esi dėstytoja?

Ji atsisuko, priekaištingai šyptelėjo:

- Ar atrodau pernelyg jauna? Doktorantūrą baigiau prieš dvejus metus, dar Cinoje. Nuo to laiko ir dirbu čia. Už poros savaičių švęsiu trisdešimtmetį.

- Prašau man atleisti, - šyptelėjo Seldonas. - Atrodai kaip dvidešimt ketverių, todėl nenoromis kyla abejonių dėl mokslinio laipsnio.

- Pasirodo, tu moki sakyti komplimentus, - pakraipė galvą mergina, ir Seldonui iškart palengvėjo. "Viskas bus gerai, - nusprendė jis. - Štai aš jau flirtuoju su žavia moterimi, vadinasi, viskas bus gerai".

18

Dorsa buvo teisi. Pusryčiai visai neblogi. Viename iš patiekalų jautėsi šviežių kiaušinių skonis, mėsa iškepta puikiai. Kakava (Trantore visi dievino kakavą, ir Seldonas tam pritarė) tikriausiai buvo sintetinė, bet skani, o bandelės - stačiai puikios!

Seldonui norėjosi pasidalinti įspūdžiais:

- Puikūs pusryčiai. Ir maistas geras, ir aplinka.

- Džiaugiuosi, kad tau patiko, - šyptelėjo Dorsa.

Haris apžiūrinėjo valgyklą. Išilgai vienos sienos išsidėstę langai, tačiau pro juos nepateko natūrali šviesa. Apšvietimas buvo dirbtinis. "Gerai nors tiek", - pagalvojo jaunuolis ir netrukus pamiršo, kaip smagu, kada po grindis šokinėja saulės zuikučiai. Už langų buvo labai šviesu: matyt vietos klimato kompiuteris nusprendė, jog metas šiandien visiems padovanoti gražią dieną.

Staliukai skirti keturiems. Dauguma vietų buvo užimtos, bet šalia Seldono su Dorsa niekas neprisėdo. Visi mandagiai linkčiojo, tačiau įsitaisydavo prie kitų staliukų. Turbūt Dorsa pasistengė, gal jai norėjosi, kad jie valgytų vienu du. Tik nežinia, kaip jai tai pavyko.

- Dorsa, - pasakė jaunuolis. - Tu kol kas nesupažindinai manęs su kuo nors iš matematikų.

- Kol kas nieko iš pažįstamų nepastebėjau. Matematikų darbo diena prasideda anksti, nuo aštuonių - užsiėmimai. Matyt, studentai taip myli šį mokslą, kad stengiasi kuo greičiau pabaigti su juo visus reikalus.

- Turbūt taip manai todėl, kad pati nesi matematikė.

- Saugok, Dieve! - nusijuokė Dorsa. - Aš istorikė. Parašiau keletą straipsnių apie Trantoro istoriją jo klestėjimo laikotarpiu, kada buvo karalystės užuomazga. Trantoro Karalystė...

- Nuostabu! - sušuko Seldonas.

- Nuostabu? - nustebo mergina. - Ar tave domina tas laikotarpis?

- Tam tikra prasme. Ir tas laikotarpis, ir dar kai kurie dalykai. Niekada anksčiau rimtai nesidomėjau istorija, o dabar teks.

- Teks? Kodėl? Jei būtum pasinėręs į istoriją, nebūtų pakakę

laiko matematikai. O matematikai mūsų Universitetui taip reikalingi. Istorikų čia daugiau nei reikia. Ir ekonomistų, ir sociologų, ir politologų, o štai su matematikais - tikra bėda. Žmoglis sako, jog tai liudija mokslo nuosmukį.

- Tu mane blogai supratai, - papurtė galvą Seldonas. - Nesakiau, jog ketinu iki gyvenimo pabaigos užsiiminėti istorija. Man tik reikia praplėsti žinias šioje srityje. Tai man pagelbės matematiniuose tyrimuose. Aš domiuosi socialinių struktūrų analize.

- Skamba klaikiai.

- Sutinku. Tai labai sudėtinga, todėl man būtina kuo daugiau sužinoti apie žmonijos raidą, socialines formacijas, antraip mano darbas bus beviltiškas. Kol kas matau tik statišką vaizdą, supranti?

- Nesuprantu, nes tavo sritis man tik tuščias garsas. Žmoglis sakė, jog tas mokslas vadinamas psichoistorija, ir kad tai labai svarbu. Ar teisingai pasakiau? Tai psichoistorija?

- Iš pradžių norėjau pavadinti "psichosociologija", tačiau pats žodis man pasirodė kažkoks griozdiškas. Galbūt jau tada nesąmoningai jaučiau, jog be istorijos neišsiversiu.

- Tikrai "psichoistorija" maloniau skamba, tačiau vis tiek nesuprantu, kas tai per mokslas.

- Jei atvirai, aš pats dar ne iki galo suvokiu, - pasakė Seldonas ir nutilo. Žvelgdamas į Dorsos akis jaunuolis staiga pagalvojo, jog tokios mielos moters draugija palengvins jo netikėtą tremtį. Jis prisiminė merginą, kurią kadaise mylėjo, bet prisivertė negalvoti apie ją. Jei jam kada nors lemta susirasti gyvenimo draugę, tai bus tokia moteris, kuri supras jo atsidavimą mokslui.

Nusprendęs pakeisti pokalbio temą, Seldonas tarė:

- Paklausyk, Dorsa, Žmoglis man sakė, jog vyriausybė visai nesikiša į Universiteto reikalus. Ar tai tiesa?

- Tiesa.

Seldonas nepatikliai pakraipė galvą:

- Net nesitiki. Pas mus, Helikone, mokslo įstaigos negali pasigirti tokia nepriklausomybe.

- Cinoje taip pat. Tokių įstaigų visoje Galaktikoje vos kelios. Trantoras - visai kas kita.

- Bet kodėl?

- Juk čia Imperijos sostinė. Todėl labai aukštas Universiteto prestižas. Tik Trantore rengiami administraciniai Imperijos kadrai, aukščiausio rango valdininkai, kurie tarsi Imperijos čiuptuvai, tiesiasi iki pačių tolimiausių Galaktikos kampelių.

- Jei atvirai, nesidomėjau statistika.

- Patikėk. Manoma, jog labai svarbu išugdyti šituose žmonėse

bendrumo jausmą, atsakomybę už Imperijos likimą. Negalima leisti, kad čia būtų mokomi tik trantoriečiai - tai gali įžeisti kitus pasaulius. Todėl Trantoras stengiasi prisivilioti kuo daugiau studentų iš kitų pasaulių. Tai skatina Imperijos konsolidaciją, be to, provincialūs pasauliai jaučiasi saugiau, ramiau, nes Imperijos valdyme dalyvauja ir jų žemiečiai.

Seldonas susimąstė. Tokie dalykai jam nebuvo atėję į galvą. "Ar galima save laikyti didžiu matematiku, - pagalvojo jis, - jei, išskyrus matematiką, nieko daugiau neišmanai?"

- Ar apie tai, ką man papasakojai, visi žino? - paklausė jis.

- Turbūt, - kiek pasvarsčiusi atsakė mergina. - Nors dažniausiai žmonės stengiasi atmesti informaciją, kuri jų asmeniškai neliečia. Laiko ją nereikalingu balastu.

- Tačiau tu apie tai *žinai.*

- Bet juk tai mano specialybė. Aš istorikė, Karališkojo Trantoro specialistė. Tuo metu susiformavę valdymo principai vėliau sąlygojo Karalystės virsmą Imperija.

Seldonas (turbūt daugiau pats sau) pasakė:

- Kaip pavojinga blaškytis... Tarsi darytum pjūvius pažinimo kūne ir paliktum juos kraujuoti.

- O ką daryti? - gūžtelėjo pečiais mergina. - Tačiau Trantoras, viliodamas į savo Universitetą provincialus, turėtų kažką duoti jiems mainais. Juk tie žmonės atitrūksta nuo savo šaknų, patenka į jiems nepažįstamą, naują pasaulį, kur nėra nieko natūralaus... Aš dvejus metus praleidau čia, bet iki šiol negaliu priprasti. Galbūt niekada negalėsiu. Kita vertus, aš juk nesu administratorė, man nebūtina savyje puoselėti Trantoro dvasią.

Trantoras mainais siūlo ne tik aukštą padėtį, valdžią bei pinigus, bet ir laisvę. Kol studentai mokosi, jie turi teisę kritikuoti vyriausybę, rengti taikias protesto demonstracijas, kurti savo teorijas, reikšti savo nuomonę. Tai atrodo labai viliojančiai. Daugelis tik todėl ir atskrenda į Trantorą - jie nori pajusti, ką reiškia laisvė.

- Tai, - pasakė Seldonas, - savotiškas spaudimo būdas. Čia jie iki valiai prisižaidžia, o užėmę postus Imperijos hierarchijoje jau pasineria į komfortą, mėgaujasi asmenine gerove ir tampa paklusnūs.

- Turbūt tu teisus, - sutiko Dorsa. - Kad ir kaip būtų, vyriausybė deda visas pastangas, stengdamasi palaikyti Universitetuose laisvamanišką dvasią. Ir tai labai gudrus, išmintingas žaidimas.

- Tu sakei, kad nesirengi būti administratore. Tuomet, kokie tavo planai?

- Žinoma, istorija. Dėstysiu istoriją, rašysiu knygas, kursiu mokymo programas.

- Nelabai prestižinė padėtis, ar ne taip?

- Svarbiausia, kad didelių pinigų irgi negaliu tikėtis. Tai labai svarbu, Hari. O dėl padėties... Žinai, man visai nesinori veltis į šituos žaidimus. Mačiau daug aukštas pareigas užimančių žmonių, tačiau kažkodėl laimingų jų tarpe nebuvo. Pareigos - tai ne prie grindų prikalta kėdė. Visą laiką reikia stengtis, kad tos kėdės kas nors neužimtų. Netgi Imperatoriams nėra taip paprasta. Vieną gražią dieną aš vėl sugrįšiu į Činą ir tapsiu profesore.

- Žinios, įgytos Trantore, padės tau užimti aukštas pareigas.

Dorsa nusijuokė.

- Galbūt. Tik kam Cinoje rūpės tokie dalykai? Tai klaikiai nuobodus pasaulis - fermos, galvijų bandos - keturkojų ir dvikojų...

- Turbūt po Trantoro tau tenai pasirodys dar niūriau.

- Taip, jau mąsčiau apie tai. Jei užklups nuobodulys, galėsiu keliauti arba sugrįšiu prie istorinių tyrinėjimų. Tai ir yra mano profesijos privalumai.

- O vargšui matematikui, - graudžiai ištarė Seldonas, - belieka tik kiurksoti prie kompiuterio, apie kompiuterį galvoti, juo domėtis...

Seldonas sutriko. Jie baigė pusryčiauti. Turbūt Dorsa turėjo kokių nors kitų planų.

Tačiau, regis, mergina niekur neskubėjo.

- Na? Ką tu ten kalbėjai apie kompiuterį?

- Ar galėsi parūpinti man leidimą padirbėti istorijos bibliotekoje?

Dabar jau Dorsa sutriko.

- Manau, tą bus galima padaryti. Jei nuspręsi imtis programavimo, tavo pareigos bus - neetatinis fakulteto darbuotojas. Paprašysiu, kad tau išduotų leidimą. Bet...

- Kas?

- Nenorėčiau tavęs įžeisti, bet pats pasakei, jog istorijos neišmanai. Ar esi įsitikinęs, kad "nepasiklysi" istorijos bibliotekoje?

Seldonas šyptelėjo.

- Tikiuosi, pas jus ten kompiuteriai tokie pat, kaip ir matematikos bibliotekoje?

- Taip, tačiau programos skiriasi. Kiekviena sritis turi savų gudrybių. Tu nesi susipažinęs su žinynais, su greitos paieškos metodais. Neabejoju, jog hiperbolės intervalą galėtum net užrištomis akimis surasti...

- Turbūt norėjai pasakyti "integralą"? - patikslino Seldonas.

- ...bet užtat, - tęsė Dorsa, nekreipdama dėmesio į jaunuolio pastabą, - informacijos apie taikos sutartį Podarke ieškosi dvi dienas.

- Tikiuosi, man pavyks išmokti tenai dirbti.

- Išmoksi, jeigu... - Dorsa susiraukė. - Klausyk, padarykime taip: aš pasirengusi dvi savaites po vieną valandą per dieną nemokamai tave mokyti, kaip naudotis biblioteka. Paprastai toks instruktažas vedamas pirmakursiams. Tikiuosi, tavo savimeilė nebus labai įžeista, jei kiek pasimokysi drauge su pirmakursiais? Paskaitos prasideda už trijų savaičių.

- Galėtum pamokyti mane privačiai, - beveik maldaujančiu tonu pasakė Seldonas ir sutriko.

Mergina tai pastebėjo.

- Galėčiau, bet manau, tau bus pravartu išklausyti oficialias paskaitas. Užsiėmimai vyks bibliotekoje, o baigiantis savaitei bus šioks toks egzaminas: tau teks surasti informaciją pateikta istorine tema. Turėsi varžytis su kitais studentais, ir tai bus tau į naudą. Patikėk, privačios pamokos neduotų tokio efekto. Tiesa, jei atsiliksi nuo pirmakursių, tuomet tavo savimeilė bus įžeista. Bet nepamiršk, kad, skirtingai nuo tavęs, jie jau išklausė įvadinį istorijos kursą.

- Taip. Bet aš nebijau konkurencijos ir nesisieloju dėl įžeistos savimeilės. Svarbiausia - išmokti surasti informaciją istorinėmis temomis.

Seldonas suprato, kad jam vis labiau patinka šita moteris, ir su džiaugsmu galvojo apie perspektyvą tapti jos mokiniu. Be to, suvokė, kad jo mintyse įvyko akivaizdus perversmas. Jis pažadėjo Žmogliui pamėginti sukurti metodiką, kaip galima praktikoje panaudoti psichoistoriją, bet tą pažadą ištarė jo protas, o ne jausmai. Dabar gi jaunuolis buvo tvirtai pasiryžęs griebti tą nelemtą psichoistoriją už gerklės ir būtinai įdiegti ją, pritaikyti praktikoje... Turbūt tokį jo minčių pasikeitimą nulėmė Dorsa Venabili.

O gal Žmoglis būtent šito ir tikėjosi? "Tas vaikinas, - nusprendė Seldonas, ne šiaip sau išmintingas žmogus, jis - genijus".

19

Kleonas Pirmasis baigė pietauti. Beje, pietūs jam buvo valstybinės svarbos reikalas. Net prie pietų stalo valdovui tekdavo kalbėtis su įvairiausiais valdininkais. Kiekvienam iš jų Imperatorius turėjo ištarti vieną kitą padrąsinančią frazę, paskatinti, nuraminti, sustiprinti kiekvieno jų širdyje ištikimybę Imperijai. Tai reiškė, jog maistas ant jo stalo ataušdavo. Kleonas niršo, bet niekaip negalėjo sugalvoti, kaip jam išsigelbėti. Galbūt reikėjo pradėti pietauti vienam ar su artimiausiais žmonėmis, o tik po to ateiti į oficialius pietus, kur jam galėtų patiekti kažką pikantiško, pavyzdžiui, atvežtines kriaušes? O, Impe-

ratorius taip mėgo kriaušes... O jei tuomet aukšti svečiai įsižeis, pamanys, jog Imperatorius nenori pietauti drauge su jais?

O gal ateiti su žmona? Tik ne tai - iš jos daugiau bėdos, nei naudos. Kai Kleonas paėmė tą moterį į žmonas, jos giminė buvo nusigyvenusi ir, suprantama, dėjo daug vilčių į sąjungą su Imperatoriumi. Jis suteikė žmonai galimybę gyventi savo malonumui jai skirtoje Rūmų pusėje ir tik retsykiais ją lankė ir atlikdavo sutuoktinio pareigas. Nors... Imperatoriui ji nepatiko ir šitame vaidmenyje. Dabar, kai santykiai tarp jų šita prasme visai nutrūko, jis nustojo lankyti žmoną.

Kleonas paėmė nuo stalo riešutą, sugraužė jį ir riktelėjo:

- Demerzeli!

- Taip, sere?

Demerzelis visada atsirasdavo, vos tik pašauktas. Gal jis būdavo prilipęs prie rakto skylutės ar stengėsi toli nenuklysti ir jautė, kada valdovui jo prireiks, tačiau laukti jo niekada neteko. Kleonas tai vertino. Tiesa, būdavo atvejų, kai Demerzeliui tekdavo išvykti svarbiais reikalais, ir tuomet Kleonas kankindavosi, netekęs jo draugijos.

- Na, kaip ten tas matematikas? Pamiršau, kuo jis vardu.

Demerzelis puikiai suprato, ką turi omenyje Imperatorius, tačiau nekaltai paklausė:

- Apie kokį matematiką kalbate, sere?

Kleonas nervingai mostelėjo ranka:

- Apie tą ateities pranašautoją. Tą, kuris buvo čia atėjęs.

- Ar tą, kurį jūs iškvietėte, sere?

- Na iškviečiau. Koks skirtumas? Bet jis vis tiek buvo atėjęs. Ketinai jį stebėti. Kaip sekasi?

Demerzelis atsikosėjo ir pasakė:

- Taip, sere, ketinau.

- Aha! Regis, nepavyko?

Keista, bet Kleonas pajuto piktdžiugišką pasitenkinimą. Demerzelis - vienintelis jo ministras, kuriam visada viskas pavykdavo. Kitus nuolat persekiojo nesėkmes, o taisyti jų padarinius būdavo nelengva. Demerzelis retai klysdavo ir buvo sąžiningas.

Vyriškis tylėjo, ir Kleonas paskubino jį:

- Na, ar tu patyrei fiasko? Kalbėk gi!

- Kažkuria prasme, sere, - nesutrikęs atsakė Demerzelis. - Pamaniau, jog, pasilikęs Trantore, tas jaunuolis gali sukelti mums bereikalingų rūpesčių. Galima buvo numoti į jį ranka, juk kitą dieną jis ketino išskristi, bet maža kas... Jei apsigalvos, nuspręs pasilikti... Žodžiu, viską sutvarkiau taip, jog du valkatos turėjo įgrūsti tą matematiką į erdvėlaivį tą pačią dieną.

- Tu ką, su valkatomis susidedi? - nustebo Kleonas.
- Matote, sere, kartais pasitaiko... Visokių reikalų būna, todėl ir žmonių visokių prireikia. Tačiau, tiems valkatoms nepavyko, jie neatliko užduoties.
- Ir kodėl gi?
- Sere, jūs nepatikėsite. Tas Seldonas juos abu prilupo.
- Kaip? Matematikai moka muštis?
- Matyt, matematikos išmanymas muštynėms netrukdo. Vėliau sužinojau, kad savo tėvynėje Seldonas šioje srityje pasižymėjęs. Blogai, kad iš anksto tuo nepasidomėjau. Atleiskite, sere, tai didžiulė mano klaida.
- Tikiuosi, jog kitą dieną matematikas išskrido?
- Deja, ne. Po muštynių jis kažkodėl nusprendė negrįžti į Heliconą. Ar kažkoks praeivis, muštynių liudininkas, jam patarė šitaip pasielgti, ar... Žodžiu, jis pasiliko Trantore.
Imperatorius apsiniaukė.
- Vadinasi, mūsų matematikas šiuo metu nepasiekiamas?
- Kažkuria prasme taip, sere... Mes jį pasekėme. Šiuo metu Seldonas yra Stilingo Universitete. Ten jis turi neliečiamybę.
Imperatorius išraudo it vėžys.
- Negaliu pakęsti šito žodžio - "neliečiamybė"! Neturėtų Imperijoje būti tokių kampelių, kurie mums nepasiekiami. Tai bjauru!
- Sere, Universitetą mes galime pasiekti. Vos tik panorėjęs, galite pasiųsti tenai kariuomenę ir suimti Seldoną. Tačiau to daryti...hm-m-m... nepageidautina.
- Tu dar pasakyk, jog tai "neįgyvendinama". Visai, kaip tas matematikas pasakė apie ateities prognozes: "Tai įmanoma, bet praktiškai neįgyvendinama". Koks aš Imperatorius?! Viską galiu ir tuo pačiu negaliu nieko! Nepamiršk, Demerzeli: Seldonas sunkiai pasiekiamas, tačiau tu esi čia pat!
Demerzelis tyliai nurijo paskutinę valdovo frazę. Jis, "už sosto stovintis žmogus", puikiai žinojo, jog Imperatorius be jo neišsivers, o ir grasinimus girdėjo ne pirmą sykį. Todėl tylėjo ir laukė, kol aprims aistros. Pabarbenęs pirštais per krėslo ranktūrius, Kleonas paklausė:
- Gerai jau, sakyk, kokia mums nauda iš to matematiko, jei jis pateko į Universitetą?
- Sere, nėra to blogo, kas neišeitų į gerą. Yra tikimybė, jog, atsidūręs Universitete, jis nuspręs rimtai imtis psichoistorijos.
- Tikrai? Bet juk net apsiputojęs čia šaukė, jog šis mokslas tik gryna teorija?
- Jis gali pagaliau suprasti klydęs. Ir kai tik supras, mes iš-

krapštysime jį iš Universiteto. Gali būti, kad jis pats šito mus paprašys.

Imperatorius giliai susimąstė.

- O ką, jeigu kam nors šaus į galvą jį dar anksčiau iškrapštyti? - paklausė valdovas po pauzės.

- Kam gali kilti tokia mintis, sere? - suabejojo Demerzelis.

- Kad ir Setčemo merui! - burbtelėjo Imperatorius. - Jis lig šiolei puoselėja viltį užvaldyti Imperiją.

- Sere, jis jau paseno. Pristigs jėgų.

- Kažin, Demerzeli!

- Bet mes neturime informacijos, ar apskritai jį domina tas matematikas. Tikriausiai meras apie Seldoną nieko nežino.

- Jei mes girdėjome apie Seldono pranešimą, kodėl apie tai negalėjo girdėti Setčeme? Mes suprantame, jog Seldonas nėra eilinis žmogelis, kodėl to negalėtų suprasti ir meras?

- Sere, jei kils bent menkiausias pavojus, mes imsimės rimtų priemonių.

- Rimtų?

- Padarysime taip, kad Seldono niekas negautų. Jau verčiau tegu nutrūksta jo gyvybė.

- Ketinate nužudyti matematiką?

- Jei jums tokia formuluotė labiau patinka, sere... - atsakė Demerzelis ir nusilenkė.

20

Haris Seldonas atsilošė krėsle. Jaunuolis sėdėjo Dorsos Venabili išrūpintame kambaryje, jo nuotaika buvo šlykšti.

Haris buvo stačiai įsiutęs. Ir svarbiausia - pats nesuprato, kodėl taip yra. Ar jį siutino tai, ką sužinojo apie istoriją? Ar patys istorijos kūrėjai bei kompiliatoriai? O gal jam kėlė įniršį istoriją sukūrę pasauliai?

Svarbiausia, kad visi jo užrašai pasirodė niekam tikę. O ir naujai įgytos žinios taip pat... Viskas be naudos. Viskas!

Jis Universitete jau šešios savaitės. Iškart sėdo prie kompiuterio ir kibo į darbą - be jokių instrukcijų, pasikliaudamas tik savo intuicija. Dirbo lėtai, dažnai susidurdavo su sunkumais, tačiau buvo malonu, kad atsakymus į visus klausimus suranda pats, be niekieno pagalbos.

Po to prasidėjo Dorsos paskaitos. Jos davė nemažai naudos, tačiau ir nervus kaip reikiant pagadino. Pirma, ji trikdė studentų

svaidomi žvilgsniai. Turbūt juos glumino Seldono amžius. Kaskart, kai tik Dorsa į jį kreipdavosi, vadindama "daktaru", pirmakursiai šiepdavo dantis.

- Aš specialiai tai pabrėžiu, - aiškino Dorsa. - Tu juk nenori, kad jie tave laikytų atsilikėliu, amžinu studentu, kuris niekaip neįstengia atsikratyti skolos iš istorijos?

- Tu perlenki lazdą. Galbūt jie taip net negalvoja. Juk galėtum mane vadinti tiesiog Seldonu.

- Ne, - papurtė galvą mergina ir staiga nusišypsojo. - Be to, ir man pačiai patinka. Juk puikiai skamba "daktare Seldonai"... Smagu stebėti, kaip tu kaskart raukaisi.

- Tavo humoro jausmas iškreiptas. Su sadizmo priemaišomis.

- Ketini mane perauklėti?

Seldonas nusijuokė, pats nesuvokdamas, kodėl taip elgiasi. Suprantama, kam malonu, kai tave vadina sadistu. Bet jam patiko, kaip Dorsa atrėmė jo ataką. Kiek pagalvojęs, jaunuolis paklausė:

- Ar Universitete žaidžia tenisą?

- Yra kortai, bet aš pati nežaidžiu.

- Pažaisk su manim... O kol žaisime, aš tave vadinsiu "profesore Venabili".

- Juk per paskaitas tu mane šitaip ir vadini!

- Bet tu pamatysi, kaip maloniai toks kreipinys skamba teniso kortuose.

- O jei man patiks?

- Tuomet aš sugalvosiu dar ką nors. Nemanau, kad visose situacijose toks kreipinys tau patiktų.

- Tavo humoro jausmas taip pat specifinis... Sakyčiau, nepadorus.

- Nori mane perauklėti? - toliau smūgiavo Seldonas.

Ji tik šyptelėjo.

Teniso korte paaiškėjo, jog Dorsa visai neblogai žaidžia tenisą.

- Ar tikrai anksčiau nesi žaidusi? - paklausė Seldonas po pirmos partijos.

- Nė sykio, - atsakė mergina.

Kiti išgyvenimai buvo daugiau asmeninio pobūdžio. Susipažinęs su elementaria istorinių duomenų paieškos metodika, Seldonas prakeikė visus ankstesnius savo bandymus padirbėti su kompiuteriu savarankiškai. Pasirodė, jog istorinių duomenų paieškoms negalima taikyti tų pačių metodų, kaip matematinių. Logika buvo svarbi, tačiau čia dominavo ne tokia logika, kuria Seldonas buvo pratęs vadovautis matematikos moksle.

Bet... kad ir kaip jis stengėsi, kad ir kaip dirbo - jokių rezultatų. Jokių!

Jis nervinosi. Tai buvo akivaizdu net teniso korte. Dorsa greitai įsijautė į vaidmenį, ir jaunuolis, pamiršęs, jog žaidžia su naujoke, pradėjo atakuoti merginą kietais smūgiais, tarsi mėgindamas į juos sudėti visą savo įtūžį.

Dorsa priėjo prie tinklo ir pasakė:

- Suprantu, kad tau norisi mane nudobti. Turbūt nerviniesi, kad taip dažnai praleidžiu kamuoliukus. Tai kodėl pats prašovei pro šalį? Paskutinis kamuolys praskriejo per tris centimetrus nuo mano galvos. Geriau taikykis, ko gi dar lauki?

Seldonas sutriko, sumurmėjo kažką nesuprantamo.

- Paklausyk, - pasakė Dorsa. - Šiam kartui pakaks. Nusiprauskime po dušu, išgerkime arbatos, ir tu man papasakosi, ką iš tiesų nori nudėti, į kieno galvą taikeisi... Nes man darosi baisu su tavim žaisti!

Prie arbatos Seldonas prisipažino:

- Dorsa, aš spėjau daug ką peržiūrėti. Kol kas labai nesigilinau, norėjau tik susipažinti su istorijos faktais. Žinai, visose knygose kalbama apie tuos pačius įvykius.

- Turi galvoje lemtingus, persilaužimo momentus, kurie keičia istoriją?

- Turbūt taip. Atrodo, tarsi vieni nuo kitų būtų nusirašę. Juk Galaktikoje dvidešimt penki milijonai pasaulių, o knygose minimi vos dvidešimt penki.

- Turbūt tu skaitai visuotinės istorijos knygas, - svarstė Dorsa. - Žvilgtelėk į atskirų pasaulių istorijos kronikas. Juk kiekviename, net pačiame mažiausiame pasaulyje, vaikai mokyklose pirmiausiai mokomi gimtosios istorijos, ir tik po to sužino, jog gyvena milžiniškoje Galaktikoje.

Juk ir tu pats turbūt kur kas geriau žinai savo Helikono istoriją, negu apie Trantorą ar apie Didįjį Tarpžvaigždinį Karą?

- Tokios žinios taip pat ribotos, - pastebėjo Seldonas. - Žinau Helikono geografiją, planetos apgyvendinimo istoriją... apie kovas su artimiausiais priešais - Dženiseko planeta. Beje, mano mokytojai vengė juos vadinti priešais, o vadino "varžovais". Tačiau niekada nesu girdėjęs apie tai, kokį vaidmenį Helikonas suvaidino bendroje Galaktikos istorijoje.

- Galbūt jis jokio vaidmens nesuvaidino?

- Tik nereikia... Žinoma, kažkas tokio buvo. Gal stambiuose kosmoso mūšiuose mažytis Helikonas ir nedalyvavo, gal mano planetos atstovai nepasirašinėjo svarbių globalinių taikos sutarčių, ta-

čiau kokią nors įtaką Galaktikos gyvenimui jis vis tiek turėjo. O tokios informacijos niekaip negaliu rasti. Štai matematika... Visą per dvidešimt tūkstantmečių žmonijos sukauptą informaciją galima surasti, pasitelkus kompiuterį. O su istorija viskas kitaip. Istorikai rausiasi informacijoje, kažką iš jos pasirenka, bet keisčiausia, jog visi atkreipia dėmesį į tuos pačius faktus.

- Bet, Hari, - pasakė Dorsa. - Matematiką sugalvojo žmonės, ir šiame moksle viskas sudėliota, surikiuota pagal griežtas taisykles. Vienas teiginys išplaukia iš kito. Apibrėžimai, aksiomos... jie visiems žinomi. Istorija - visai kas kita. Joje sukoncentruoti kvadrilijonų žmonių poelgiai, mintys, jų gyvenimai. Toks istoriko darbas - ieškoti, rinkti.

- Tarkim, - linktelėjo Seldonas. - Bet aš privalau išnagrinėti *visą* istoriją, antraip man niekada nepavyks, aš nesukursiu psichoistorijos dėsnių.

- Tokiu atveju, tu jų niekada nesukursi.

Toks pokalbis įvyko vakar. O štai dabar Seldonas sėdėjo savo kambaryje. Dar viena vėjais paleista diena. Ausyse tebeskambėjo Dorsos ištarta lemtinga frazė: "Tu jų niekada nesukursi".

Juk ir pats Seldonas iš pradžių šitaip galvojo. Jei Žmoglis nebūtų pakurstęs aistros ir pasėjęs jo sieloje abejonių, jis ir dabar šitaip galvotų.

O kas dabar? Kodėl lig šiolei jį kankina abejonės? Kodėl jis taip atkakliai ieško atsakymo? Ieško... ir niekaip neranda.

5 skyrius
PAVIRŠIUJE

TRANTORAS. Labai retai sutinkamas jo apibūdinimas iš orbitos, iš išorės. Trantoras nuo senų laikų - vidinis pasaulis, toks, kokį mato jo gyventojai. Tačiau išorinis jo paviršius egzistavo: iki šiol išliko holografinės planetos nuotraukos, atliktos iš kosmoso, kuriose galima įžiūrėti atskiras detales (žr. 14 ir 15 piešinius). Atkreipkite dėmesį į kupolų paviršių, didžiulio miesto kontūrus, atmosferos sluoksnį - tai visada buvo vadinama PAVIRŠIUMI.

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

21

Vis dėlto kitą dieną Seldonas vėl patraukė į biblioteką. Turbūt todėl, kad buvo pažadėjęs Žmogliui. Pažadėjo pabandyti, negi dabar sustosi pusiaukelėje. Be to, jam nesinorėjo prisipažinti pralaimėjus. Bent jau kol kas. Dar ne viskas išbandyta. Reikia eiti iki galo.

Jaunuolis visa galva pasinėrė į informacinių leidinių katalogus. Jų buvo aibės, todėl vargšas matematikas ilgai svarstė, kurie iš jų galėtų jam pagelbėti. Staiga jis išgirdo beldimą į kabinos sienelę.

Seldonas pakėlė akis ir pamatė sutrikusią Randos Lisungo fizionomiją, žvelgiančią į jį iš už pertvaros. Haris pažinojo šį žmogų, juos supažindino Dorsa. Porą kartų jie drauge pietavo.

Randa - psichologijos dėstytojas. Neaukšto ūgio, apskritaveidis, putlus. Jo veidas visada šypsosi, oda gelsva, akys siauros. Taip atrodantys žmonės plačiai paplitę po Galaktiką, Seldonui ir anksčiau teko jų sutikti. Tiesa, Helikone su niekuo iš Rytiečių (nežinia kodėl visi juos taip vadino) jis nebuvo pažįstamas.

- Trantore mūsų milijonai, - draugiškai pareiškė Randa jau pirmą jųdviejų pažinties dieną, kai Seldonui nepavyko nuslėpti nuostabos, jį pamačius. - Šičia ir Pietiečių daugybė. Visi tamsiaodžiai, garbanoti. Ar pastebėjai Pietiečius?

- Helikone nepastebėjau, - prisipažino Seldonas.

- Ar Helikone vien tik Vakariečiai? Turėtų būti nuobodu! Tiek to... Visi žmonės savaip įdomūs.

Po to jų pokalbio Seldonas susimąstė, kodėl kalbama apie Ry-

tiečius, Vakariečius, Pietiečius, o Šiauriečių niekas nemini? Jis netgi pasirausė žinyne, tačiau atsakymo nerado.

Ir štai dabar tas pats linksmuolis Randa susirūpinęs apžiūrinėjo Harį.

- Seldonai, ar tau viskas gerai? - paklausė jis.

- Gerai, - atsakė matematikas. - O kodėl klausi?

- Todėl, kad tu šaukei.

- Aš? Šaukiau? - negalėjo patikėti Seldonas.

- Negarsiai. Maždaug taip. - Randa sukando dantis ir išleido gerklinį garsą. - Jei aš suklydau, atleisk, kad tau sutrukdžiau.

Seldonas nuleido galvą.

- Nieko, neatsiprašinėk. Aš iš tiesų kartais šūkauju, man jau sakė... Tai vyksta nevalingai, aš pats to nejaučiu.

- Ar bent supranti *kodėl*?

- Kodėl? Suprantu, žinoma. Iš susijaudinimo. Ir *nusivylimo*!

Randa pasilenkė arčiau Seldono ir tyliai pasakė:

- Mudu trukdome žmonėms. Eime į vestibiulį, kol kas nors mūsų neapšaukė. Gal užkąsime ko nors?

Kavinėje, po poros stiklinių gaiviųjų gėrimų, Randa pasakė:

- Leisk pateikti tau profesionalų klausimą: kokia tavo nusivylimo priežastis?

- Nusivylimo priežastis? - gūžtelėjo pečiais Seldonas. - Turbūt tokia, kaip ir visų kitų... Dirbu kaip juodas jautis, o rezultatai - nuliniai.

- Hari, bet juk tu matematikas. Kodėl kiurksai istorijos bibliotekoje?

- O tu ką tenai veikei?

- Aš? Ėjau pro šalį ir išgirdau, kaip tu... dejuoji. Turbūt likimas mane tenai atvedė. Aš dėl to nesigailiu.

- Norėčiau ir aš praeiti pro šalį... Matai, ieškau atsakymo į vieną matematinį klausimą, o tam būtinos istorijos žinios. Kol kas man nepavyksta.

Randa rimtai pažvelgė į jaunuolį ir pasakė:

- Neįsižeisk... aš peržiūrėjau tavo dosjė.

- Mano dosjė? - sušuko Seldonas visas išraudęs. Jis iš tiesų atrodė įsižeidęs ir supykęs.

- Regis, aš tave įžeidžiau... Palauk, nepyk, pamėginsiu paaiškinti. Matai, mano dėdė matematikas. Kjantas Randa, gal teko apie tokį girdėti?

Seldonui užėmė kvapą.

- Tikrai? Jis tavo giminaitis?

- Taip, tėvo brolis. Labai nusivylė, kai nepasukau jo pėdomis. Savo vaikų jis neturi. Todėl pamaniau, kad dėdė būtų patenkintas

sužinojęs, jog aš susidraugavau su matematiku. Taip norėjosi pasigirti, supranti? Todėl ir nusprendžiau pasirausti matematikos bibliotekoje ir surasti daugiau informacijos apie tave.

- Supratau. Dabar mano eilė atsiprašinėti, nes tu neturėsi kuo pasigirti dėdei.

- Klysti. Žinoma, aš nieko nesupratau, kas ten kalbama apie tavo darbus, bet juos ten giria. Be to, sužinojau, kad tu perskaitei pranešimą paskutiniame Dekados kongrese. Beje, o kas ta "psicho-istorija"? Mane, žinoma, labiausiai sudomino du pirmieji skiemenys.

- Suprantama, tau į akis krito tas žodelis.

- Jei aš ne visai kvailas, man pasirodė, jog tu gali nuspėti istorijos ateitį.

Seldonas linktelėjo. Jis atrodė pavargęs.

- Tai ir yra psichoistorijos prerogatyva.

- Ir tai rimtas dalykas? - nusišypsojo Randa. - Ne koks nors žaidimas - "laimingas bilietas"?

- Koks dar bilietas?

- Na, mano tėvynėje yra toks vaikiškas žaidimas - ateities išpranašavimas. Gali nemenkai pasipelnyti, jei tik būsi apsukrus. Pavyzdžiui, pasakyk kokiai nors mamytei, kad jos sūnelis užaugęs taps tikru gražuoliu bei turtuoliu, ir gali būti įsitikinęs, jog tau nubyrės nemažai pinigėlių. Mamytė net nesusimąsto, kiek realios tavo pranašystės, ją džiugina, guodžia, ramina vien tavo pažadas. Juk tai įkvepia viltį.

- Supratau. Ne, jokių bilietų nėra. Psichoistorija - tai abstraktus mokslas. Jis nenumato jokio praktinio pritaikymo, išskyrus...

- Nagi, kalbėk. Man išimtys visada labai įdomios.

- Žodžiu, nusprendžiau paieškoti, kur galima praktiškai šį mokslą pritaikyti. Jei geriau žinočiau istoriją, galbūt...

- A-a-a... Tai štai kodėl tu kapstaisi po istorijos biblioteką.

- Na taip, - liūdnai pasakė Seldonas. - Tik naudos iš to nedaug. Istorija - kažkoks neaprėpiamas mokslas, be to, jame nedaug teisybės.

- Ir dėl to tu toks nusivylęs?

Seldonas linktelėjo.

- Hari, bet tu čia vos kelios savaitės!

- Taip, ir jau spėjau suprasti...

- Nieko tu negalėjai suprasti per tas keletą savaičių. Juk galima visą gyvenimą dirbti ir nieko nepasiekti. Visa matematikų karta turėtų į šitą problemą gilintis.

- Lisungai, aš viską puikiai suprantu, tik nuo to man nelengviau. Man būtinai reikia ko nors pasiekti pačiam.

- Savęs kalimas prie kryžiaus nieko gero neduos. Gal tau palengvės, kai pateiksiu vieną pavyzdį. Mūsų Universitete jau ilgą laiką mėginama išspręsti vieną svarbią problemą. Man tas darbas pažįstamas, jame dalyvauja artimi mano draugai. Ir visos jų pastangos eina perniek - rezultatas nulinis. O tu, vos pradėjęs, kalbi apie nusivylimą. Juk net nežinai, kas yra nusivylimas!

- Ir kokia gi tai problema? - pasidomėjo Seldonas.

- Meteorologija.

- Meteorologija? - apstulbo Seldonas.

- Na taip. Nesistebėk ir nesijuok! Kiekvienas pasaulis turi savo atmosferą, kiekviename skirtinga temperatūra, skirtingas sukimosi apie savo ašį bei šviesulį periodas, kitoks sukimosi ašies pasvirimo kampas, kitoks sausumos bei vandens paviršiaus santykis. Dvidešimt penki milijonai - štai kokia įvairovė, o apibendrinti parametrus niekam lig šiolei nepavyko.

- Todėl, kad atmosfera smarkiai pakenkta chaotiškų pokyčių. Ir kvailam aišku.

- Tą patį tvirtina ir mano bičiulis Dženaras Legenas. Beje, tu jį pažįsti.

- Ar toks aukštas? Ilgakojis? Galingas vyras?

- Tas pats... Tai štai. Trantoras ta prasme dar labiau paslaptingas, negu visi kiti pasauliai. Iš informacijos apie šią planetą aiškėja, jog apgyvendinimo periodu klimatas čia nebuvo kuo nors ypatingas. Tačiau didėjo gyventojų skaičius, plėtėsi urbanizacija, buvo sunaudojama daugiau energijos ir į atmosferą išskiriama daugiau šilumos. Ledo danga aptirpo, sumažėjo, debesų sluoksnis suplonėjo, orai pasidarė nepastovūs. Todėl ir gimė sprendimas pasislėpti po žeme ir apsisaugoti nuo gamtos kaprizų, išsiveržti iš ydingo rato. Bet visų keisčiausia, jog tas ratas tapo dar labiau ydingas. Kuo įnirtingiau žmonės kasėsi po žeme ir slėpėsi po kupolais, tuo labiau prastėjo klimatas. Dabar virš paviršiaus nuolat telkiasi debesys, lyja arba sninga. Ir niekas negali paaiškinti šito fenomeno. Nors niekas ir nemėgino analizuoti pasikeitimo priežasčių ar prognozuoti orų kaitą.

- Na ir kas? - gūžtelėjo pečiais Seldonas. - Argi tai taip svarbu?

- Meteorologui - taip. Todėl žinok: tu nesi vienišas, jie tavo nelaimės broliai. Jiems irgi nelengva.

Čia Seldonas prisiminė debesuotą dangų, kurį stebėjo, keliaudamas į Imperatoriaus Rūmus. Ir buvo toks žvarbus šaltis...

- Ir ko jie griebiasi? - paklausė matematikas.

- Čia, Universitete, kuriamas globalinis projektas, jame dalyvauja ir Dženaras Legenas. Tie žmonės įsitikinę, jog įminę Trantoro klimato pasikeitimo mįslę, jie kur kas daugiau sužinos apie meteo-

rologijos dėsningumus. Legenas tiesiog apsėstas to projekto. Viršuje jis paliko aibę visokių prietaisų bei instrumentų... Na, supranti, ant kupolų paviršiaus? Kol kas jis nieko naujo nesužinojo. Ir ne tik jis - ištisos kartos suka galvas dėl atmosferos būklės, o norimų rezultatų kaip nėra, taip nėra. O tu žmonijos istorija domiesi vos keletą savaičių...

"O juk Randa teisus, - pagalvojo Seldonas. - Aš pernelyg skubu su išvadomis. Įdomu, ką pasakytų Žmoglis?"

Jaunuolis paklausė:

- Nori pasakyti, jog meteorologai retsykiais išlipa į viršų, po atviru dangumi?

- Taip. Tai labai įdomu. Vietiniai, trantoriečiai, nė už ką nesutiktų to daryti. Pasakytų, kad jiems tenai svaigsta galva ar dar kas nors darosi. Jie to nemėgsta. Todėl su tuo projektu dirba beveik tik atvykėliai.

Seldonas žvilgtelėjo pro langą. Universiteto pievutės ir nedidelis sodas žaliavo. Juos apšvietė dirbtinė šviesa. Nei šešėlių, nei kaitros...

- Nežinau, - svajingai ištarė jis, - nenorėčiau kaltinti trantoriečių. Nieko blogo tame, kad jie mėgsta komfortą bei saugų gyvenimą po kupolais, bet, manau, bent jau iš smalsumo verta retsykiais pakilti į viršų.

- Nori pamatyti, kaip dirba meteorologai?

- Neatsisakyčiau. O kaip galima pakilti į viršų?

- Labai paprastai. Liftu. Liftas pakyla, atsidaro durys, štai ir viskas. Man teko pabuvoti viršuje. Pakankamai įdomu...

- Galbūt tai man padėtų kiek atsiriboti nuo tos nelemtos psichoistorijos? - atsiduso Seldonas. - Būtų neblogai.

- Visko gali būti, - linktelėjo Randa. - Be to... Žinai, mano dėdė sykį pasakė: "Žinios - tai visuma". Turbūt jis buvo teisus. Gal ką nors iš meteorologijos galėsi pritaikyti savo psichoistorijai? Kas galėtų paneigti tokią tikimybę?

Seldonas šyptelėjo.

- Visko pasaulyje būna, - pasakė jis.

22

- Su meteorologais? - nustebo Dorsa.

- Taip, - linktelėjo Seldonas. - Rytoj jie kyla į viršų, ir aš nusprendžiau keliauti drauge su jais.

- Pavargai nuo istorijos?

Seldonas paniuro.

- Truputį. Reikia prasiblaškyti.

- Tikiuosi, tavęs nekankina agorafobija?

- Ne, - nusišypsojo Seldonas. - Tavo klausimas man suprantamas. Randa sakė, kad trantoriečiai nemėgsta lankytis viršuje, tvirtindami, jog bijo aukščio. O aš manau, kad jiems tenai tiesiog nejauku be įprastinių "lubų".

Dorsa linktelėjo.

- Pats pamatysi ir įsitikinsi, kas natūralu, o kas ne. Tik nepamiršk, jog trantoriečiai išsisklaidę po visą Galaktiką - turistai, administratoriai, kariai... Kituose pasauliuose taip pat pasitaiko agorafobijos atvejų.

- Turbūt. Bet man tai nerūpi. Mane ten traukia smalsumas ir noras pakeisti aplinką, todėl būtinai pakilsiu rytoj su jais.

Dorsa sutriko.

- Reikėtų man keliauti su tavim, bet mano rytdienos tvarkaraštis to neleidžia. Tikėkimės, jog viskas bus gerai. Galbūt tau net patiks viršuje. Tik nenueik toli nuo meteorologų. Girdėjau, tenai kartais žmonės pasiklysta.

- Pažadu būti atsargus. Man taip niekada nebuvo nutikę.

23

Dženaras Legenas atrodė niūrus, rūškanas, nors jo veidas buvo atviras, oda šviesi, tankūs antakiai. Gal tokį įspūdį sudarė gilios akys ar kumpa nosis? Žodžiu, jo veidas atrodė kažkoks liūdnas. Vyriškis beveik nesišypsojo, kalbėjo nedaug, o gilus jo balsas nederėjo prie trapios figūros.

- Seldonai, jums prireiks šiltesnių drabužių, - pasakė jis.

- O! - sutriko Haris ir apsidairė. Su jais buvo pasirengę kilti dar du vyrai ir dvi moterys. Visi keturi ir pats Legenas tikrai buvo šiltai apsirengę: ant lengvų drabužių užsimovę storus ryškius megztinius.

- Atleiskite, nežinojau, nors nieko tinkamo ir neturiu, - pasakė Seldonas.

- Palaukite, regis, aš turiu jums tinkamą megztinį... Štai jis. Nenaujas, bet vis geriau negu nieko.

- Su tokiais megztiniais turėtų būti labai karšta? - paklausė matematikas, apsivilkęs Legeno paskolintą rūbą.

- Tik čia, - pasakė Legenas. - Viršuje viskas kitaip. Ten šalta ir vėjuota. Gaila, kad neturiu atliekamų šiltų batų nei kojinių. Nepakenktų.

Meteorologai buvo prisikrovę pilną vežimėlį įvairiausių prietaisų ir dabar juos tikrino. Seldonui pasirodė, jog jie tai daro labai lėtai.

- Ar jūsų gimtojoje planetoje šalta? - paklausė Legenas.

- Vietomis, - atsakė Seldonas. - Kur aš gyvenau, švelnus ir šiltas klimatas, dažnai lyja lietus.

- Vadinasi, jums nepatiks viršuje.

- Kaip nors išgyvensiu.

Kai viskas buvo parengta, grupė pasuko prie lifto, ant kurio durų kabojo užrašas: "Pašaliniams įeiti draudžiama. Skirta tik tarnybiniam personalui".

- Tai dėl to, kad liftas kyla į viršų, - paaiškino Seldonui viena iš moterų. - Tenai niekas be reikalo neišsiruošia.

Seldonas anksčiau nebuvo sutikęs šios moters. Kolegos ją vadino Klozija, ir jaunuolis niekaip negalėjo suprasti, ar tai vardas, ar pavardė... O gal pravardė.

Liftas toks, kaip ir visi, nieko ypatinga. Seldonas ir čia, ir gimtajame Helikone ne sykį tokiais naudojosi; tačiau pats jausmas, jog liftas iškels juos už uždaros erdvės ribų į paviršių, sudarė jaunuoliui įspūdį, tarsi jis skristų kosminiu laivu.

"Kokia kvailystė", - mintyse šyptelėjo jis.

Kabina lengvai virpėjo, ir Seldonas prisiminė Žmoglio postringavimus apie technikos nuosmukį. Jo bendražygiai sustingo it akmeniniai, tarytum nenorėdami veltui švaistyti energijos. Tik Klozija atvirai apžiūrinėjo Seldoną.

Haris pasilenkė prie pat merginos ausies ir paklausė:

- Ar aukštai mes kilsime?

- Ar aukštai? - garsiai pakartojo ji klausimą. Mergina atrodė labai jauna. "Praktikantė turbūt", - nusprendė Seldonas.

- Mes labai ilgai kylame.

Ji ne iškart sumetė, ką atsakyti.

- O ne. Ne taip ir aukštai. Tiesiog pats Universitetas labai žemai įsikūręs. Mes sunaudojame labai daug energijos, o kuo žemiau, tuo ji pigesnė.

Legenas pagaliau ištarė:

- Viskas. Atvažiavome. Išneškime įrangą.

Kabina krūptelėjo ir sustojo, plačios durys nušliaužė į šalį. Iškart padvelkė šalčiu, ir Seldonas susikišo rankas į kišenes, mintimis padėkojęs Legenui už megztinį. Šaltas vėjas draikė jo plaukus, ir jaunuolis apgailestavo nepasiėmęs jokio galvos apdangalo. Legenas ištraukė iš rankovės megztą kepurę ir užsimovė ant galvos. Tą patį padarė ir kiti brigados nariai.

Klozija irgi buvo beužsidedanti kepurę, bet staiga jos ranka sustojo. Mergina ištiesė galvos apdangalą Seldonui.

Šis papurtė galvą:

- Nereikia, Klozija.

- Nesikuklinkite, užsidėkite kepurę. Mano plaukai ilgi ir tankūs, aš tikrai nesušalsiu, o štai jūsų trumpi ir ne tokie... vešlūs.

Kitomis aplinkybėmis Seldonas būtų pamėginęs pasiginčyti dėl plaukų ir dėl kepurės, tačiau dabar nieko kito nebeliko, kaip tik paklusniai paimti galvos apdangalą. Jis sumurmėjo:

- Dėkoju. Kai sušalsite, pasakykite, iškart grąžinsiu.

O gal jis klydo dėl Klozijos amžiaus. Tiesiog jos veidas buvo kažkoks vaikiškas, apvalus, naivus. O plaukai iš tiesų nuostabūs - kaštoniniai, auksinio atspalvio. Helikone Seldonui neteko sutikti moterų su tokiais plaukais.

Viršuje buvo debesuota. Diena priminė tą, kai Seldoną vežė į Imperatoriaus Rūmus, tik gal kiek šalčiau. "Turbūt artėja žiema, juk praėjo šešios savaitės", - pagalvojo matematikas. Debesys niūrūs tamsūs - galbūt jie pranašauja artėjančią audrą, o gal jau vakarėja... Nors vargu, ar meteorologai galėjo išsiruošti į viršų prieš naktį? O gal jie pakilo tik trumpam?

Seldonas norėjo paklausti, tačiau nusprendė, jog dabar ne laikas dėl menkniekio trukdyti žmones. Tuo labiau kad visų veidai atrodė susikaupę, susijaudinę.

Jaunuolis apsidairė.

Jis stovėjo ant metalinio paviršiaus - bent jau taip nusprendė iš garso, kurį išgavo, trepteléjęs koja. Tačiau žengęs keletą žingsnių atsisuko ir pamatė pėdsakus. Paviršius akivaizdžiai padengtas dulkėmis arba smėliu.

Na tai kas? Nejaugi kam nors šaus į galvą pakilti čia ir nuvalyti dulkes? Seldonas pasilenkė, norėdamas apžiūrėti dangą.

Priėjo Klozija. Namų šeimininkės tonu mergina pradėjo teisintis:

- Apskritai, mes pašluojame, nes dulkės prietaisams kenkia. Kitose vietose kur kas labiau nešvaru, ir tai niekam netrukdo - savotiška šilumos izoliacija.

Seldonas linktelėjo. Jis smalsiai apžiūrinėjo apylinkes. Tarsi egzotiniai augalai iš visur kyšojo prietaisų stiebai, kurių paskirties matematikas nesuprato. Atsargiai statydamas kojas, prie Seldono priėjo Legenas. "Turbūt stengiasi nepakenkti jautriems prietaisams, - nusprendė Seldonas. - Ir aš turėčiau be reikalo čia netrepsėti".

- Paklausykite, Seldonai, - pasakė Legenas.

Hariui nelabai patiko jo tonas, todėl jis atsiliepė nenoriai:

- Klausau, daktare Legenai.

- Randa, man pasakė, kad jūs matematikas.
- Tai tiesa.
- Ir geras?
- Norėčiau tuo tikėti, tačiau man pačiam sunku tinkamai save įvertinti.
- Jūsų galva užimta neįveikiamomis problemomis?
Seldonas nuoširdžiai pripažino:
- Būtent su tokia problema susidūriau.
- Aš taip pat. Nesidrovėkite, kreipkitės, jei kils klausimų. Klozija... ji jums atsakys. Galimas daiktas, jog mums taip pat prireiks jūsų pagalbos.
- Mielai pagelbėčiau, bet nieko nenutuokiu meteorologijoje.
- Tai ne bėda. Man norisi, kad jūs, kaip čia pasakius... pajustumėte. O po to mudu pasikalbėsime apie matematinius paskaičiavimus. Žinoma, jei jūs sutinkate.
- Aš jūsų paslaugoms.
Legenas nusisuko, jau buvo benueinąs, po to stabtelėjo ir sumurmėjo:
- Jei visai sušalsite, kabinos durys atidarytos. Įeikite, spustelėkite mygtuką "Pirmas Universiteto aukštas". Kabina nugabens jus žemyn ir automatiškai vėl sugrįš pas mus. Jei pamiršite, klauskite Klozijos, ji jums primins.
- Nepamiršiu.
Vyriškis nuėjo, o Seldonas žiūrėjo įkandin, jausdamas, jog vėjas perpučia kiaurai. Prie jo priėjo Klozija.
- Regis, daktaras Legenas kažko pyksta, - pasakė matematikas. - Ar jis visada toks?
- Ne visada, - šyptelėjo Klozija. - Dabar jis iš tiesų piktas it širšė.
- Kodėl?
Klozija apsidairė, į vešlius jos plaukus įsisuko vėjas.
- Man nedera to žinoti, bet aš žinau. Daktaras tikėjosi, jog šiandien debesys išsisklaidys, ir jis turės galimybę stebėti saulę. Bet, kaip pats matai, oras nevaldomas.
Seldonas supratingai linktelėjo.
- Čia įrengti holoviziniai imtuvai, kurie įspėjo būsiant prastą orą, bet daktaras turbūt prietaisais nepatikėjo, jis pasikliovė savo teorija bei paskaičiavimais. Tačiau kol kas jokių prietaisų gedimų neaptikta.
- Todėl jis toks nelaimingas?
- Na... jei atvirai, jis niekada nebūna visiškai laimingas.
Seldonas prisimerkė. Nepaisant debesuotumo, šviesa buvo pakankamai ryški. Netrukus matematikas suprato, jog paviršius po

kojomis nevisai horizontalus, jis šiek tiek pasviręs. Jaunuolis stovėjo ant vieno nuožulnaus kupolo. Apsidairęs, pamatė daugybę skirtingo aukščio bei skersmens kupolų.

- Labai nelygus paviršius, tarsi kalvotas, - pasakė jis.

- Taip, beveik visur toks, - pritarė Klozija.

- Kodėl?

- Aš irgi iš pradžių, kaip ir jūs, išpūtusi akis žvalgiausi ir visų klausinėjau. Man pasakojo, jog pirmiausia trantoriečiai statė kupolus virš aikščių, prekybos centrų, stadionų, o tik po to paslėpė po jais ištisus miestus. Todėl kupolai išėjo skirtingi, ir susidarė štai toks "kalvotas" peizažas. Žmonės prie to priprato ir nusprendė, kad taip ir turi būti.

- Norite pasakyti, jog atsitiktinumą jie priėmė tarsi tradiciją.

- Turbūt taip.

"Jei paprastą atsitiktinumą galima paversti nesugriaunama tradicija, - pagalvojo Seldonas, - gal tai galėtų tapti psichoistorijos dėsniu?" Lėkšta, nuvalkiota. Kiek dar panašių dėsnių gali susiformuoti? Milijonas? Milijardas? O gal esama keletas bendrų dėsnių, iš kurių galima išvesti kitus? Kaip man sužinoti? Seldonas taip giliai susimąstė, jog pamiršo net žvarbų vėją.

Klozija, regis, apie tai nepamiršo. Ji susigūžė ir tarė:

- Taip, atvėso. Apačioje nepalyginamai jaukiau.

- Ar jūs trantorietė? - paklausė jaunuolis.

- Taip, vietinė.

Čia Seldonas prisiminė Randos pasakojimą apie trantoriečių polinkį į agorafobiją ir atsargiai paklausė:

- Ar mėgstate čia lankytis?

- Negaliu pakęsti! - prisipažino mergina. - Bet turiu tai daryti, nes noriu turėti profesiją, darbą, siekiu mokslinio laipsnio, o daktaras Legenas sako, jog tai neįmanoma be praktinių užsiėmimų. Todėl tenka nugalėti save... nors čia taip bjauru ir šalta. Jums turbūt net nekilo mintis, kad čia gali kas nors augti? Juk šitaip šalta!

- O ką, ar kas nors auga? - Seldonas nepatikliai pažvelgė į merginą, įžvelgęs jos žodžiuose pinkles naujokui. Bet ši atrodė nekalta it kūdikis.

- Taip, auga. Ir netgi čia, kur mes dabar stovime... kai būna šilčiau. O tose vietose, kur kupolai vienas prie kito, susidaro visai tankus augmenijos sluoksnis.

- Bet iš kur čia imasi dirva?

- Kai kupolais buvo padengta dar tik dalis planetos, smėlio pripūsdavo vėjai. Vėliau, kai Trantoras buvo visas sukaustytas šar-

vais, prasidėjo požeminės statybos, ir žemė buvo išmetama į viršų - nebuvo kur jos dėti.

- Bet juk galėjo nukentėti kupolai?

- Ne, ką jūs. Jie pagaminti iš labai tvaraus metalo ir uždėti ant galingų atsparų. Kažkur skaičiau, jog čia ketino auginti daržoves, tačiau po to suprato, kad po kupolais tuo užsiimti saugiau ir paprasčiau. Todėl daržoves perkėlė į apačią, o viršų paliko ramybėje. Čia veisiasi ir gyvūnai, ir vabzdžiai - drugeliai, bitės, pelės, triušiai. Jų labai daug.

- Ar augalų šaknys nekenkia kupolams?

- Praėjo ne vienas tūkstantmetis, ir, kaip matote, nepakenkė. Kupolų paviršius apsaugotas - išteptas specialiu tirpalu. O ir auga čia dažniausiai tik žolė... nors pasitaiko ir medžių. Jei būtų šilčiau, galėtumėte pamatyti savo akimis. Ypač piečiau esančiose vietovėse. Galima ir iš kosminio laivo. Ar žiūrėjote į Trantorą iš viršaus, kai skridote čia? - netikėtai paklausė Klozija.

- Deja, nežiūrėjau. Laivas skrido taip, jog neturėjau galimybės stebėti. O jūs, Klozija, kada nors stebėjote Trantorą iš kosmoso?

- Niekada nebuvau kosmose, - liūdnai šyptelėjo mergina.

Seldonas apžvelgė horizontą. Nieko. Visur pilka spalva.

- Negaliu patikėti, - pasakė jaunuolis. - Aš vėl apie augmeniją...

- Tai tiesa. Girdėjau pasakojant, jog iš kosmoso mūsų planeta atrodo žalia, panaši į milžinišką pievą, todėl, kad padengta žole ir neaukštais krūmais. Bet, patikėkite, tikrai pasitaiko ir medžių. Visai netoli nuo čia yra giraitė. Savo akimis mačiau. Ten auga visada žaliuojantys medžiai, aukšti, siekia net iki šešių metrų.

- Kur?

- Iš čia nesimato. Kitoje kupolo pusėje. Štai ten...

- Klozija, sugrįžk! Tu mums reikalinga! - atskriejo balsas iš toli.

Pasirodo, užsiplepėję, Seldonas su Klozija nuklydo gana toli nuo meteorologų.

- Oi! - susizgribo mergina. - Atleiskite, daktare Seldonai, man reikia eiti.

Ir mergina pasileido link saviškių. Net griozdiški batai netrukdė jai judėti stebėtinai gracingai.

Galbūt Klozija tiesiog linksmino Seldoną, norėdama jį prablaškyti. Bet kuriame pasaulyje svetimeivius stengiasi pralinksminti.

Nejaugi iš tiesų čia galėtų augti medžiai... iki šešių metrų? Ilgai nesvarstydamas, Seldonas nužingsniavo link paties aukščiausio kupolo, energingai mosuodamas rankomis. Šitaip jis mėgino sušilti. Kojos jau buvo sušalusios į ledą.

Klozija nespėjo parodyti, kur auga medžiai. O galėjo... Bet ją pašaukė.

Nebuvo lengva kilti aukštyn pasvirusiu kupolo paviršiumi, tačiau tik nuo viršūnės galima pamatyti, kas yra toliau, kitoje pusėje.

Pagaliau jaunuolis užsiropštė į viršūnę. Apsidairė. Mažos meteorologų figūrėlės kapstėsi apačioje, slėnyje. Seldonas pakankamai nuo jų nutolo.

Nuo viršūnės nesimatė nieko panašaus į giraitę, bet giliau, tarp kupolų, vingiavo žemės juosta, o ten kur ne kur žaliavo dėmelės. Turbūt samanos... Nusileidus žemiau, dirva bus tankesnė, ten galbūt pavyks aptikti medžius.

Seldonas dar sykį apsižvalgė, mėgindamas įsidėmėti apylinkes. Ne, žvilgsniui nebuvo už ko užsikabinti - visur vienodos kupolų kalvos. Čia jaunuolis prisiminė Dorsos įspėjimą nepasiklysti. Tada jam toks patarimas pasirodė keistai juokingas. Tačiau dabar... Ir vis dėlto įklonis tarp kupolų iš viršaus priminė lygų kelią. Jeigu paėjėjus tuo keliu... Ir kas čia tokio? Paėjėsi, kiek pasuksi ir vėl sugrįši į tą pačią vietą!

Seldonas ryžtingai žengė pirmyn ir leidosi vis žemiau. Iš viršaus jį pasivijo kažin koks traškesys, tačiau jaunuolis neatsisuko. Sykį nusprendęs žūt būt pažvelgti į medžius, jis daugiau apie nieką negalvojo.

Samanos darėsi vis tankesnės, mažos jų salelės jungėsi viena prie kitos, virsdamos žaliais kilimais.

Iš kiliminės dangos šen bei ten styrojo žolės stiebeliai. Samanos buvo taip gaiviai žalios! Seldonas nusprendė, jog čia turbūt dažnai lyja.

Iškart, už kito kupolo, jaunuolis pamatė tamsią dėmę pilkame danguje. Vis dėlto jis surado tuos medžius!

Tik dabar, kai Seldonas pasiekė tikslą, jo sąmonė išsivadavo nuo įkyrios minties, ir jis prisiminė apie garsą, kurį neseniai išgirdo. Kas tai buvo? Variklio ūžimas? Bet iš kur čia galėjo atsirasti variklis?

Tikrai, iš kur? Jaunuolis stovėjo vienas vienutėlis tarp kupolų, po kuriais slėpėsi miestai, gamyklos... O ten apstu visokios technikos. Kad ir ventiliacija. Gal būtent ventiliacijos variklio gausmą jis ir išgirdo?

Galima surasti bet kokį paaiškinimą... bet Seldonas aiškiai prisiminė, kad garsas sklido ne iš po žemės. Jis pakėlė akis į dangų. Tuščia. Nieko.

Haris vis spoksojo į dangų, kol galiausiai suribuliavo akyse, ir kažkur toli...

Pilkame danguje jis pamatė mažytį juodą taškelį. Po to taškelis užslinko už debesies.

Pats nežinodamas kodėl, Seldonas staiga pagalvojo: "Ieško manęs".

Kiek neša kojos jaunuolis nukūrė prie medžių, pasuko kairėn, užbėgo ant artimiausio kupolo šlaito, vėl nusileido žemyn... Po kojomis šiugždėjo nukritę medžių spygliai, mirgėjo krūmai, aplipę raudonomis uogomis.

24

Sunkiai kvėpuodamas, vaikinas pribėgo prie pirmo medžio, prigludo prie jo, apkabino kamieną... Vėl pakėlė akis į dangų. Skraidantis objektas išniro iš už debesies, ir Seldonas tarsi voverė stryktelėjo už kito medžio kamieno.

Medis šaltas, žievė grubi, bet vis tiek šiokia tokia priedanga. Žinoma, jei persekiotojai į pagalbą pasitelks jautrius išskiriamai šilumai prietaisus, medis negelbės... O gal kaip tik šaltas medis prigesins jo kūno išskiriamą šilumą?

Žemė po kojomis buvo minkšta. Net šią akimirką Seldonas nusistebėjo: kokio storio dirvos sluoksnis, kiek šimtmečių jis kaupėsi? Galbūt šiltesnėse Trantoro planetos vietovėse ant kupolų paviršiaus auga tikri medžiai?

Jis vėl pastebėjo skaidantį objektą. Tai ne erdvėlaivis, ne kateris - tai sraigtasparnis. Šviečiančių jonų juostelės sklinda į šalis nuo šešiakampio viršūnės, slopindamos traukos jėgą. Tai leidžia sraigtasparniui sklandyti it paukščiui. Taip, tokiu skraidymo aparatu labai patogu žvalgyti planetos paviršių.

Seldoną išgelbėjo tik debesys. Jeigu jie turi šilumai jautrų prietaisą ir pro debesis galėjo nustatyti, jog apačioje - žmonės. O jie atsiuntė sraigtasparnį, kad įsitikintų, kiek čia žmonių ir ar nėra tarp jų to, kurio ieško.

Objektas nusileido žemiau, bet juk Seldonas spėjo jį pastebėti. Variklis ūžia ir negalima jo išjungti, kol sraigtasparnis ore.

Sraigtasparniai Hariui nebuvo naujiena. Helikone, kur žmonės gyveno po atviru dangumi, jais daugiausia naudojosi privatūs asmenys.

Bet kam jie čia reikalingi? Juk visa planeta gyvena po kupolais, o viršuje nuolat kabo tamsūs debesys. Čia skraidantys aparatai reikalingi nebent gaudyti pasislėpusius tarp kupolų nusikaltėlius.

O kodėl gi ne? Vyriausybė neturi teisės šeimininkauti Univer-

siteto teritorijoje, bet turbūt Seldonas dabar jau nėra uždraustoje zonoje? Jis viršuje, o tai tikriausiai neutrali zona. O Imperijos skraidymo aparatas turbūt turi teisę nusileisti ant bent kurio kupolo, ir jo įgula gali sulaikyti ir apklausti bet kurį čia esantį žmogų. Tiesa, Žmoglis apie tai neįspėjo, matyt, jam į galvą nešovė tokia mintis.

Sraigtasparnis leidosi vis žemiau. Jis priminė maitvanagį, persekiojantį savo auką. Ar pilotui kils mintis apžiūrėti šitą giraitę? Kas bus, jei sraigtasparnis nusileis, iš jo iššoks pora ginkluotų kareivių ir ims šukuoti augmeniją?

Ką tada daryti? Seldonas neturėjo jokio ginklo, o jo kovos menų talentai čia, žinoma, negelbės.

Bet sraigtasparnis nenusileido. Ar jie nesureikšmino medžių, ar...

Čia jaunuoliui šovė į galvą mintis. O gal niekas jo netyko? Gal tai meteorologų sraigtasparnis? Kodėl jie negalėtų susidomėti aukštesniais atmosferos sluoksniais?

O jis slapstosi, kaip paskutinis kvailys.

Debesys patamsėjo. Galbūt artėja vakaras, o gal kaupiasi lietus.

Gerokai atvėso. Naktį turbūt bus dar šalčiau. Nejaugi jis taip ir sustings į ledą, slapstydamasis nuo tikriausiai visai taikaus sraigtasparnio, nežinia kodėl jį taip išgąsdinusio? Seldonui kilo noras išeiti iš giraitės ir sugrįžti pas meteorologus.

Galų gale, iš kur tam Demerzeliui, kurio taip bijojo Žmoglis, žinoti, jog Seldonas būtent šiandien išvyko iš Universiteto ir kad jis yra būtent čia?

Jaunuolis apsisprendė - išlindo iš už medžio ir, drebėdamas nuo šalčio, pasileido atgal. Sraigtasparnis vėl pasirodė ir šį sykį skrido kur kas žemiau. Nepanašu, kad jame meteorologai. Iš kur žinoti, kokia aparatūra tenai įrengta ir kaip ji veikia? Ar buvo verta rizikuoti ir išlįsti iš savo prieglobsčio?

Juk Demerzelis iš tiesų galėjo gauti informaciją, jog Seldonas dabar viršuje. Be abejo, Universitete yra jo agentų... Kas pasiūlė pakilti į viršų? Lisungas Randa, nuolat besišypsantis vaikinas, Rytietis. Ir pasiūlė kažkaip primygtinai, reikliai. Galbūt tas Randa ir yra vyriausybės agentas, gal jiedu su Demerzeliu susitarė?

Po to Legenas paskolino jam megztinį. Ačiū jam, žinoma, tik kodėl jis negalėjo iš anksto įspėti, jog reikia šiltai apsirengti? O jei tas megztinis koks nors ypatingas? Kažkoks alyvinis, kai tuo tarpu kitų megztiniai - dryžuoti. Pažvelgsi iš viršaus - ir iškart pastebėsi žmogų, vilkintį tokį drabužį.

O Klozija? Tarsi susiruošė į viršų, kaip meteorologų pagalbininkė. Bet nežinia kodėl ėmėsi jį globoti, užkalbino, atsiskyrė nuo kitų,

po to staiga pabėgo, palikusi Seldoną vieną? Ar tik ne todėl, kad jį būtų paprasčiau sučiupti?

Kad ir Dorsa Venabili? Juk žinojo, jog Seldonas ruošiasi pakilti į viršų, tik kažkodėl nesustabdė jo. Galėjo pati kilti drauge, bet pasiteisino turinti neatidėliotinų darbų.

Visi susitarė? Iš tiesų - susitarė.

Dabar jau Seldonas buvo tuo įsitikinęs ir vėl atsisakė minties išlįsti iš giraitės. Kojos visai sustingo. Mėgino šokinėti, trepsėjo - niekas negelbsti. Nejaugi šitas prakeiktas sraigtasparnis niekada nenuskris?

Vos tik Haris apie tai pagalvojo, variklių gausmas pritilo, sraigtasparnis pakilo aukštyn ir dingo iš akiračio.

Jaunuolis įsiklausė į tylą, norėdamas įsitikinti, ar nekliedi. Bet net įsitikinęs ilgai negalėjo pajudėti iš vietos. O gal tai tebuvo gudrus manevras, mėginimas išvilioti jį iš slėptuvės? Laikas bėgo, o jis it įbestas stovėjo po medžiu. Dangus tamsėjo. Artėjo naktis.

Galiausiai jaunuolis išlindo iš už medžio ir nužingsniavo šalin nuo giraitės. Tamsa tirštėjo. Dabar sunku buvo Seldoną pastebėti, nebent tik detektoriaus pagalba. Bet kuriuo atveju, jis išgirs variklio gausmą, jei sraigtasparnis sumanytų sugrįžti. Baigiantis medžiams, Seldonas sustojo, pagalvojo, jog, kilus pavojui, bet kurią akimirką galėtų vėl nerti tarp medžių. Tiesa, net pats nesuvokė, kokia viso to prasmė.

Jis apsižvalgė. Kaip dabar surasti meteorologus? Jie tikriausiai turi žibintą? O jei neturi?

Kol kas dar matėsi kupolai, bet po ketvirčio valandos jau nieko nesimatys. Žibinto nėra, virš galvos tamsus dangus...

Grėsmė likti vienam tamsoje ne juokais išgąsdino Seldoną, ir jis nusprendė kuo greičiau užsiropšti į viršūnę ir apžvelgti apylinkes. Jaunuolis žengė aukštyn nuolaidžiu kupolo šlaitu. Regis, iš čia jis nusileido...

Štai jau matytas uogų krūmas. Tik dabar uogos atrodė ne raudonos, o beveik juodos. Seldonas patikėjo pasirinkęs teisingą kelią ir dar paspartino žingsnius. Jo paskaičiavimais, netrukus reikės pasukti dešinėn, po to - kairėn, o iš ten meteorologai bus ranka pasiekiami.

Pasukęs kairėn, Seldonas pakėlė galvą ir pamatė aukšto kupolo kontūrus. Tas pats! O jeigu ne?

Neatitraukdamas akių nuo viršūnės, jis bėgte pasileido aukštyn. Arčiau, dar arčiau... Štai dangaus fone jau blykstelėjo kupolo kraštas. Jei pasirinko teisingai, netrukus užkops į viršų, pažvelgs žemyn ir pamatys meteorologų bazės žiburėlius. Buvo taip tamsu, jog Sel-

donas nematė, kur eina. Kad bent kokia žvaigždutė! "Turbūt šitaip gyvena aklieji", - pagalvojo jaunuolis.

Su kiekviena akimirka darėsi vis šalčiau. Seldonas sustodavo, kvapu mėgino sušildyti sustingusias rankas, trynė jas, kišo po pažastimis. Gaila, kad negali tos pačios procedūros atlikti su kojomis. Vargšelės! "Netrukus snigti pradės, - pagalvojo vaikinas. - Kad tik sniegas nebūtų šlapias!"

Pirmyn, tik pirmyn!

Staiga jam pasirodė, jog kojos neša žemyn. Turbūt jau pasiekė kupolo viršūnę?

Vaikinas sustojo. Kurgi tie meteorologai? Iš čia turėtų matytis jų žibintų žiburėliai.

Seldonas užsimerkė, vėl atsimerkė... Nieko.

Galbūt Legenas su savo darbuotojais nuėjo, prieš tai išjungę žibintus? O gal Seldonas pakilo ne ant to kupolo? Arba dairosi ne į tą pusę? Jau iš giraitės galėjo pasukti ne tuo keliu...

Ką daryti?

Turbūt vis dėlto meteorologai jau nuėjo su visais savo žibintais.

Vadinasi, pirmyn. Tikimybė nedidelė, bet kitos išeities jis neturi.

Jaunuolis prisiminė, jog nuo meteorologų stoties iki kupolo viršūnės keliavo pusvalandį. Be to, ėjo plepėdami su Klozija, pasivaikščiodami.

Haris vis žingsniavo. Gerai būtų sužinoti, kuri dabar valanda. Laikrodį jis turėjo, bet kokia iš jo nauda aklinoje tamsoje.

Seldonas sustojo. Jo laikrodis trantorietiškas, rodo Galaktikos laiką ir vietinį. Paprastai laikrodžių ciferblatas šviečia... Helikone tikrai taip, o Trantore?

Vaikinas prikišo riešą prie pat akių, spustelėjo mažytį mygtuką. Laikrodis nušvito ir pranešė laiką: 18:47. Kažin, koks čia nakties ilgumas? Kiek čia trunka metai? Ar toli jis dabar nuo ekvatoriaus? Į šiuos klausimus atsakymo nebuvo, tačiau buvo silpna nuo ciferblato sklindanti šviesa.

Vadinasi, jis neapako! Šviesa - visada viltis, kad ir mažytė.

Vaikinas išsyk atsigavo. Dabar pirmyn! Pusvalandis kelio. Jei neras bazės - dar penkios minutės, ne daugiau. Tada sustos ir pagalvos. O kol kas - žingsniuoti, apie nieką negalvoti ir stengtis sušilti. Kaip ten kojų pirštai? Regis, gyvi...

Ir jis pajudėjo pirmyn. Praėjo pusvalandis. Seldonas sustojo, kiek pagalvojo ir žingsniavo dar penkias minutes.

Bazės nebuvo. Metas priimti sprendimą. Vadinasi, jis gali būti nuklydęs bet kur. Gali būti labai toli nuo išėjimo iš kupolo, o gal išėjimas čia pat, tik jis uždarytas?

Kas dabar?

Pabandyti šaukti? Kokia tyla - nė menkiausio garso! Jei čia iš tiesų esama kokių nors gyvūnų - visi paukščiai, drugeliai, triušiai... seniai išsislapstė, tuo labiau, kad dabar žiemos metas. Vėjas vis labiau šėlo, darėsi vis šalčiau.

Seniai reikėjo pradėti rėkauti. Šaltame ore garsas toli skrieja. Tik kas jį išgirs?

O viduje, po kupolais? Juk tenai turėtų būti prietaisai, fiksuojantys išorinį triukšmą? Kokie nors davikliai?

Kvaila. Seniai būtų išgirdę jo žingsnius.

Ir vis dėlto...

- Padėkite! Padėkite! - sušuko Seldonas. - Ar girdite mane? Kas nors!

Kvaila buvo šūkauti šioje aklinoje tamsoje bei tyloje. Tačiau tylėti ir pasiduoti panikai dar kvailiau. Seldonas įkvėpė į plaučius oro ir vėl pradėjo šaukti. Vis garsiau ir garsiau.

Nutilo, apsižvalgė. Nieko. Netgi aidas jam neatsiliepia. Kas dar belieka? Laukti aušros. Tik nežinia, kiek čia trunka žiemos naktys? Ir ar jos šaltos?

Kažkas šaltas palietė Seldono veidą... Dar sykį. Dar...

Sninga. Ir pasislėpti nėra kur.

"Jau verčiau mane būtų pastebėję iš to sraigtasparnio, - apimtas nevilties pagalvojo vyriškis. - Sėdėčiau dabar šiltoje kalėjimo patalpoje... O jei nebūčiau sutikęs Žmoglio, dabar jau būčiau gimtajame Helikone. Galbūt mane būtų sekę? Tai kas, vis geriau, negu šalti čia!"

Dabar jam norėjosi tik šilumos bei jaukumo.

Beliko tik laukti ir tikėtis. Jis sunkiai atsisėdo ant žemės, nusimovė batus, pradėjo trinti sušalusias pėdas.

Štai taip visą naktį - trinti galūnes ir jokiu būdu neužmigti. Nė už ką! Bet po tokio griežto įsakymo pačiam sau Seldono akys užsimerkė, jis kietai užmigo. O sniegas vis krito ir krito.

6 skyrius
IŠGELBĖJIMAS

DŽENARAS LEGENAS. Svarus jo indėlis į meteorologiją nublanksta prieš informaciją, pateiktą knygoje "Legeno prieštaringumas". Šio žmogaus veiksmai neabejotinai įstūmė į bėdą Harį Seldoną, ir lig šiolei nerimsta ginčai, ar tai buvo nesąmoningi veiksmai, ar suplanuotas sąmokslas. Aiškios išvados taip ir nebuvo prieita. Tačiau įtarimų šešėlis sujaukė Legeno gyvenimą bei pakenkė jo karjerai...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

25

Buvo dar šviesu, kai Dorsa Venabili susirado Dženarą Legeną. Į linksmą merginos pasisveikinimą jis tik burbtelėjo kažką neaiškaus.

- Na, - nekantravo mergina. - Kaip jis?

Legenas buvo prilipęs prie kompiuterio, todėl neiškart suprato, apie ką Dorsa kalba.

- Kas tas "jis"?

- Mano globotinis, Haris Seldonas. Jis buvo drauge su jumis pakilęs į viršų. Na, ar jums kiek pagelbėjo tas jaunuolis?

Legenas atitraukė akis nuo terminalo, jo išsiblaškęs žvilgsnis sustojo ties Dorsa.

- A-a-a, - pagaliau prisiminė. - Tas vaikinas iš Helikono? Kuo jis galėjo mums padėti? Jis niekuo net nesidomėjo. Ir apskritai. Bereikalingas balastas. Ir kodėl jums šovė mintis siųsti tą vaikį į viršų?

- Man? Tai ne mano idėja. Jis pats norėjo. Tik nelabai suprantu kodėl. O kur jis dabar?

Legenas gūžtelėjo pečiais:

- Iš kur galėčiau žinoti? Bastosi kur nors.

- Kur jis nuėjo, kai jūs grįžote? Jis nesakė, kur eina?

- Tas vaikinas su mumis negrįžo. Jau sakiau, kad jam su mumis buvo neįdomu.

- Tai kada jis grįžo?

- Nežinau, aš nesekiojau jam iš paskos. Turėjau reikalų iki kaklo. Regis, prieš porą dienų būta stiprios audros, mes to nelaukėme, ne-

sitikėjome. Instrumentai nieko nerodė, o ir saulės nebuvo, todėl dabar ir mėginu surasti viso to priežastį, o jūs... su savo kvailystėmis.

- Vadinasi, nematėte, kaip jis sugrįžo?

- Paklausykite, nesu jo auklė! Neturėjau tam laiko. Tas plevėsa net tinkamai apsirengti nesugebėjo. Dar būdamas apačioje supratau, kad jis suledės, todėl daviau jam megztinį. O paskui palikau atvirą lifto kabiną ir paaiškinau, kaip galima nusileisti žemyn ir vėl atsiųsti mums liftą. Tai elementaru... Esu įsitikinęs, kad jis sušalo ir nusileido žemyn, po to vėl atsiuntė mums liftą.

- Bet tiksliai jūs nežinote, ar jis sugrįžo, ir negalite pasakyti, kur jis dabar?

- Nežinau. Juk sakiau, kad turiu darbo iki kaklo. Kai baigėme darbą, viršuje jo tikrai nebuvo. Jau temo, pradėjo snigti. Jis tikrai turėjo būti išėjęs.

- O daugiau niekas nematė jo nueinant?

- Neturiu supratimo. Klozija galbūt matė. Ji daugiau su Seldonu bendravo. Paklauskite jos, a?

Kloziją Dorsa surado jos kambaryje. Mergina buvo ką tik išėjusi iš dušo.

- Br-r-r... Pagaliau sušilau! Viršuje pasiutusiai šalta, - pareiškė Klozija.

- Paklausyk, - nekantravo Dorsa, - tu matei Harį Seldoną viršuje?

- Mačiau, - atsakė Klozija, kilstelėjusi antakius. - Jam norėjosi pasivaikščioti, ir mudu nuėjome drauge... Klausinėjo apie tenykštę augmeniją. Labai žingeidus vaikinas... Viskas jį domina. Aš pasakojau, kiek galėjau, po to Legenas mane pašaukė. Liepė dirbti. Vadas buvo įsiutęs - visos jo prognozės subyrėjo į šipulius...

- Pasakyk man, ar matei, kaip Haris įėjo į lifto kabiną ir nusileido žemyn?

- Po to kai mane pakvietė Legenas, apskritai jo nebemačiau. Tikriausiai jis jau seniai apačioje. Kai mes leidomės žemyn, viršuje jo tikrai nebuvo.

- Niekur jo nerandu.

Klozija kiek sunerimo.

- Tikrai? Jis turėtų būti kur nors netoliese.

- O jeigu Seldonas vis dar viršuje, - nerimavo Dorsa.

- To negali būti. Išvykdami, mes jo ieškojome. Jo ten nebuvo. Jis taip lengvai apsirengęs, o oras baisus. Pasakėme Seldonui, kad, jeigu bus šalta, tegul mūsų nelaukia ir leidžiasi žemyn. O jis tikrai šalo. Kur dar galėjo dingti, jei ne nusileisti žemyn?

- Taip, bet niekas nematė jo leidžiantis. Ar viršuje jam tikrai nieko neatsitiko?

- Lyg ir ne... Bent jau, kol aš buvau šalia. Nebent tik sušalo, ir viskas.

Dorsa linktelėjo ir, žiūrėdama į vieną tašką, ištarė:

- Jei niekas nematė jo nusileidžiant, vadinasi, Seldonas iki šiol gali būti viršuje. Reikia pakilti ir paieškoti.

- Bet... - Kolzija nervinosi. - Sakau tau, kad mes ieškojome. Buvo dar šviesu, bet to vaikino nematėme.

- Vis tiek reikia ieškoti.

- Taip, bet aš... tai ne mano kompetencija. Aš viso labo tik praktikantė, nežinau išėjimo iš kupolo kodo. Tau derėtų kreiptis į daktarą Legeną.

26

Dorsa suvokė, jog Legeną įkalbėti bus nelengva. Ką gi, teks jį priversti.

Mergina dar sykį apėjo visas vietas, kur buvo galima rasti Seldoną - biblioteką, valgyklą... paskambino į jo kambarį. Niekas neatsiliepė. Tada Dorsa įkalbėjo budinčią moterį, ir ta savo raktu atrakino Hario kambario duris. Kambarys buvo tuščias. Mergina klausinėjo apie Harį visų, su kuriais jis pastaruoju metu susipažino. Niekas jo nematė.

Beliko tik įtikinti Legeną pakilti su ja į viršų. Dabar jau vėlu, naktis, ir Legenas, žinoma, spyriosis. Kiek laiko teks jį įkalbinėti? O Haris tuo tarpu ten, viršuje. Galbūt šąla, galbūt jam gresia pavojus...

Tuomet merginos galvoje nušvito nauja mintis. Ji prisėdo prie kompiuterio, pradėjo ieškoti duomenų apie dėstytojų, studentų bei aptarnaujančio personalo darbą.

Greitosiomis perbėgusi pirštais per klavišus, Dorsa rado ko ieškojusi.

Trys žmonės. Toli... beveik kitame krašte. Bet nieko.

Mergina išsinuomojo nedidelį automobilį ir netrukus jau skambino į pirmojo "kliento" duris. O Dieve, kad bent vienas atidarytų duris.

Jai pasisekė. Po skambučio iškart sužibo lemputė. Dorsa surinko savo identifikacinį kodą, tuo pačiu pranešė, kas ji tokia ir kur dirba. Durys atsidarė. Ant slenksčio stovėjo apkūnus pagyvenęs vyriškis. Plaukai šlapi, išsidraikę, turbūt prieš pietus maudėsi.

- Atsiprašau, - sutrikęs nusilenkė jis. - Užklupote mane netikėtai. Kuo galiu jums padėti, daktare Venabili?

- Ar jūs seismologas Rodženas Benastra? - atgavusi kvapą išpyškino Dorsa.

- Tas pats.

- Turiu skubų reikalą. Man būtina pažiūrėti duomenis apie seisminę padėtį viršuje... per kelias pastarąsias valandas.

- Kam jums šito? - nustebo Benastra. - Tenai viskas gerai. Seismografas nieko neįprasto nerodo.

- Aš turiu galvoje ne kokį nors nukritusį meteoritą.

- Ir aš. Tam seismografas nereikalingas. Mes registruojame įtrūkimus, visokias skyles, bet šiandien nieko panašaus nebuvo.

- Prašau nuvesti mane prie seismografo ir iššifruoti jo parodymus. Tai gyvybės ir mirties klausimas.

- Bet... aš esu pakviestas pietų...

- Kalbu rimtai. Tai iš tiesų gyvybės ir mirties klausimas.

- Nieko nesuprantu, - sumurmėjo Benastra, bet Dorsa žiūrėjo į vyriškį tokiu žvilgsniu, jog šis pasidavė - nusivalė veidą, apsivilko marškinius.

Jiedu beveik bėgte atskubėjo prie neaukšto statinio. Mergina, nieko nenutuokianti seismologijoje, paklausė:

- Ar mes leisimės žemyn?

- Žinoma, žemiau gyvenamosios zonos. Seismografas įtaisytas giliai, kad nejustų vibracijos.

- Bet, atleiskite, kaip jūs galite iš apačios spręsti apie tai, kas dedasi viršuje?

- Prie seismografo prijungta ištisa daviklių sistema. Tereikia viršuje nukristi bent akmenėliui, ir viskas fiksuojama. Vėjas stipriau papučia, mes ir tai matome. Dar...

- Aišku, - nekantriai linktelėjo Dorsa. Ji visai neturėjo noro klausytis paskaitos. - Sakykite, o jei kas nors vaikšto paviršiumi, ar tai irgi registruojama?

- Vaikšto? - nustebo Benastra. - Kas ten gali vaikščioti?

- Maža kas. Pavyzdžiui, šiandien tenai dirbo grupė meteorologų.

- Štai apie ką jūs. Jų žingsnius vargu, ar galima fiksuoti.

- Aš manau, galima, reikia tik atidžiau įsižiūrėti... Būtent šito aš iš jūsų ir tikiuosi.

Benastrai nelabai patiko įsakmios gaidelės merginos balse, bet jis nutylėjo. Spustelėjo pulto mygtuką, ir ekranas atgijo.

Dešiniajame krašte sužibo ryškus taškas, nuo kurio nusidriekė horizontali linija į kitą kraštą. Linija lengvai virpėjo, retsykiais šoktelėdavo aukštyn. Dorsa žiūrėjo į ją tarsi užhipnotizuota.

- Iš tiesų, ten viskas ramu, - patikino Benastra. - Jūs matote

tik atmosferos slėgio pasikeitimo rezultatą... smulkus lietutis, tolimas variklio gausmas. Viskas ramu.

- Dabar. O kaip prieš keletą valandų? Prašau pasižiūrėti įrašus, atliktus 15:00. Turbūt turite tokius.

Benastra įvedė komandą. Porą sekundžių ekrane vyravo chaosas, po to viskas nurimo, ir vėl atsirado horizontali linija.

- Nustačiau maksimalų jautrumą, - sumurmėjo Benastra.

Dabar bangų keteros buvo aukštesnės ir labiau pastebimos.

- Ką tai reiškia? - paklausė Dorsa.

- Panele Venabili, jeigu jūs sakote, jog tuo metu viršuje buvo žmonės, turbūt tai užfiksuoti jų žingsniai - jie sukėlė slėgio pasikeitimus. Paprastai tokius virpesius mes vadiname mažąja vibracija ir nesiejame jų su kokiu nors pavojumi.

- Ar galite nustatyti, kiek tenai buvo žmonių?

- Ne. Čia mes matome bendrą jų veiksmų rezultatą.

- O gal šią informaciją galima išanalizuoti kompiuterio pagalba? Išskaidyti į atskirus komponentus?

- Abejoju. Poveikis minimalus, o ir pašalinių garsų nemažai. Rezultatai gali būti netikslūs.

- Na, gerai. Persukite... nežinau, kaip tą veiksmą įvardinti... Žodžiu, ar jūs galite surasti tą vietą, kai žingsniai nutilo.

- Jei aš, kaip jūs sakote, persuksiu, gausime tiesią liniją, o iš abiejų jos pusių matysis rūkas. Verčiau judėkime pirmyn penkių minučių intervalais ir žiūrėkime juostą.

- Puiku, judėkime!

Jiedu įdėmiai žvelgė į ekraną. Galiausiai Benastra ištarė:

- Štai. Matote? Štai čia viskas pasibaigė.

Lengvai virpėdama, ekranu vėl nušliaužė horizontali linija.

- Ir kada tai įvyko?

- Prieš dvi valandas. Galbūt kiek anksčiau.

- Gerai. O daugiau tenai nieko neliko?

Benastra akivaizdžiai nervinosi.

- Kaip aš galiu jums pasakyti? Net pati smulkiausia analizė nepajėgi atsakyti į tokį klausimą.

Dorsa prikando lūpą.

- Sakykite, ar jūs įtaisėte daviklį prie meteorologų bazės? Ar dabar jo parodymus žiūrėjote?

- Taip. Ar norite, kad patikrinčiau kitų daviklių parodymus? Kiekvieno atskirai?

- Ne. Sugrįžkime prie šito daviklio ir įdėmiai apžiūrėkime. Galbūt jis ką nors parodys. Galėjo būti, jog vienas žmogus tenai pasiliko, o po to sugrįžo prie bazės.

Benastra pakraipė galvą, sumurmėjo panosėje kažką panašaus į keiksmažodį.

Ekranas vėl atgijo. Netrukus Dorsa, barbendama pirštu į liniją, paklausė:

- O kas čia?

- Nežinau, kažkoks triukšmas.

- Ne, tai ne triukšmas... periodiškai kartojasi. Galbūt tai vieno žmogaus žingsniai?

- Kodėl gi ne? Visko gali būti.

- Labai panašu į žingsnius. Nagi, žiūrėkite!

Dar po kurio laiko mergina paprašė:

- Nagi, dar truputį į priekį.

Benastra išpildė jos prašymą.

- Ar jums neatrodo, jog virpesiai sustiprėjo?

- Galbūt. Galima išmatuoti.

- Nereikia. Ir taip matosi. Žingsniai artėja prie daviklio. Pasukite dar šiek tiek į priekį. Pažiūrėsime, kada jie baigsis.

Netrukus Benastra pranešė:

- Nutilo. Maždaug prieš dvidešimt penkias minutes. Tik nežinau, ar tai žingsniai, ar dar kas nors.

- Žinoma, žingsniai, - tvirtai patikino Dorsa. - Tenai, viršuje, žmogus. Kol mes čia niekais užsiimame, jis ten šąla. Paskambinkite į meteorologijos fakultetą ir suraskite Dženarą Legeną. Pasakykite, jog žmogaus gyvybė pavojuje. Taip ir pasakykite - būtina kuo skubiau gelbėti žmogų!

Benastros lūpos suvirpėjo, bet jis jau seniai suprato, jog su šita užsispyrusia mergina beprasmiška ginčytis.

Maždaug po trijų minučių holovizoriaus ekrane pasirodė Legeno atvaizdas. Žmogus akivaizdžiai, buvo pakeltas nuo pietų stalo. Už apykaklės užkišta servetėlė, kurios jis nespėjo priglausti prie riebaluotų lūpų.

Ištįsęs jo veidas bylojo apie neslepiamą pasipiktinimą.

- Kokia gyvybė? Ką visa tai reiškia? Velniai rautų, kas jūs toks?

Čia jo žvilgsnis sustojo ties Dorsa - mergina priėjo prie Benastros, kad jos atvaizdas irgi matytųsi ekrane.

- A-a-a! Tai vėl jūs! - suriaumojo Legenas. - Jūs galite bet ką išvaryti iš proto!

- Nereikia. Aš ką tik pasikonsultavau su Rodženu Benastra, pagrindiniu mūsų seismologu. Paaiškėjo štai kas. Po to kai jūs su savo grupe nusileidote žemyn, seismografas užfiksavo žmogaus žingsnius. Jūs palikote ten mano globotinį, Harį Seldoną. O juk buvote už jį atsakingas. Dabar jaunuolis bus sušalęs, o galbūt jau mi-

rė. Aš reikalauju, kad nedelsiant drauge su manim pakiltumėte į viršų. Nepamirškite pasiimti reikiamos įrangos. Jei to nepadarysite, susisieksiu su Universiteto saugumo tarnyba, o prireikus ir su pačiu Prezidentu. Aš vis tiek pakilsiu į viršų. Jei Hariui kas nors atsitiks, pasieksiu, kad jūs būsite nuteistas už abejingumą, nerūpestingumą, kompetencijos stoką... Žodžiu, aš jau suformuluosiu kaltinimą, galite tuo neabejoti. Ir tada galėsite atsisveikinti su karjera. O jei jis mirė, būsite perduotas teismui už netyčinę žmogžudystę. O gal... už tyčinę - aš jus įspėjau, kad jam gresia pavojus.

Dženaras pažvelgė į Benastrą.

- Jūs tikrai aptikote...

Dorsa neleido jam kalbėti:

- Jis viską jau pasakė man. Daugiau neketinu to klausytis. Tai jūs einate ar ne?

- O jums nekyla mintis, kad galite klysti? - pro sukąstus dantis ištarė Legenas. - Žinote, kaip tai vadinasi? Netikras pavojus. Irgi pavojingas dalykas...

- Nepavojingesnis už žmogžudystę, - atkakliai spyrėsi Dorsa. - Nebijau! Aš atsakysiu už sukeltą netikrą pavojų. O jūs - už žmogžudystę. Nebijote?

Dženaras išraudo.

- Gerai, aš eisiu. Bet jeigu paaiškės, kad jūsų studentas jau namuose ir voliojasi šiltoje lovoje, tuomet žiūrėkitės...

27

Visi trys tylėdami įėjo į kabiną. Legenas paliko sutrikusią žmoną prie pietų stalo. Benastra nenuėjo pietauti pas tą, kas jo laukė... O juk ten galėjo būti nuostabi dama! Dorsa irgi nespėjo pavalgyti. Visi jie atrodė nelaimingi, o labiausiai - Dorsa. Ji nešėsi šiltą antklodę ir du žibintus.

Galiausiai kabina iškilo į paviršių. Iš pykčio grieždamas dantimis, Legenas surinko šifrą. Durys atsidarė. Juos pasitiko ledinio vėjo gūsis. Benastra nusikeikė. Jie vilkėjo lengvais drabužiais - niekam į galvą neatėjo, kad galėtų čia ilgai užtrukti.

- Sninga, - piktai pasakė Dorsa.

- Ir dar šlapias sniegas, - patikslino Legenas. - Bet temperatūra nulinė. Tai ne mirtinas šaltis.

- Priklauso nuo to, kiek laiko išbūsi tokioje temperatūroje, ar ne taip? - atšovė Dorsa. - Nemanau, kad šlapias sniegas galėtų žmogų šildyti.

- Hm, - burbtelėjo Legenas. - Tai kur tas jūsų?.. - paklausė jis ir susigūžė, žvelgdamas į tamsą. Šviesa, sklindanti iš lifto kabinos, tik trukdė.

Dorsa kreipėsi į seismologą:

- Daktare Benastra, prašau palaikyti antklodę. O jūs, daktare Legenai, kiek priverkite kabinos duris, bet neužtrenkite.

- Kabinos durys neturi saugiklio, nemanykite, kad aš išprotėjau.

- Nežinau. Žinau tik, kad šitas duris jūs užtrenkėte iš vidaus, o čia liko žmogus, kuris dėl to negalėjo patekti į kupolo vidų.

- Jei jis čia, tai parodykite man, kur tas žmogus! Kur jis?

- Gali būti bet kur, - atrėžė Dorsa ir pakėlė aukštyn ranką su žibintu..

- Juk negalime iki begalybės jo čia ieškoti, - kalendamas dantimis atsakė Benastra.

Žibintai švietė ryškiai, ištraukdami iš tamsos sniegu padengtus didžiulius kupolo paviršiaus plotus. Snaigės sukosi, tarytum balti drugeliai, lipo prie žibintų.

- Žingsniai vedė į čia, - pasakė mergina. - Jis ėjo link daviklio. Kur įtaisytas daviklis?

- Iš kur man žinoti? - išsišiepė Legenas. - Tai ne mano rūpestis.

- Kur jis, daktare Benastra?

- Aš... Aš to nežinau, - išsigando seismologas. - Niekada čia nesu buvęs. Daviklis įrengtas seniai, aš tada dar nedirbau. Turbūt galima sužinoti, pasitelkus kompiuterį, tačiau man niekada į galvą nešovė ieškoti tokių duomenų... Paklausykite, sušalau čia kaip šuo, kam aš jums viršuje reikalingas...

- Teks truputį užtrukti, - griežtai pasakė Dorsa. - Eime su manim. Apeisime kupolą aplinkui.

- Tik ar daug pamatysime, - prunkštelėjo Legenas. - Šitaip sninga...

- Tai jau tikrai. Jei nesnigtų, seniai būtume jį pastebėję. O dabar prireiks dar keleto minučių. Bet nieko, nesuragėsime.

Mergina buvo tvirta tarytum uola.

Išskleidusi į šonus rankas su žibintais, ji tolo nuo įėjimo, įdėmiai žiūrėdama į tamsą.

Pirmas prabilo Benastra:

- Kas ten? - parodė jis pirštu.

Dorsa nukreipė į tą pusę žibintą ir pasileido bėgti. Vyrai nušlepsėjo jai iš paskos.

Seldoną jie surado maždaug už dešimties metrų nuo įėjimo, sušalusį, sušlapusį. Dorsa norėjo patikrinti pulsą, tačiau, vos tik jos pirštai prisilietė prie jaunuolio, šis pajudėjo ir sudejavo.

- Duokite čia antklodę, daktare Benastra! - šūktelėjo mergina. - Greičiau!

Ji džiaugėsi.

Patiesė antklodę ant sniego.

- Dabar pakelkite jį ir atsargiai paguldykite čia. Apgaubsiu "radinį", ir leisimės žemyn.

Lifto kabinoje į antklodę įvyniotas kūnas pradėjo garuoti.

Dorsa vis įsakinėjo:

- Daktare Legenai, kai tik sugrįšime, iškart bėkite gydytojo. Suraskite kokį nors padoresnį ir tuojau pat atveskite. Jei daktaras Seldonas pasveiks, prisiekiu niekam apie tai neprasitarti. Bet tik tuo atveju, jei pasveiks... be jokių pasekmių. Nepamirškite...

- Pakaks jums čia pamokslauti! - sumurmėjo Legenas. - Suprantu savo kaltę ir padarysiu viską, ką galiu. Bet mano kaltė tik ta, kad sutikau šitą žmogų paimti į viršų. Turėkite tai galvoje.

Ryšulys sujudėjo, pasigirdo duslus, vos girdimas balsas.

Benastra krūptelėjo, nes Seldono galva ilsėjosi ant jo peties.

- Regis, šitas žmogus nori kažką pasakyti, - sutrikęs sumurmėjo jis.

- Taip, girdėjau, - linktelėjo mergina. - Jis pasakė: "Kas čia darosi?"

Dorsa tyliai nusijuokė. Klausimas buvo toks savalaikis.

28

Atsibudęs ryte, Seldonas šalia savo lovos pamatė Dorsą. Mergina sėdėjo prie staliuko, skaitė knygą ir kažką žymėjosi bloknote.

- Tu vis dar čia, Dorsa? - paklausė Seldonas jau atsigavusiu balsu.

- Juk negaliu tavęs palikti vieno, tiesa? O kitais nepasitikiu.

- Matau tave kaskart, kai tik nubundu. Ar tu visą laiką čia sėdi?

- Taip. Čia miegu, dirbu - visada šalia tavęs.

- O kaip tavo studentai?

- Kol kas mane pakeičia asistentas.

Mergina pasilenkė, paėmė Seldono ranką. Jaunuolis sutriko. Dorsa pastebėjo ir paleido jo ranką.

- Kas atsitiko, Hari? Aš taip nerimavau.

- Dorsa, turiu prisipažinti... Pamaniau, jog tai sąmokslas, ir tu taip pat jame dalyvauji.

- Koks dar sąmokslas? Tu čia apie ką?

- Manau, jog kažkas tyčia norėjo išvilioti mane į viršų, kad at-

sidurčiau neutralioje teritorijoje, kur mane galėtų sučiupti Imperijos valdžia.

- Bet tu neišėjai iš Universiteto ribų. Trantoro teritorijoje sektoriaus riba kyla iš apačios aukštyn, ir paviršiaus plotas, esantis virš Universiteto, taip pat jam priklauso.

- Šit kaip! Nežinojau. Be to, tu su manim nėjai, pasakei, kad turi daug darbo, ir, apimtas nevilties, vienu metu pamaniau, jog tyčia taip pasielgei. Prašau man atleisti. Žinau, jog tu mane išgelbėjai. Kiti turbūt net neprisiminė, kad toks yra šiame pasaulyje...

- Visi užsiėmę savais reikalais, - diplomatiškai pasakė mergina. - Be to, jie nusprendė, kad tu vienas nusileidai žemyn.

- Ir Klozija taip pamanė?

- Ta praktikantė? Taip, ir ji.

- Vis tiek negaliu atsisakyti minties apie sąmokslą. Tik, suprantama, tu jame nedalyvavai.

- Ne, Hari, aš viena dėl visko kalta. Neturėjau leisti tau pakilti į viršų be manęs. Privalėjau tavimi rūpintis. Aš kalta, kad tu pasiklydai.

- Palauk, palauk, - netikėtai supyko Seldonas. - Aš nepasiklydau. Kodėl taip sakai?

- O kaip tu tai vadini? Kai visa grupė susiruošė leistis žemyn, tavęs ten nebuvo, o prie lifto sugrįžai jau visai sutemus.

- Viskas buvo ne taip. Sakau, kad įtariu sąmokslą ir laikysiuosi savo. Paranoja manęs nekamuoja.

- Gerai, tai kas gi atsitiko?

Seldonas viską papasakojo merginai. Nieko nepamiršo. Visa vakarykštė diena tarsi baisus košmaras liko jo atmintyje...

Dorsa klausėsi ir vis labiau niaukėsi.

- Neįtikėtina, - pakraipė galvą mergina. - Sraigtasparnis? Ar tu įsitikinęs?

- Žinoma. Negi manai, jog man prasidėjo haliucinacijos?

- Bet Imperijos valdžia vis tiek neturėjo teisės tavęs areštuoti ten, viršuje. Tai būtų grubus Universiteto teisių pažeidimas.

- Gerai. Iš kur tada tas sraigtasparnis?

- Nežinau. Be reikalo nepakilau su tavim į viršų. Galbūt viskas dar blogiau, nei tu manai. Žmoglis bus manimi nepatenkintas.

- Tai nesakykime jam, - pasiūlė Seldonas. - Juk viskas baigėsi gerai.

- Teks papasakoti, - liūdnai ištarė Dorsa. - Abejoju, ar tikrai viskas jau pasibaigė.

29

Vakare apsilankė Legenas. Toks sutrikęs, jautėsi nejaukiai, vis žvalgėsi tai į Dorsą, tai į Seldoną. Šiedu tylėjo.

Galiausiai jis kreipėsi į Seldoną:

- Štai... atėjau sužinoti, kaip jaučiatės.

- Puikiai, - atsakė Seldonas. - Tik vis norisi miego. Daktarė Venabili sako, jog man teks dar porą dienų pasivolioti lovoje. Jei atvirai - aš neprieštarauju.

Legenas giliai įkvėpė, garsiai išpūtė orą ir prakalbo, tarsi spausdamas iš savęs žodžius:

- Aš neilgam. Suprantu, kad jums reikalinga ramybė. Tik noriu pasakyti, jog apgailestauju... Neturėjau tikėtis, kad jūs vienas nusileisite žemyn. Esate naujokas, todėl turėjau atidžiau jus stebėti. Juk būtent aš jus pasiėmiau. Tikiuosi, man atleisite... Tai tiek norėjau pasakyti.

Seldonas nusižiovavo, delnu prisidengė burną.

- Dėl Dievo... Nereikia šitaip sielotis, juk viskas baigėsi gerai, aš nepykstu ant jūsų. Neprisiimkite sau visos kaltės. Aš neturėjau atsiskirti nuo grupės, į tą įvykį galima pažvelgti...

Dorsa neleido jam baigti minties:

- Viskas, Hari. Užteks taukšti niekus. Pailsėk. Be to, turiu daktaro Legeno kai ko paklausti, kol jis dar neišėjo. Daktare Legenai, visų pirma noriu pasakyti, jog puikiai suprantu jūsų nerimą dėl šio nemalonaus įvykio pasekmių. Tačiau aš jums jau pažadėjau, kad niekam apie tai neprasitarsiu, jei daktaras Seldonas pasveiks. O jis pasveiko, todėl galite nesijaudinti. Kol kas... Dar turiu jums klausimą ir tikiuosi tiesaus atsakymo.

- Pamėginsiu, daktare Venabili, - burbtelėjo Legenas.

- Ar būdamas viršuje nepastebėjote nieko įtartino?

- Žinoma, pastebėjau, kam dar klausiate. Aš ten pamečiau daktarą Seldoną ir ką tik jo atsiprašiau.

- Kalbu ne apie tai. Ar daugiau nieko neįprasto neatsitiko?

- Absoliučiai nieko.

Dorsa pažvelgė į Seldoną. Tas suraukė antakius. Jam atrodė, jog mergina nori jį patikrinti. Nejaugi Dorsa mano, kad jam pasivaideno? Haris jau ketino pasiginčyti, bet ji davė ženklą tylėti. Ir jaunuolis nutilo. Turbūt todėl, kad nenorėjo Dorsai prieštarauti? Ir dar - labai norėjosi miego. Jis iš visos širdies tikėjosi, jog Legenas neužsibus.

- Jūs įsitikinęs? - neatlyžo mergina. - Ar tikrai niekas netrukdė jūsų stebėjimams?

- Ne, jau sakiau... Tiesa, virš mūsų praskrido sraigtasparnis.
- Ar tai jus nustebino?
- Visai ne.
- Kodėl gi?
- Paklausykite, tai jau primena apklausą, daktare Venabili. Ir man visai nepatinka.
- Užjaučiu, bet mano klausimai tiesiogiai susieti su tuo, kas nutiko Seldonui. Gali būti, jog viskas daug rimčiau, negu man pasirodė iš pradžių.
- Kuria prasme? - piktai paklausė Legenas. - Ketinate ir toliau mane egzaminuoti, reikalauti kažkokių kvailų pasiaiškinimų. Turėkite galvoje, kad galiu ir atsisakyti.
- Abejoju, ar jums pavyks... Iš pradžių pasakykite, kodėl manote, jog sraigtasparnio pasirodymas nekėlė jokio pavojaus?
- Todėl, mieloji panele, kad daugelis Trantoro meteorologijos stočių turi savo sraigtasparnius, kurių pagalba stebi viršutinius atmosferos sluoksnius, debesis... Gaila, kad mūsų stotis neturi skraidymo aparato.
- Ir kodėl gi? Būtų taip patogu.
- Žinoma. Tik mes nerungtyniaujame tarpusavyje, neturime vieni nuo kitų paslapčių. Keičiamės duomenimis. Tuos pinigus, už kuriuos galėjome įsigyti sraigtasparnį, panaudojome kitoms reikmėms - pavyzdžiui, įsigijome refraktometrus... Tokie štai reikalai. Mokslininkai laikosi vieni kitų. Tikiuosi, jūs tai žinote, - pridūrė Legenas.
- Žinau, - pasakė Dorsa. - Bet vis tiek... ar nekeista, kad kažkieno sraigtasparnis suka ratus virš jūsų bazės kaip tik tą dieną, kai jūs ketinote atlikti stebėjimus?
- Nieko keisto. Mes neslėpėme, jog ketiname vykti į bazę. Ir nėra ko stebėtis, jei meteorologai iš kitos stoties taip pat nusprendė surengti stebėjimus. Juk įdomu po to sulyginti gautus rezultatus.
- Vadinasi, jie ten kažką matavo? - paklausė Seldonas. Jis atrodė mieguistas.
- Žinoma, - atsakė Legenas. - Ką dar jie galėjo daryti?
Dorsa pradėjo lapsėti akimis - taip ji visada elgdavosi, norėdama surasti tinkamus žodžius.
- Galbūt. O kokiai bazei priklauso tas sraigtasparnis?
Legenas papurtė galvą:
- Iš kur man žinoti, daktare Venabili?
- Pamaniau, jog skraidymo aparatai turi kažkokius skiriamuosius ženklus, nurodančius, iš kokios jie bazės.

- Taip ir yra, tik aš į juos nežiūrėjau. Darbo buvo per akis. Gausime informaciją, ir paaiškės, kieno buvo tas sraigtasparnis.

- O jeigu negausite?

- Tada leisiu sau pagalvoti, jog sugedo jų prietaisai. Taip retsykiais būna... pasitaiko visaip.

Legenas nervingai lankstė pirštus. Galiausiai sugniaužė dešinį kumštį ir paklausė:

- Na, viskas?

- Vieną minutę. O kaip jūs manote, iš kur galėjo atskristi tas sraigtasparnis?

- Iš bet kurios bazės. Per dieną mus gali pasiekti skraidymo aparatas iš bet kurio planetos taško.

- Ir vis dėlto, kaip jūs manote, iš kur jis galėjo būti?

- Sunku pasakyti... Gestelonija, Setčemas, Zigoretas, Šiaurės Damianas... Didžiausia tikimybė, jog iš šitų keturių sektorių, bet negalima atmesti ir kitų...

- Tada dar vienas klausimas. Paskutinis. Ar jūs niekam netyčia neprasitarėte, kad daktaras Seldonas kils į viršų drauge su jumis?

Legenas nuoširdžiai nustebo. Vėliau jo veide pasirodė įtarumas.

- Sąrašo aš niekada nepateikiu. Kam tai įdomu?

- Tiek to, - atsiduso Dorsa. - Vadinasi, daktaras Seldonas pamatė kažkokį sraigtasparnį ir be reikalo išsigando. Ir nežinia kodėl tas nelemtas skraidantis aparatas vis nedavė jam ramybės. Jis puolė bėgti, pasiklydo, nesiryžo sugrįžti atgal... Galbūt bijojo ar negalėjo. Ryžosi sugrįžti tik tada, kai visai sutemo, tačiau tamsoje negalėjo surasti bazės. Už tai jūsų negalima kaltinti, todėl pamirškime šį nesusipratimą - ir jūs, ir aš. Sutarta?

- Sutarta, - linktelėjo Legenas. - Iki pasimatymo.

Jis apsisuko ir išėjo iš kambario.

Kai užsidarė durys, Dorsa atsargiai nutraukė nuo Seldono kojų šlepetes, užklojo jį antklode. Jis miegojo - kietai ir vaikiškai nerūpestingai.

O Dorsa atsisėdo prie darbo stalo ir susimąstė. Ar Legenas sakė teisybę? Kaip galima tai patikrinti?

7 skyrius
MIKOGENAS

MIKOGENAS - tai senovinio Trantoro sektorius... Beviltiškai atsilikęs nuo gyvenimo, jis maudėsi savo legendinės praeities šlovės spinduliuose ir nesuvaidino ryškaus vaidmens planetos istorijoje. Jo saviizoliacija pasiekė tokio lygmens...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

30

Atsibudęs Seldonas šalia savęs pamatė žmogų, kuris susirūpinęs jį apžiūrinėjo. Matematikas pamirksėjo, pasitrynė akis ir nustebęs sumurmėjo:

- Žmoglis...

Svečias nusišypsojo.

- Nepamiršai?

- Ne. Nors mudu matėmės prieš du mėnesius. Vadinasi, tavęs nesuėmė ir nieko blogo tau neatsitiko...

- Kaip matai, aš čia. Gyvas ir sveikas, nors... - jis žvilgtelėjo į Dorsą, - atvykti čia man nebuvo lengva.

- Džiaugiuosi tave matydamas! - linksmai nusišypsojo Seldonas. - Neprieštarausi, jeigu... - jis parodė link vonios.

- Daryk viską, ko tau reikia. Prauskis, pusryčiauk.

Pusryčiavo Seldonas vienas. Žmoglis su Dorsa sėdėjo tylėdami. Četeris tingiai žiūrėjo bibliofilmą, Dorsa kurį laiką buvo susirūpinusi savo nagais, po to ištraukė nešiojamą kompiuterį ir pradėjo kažką rašyti.

Seldonas žvalgėsi į bičiulius, nesiryždamas pradėti pokalbį. Gal Trantore draudžiama kalbėtis su ligoniu? Nors, jei atvirai, jis jautėsi neblogai, bet draugai to nesuprato.

Tik po to kai Haris nurijo paskutinį kąsnį ir užgėrė stikline pieno (prie pieno jis jau spėjo priprasti ir jo skonis neatrodė toks nemalonus), Žmoglis pagaliau prabilo:

- Na, kaip jautiesi, Seldonai?

- Puikiai. Norėjau pasakyti, kad galiu laisvai judėti.

- Malonu girdėti, - sausai atsakė Četeris. - Aš pykstu ant Dorsos, kad ji leido...

- Ne, ne, - susiraukė Seldonas. - Ji čia niekuo dėta. Aš pats panorau pakilti į viršų.

- Neabejoju, kad ji turėjo kilti drauge su tavim.

- Aš jos paprašiau to nedaryti.

- Hari, tai netiesa, - įsiterpė mergina. - Neteisink manęs.

- Gerai, neteisinsiu, - mostelėjo galva Haris. - Žmogli, neturėtum pamiršti, jog būtent Dorsa mane surado ir išgelbėjo.

- Liaukis, Hari, - vėl įsiterpė Dorsa. - Četeris teisus. Neturėjau tau leisti išeiti iš Universiteto be manęs.

- Tiek to, - pasakė Četeris. - Kas buvo - pražuvo. Pamirškim. Verčiau pakalbėkime apie tai, kas atsitiko viršuje, Seldonai.

- O... ar čia saugu? - suabejojo Seldonas, baimingai apsižvalgęs.

- Dorsa viskuo pasirūpino, - šyptelėjo Žmoglis. - Tavo kambarys apgaubtas atspindinčiu lauku. Esu įsitikinęs, jog nė vienas Imperijos agentas, jei tokie klaidžioja po Universitetą, negalės išgirsti, apie ką mes kalbamės. O tu, Seldonai, įtarus.

- Patikėk, iš prigimties toks nesu. Pripūtei man arabų tame parke, o ir po to... Tu turi įtaigos talentą, Četeri. Demerzelis man kiekviename šešėlyje vaidenasi.

- Kartais man atrodo, kad jis - tai aš, - burbtelėjo Žmoglis.

- Nemanau, - papurtė galvą Seldonas. - Aš jį atpažinčiau... O koks jis, Žmogli?

- Nesvarbu. Tu vis tiek jo nepamatysi, jei tik jam pačiam nekils noras su tavim susitikti. Pasikalbėkime verčiau apie tą sraigtasparnį.

- Jau sakiau, kad tu man įdiegei tą baimę. Vos tik pamačiau skraidantį objektą, iškart pagalvojau, kad manęs ieško. Kilo mintis, jog be reikalo išėjau iš Universiteto teritorijos, kad buvau tyčia įviliotas į tą giraitę - taip Demerzeliui būtų lengviau mane sučiupti.

- Bet Legenas tvirtina... - pertraukė jį Dorsa.

- Beje, - prisiminė Seldonas. - Ar jis vakar nebuvo užėjęs?

- Buvo. Nejaugi neatsimeni?

- Prisimenu. Tarsi pro rūką. Buvau silpnas, galvoje viskas pynėsi ir norėjau miego.

- Tai štai. Jis pasakė, jog tas sraigtasparnis - tai skraidantis aparatas iš meteorologų stoties. Ir visai nepavojingas.

- Ką? - sušuko Seldonas. - Netikiu!

- Todėl ir išsiaiškinsime, - pasakė Žmoglis. - Visų pirma atsakyk, kodėl tu netiki? Kuo ypatingas buvo tas sraigtasparnis, kad tu jame įžvelgei pavojų? O gal dėl visko kaltas tik tavo įtarumas?

Seldonas susimąstė, prikando lūpą.

- Buvo! - pagaliau linktelėjo matematikas. - Pilotai elgėsi įtartinai. Kabina staiga išnirdavo iš už debesų, tarsi tie, kas joje sėdėjo,

kažko ieškotų. Po to sraigtasparnis skrisdavo į kitą vietą... ir vėl viskas kartodavosi iš naujo. Visą laiką. Susidarė įspūdis, jog įgula įdėmiai žvalgo paviršių, ieškodama manęs.

- Gal tu viską hiperbolizuoji, Hari? - pasakė Četeris. - Gal tai tikrai pats paprasčiausias meteorologų skraidantis aparatas. O ir pilotų veiksmai, kaip tu papasakojai, man nekelia jokių įtarimų.

- O man taip neatrodo, - nesutiko Seldonas.

- Žinoma. Bet juk tikslių duomenų mes neturime. Tavo įtarimai - tai tik prielaidos. Beje, Legeno mintis, jog sraigtasparnis priklauso meteorologams, taip pat nepagrįsta faktais.

- Nė už ką nepatikėsiu, - suraukė antakius Seldonas, - kad čia viskas taip nekalta.

- Na, gerai, - pasakė Četeris, sukryžiavęs ant krūtinės rankas. - Panagrinėkime patį blogiausią variantą: sraigtasparnis medžiojo tave. Iš kur jį pasiuntęs žmogus galėjo žinoti, jog būtent tuo metu tu būsi viršuje?

Čia vėl įsiterpė Dorsa:

- Klausiau Legeno, ar jis nepaskelbė informacijos apie tai, jog su grupe kyla Seldonas. Mano klausimas jį šokiravo. Jis patikino, jog nebuvo jokio pranešimo. Ir aš tuo patikėjau.

- O be reikalo. Nereikia taip lengvai juo tikėti, - patarė Žmoglis. - Jis bet kuriuo atveju išsigintų. Verčiau susimąstykime apie tai, kodėl jis taip lengvai sutiko paimti Seldoną į viršų. Be jokių prieštaravimų. Nelabai panašu į Legeną.

Dorsa kilstelėjo antakius.

- Na, žinote, šitaip jam galima viską suversti. Išeitų, kad būtent Legenas viską ir organizavo. Galbūt jis gavo atitinkamą įsakymą. Kapstant dar giliau, galima pateikti prielaidą, jog Legenas įsakė jaunai praktikantei Klozijai, kad ta užkalbėtų Hariui dantis ir nuvestų jį toliau nuo visos grupės. Štai jums ir paaiškinimas, kodėl Legenas ramia širdimi nusileido liftu žemyn, nesukdamas sau galvos dėl Hario. Ir pasiteisinimą jis turėjo: juk smulkiai išaiškino jaunuoliui, kaip galima savarankiškai nusileisti žemyn. Ir jo atkaklus nenoras dar kartą pakilti į paviršių ir ieškoti "pražuvėlio" taip pat suprantamas: kam ieškoti to, kas jau seniai turėjo būti sučiuptas?

Žmoglis įdėmiai išklausė, linktelėjo ir pasakė:

- Puikiai išdėstytas kaltinimas, bet neskubėkime. Juk galų gale jis sutiko vėl drauge su tavim pakilti į viršų. Ar ne taip, Dorsa?

- Sutiko tik todėl, kad pasakiau, jog buvo užfiksuoti žingsniai. O seismologas patvirtino.

- Gerai. Sakykite, ar Legenas buvo šokiruotas, kai jūs suradote Seldoną? Ar jis elgėsi kaip žmogus, suradęs tą, kuris dėl jo kaltės

pateko į didžiulę bėdą? Ar jo elgesyje negalima buvo įžvelgti klausimo: "Kaip galėjo atsitikti, kad jo nepagavo?"

Dorsa kiek pagalvojo ir atsakė:

- Jis, žinoma, buvo susijaudinęs, bet tame nematau nieko keisto - įprastinė reakcija. Man regis, kiekvienas juo dėtas panašiai reaguotų.

- Suprantu, tokius subtilius dalykus nelengva pastebėti.

Staiga Seldonas, iki tol ramiai stebėjęs bičiulius, papurtė galvą ir pasakė:

- Nemanau, kad Legenas kaltas.

Četeris įdėmiai pažvelgė į jį.

- Kodėl?

- Pirma, iš pradžių jis nenorėjo sutikti, kad aš kilčiau į viršų. Jį teko visą dieną įkalbinėti. Man regis, jis sutiko tik todėl, kad aš įtikinau esantis puikus matematikas ir pažadėjau jam padėti sukurti meteorologinę koncepciją. Pakilimas į viršų - tai mano idėja. Jei Legenas būtų gavęs įsakymą ištraukti mane iš Universiteto, vargu ar būtų taip spyriojęsis.

- Nejaugi jam tavęs reikėjo tik kaip matematiko? Ar judu aptarinėjote kokias nors matematikos smulkmenas? Ar jis mėgino tau išdėstyti savo koncepciją?

- Ne, - atsakė Seldonas. - Nemėgino. Užsiminė, kad vėliau norėsiantis apie tai su manim pasikalbėti. O ten, viršuje, jis tik krapštėsi prie savo prietaisų. Kiek supratau, Legenas buvo įsitikinęs, jog instrumentai jį suklaidino ir dėl to visai pasiuto. Žodžiu, aš jam net nerūpėjau. O dėl tos merginos, Klozijos, kurį mane nusivedė toliau nuo kitų... Ne, kai dabar pradedu viską prisiminti, nemanau, kad ji sąmoningai, piktybiškai taip pasielgė. Aš pats kaltas. Mane sudomino augmenija, ir pats nepajutau, kaip nusivedžiau ją toliau nuo grupės. Vargu, ar jos veiksmams vadovavo Legenas: juk jis pašaukė merginą, kai dar buvo šviesu. O aš pats nukėblinau toliau į giraitę.

- Ir vis dėlto, - nenorėjo pasiduoti Žmoglis, - jei tas sraigtasparnis šnipinėjo tave, tie, kas jame skrido, tikrai žinojo, jog tu ten esi. Kas jiems galėjo suteikti tokią informaciją, jei ne Legenas?

- Aš įtariu visai kitą žmogų, - pasakė Seldonas. - Jauną psichologą vardu Randa Lisungas.

- Randa? - sušuko Dorsa. - To negali būti! Puikiai jį pažįstu. Tas žmogus negalėtų dirbti Imperatoriaus naudai. Jis iki kaulų smegenų Imperijos priešininkas.

- Turbūt apsimeta, - pastebėjo Seldonas. - Jei jis Imperijos agentas, tuomet tai pats geriausias sprendimas.

- Liaukis, - nerimo Dorsa. - Tai mielas, geraširdis, švelnus žmogus... be jokių gudrybių. Esu įsitikinusi, jog agentai visai kitokie.

- Būtent jis man papasakojo apie meteorologų projektą, jis man rekomendavo pakilti į viršų, jis įkalbėjo Legeną pasiimti mane drauge, papasakojęs jam, koks aš neprilygstamas matematikas. Įdomu, kodėl jis taip nėrėsi iš kailio?

- Manau, dėl tavęs, Hari. Turbūt nusprendė, kad tau bus pravartu susipažinti su meteorologija, galbūt tikėjosi, jog tai tau padės susidoroti su psichoistorija. Argi ne taip?

- Perjunkim kanalą, - pasakė Četeris. - Nuo tos akimirkos, kai Randa pirmą sykį tau papasakojo apie meteorologinį projektą, praėjo nemažai laiko. Tik po to tu pakilai į viršų. Randa neturėjo priežasties laikyti liežuvį už dantų. Ypač, jei jis toks mielas ir mėgstantis bendrauti...

- Žinoma toks! - neištvėrė Dorsa.

- ...tai niekas jam netrukdė išplepėti apie viską savo draugams. Tada mes neturime jokios galimybės sužinoti, kas būtent atliko informatoriaus vaidmenį. O tas faktas, jog Randa nusiteikęs prieš Imperiją, dar nieko nesako - jis vis tiek gali būti agentas. Tik nežinia kieno naudai jis dirba? Kieno jis agentas?

Seldonas ne juokais nustebo:

- O kam jis dar gali tarnauti, jei ne Imperijai? Manau, jis gali būti reikalingas tiktai Demerzeliui.

- Tu tiesiog nesupranti, kokia sudėtinga Trantoro politika, Seldonai.

Atsisukęs į Dorsą, Četeris paprašė:

- Būk maloni, primink man, kokius sektorius paminėjo Legenas, kai tu paklausei apie sraigtasparnį.

- Gestelonija, Setčemą, Zigoretą ir Šiaurės Damianą.

- Na, o tu, - kreipėsi Žmoglis į Seldoną, - jokių skiriamųjų ženklų ant skraidymo aparato nepastebėjai?

Seldonas pasirengė audringai tiradai. Ketino pasakyti, kad sraigtasparnis slėpėsi už debesų, kad jam pačiam tuo metu rūpėjo ne skiriamieji ženklai, kad jis galvojo tik apie Demerzelį ir apie tai, kaip ir kur jam geriau pasislėpti... Bet jaunuolis nieko šito nepasakė, nusprendė, jog Žmoglis ir pats žino.

- Ne, nepastebėjau, - ramiai ištarė jis.

- Bet jeigu sraigtasparnis iš tiesų jį medžiojo, skiriamieji ženklai galėjo būti uždažyti, ar ne? - išsakė nuomonę Dorsa.

- Teisinga prielaida, - pripažino Četeris. - Racionali. Tačiau racionalumas ne visada atneša sėkmę. Kol kas mums belieka tik spėlioti. Aš manau, jog tai Setčemas.

- Nesupratau, - susiraukė Seldonas.

- Tai toks labai specifinis sektorius. Jau tris tūkstantmečius jį valdo merų dinastija. Prieš kokius penkis šimtus metų Imperatoriaus soste pasėdėjo du Imperatoriai ir viena Imperatorė iš Setčemų Namų. Bet nieko reikšmingo jie nepadarė. Bet Setčemo merai nepamiršo savo šlovingos praeities. Jie laikėsi neutralios pozicijos. Įsiliepsnojus pilietiniam karui, jie stengėsi, kad neramumai užtruktų kiek galima ilgiau, ir kovojančios pusės būtų priverstos ieškoti Setčemo pagalbos... Jie lig šiolei nenuleidžia rankų. Dabartinis Setčemo meras labai įtakingas. Jis jau senas, tačiau turi didelių ambicijų. Ir jei kas nors atsitiks Kleonui, meras būtinai pasivaržys su Kleono sūnumi dėl Imperatoriaus sosto. Berniukas dar mažas, todėl senis gali tikėtis Galaktikos palaikymo. Jeigu Setčemo meras išgirdo apie tave, visai galimas daiktas, kad jam kilo noras padaryti tave Rūmų pranašautoju. Viskas susidėlioja į vietas: jie pasiunčia Kleoną ir aną pasaulį, tu išpranašauji neišvengiamą Setčemo dinastijos klestėjimą ir taiką... tūkstančiui metų. O kai Setčemas atsisės į sostą, tu būsi nebereikalingas. Ir tave palaidos šalia Kleono.

Seldonas susiraukė, patylėjo.

- Bet juk mes negalime tvirtinti, kad tas sraigtasparnis atskrido būtent iš Setčemo?

- Negalim. Mes nieko tiksliai nežinome. Bet gandai apie tavo psichoistoriją bei jos neribotas galimybes paplito po Trantorą - aš tą tikrai žinau, - todėl akivaizdu, jog atsiras vis daugiau norinčių pasinaudoti tavo gebėjimais savo naudai.

- Ir ką gi mums daryti? - paklausė Dorsa.

- Tai bent klausimas, - linktelėjo Četeris. Kiek pasvarstęs, jis tęsė: - Nereikėjo čia atvažiuoti. Nesunku suprasti, jog profesorius pirmiausia slėpsis Universitete. Juolab kad Stilingo Universitetas garsėja kaip nepriklausomas. Esu tvirtai įsitikinęs, jog kuo greičiau - būtų gerai jau šiandien - Seldoną reikia perkelti į kitą vietą. Tik klausimas...

- Kas dar? - suraukė antakius Seldonas.

- Aš nežinau kur.

- Galima kompiuteryje surasti katalogą ir pasirinkti vietą.

- Irgi mat sugalvojo! - prunkštelėjo Četeris. - Šitaip galima patekti į dar labiau pavojingą vietą. Netinka. Reikia kažką sugalvoti.

31

Praėjo pusryčių metas, o trijulė vis dar sėdėjo Seldono kambaryje. Haris kalbėjosi su Dorsa apie bet ką, o Žmoglis tylėjo, pasken-

dęs savo mintyse. Sėdėjo įsitempęs it styga, valgė nedaug, buvo niūrus, atrodė pasenęs dešimčia metų.

"Turbūt prisimena Trantoro geografiją, - nusprendė Seldonas. - Ir ieško tinkamos vietos. Regis, jam nelengva".

Iš tiesų Seldono gimtasis Helikonas nebuvo toks jau mažytis. Čia yra net vandenynas, tik kiek mažesnis, negu Trantore. Bet jeigu Trantore žmonės gyveno, tarsi viename milžiniškame mieste, Helikone galima surasti vos keletą miestų. Administracinių apskričių čia vos dvidešimt, kai Trantore - maždaug aštuoni šimtai, ir kiekviena jų dar skirstoma į smulkesnius teritorinius vienetus.

Galiausiai Seldonas neištvėrė:

- Paklausyk, Žmogli, turiu idėją. Iš visų norinčių manimi pasinaudoti išsirinkime patį geriausią. Aš atsiduodu į jo rankas, ir jis manimi rūpinsis ir apsaugos.

Četeris pažvelgė į jį ir visai rimtai atsakė:

- Žinau tokį žmogų. Galima pasakyti, jog jis... beveik geras. Tu ir esi pas jį.

- Seldonas šyptelėjo:

- Ketini varžytis su Galaktikos Imperatoriumi ir Setčemo meru?

- Kam to reikia? Tuščias laiko švaistymas. Jiems tu reikalingas tik tam, kad padėtum dar aukščiau pakilti virš kitų, o aš tokių ambicijų neturiu. Mano noras - padėti Galaktikai.

- Įtariu, - pasakė Seldonas, - jog kiekvienas iš tavo varžovų lygiai taip pat imtų prisiekinėti, kad stengiasi tik dėl Galaktikos.

- Šimtas procentų, - linktelėjo Žmoglis, - bet kol kas tu turėjai galimybę susipažinti tik su vienu iš jų - su Imperatoriumi. Prisimink, ko jis iš tavęs norėjo. Aš juk panašių dalykų iš tavęs nereikalauju. Tik prašau, kad užbaigtum metodinius psichoistorijos aspektus ir galėtum pateikti matematiškai pagrįstas prognozes.

- Aha. Tik tiek, - liūdnai šyptelėjo Seldonas.

- Tiesa, leisk paklausti, kaip tau sekasi šioje srityje? Ar jau galima pasidžiaugti pasiekimais?

Seldonas buvo pasirengęs kvatoti iki sąmonės netekimo arba paleisti visą seriją keiksmažodžių, tačiau susitvardė, kiek patylėjo ir ramiai paklausė:

- Pasiekimai? Gal juokauji? Per tokį trumpą laiką? Tepraėjo vos du mėnesiai! Žmogli, tam nepakaks viso mano gyvenimo. Ir ne tik mano. Dar koks tuzinas matematikų lies prakaitą po manęs... ir nieko nepasieks.

- Neturėjau galvoje ko nors išbaigto. Tu vis tvirtini, jog psichoistoriją pritaikyti galima, bet tai neįgyvendinama. Todėl ir klau-

siu - ar kartais nesužibo bent menka vilties kibirkštėlė? Galbūt svajonė dabar tau atrodo įgyvendinama?

- Deja, neatrodo.

- Atleiskite, - įsiterpė Dorsa. - Aš, žinoma, ne matematikė, todėl ir mano klausimas kvailas. Kaip tai suprasti: įmanomas, bet neįgyvendinamas? Tu, Hari, pasakojai, jog teoriškai turi galimybę asmeniškai susipažinti ir paspausti rankas visiems Galaktikos gyventojams, tačiau praktiškai tai neįgyvendinama, nes tam nepakaks viso tavo gyvenimo... Leisk paklausti, kuo čia dėta psichoistorija?

Seldonas nustebęs pažvelgė į merginą.

- Tu tikrai nori, kad *paaiškinčiau*?

- Taip! - Ji krestelėjo galvą, ir garbanos išsisklaidė.

- Ir aš norėčiau paklausyti, - pasakė Četeris.

- Be matematinių smulkmenų? - gudriai šyptelėjo Seldonas.

- Jei tai įmanoma, - paprašė Žmoglis.

- Taip... - Seldonas susimąstė, galvodamas, nuo ko pradėti. - Gerai. Tarkim, jūs nusprendėte kokiu nors aspektu ištyrinėti Visatą. Būtų naudinga supaprastinti užduotį ir apsistoti ties tais bruožais bei savybėmis, kurie svarbūs bendram suvokimui. Jei, tarkim, jūs nusprendėte išsiaiškinti, kaip krenta daiktas, nėra prasmės gilintis, ar tai senas ar naujas daiktas, neverta domėtis jo spalva ar kvapu. Tokias charakteristikas jūs atmetate, kad dar labiau neapsunkintumėte užduoties. Panašų supaprastinimą galima pavadinti modeliu ir naudotis juo arba kompiuterio ekrane, arba išvesti matematinę formulę. Štai kad ir pati paprasčiausia gravitacijos...

- Hari, tu pažadėjai! - pertraukė jo mintį Dorsa. - Sakei, kad nebus jokių matematikos smulkmenų. Ir nesislėpk po tokio tipo žodžiais, kaip "pats paprasčiausias".

- Ne! Pavadinęs šią teoriją paprasčiausia, turėjau galvoje, kad ji labai sena ir atsirado maždaug tuo pat metu, kai atsirado ugnis... arba ratas. Tačiau gravitacinės teorijos formulės talpina savyje planetų sistemų judėjimo principų, dvilypių žvaigždžių aprašymus, atskleidžia potvynių priežastis... Šių lygčių pagalba galima netgi sukurti vizualų planetos sukimosi aplink šviesulį modelį ar žvaigždžių porų judėjimą - dvimačiame ekrane. Kiek sudėtingesnes sąsajas galima atsekti trimatės hologramos pagalba. Tokie supaprastinti modeliai kartais padeda geriau suvokti reiškinio esmę. Be gravitacinių formulių mūsų žinios apie planetų judėjimą bei dangaus mechaniką būtų labai ribotos.

Po to atsiranda noras bei poreikis daugiau sužinoti apie kažkokį reiškinį, o gal ir pats reiškinys tampa sudėtingesnis, ir mums prireikia vis sudėtingesnių lygčių, vis išradingesnio programavimo...

Todėl kompiuterinis modelis tampa vis sudėtingesnis ir sunkiau suprantamas.

- O ar negalima sukurti modelio modelį? - pasidomėjo Žmoglis. - Gal taip būtų paprasčiau?

- Tokiu atveju neišvengiamai teks atmesti kai kurias reiškinio charakteristikas, ir jūsų modelis taps beprasmiškas. MGM - tai yra minimaliai galimas modeliavimas - apauga detalėmis kur kas greičiau, nei pats tyrinėjamas reiškinys. Prieš daug tūkstantmečių buvo įrodyta, jog norint sumodeliuoti Visatą, reikalingas modelis, kurio matmenys būtų ne mažesni už pačią Visatą. Tai reiškia, jog vientisą Visatos vaizdą galima gauti, tik tyrinėjant pačią Visatą. Buvo taip pat įrodyta, jog, suskirsčius Visatą dalimis ir nagrinėjant atskirai kiekvieną jų, o po to sudėjus tarsi kubiukus, paaiškėja, jog tokių miniatiūrinių modelių nesuskaičiuojama galybė. Todėl, norint suprasti Visatą, prireiks labai daug laiko. Štai dar vienas pavyzdys, jog neįmanoma aprėpti neaprėpiamo.

- Aišku... - atsakė Dorsa.

- Taigi, mes žinome, jog kai kuriuos nesudėtingus dalykus lengva modeliuoti, tačiau kuo jie sudėtingesni, tuo ir modeliuoti darosi sunkiau, kol galiausiai pasiekiama riba, kur jau galima pasakyti - neįmanoma. Bet kada tai atsitinka, kokiame sudėtingumo lygmenyje? Kol kas matematinio metodo pagalba man nepavyko įrodyti, kad mūsų Galaktikos sistema dar nepasiekė tokios ribos. Tai galima pademonstruoti, pasitelkus supaprastintą modelį... Tada aš žengiau toliau ir nusprendžiau įrodyti, jog yra galimybė prognozuoti ateities įvykius statistikos lygmenyje - tai yra nustatyti įvairių įvykių variantų tikimybę. Tai ne tas pats, kaip tvirtinti, jog vienas ar kitas įvykis neginčijamai įvyks.

- Jei tu tikrai gali sukurti Galaktikos populiacijos modelį, kodėl to nepadarius? Kas čia neįgyvendinamo?

- Jei paaiškės, jog suprasti Galaktikos bendrijos egzistavimo principus prireiks milijardų metų, galima manyti, jog tokia idėja neįgyvendinama.

- Ir kiek būtent to laiko reikia? Tikrai milijardo metų?

- Negalėjau tiksliai to nustatyti, tačiau ne mažiau milijardo. Ne iš lubų paėmiau tą skaičių.

- Tu tikrai tuo įsitikinęs?

- Mėginau nustatyti, bet man nepavyko.

- O kaip Universiteto biblioteka? Nepadėjo? - Žmoglis pažvelgė į Dorsą.

- Deja, - papurtė galvą Seldonas.

- Ir Dorsa niekuo negali pagelbėti?

Mergina atsiduso:
- Četeri, juk aš nieko neišmanau apie matematiką. Galiu tik patarti, kur ko reikia ieškoti.
Žmoglis pakilo.
- Jei taip, nėra prasmės kiurksoti Universitete. Turiu rimtai pagalvoti, kur tave patalpinti.
Seldonas palietė Žmoglio rankovę.
- Turiu idėją.
Četeris pažvelgė į jaunuolį. Jis atrodė nustebęs.
- Tikrai? Ir kada ji gimė? Ką tik?
- Ne. Jau prieš keletą dienų ta mintis sukosi mano galvoje, bet visi tie nuotykiai išmušė mane iš vėžių, o kai tu užsiminei apie biblioteką, idėja atgijo.
Žmoglis vėl atsisėdo ant kėdės.
- Sakyk, kas per idėja, tik maldauju - nesuversk man ant galvos viso srauto formulių.
- Nebijok, jokių formulių nebus. Tik skaitydamas istorines knygas pastebėjau, jog anksčiau Galaktikos bendrijos gyvenimas tekėjo kažkaip paprasčiau. Prieš dvylika tūkstantmečių, kai tik kūrėsi Imperija, Galaktikoje buvo vos dešimt milijonų apgyvendintų pasaulių. O priešimperiniais laikais (maždaug prieš dvidešimt milijonų metų) dar mažiau - vos dešimt tūkstančių pasaulių. Kuo giliau į praeitį, tuo ženkliau mažėja apgyvendintų pasaulių. Turbūt galima prisikasti iki tų laikų, kai tebuvo vienas vienintelis pasaulis (!), apie kurį tu man kadaise užsiminei.
- Vadinasi, - pasakė Žmoglis, - tu manai, jog remdamasis mažiau sudėtingomis, negausioms bendrijomis tu galėtum išjudinti savo psichoistoriją iš mirties taško?
- Man taip atrodo.
- Ir tada, - pagavo mintį Dorsa, - jei tau pavyks, pritaikius psichoistorijos dėsnius negausiai praeities populiacijai, ekstrapoliuoti tyrimo rezultatus tūkstančiui metų į priekį, tu galėsi patikrinti, ar teisingai pasirinkai atskaitos tašką. Esamasis laikas tavo paslaugoms.
Žmoglis papurtė galvą.
- Prognozuoti Galaktikos Eros tūkstantmečio įvykius? Nešvarus eksperimentas.
- Nemanau, - pasakė Dorsa. - Juk mes ne taip jau tiksliai žinome, kas iš tiesų vyko tūkstantaisiais Galaktikos metais. Teks kaip reikiant pasirausti. Juk tai buvo prieš vienuolika tūkstančių metų.
- Ką tu nori pasakyti, Dorsa? - susijaudino Seldonas. - Kodėl pasakei "ne taip jau tiksliai?" Argi tuomet nebuvo kompiuterių?
- Žinoma, buvo.

- Tai kur problema? Atminties bankai, amžininkų liudijimai... Turi būti įrašai.

- Teoriškai taip, bet iš tikrųjų... Oi, Hari, man jau norisi kalbėti tavo žodžiais: tuos įrašus galima gauti, bet tai neįgyvendinama.

- Gerai, kad įsiminei. Tik aš turėjau galvoje matematiką. Nesuprantu, kaip tai galima susieti su istorinėmis ataskaitomis.

- Ataskaitos nėra amžinos, - gynėsi mergina. - Atminties bankai gali būti sunaikinti, priešų pagrobti, gali tiesiog pasimesti. Juk toks ilgas laiko tarpas. Sakoma, jog beveik trečdalis Imperijos bibliotekoje saugomų duomenų virto visišku šlamštu, tačiau taisyklės neleidžia jų išmesti. O kitos bibliotekos ne tokios skrupulingos. Pavyzdžiui, Stilinge kas dešimt metų atliekama inventorizacija, ir neturintys paklausos duomenys sunaikinami. Žinoma, svarbesnės ataskaitos įvairiuose pasauliuose saugomos tūkstančius metų, ir todėl svarbiausi, lemtingi Galaktikos įvykiai išlieka. Tačiau, kuo giliau į praeitį, tuo mažesnė tikimybė, kad informacija išsaugota.

- Negaliu patikėti! - sušuko Seldonas. - Maniau, jog, ataskaitoms susidėvėjus, padaromos jų kopijos. Juk negalima leisi, kad duomenys dingtų.

- Nepageidautinos žinios - nenaudingos, - atsakė Dorsa. - Tu net neįsivaizduoji, kiek laiko, pastangų, darbo atima nuolatinis to šlamšto tvarkymas.

- O kaipgi kitaip? Juk kam nors gali šito "šlamšto" prireikti? Būtent šito.

- Kartą per tūkstantį metų? Atsiprašau. Tai nerentabilu. Netgi moksle. Štai tu kalbėjai apie lygtis ir pavadinai jas paprasčiausiomis todėl, kad nežinia kada jos buvo išvestos. Kaip galėjo šitaip nutikti? Juk tavo bendražygiai matematikai bei fizikai galėjo išsaugoti visus duomenis ir prisikasti iki tų laikų, kada kažkas tas lygtis sugalvojo?

Seldonas numykė kažką nesuprantamo.

- Paklausyk, Žmogli, mano idėja tokia: įsigilinus į praeitį ir tyrinėjant labiau primityvią bendruomenę, padidėja galimybės praktiškai pritaikyti psichoistoriją. Tačiau, pasirodo, žinių kiekis nyksta kur kas sparčiau, negu mažėja bendruomenė, vadinasi, mažėja tikimybė, jog taikydami psichoistoriją sulauksime realių rezultatų. Štai tokie reikalai.

- Tarp kitko, yra toks sektorius - Mikogenas, - pasakė Dorsa.

- Tiksliai, - sukluso Žmoglis, akivaizdžiai pritardamas merginai. - Labai nebloga vietelė Seldonui. Kaip aš anksčiau nepagalvojau?

- Mikogenas? - nustebo Seldonas, dairydamasis į savo pašnekovus. - Kas tai? Kur jis yra?

- Hari, reikia ruoštis. Paskui tau viską papasakosiu. Šįvakar tu išvyksi.

32

Dorsa įkalbėjo Seldoną bent kiek pamiegoti. Išvykti į kelionę jie nusprendė prieš sutemstant.

- O tu vėl ant grindų įsitaisysi? - paklausė Seldonas.

Mergina gūžtelėjo pečiais.

- Lova siaura, jei sugulsime abu, nei vienas neišsimiegosime.

Seldonas pažvelgė į merginą ir pasakė:

- Tuomet aš gulsiu ant grindų.

- Tai jau ne. Ne aš šalau palikta viena ant sniego!

Jie taip ir neužmigo. Išjungė šviesą, pasidarė tylu... tačiau staiga Seldonas prabilo:

- Dorsa... taip nesmagiai jaučiuosi. Suteikiau tau šitiek rūpesčių. Atitraukiu nuo darbo. Ir... supranti, man gaila su tavim skirtis.

- O kam skirtis? Aš keliauju su tavim. Žmoglis rūpinasi mano atostogomis.

- Nebūčiau drįsęs tavęs šito prašyti.

- Ir nereikėjo. Manęs paprašė Četeris. Privalau tave saugoti. Suklydau, dėl mano kaltės patekai į bėdą. Dabar privalau reabilituotis.

- Nereikia. Prašau tavęs... Tu dėl nieko nekalta. Atvirai sakant, tikrai jaučiuosi saugiau, kai tu šalia. Kad tik žinočiau, jog tau netrukdau...

- Netrukdai, Hari, - švelniai pasakė Dorsa. - Miegok.

Seldonas kiek patylėjo, po to tyliai paklausė:

- Ar tu įsitikinusi, jog Žmoglis sugebės viską organizuoti?

- Jis - nuostabus žmogus, - patikino mergina. - Ir ryšių turi daug - ir Universitete ir visur kitur. Jei pažadėjo pasirūpinti mano neterminuotomis atostogomis, vadinasi, taip ir bus. Jis labai atkaklus.

- Žinau... - atsiduso Seldonas. - Kartais susimąstau: ko iš tiesų jam iš manęs reikia?

- To, ką jis sako. Četeris svajotojas, fanatikas.

- Regis, tu jį puikiai pažįsti, Dorsa.

- Taip.

- Artimai?

Mergina nusijuokė.

- Nežinau, ką turi galvoje, Hari. Atsakysiu tiesiai - ne, artimų santykių tarp mūsų nėra. Nors... tavęs tai neliečia.

- Atleisk... - sušnabždėjo Seldonas. - Tik bijau, kad netyčia neperžengčiau ribos, už kurios svetima...
- Nuosavybė? Tai stačiai nepakenčiama. Jau verčiau miegok.
- Atleisk, bet negaliu užmigti. Būk gera, pasikalbėkime apie ką nors kitą. Pavyzdžiui, apie Mikogeną. Kas tai? Kodėl judu nusprendėte, jog man ten bus gerai?
- Nedidelis sektorius. Maždaug du milijonai gyventojų, jei neklystu. Žmonės baisiai senamadiški, laikosi senų tradicijų. Ten saugomi tokie istoriniai dokumentai, kokių niekur kitur net su žiburiu nerasi. Gali būti, jog tenai tu surasi duomenis apie priešistorinius laikus, kurių nėra ortodoksinėse kronikose.
- Ar tu pati esi kada nors mačiusi tuo dokumentus?
- Ne. Ir nemanau, jog apskritai kas nors juos matė.
- Tai kodėl tvirtini, kad jie egzistuoja?
- Netvirtinu. Supranti, Mikogeno gyventojai laikomi būreliu kvaištelėjusių idiotų, bet esu įsitikinusi, jog tai neatitinka tikrovės. Jie patys tikina turintys tokius dokumentus. Kodėl gi ne? Reikia tikėtis, kad tie žmonės sako tiesą. Bet atmink, jog ten turėsime laikyti liežuvius už dantų. Mikogeno gyventojai labai uždari, nemėgsta bendrauti... O dabar pasistenk užmigti, gerai?
Galiausiai Seldonas šiaip ne taip užmigo.

33

Haris Seldonas ir Dorsa Venabili paliko Universitetą trečią valandą nakties. Jaunuolis suprato, jog svarbiausia šioje ekspedicijoje bus Dorsa. Ką gi, tebūnie, kaip ji nori. Juk Dorsa geriau pažįsta Trantorą, ji čia išgyveno dvejus metus. Be to, buvo artima Žmoglio draugė (tas faktas nedavė jaunuoliui ramybės), geriau suprato jo tikslus bei nurodymus.

Bėgliai apsivilko lengvus apsiaustus su gobtuvais. Tokie apsiaustai jau seniai buvo nebemadingi, tačiau labai tiko šiam atvejui - Dorsos bei Seldono nebuvo galima atpažinti... bent jau iš pirmo žvilgsnio.

- Gali būti, - pasakė Četeris, - kad tavo nuotykiai paviršiuje - nesąmonė, ir niekas tavęs nesekė, bet dėl viso pikto reikia ruoštis blogiausiam.
- O argi tu su mumis neskrisi? - susijaudinęs paklausė Seldonas.
- Norėčiau, - atsiduso Žmoglis, - bet negaliu ilgam išeiti iš darbo. Tai gali sukelti įtarimą. Aišku?
Seldonas giliai atsiduso. Aišku... aiškiau ir būti negali.

Netrukus jie pasiekė ekspreso stotį ir susirado laisvą vagoną. Seldonas nustebo, kad taip anksti stotyje jau buvo žmonių. "Apskritai gal ir gerai, kad čia yra daugiau keleivių, - pagalvojo jis. - Antraip mudu atrodytume įtartinai".

Nusidriekė begaliniai kvartalai, aikštės. Ilga vagonėlių virtinė skriejo bėgiais, traukiama elektromagnetinio lauko.

Pro šalį bėgo gyvenamieji namai - nepasakysi, kad būtų aukšti, bet dabar Seldonas jau žinojo, kaip giliai jie skverbiasi po žeme. Bet kam statyti aukštus namus čia, kur urbanizuota teritorija driekėsi per dešimtis kvadratinių kilometrų? Keturiasdešimt milijardų žmonių puikiausiai galėjo susitalpinti tokioje aikštėje be jokių dangoraižių... Ekspresas skriejo pro neapgyvendintus plotus. Daug kur žaliavo augmenija, buvo įveisti parkai. Kai kurių statinių paskirties Seldonas nesuprato. Ar tai gamyklos? Kontoros? Kas juos žino? Štai milžiniškas cilindras. Kas tai? Galbūt jame saugomos maisto atsargos? Juk Trantorui reikia nemažai maisto. O gal surenkami krituliai, po to jie filtruojami ir saugomi? Turbūt.

Netrukus Seldono apmąstymai nutrūko.

- Artėjame, - sumurmėjo Dorsa, atsistojo ir paėmė jaunuolį už rankos.

Išlipę iš ekspreso, jie ėmėsi tyrinėti rodykles. Jų čia buvo begalė. Haris net sutriko. Ženklai, raidės... Turbūt vietiniam trantoriečiui viskas atrodė suprantama, tačiau Seldonui piktogramos nieko nesakė.

- Čia, - pasakė Dorsa.

- Iš kur žinai?

- Štai žiūrėk - du sparnai ir rodyklė.

- Du sparnai? Kur? A-a-a.

- Kodėl negalėtų parašyti žodžiais? - sumurmėjo nepatenkintas Seldonas.

- Žodžiai visur skirtingi. Tai, kas čia reiškia "lėktuvas", Cinoje reiškia "liftas", o kitur - dar kitaip... O čia bendras visos Galaktikos orlaivio simbolis, visiems suprantamas. Argi Helikone tokiu nesinaudoja?

- Helikonas - tai pasaulis, kuris tvirtai laikosi savo tradicijų. Ten vengiama į savo gyvenimą įsileisti tai, kas mums svetima.

- Štai! - pasakė Dorsa. - Štai, kur tu galėtum panaudoti savo psichoistoriją. Galėtum įrodyti, jog nepaisant gausybės dialektų, bendrų visai Galaktikai simbolių naudojimas gali tapti žmones vienijančia jėga.

- Nieko nebus, - atsiduso Seldonas, žingsniuodamas šalia merginos tuščiais tamsiais perėjimais ir galvodamas apie tai, koks Tran-

tore nusikalstamumas. Ar tik nepateko jie į rajoną, garsėjantį nusikalstamumu? - Galima sukurti aibę vieno ar kito reiškinio egzistavimo dėsnių, bet tai neatvers galimybės padaryti bendras išvadas... Dorsa, ar mes einame prie orlaivio?

Mergina sustojo, nustebusi pažvelgė į Seldoną.

- O kurgi dar? Juk ant rodyklės pavaizduotas oro uostas? O tu pamanei, jog mudu žygiuojame į golfo lauką? Gal bijai lėktuvų, kaip trantoriečiai?

- Ne, iš kur ištraukei? Helikone lėktuvų labai daug. Tik, kai mudu su Četeriu skridome į Universitetą, jis atsisakė šio transporto, paaiškinęs, jog mus bus lengviau susekti, jei skrisime lėktuvu.

- Tada tavo priešai žinojo, kur tu esi. Ir, manau, jog Žmoglis kalbėjo apie komercines oro linijas. Dabar apie tavo buvimo vietą niekas net nenutuokia, be to, mes išskrisime iš mažo oro uosto asmeniniu lėktuvu.

- Ir kas jį pilotuos?

- Turbūt Žmoglio bičiulis.

- Manai, juo galima pasitikėti?

- Kodėl gi ne, jei jis Žmoglio draugas?

- Regis, tu juo besąlygiškai pasitiki, - burbtelėjo nepatenkintas Seldonas.

- Tiesiog nežinau kito taip blaiviai mąstančio žmogaus, - atšovė Dorsa. Tačiau jos atsakymas neišsklaidė jaunuolio abejonių.

- Štai lėktuvas, - sumurmėjo Seldonas.

Lėktuvas buvo nedidelis, kažkoks... trapus. Šalia jo stovėjo nedidelio ūgio vyriškis, apsirengęs ryškiais darbužiais, kaip visi trantoriečiai.

- Mes "psicho", - prisistatė Dorsa.

- Labai malonu. "Istorija" jūsų paslaugoms, - atsakė pilotas.

Įėjęs į kabiną, Seldonas tyliai paklausė merginos:

- Kas sugalvojo tokį slaptažodį?

- Žmoglis, - atsakė Dorsa.

- Niekada nebūčiau pagalvojęs, kad jis turi humoro jausmą. Visada toks surūgęs.

Dorsa tik šyptelėjo.

8 skyrius
PROTURBERANTAS

PROTURBERANTAS KETURIOLIKTASIS - Senojo Trantoro Mikogeno sektoriaus valdovas... Apie jį, kaip ir apie kitus šio atsiliekančio sektoriaus valdovus, duomenų išliko labai nedaug. Jo vaidmuo istorijoje siejamas tik su tuo, jog šitas žmogus buvo susitikęs su Hariu Seldonu.

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

34

Lėktuvo salone buvo tik dvi sėdynės. Kai tik Seldonas užėmė savo vietą, krėslas atsilošė atgal, ant krūtinės ir kojų nusileido tankus antvalktis, o ant galvos - šalmas, uždengęs kaktą ir ausis. Sunkiai pasukęs galvą į kairę, vyriškis pamatė, jog Dorsa patyrė tokią pat procedūrą.

Pilotas įsitaisė kabinoje ir, sukiodamas kažką ant pulto, pareiškė:

- Endoras Levanianas, jūsų paslaugoms. Nesijaudinkite. Kylant, teks truputį pakentėti, bet kai tik pasieksime reikiamą aukštį, šalmą bei antvalktį bus galima nuimti. Galite man nesakyti savo vardų. Jie manęs nedomina.

Apsisukęs su krėslu, jis atkišo lūpas ir paklausė:

- Na, jaunimėli, pridėjote į kelnes, a?

- Nesu kilusi iš Trantoro, todėl prie lėktuvų pripratusi, - nepasidavė Dorsa.

- Aš taip pat, - kiek įsižeidęs burbtelėjo Haris.

- Tai puiku, jaunimėli. Tiesa, šis lėktuvas ne toks, prie kurių jūs pratę. Ir nemanau, kad jums teko skraidyti naktį. Tačiau, regis, jūs ne iš bailiųjų.

Pilotas taip pat prisisegė diržus, užsidėjo šalmą.

Suurzgė variklis. Jo triukšmas vis stiprėjo. Nieko ypač nemalonaus tame nebuvo, tačiau Seldonas susiraukė ir pasukiojo galvą. Triukšmas niekur nedingo, tik šalmas labiau apgaubė jo galvą.

Netrukus lėktuvas šoktelėjo (kitokio žodžio Haris tiesiog negalėjo surasti) į orą, Seldoną mestelėjo atgal, prispaudė prie kėdės atlošo.

Jaunuolis su baime žvelgė pirmyn. Pro piloto kabinos priekinį

stiklą jis pamatė sieną. Ji kilo aukštyn, o netrukus joje atsivėrė anga. Visai taip pat buvo, kai jiedu su Žmogliu skrido oro taksi. Lėktuvo fiuzeliažas nesunkiai pralindo pro angą, bet kas bus su sparnais!

Seldonas paskersavo į dešinę ir pastebėjo, kaip suvirpėjo dešinysis sparnas ir įlindo į fiuzeliažą.

Lėktuvas nėrė į angą, jį pagriebė elektromagnetinis laukas ir nunešė apšviestu tuneliu. Orlaivis skrido lengvai, tolygiai, retsykiais pasigirsdavo tylūs garsai. "Turbūt tai veikia elektromagnetai, įmontuoti į sienas", - nusprendė Seldonas.

Tuneliu jie skrido ne daugiau dešimties minučių, po to išniro ir pakilo į naktinį dangų.

Greitis iškart sumažėjo. Seldonas iš inercijos palinko pirmyn ir įsirėmė krūtine į antvalktį.

Netrukus slėgis nukrito, ir antvalktis nuslinko po grindimis, o galva išsilaisvino nuo šalmo.

- Na, kaip jūs ten? - jau švelniau paklausė pilotas.

- Dar nežinau, - atsakė Haris. - Dorsa, kaip tu? Ar viskas gerai?

- Gerai, - atsiliepė mergina. - Tik man susidarė įspūdis, jog ponas Levanianas nusprendė patikrinti, ar mudu tikrai ne vietiniai. Ar taip, pone?

- Daug kam aštrūs pojūčiai patinka, - gūžtelėjo pečiais pilotas. - Ar jūs nemėgstate?

- Proto ribose, - atsakė Dorsa, o Haris pridūrė:

- Žinoma, kaip ir visi. - Pilotui jis pasakė: - Nejuokautumėte čia su mumis, jei būtų nukritę lėktuvo sparnai.

- Sere, tai neįmanoma. Jau sakiau, kad mano lėktuvas skiriasi nuo kitų. Jo sparnai valdomi kompiuteriu. Galima keisti jų ilgį, plotį, pasvirimo kampą, derinti visus parametrus prie lėktuvo greičio, vėjo krypties, oro temperatūros ir daugelio kitų pokyčių. Būkite ramūs, sparnai nenukris, jei tik nesubyrės pats lėktuvas.

Tekšt... tekšt - pradėjo barbenti į iliuminatorių lašai.

- Lietus, - pasakė Haris.

- Būna, - abejingai atsiliepė pilotas.

Seldonas prigludo prie stiklo. Jei dabar jie skristų virš Helikono ar kokio nors kito pasaulio, apačioje matytųsi žiburiai. O virš Trantoro - aklina tamsa. Nors... štai blykstelėjo žiburiukas. Panašu į švyturį. Galbūt pačiuose aukščiausiuose paviršiaus taškuose įtaisyti švyturiai?

Dorsa, kaip visada, pastebėjo Hario smalsumą bei nerimą. Ji uždėjo delną ant jaunuolio rankos ir ištarė:

- Hari, aš įsitikinusi, jog pilotas žino ką daro.

- Norėčiau tikėti, jog taip ir yra, bet... - Haris prabilo garsiau, - būtų malonu, jei jis pasidalintų su mumis savo patirtimi.

- Neprieštarauju, - atsiliepė pilotas. - Iš pradžių noriu pranešti, jog šiuo metu lėktuvas kyla aukštyn. Už poros minučių pakilsime virš debesų. Tenai nebus jokio lietaus, ir spindės žvaigždės.

Piloto pažadas netruko išsipildyti. Paskutiniai debesų kamuoliai praplaukė pro šalį, sužibo kelios žvaigždės. Kai tik pilotas išjungė šviesas kabinoje bei salone - švietė tik kai kurių prietaisų skalės, - danguje sumirgėjo žvaigždžių spiečius.

- Pirmą kartą po dvejų metų vėl matau žvaigždes, - susižavėjusi ištarė Dorsa. - Nuostabu! Tokios ryškios, ir tiek jų daug!

- Trantoras arčiau Galaktikos centro, negu visi kiti pasauliai, - pasakė pilotas.

O Seldonas tiesiog apmirė iš džiugesio - Helikone toks dangus galėjo tik prisisapnuoti.

Negalėdamas atplėšti akių nuo nuostabaus vaizdo už iliuminatoriaus, galiausiai jaunuolis įveikė jausmus ir sugrįžo prie buitinių temų:

- Kaip jūs nustatote, kur skrendate, pone Levanianai?

- Tai nėra paprasta, - atsakė pilotas. - Prie tikslo mane veda tam tikras mikrobangų diapazonas. Startuoju pasirinkta kryptimi, o mano kompiuteris patikslina kursą. Žinoma, jį iš anksto reikia užprogramuoti. O toliau - viskas kaip sviestu patepta. Jei koks pavojus, kliūtis - kompiuteris pakelia lėktuvą aukščiau arba pasuka į šalį, po to vėl sugrįžtą į pirminį kursą. Bet dabar naktis, todėl kokių nors kliūčių neturėtų būti.

- O jeigu meteoritas?

- Viena galimybė iš milijardo. Na, o jeigu prieš mus stos kosminė artilerija, nieko nepadarysi. Juk absoliutus saugumas - nepasiekiamas idealas.

- Mes taip ramiai skrendame, - pasakė Dorsa.

- Tikrai, - sutiko Haris. - Koks jūsų lėktuvo variklis, pone?

- Mikrofuzinis, reaktyvinis.

- Net nežinojau, kad mikrofuziniai lėktuvai jau naudojami. Apie juos tiek buvo kalbama, o pasirodo...

- Kol kas jų nedaug, - paaiškino pilotas. - Jie naudojami tik Trantore, ir juos turi garsūs valstybės asmenys.

- Ar Imperatorius tokį turi? - pasmalsavo Seldonas.

Pilotas papurtė galvą:

- Jis niekada lėktuvais neskraido. Turėtumėte šitą žinoti.

Seldonas suraukė antakius:

- Tikrai. Kaip galėjau pamiršti?.. Tai turbūt brangus malonumas?

- Labai brangus, sere.

- Ir kiek jis kainavo Žmogliui?

- Jam nieko nekainavo. Ponas Četeris palaiko gerus santykius su kompanija, gaminančia tokius lėktuvus.

Seldonas supratingai linktelėjo.

- O kodėl, - po pauzės vėl paklausė Haris, - mikrofuzinių lėktuvų tiek mažai?

- Jie brangūs. Be to, paklausa nėra didelė.

- Galbūt paklausa padidėtų, jei būtų gaminami talpesni lėktuvai.

- Galbūt... tik kol kas kompanijai nepavyksta pagaminti galingesnių mikrofuzinių variklių.

Haris prisiminė Četerio žodžius apie tai, jog naujovės lėtai įdiegiamos, ir niekas tuo nesirūpina. Jis tyliai sumurmėjo:

- Nuosmukis...

- Kas? - paklausė Dorsa.

- Nieko, - papurtė galvą Haris. - Tik prisiminiau, ką man pasakė Žmoglis.

Jis pažvelgė į žvaigždes ir paklausė piloto:

- Ar mes skrendame į vakarus, pone Levanianai?

- Tiksliai į dešimtuką. Kaip supratote?

- Pamaniau, jei skristume į rytus, jau seniai būtume pamatę aušrą.

O aušra jau prisivijo lėktuvą, ir netrukus kabiną apšvietė saulės spinduliai. Tikros saulės! Bet keleivių džiaugsmui nelemta buvo ilgai trukti: lėktuvas nėrė žemyn ir atsidūrė tarp debesų. O už iliuminatoriaus stiklų vėl pasirodė pilkas rūkas. Bet ir Seldonas, ir Dorsa buvo dėkingi likimui už trumpą neapsakomos laimės akimirką - bent keletą minučių jie galėjo mėgautis tikros saulės šviesa bei šiluma!

Ir štai debesys liko už nugaros, o prieš keliauninkų akis visu gražumu atsivėrė Trantoro paviršius. Jis atrodė lygiai taip, kaip Hariui pasakojo Klozija - giraitės, žole apaugusios dykvietės...

Neilgai trukus prieš lėktuvo stiklą atsivėrė anga, virš kurios buvo užrašas: "Mikogenas".

Lėktuvas suglaudė sparnus ir nėrė į angą.

35

Nusileido jie tuščiame oro uoste. Pilotas paspaudė abiem jaunuoliams rankas, įlipo į kabiną; lėktuvas pakilo į orą ir netrukus išnyko angoje. Beliko tik kiek palaukti. Suoliukų aplinkui buvo tiek, kad galėjo susėsti koks šimtas žmonių, tačiau čia nieko nebuvo, iš-

skyrus Harį bei Dorsą. Oro uostas - tai stačiakampė aikštelė, apsupta aukštomis sienomis. Nei žmonių, nei lėktuvų. Tuščia. Tylu. Labai jau nebūdinga Trantorui.

Seldonas ne juokais sutriko. Apsižvalgęs, jis atsisuko į Dorsą ir paklausė:

- Ką dabar darysim? Ar žinai, kur reikia eiti?

Mergina papurtė galvą.

- Četeris sakė, jog mus pasitiks Proturberantas Keturioliktasis. Daugiau aš nieko nežinau.

- O kas jis toks?

- Turbūt žmogus. Bent jau reikia tikėtis... Tik neaišku, vyras ar moteris.

- Nieko sau vardas! Pasakyčiau, keistokas...

- Tai priklauso nuo požiūrio. Tau jis atrodo keistas, o kitiems... Štai mano vardas daug kam atrodo vyriškas.

- Kvailystė! - susijuokė Seldonas.

- Nieko čia kvailo. Man sakė, jog kituose pasauliuose tokius vardus dažniausiai duoda berniukams.

- Niekada nesutikau vyrų tokiu vardu.

- Tik todėl, jog tu mažai keliavai po Galaktiką. Aš pažinojau daug Harių, ir tarp jų buvo viena moteris. Tiesa jos vardas buvo rašomas kiek kitaip, tačiau tariamas "Haris". Kiek prisimenu Mikogene vardų apskritai nėra. Tik pavardės ir numeriai.

- Bet "Proturberantas" net į pavardę nepanašu!

- Tai kas? Pas mus Cinoje vardas "Dorsa" reiškia "pavasario dovana".

- Tu turbūt gimei pavasarį?

- Visai ne. Gimiau vasaros viduryje. O tėvai man davė tokį vardą, nes jiems patiko jo skambesys. Štai ir viskas.

- Tokiu atveju, Proturberantas...

- Taip, barbare, aš esu Proturberantas, - pasigirdo žemas griežtas balsas.

Seldonas išsigandęs atsisuko. Automobilis taip tyliai privažiavo, jog nei jis, nei Dorsa neišgirdo. Sena, griozdiška, primenanti pašto furgoną mašina. Prie vairo sėdėjo aukštas liesas senis. Nepaisant amžiaus, jis atrodė pakankamai žvalus. Didingai atidarė duris ir žengė ant grindinio.

Jis vilkėjo ilgą, baltą, siekiančią kulnus tuniką su plačiomis rankovėmis. Basos kojos įkištos į sandalus. Ant stambios gražios galvos blizgėjo plikė.

- Sveiki, barbarai! - ištarė senis.

Atsakydamas į archaišką jo pasisveikinimą, Seldonas linktelėjo:

- Būkite pasveikintas, sere.

Negalėdamas nuslėpti nuostabos, jaunuolis paklausė:

- O iš kur jūs išdygote?

- Iš ten, - mostelėjo ranka senis. - Pro vartus. Man įvažiavus, jie užsidarė. Jūs ne į tą pusė žiūrėjote.

- Mes nežinojome, kur žiūrėti ir ko laukti. Ir dabar vis dar nežinome.

- Barbaras vardu Žmoglis pranešė Broliams, jog atvyks du barbarai. Jis prašė pasirūpinti jumis.

- Vadinasi, jūs su Žmogliu pažįstami?

- Taip. Jis man padarė paslaugą. Tas žmogus garbingiausias iš visų barbarų. Mes privalome jam atsilyginti tuo pačiu. Nedaug kas patenka į Mikogeną, nedaug kam pavyksta iš čia išvykti. Aš turiu pasirūpinti jūsų saugumu, suteikti gyvenamą plotą, stebėti, kad niekas jums netrukdytų. Čia jums bus gerai.

- Dėkojame, Proturberante Keturioliktasis, - nulenkė galvą Dorsa.

Vyriškis nepatenkintas pažvelgė į ją.

- Pažįstu barbarų papročius, - paniekinamai ištarė jis. - Žinau, kad pas jus moteris turi teisę kalbėti pirma ir nelaukti, kol į ją kreipsis. Todėl aš neįsižeidžiau. Tik norėčiau paprašyti, kad moteris atsargiai bendrautų su Broliais. Ne visi mūsiškiai gerai žino jūsų papročius.

- Šit kaip? - kilstelėjo antakius Dorsa. Ji atrodė įsižeidusi.

- Būtent taip, - patvirtino Proturberantas. - Ir, kai mes vieni, nebūtina sakyti mano numerį. Pakaks kreiptis žodžiu "Proturberante". O dabar prašau sekti paskui mane. Nejaukiai jaučiuosi šioje vietoje, ji man atrodo tokia barbariška.

- Visi mes norėtume jaustis patogiau, - pasakė Seldonas. - Mes iš čia niekur neisime, kol nepasakysite, jog mums neprivalu laikytis jūsų tradicijų bei etiketo, prie kurio nesame pratę. Pas mus įprasta, jog moteris kalba tada, kada ji to nori. Jei ketinate mums suteikti ramybę bei saugumą, ta ramybė turi būti ne tik fizinė, bet ir psichologinė.

Proturberantas įsistebeilijo į Seldoną.

- O tu, jaunasis barbare, įžūlus. Kuo tu vardu?

- Aš Haris Seldonas iš Helikono, o mano bendrakeleivė - Dorsa Venabili iš Cinos.

Išgirdęs Hario vardą, senis pakreipė galvą, bet į Dorsos vardą jis niekaip nesureagavo.

- Prisiekiau barbarui Žmogliui, - pasakė jis, - kad tu čia būsi saugus. Vadinasi, taip ir bus. Ir padarysiu viską, kad tavo ben-

drakeleivė taip pat jaustųsi saugiai. Jei ji ketina demonstruoti nepaklusnumą, tai jos reikalas. Pasirūpinsiu, kad ji nuo to nenukentėtų. Tačiau vienos taisyklės jums teks laikytis.

Parodęs į Hario bei Dorsos galvas, jis pasakė:

- Štai šitą reikės pašalinti.

- Ką? - paklausė Seldonas.

- Plaukus, - išsiviepė Proturberantas.

- Siūlote mums nusiskusti plaukus? Kaip jūs? Na jau ne!

- Mano galva nenuskusta, barbare. Kai sulaukiau pilnametystės, man atlikos depiliacijos apeigos, kaip ir kitiems Broliams. Taip pat ir Seserims.

- Tada tuo labiau mes nesutinkame.

- Barbare, aš neprašau nei nusiskusti, nei depiliuotis. Tik noriu, kad jūsų plaukai būtų paslėpti. Kol esate čia.

- Kaip tai suprasti?

- Atvežiau jums kepuraites. Jos su juostelėmis, kurios pridengs augmeniją virš akių... ach taip, jau prisiminiau - antakius. Būdami šalia mūsų, turėsite jas užsidėti. O tau, barbare Seldonai, teks skustis kasdien, jei ne dažniau.

- Ir kam viso to reikia?

- Mes manome, jog gėdinga ant galvos turėti augmeniją. Tai neleistina.

- Bet jūs turėtumėte žinoti, jog visoje Galaktikoje niekas daugiau taip nemano!

- Mes žinome. Ir tie, kuriems tenka bendrauti su barbarais, priversti žiūrėti į jų šlykščią augmeniją. Mums šlykštu, bet vis tiek žiūrime. Būtų neteisinga ir žiauru versti Brolius žiūrėti į tai, kas juos žeidžia.

- Gerai, Proturberante, gerai jau, - sumurmėjo Seldonas. - Aš tik noriu suprasti... Jūs gimstate, kaip ir visi... su plaukais ant galvos ir, kaip supratau, iki pilnametystės vaikštote su jais. Juk taip? Kuriems galams po to juos šalinti? Tai tik toks paprotys? Ar po juo slypi kažkas racionalaus?

Senis išdidžiai atsakė:

- Depiliacija parodo jaunuoliui, kad jis jau tapo suaugusiu, o suaugusieji niekada nepamiršta, kas jie tokie, ir žino, jog jie svarbiausi, o visi kiti - barbarai.

Nesulaukęs atsakymo į savo tiradą (atvirai sakant, Seldonas nesumetė, ką jam atsakyti), senis įdėmiai apžiūrėjo savo naujų pažįstamų veidus ir ištiesė jiems kepuraites.

- Spalvos turėtų tikti, - pasakė jis. - Niekas, žinoma, nepati-

kės, kad jums atlikta depiliacija, tačiau bent jau neerzinsite žmonių savo kvaila išvaizda.

Proturberantas priėjo prie Seldono ir parodė, kaip užsidėti kepuraitę.

- Barbare Seldonai, prašau ją užsidėti. Iš pradžių tau nepatiks, bet po to priprasi.

Jaunuolis užsitempė ant galvos kepurę, bet ji vis smuko.

- Pradėk nuo antakių, - patarė senis ir jau buvo betiesiąs ranką, ketindamas padėti jam.

- Iš tiesų, gal padėsite? - paklausė Haris.

Proturberantas staiga atsipeikėjęs atšoko:

- Ne! Tai neįmanoma! Tada aš paliesčiau plaukus!

Galiausiai Seldonui pavyko užsidėti kepurę. Dorsa susidorojo iškart.

- O kaip ją nusiimti? - paklausė jaunuolis.

- Bet kurioje vietoje truktelėk už kraštelio. Netrukus suprasi, jog apsikirpus plaukus būtų paprasčiau ir užsidėti kepurę ir ją nusiimti.

- Ne jau, aš verčiau pasikankinsiu, - pajuokavo Seldonas ir atsisukęs į Dorsą, nuramino ją: - O tu vis tokia pat graži, šita kepurė tau tinka... veidas ne toks valingas.

- Valingumas niekur nedingo, - patikino jį mergina. - Nesijaudink, įprasi bendrauti su manim plikagalve.

- Nenoriu, - sušnabždėjo Seldonas. - Tikiuosi, mes čia ilgai neužsibūsime.

Proturberantas nusisuko, nenorėdamas klausytis, apie ką šnabždasi barbarai.

- Jei atsisėsite į mano mašiną, nuvešiu jus į Mikogeną.

36

- Netikiu, kad mes Mikogene, - pasakė Dorsa.

- Ar anksčiau nieko panašaus nesi mačiusi? - paklausė Seldonas.

- Aš tik dvejus metus praleidau Trantore ir beveik nekėliau kojos iš Universiteto. Keliautoja manęs nepavadinsi. Buvau kai kur, kažką girdėjau, bet nesitikėjau pamatyti tokio nužmogėjimo... - sušnabždėjo mergina.

Senis vairavo ramiai, lėtai. Pasitaikė kelyje ir kitų automobilių. Vairuotojų plikės blizgėjo žiburių šviesoje.

Matėsi triaukščiai namai. Visi vienodi. Aplinkui viskas pilka, neryšku.

- Nuobodu, - sušnabždėjo Dorsa.
- Lygiava, - tyliai atsakė Seldonas. - Turbūt šito reikia tam, kad nė vienas Brolis negalėtų pasididžiuoti prieš kitus.

Gatvėse buvo nemažai pėsčiųjų. Šaligatviai nejudėjo, nesigirdėjo ekspreso dundėjimo.

- Turbūt, - spėliojo Dorsa, - pilkai apsitaisiusios būtybės - tai moterys.
- Sunku pasakyti, - gūžtelėjo pečiais Seldonas. - Visi skustagalviai, visi dėvi tunikas.
- Pažvelk: tie "pilkieji" vaikšto arba poromis, arba su tais, kurie apsirengę baltai. O "baltieji" po vieną... Be to, Proturberantas irgi apsirengęs baltais drabužiais.
- Gal tu ir teisi, - linktelėjo Haris. - Tuojau sužinosime. Proturberante, noriu pasmalsauti...
- Nori - klausk, bet nesitikėk, jog tau atsakysiu.
- Ar mes važiuojame pro gyvenamuosius rajonus? Čia jokių iškabų. Ir gamyklų nesimato...
- Mūsų bendruomenė - valstietiška. Verčiamės tik žemdirbyste. Iš kur tu kilęs, jei šito nežinai?
- Jūs puikiai žinote, jog esu ne vietinis, - pyktelėjo Seldonas. - Tik porą mėnesių gyvenau Trantore.
- Vis tiek.
- Sakote, jog verčiatės žemdirbyste, bet kol kas nematėme nė vienos fermos.
- Jos apačioje, - trumpai drūtai atrėžė senis.
- Vadinasi, čia tik gyvenamieji rajonai?
- Taip, čia. Yra ir dar kai kur. Mes tokie, kokie esame. Visi Broliai su savo šeimomis gyvena vienoduose būstuose, kiekviena kohorta gyvena komunoje, niekuo neišsiskiriančioje iš kitų. Visų Brolių mašinos vienodos, mašinas vairuoja jie patys. Neturime tarnų. Niekas negyvena kitų sąskaita. Ir niekas neturi teisės niekam įsakinėti, vadovauti.
- Tačiau vieni apsirengę baltai, kiti pilkai, - pastebėjo Seldonas, pamerkęs akį Dorsai. - Kaip tai suprasti?
- Taip ir suprasti: vieni žmonės Broliai, o kiti Seserys.
- O mes?
- Tu esi barbaras ir mūsų svečias. Tu ir tavo... - Proturberantas užsikirto, - ... tavo palydovė neprivalote laikytis visų Mikogeno papročių. Tau nereikės dėvėti baltos tunikos, o tavo palydovei - pilkos, gyvensite jūs svečiams skirtame būste. Jis niekuo nesiskiria nuo mūsiškių.
- Lygybė... nuostabus idealas! Bet juk jūsų bendruomenė tur-

būt didėja? Kaip tuomet elgtis? Gabalą pyrago pjaustyti į mažesnes dalis, kad visi būtų sotūs?

- Mūsų nedaugėja. Negalime sau šito leisti. Tuomet tektų plėsti apgyvendintą teritoriją, o tai nepatiktų kaimynystėje gyvenantiems barbarams. Be to, mes būtume priversti riboti savo poreikius.

- Na, o jeigu, - prasižiojo Haris, bet senis kaip kirviu nukirto:

- Pakaks, barbare Seldonai. Įspėjau tave, jog neprivalau atsakinėti į tavo klausimus. Žadėjome tavo draugui Žmogliui pasirūpinti tavo saugumu, kol nesikiši į mūsų gyvenimą. Tą ir padarysime, bet nieko daugiau. Jei smalsumas peržengia ribas, mes galime ir parodyti charakterį.

Šie žodžiai buvo pasakyti tokiu tonu, jog Seldonui dingo noras daugiau klausinėti... Akivaizdu, jog Žmoglis ne viską papasakojo apie Mikogeną.

O Hariui reikėjo ne tik saugumo. Jam būtina informacija. Ir jeigu jis nesužinos nieko naujo, nėra prasmės čia pasilikti.

37

Seldonas be ypatingo susidomėjimo apžiūrinėjo jiems paskirtus kambarius. Butas nedidelis, bet yra atskira virtuvė ir visai mažytė vonia. Dvi siauros lovos, dvi drabužinės, stalas, dvi kėdės. Žodžiu, viskas, kas būtina gyventi spartietiškomis sąlygomis.

- Pas mus Cinoje taip pat buvo atskira virtuvė ir atskira vonia, - nostalgiškai ištarė Dorsa.

- O aš tuo pasigirti negaliu, - atsiduso Seldonas. - Helikonas - nedidelė planeta, bet aš gyvenau naujame, šiuolaikiškame rajone. Manau, jog izoliuotos virtuvės bei vonios - labai neekonomiška. Na, nebent kur nors viešbutyje, bet visame rajone, tai jau ne... Įsivaizduoji, kiek čia virtuvių bei vonių!

- Turbūt dar viena lygiavos apraiška, - pasvarstė Dorsa. - Niekas dėl nieko nesivaržo, pas visus viskas vienodai.

- Ir nieko savo. Suprask, Dorsa, iš principo aš neprieštarauju, nesu mėgėjas išsiskirti iš masės. Bet turbūt mes turėjome kaip nors jiems užsiminti, jog norime atskirų kambarių. Galėtų būti vienas šalia kito, bet atskiri.

- Manau, nebūtų pavykę, - atsakė mergina. - Jie taupo erdvę. Ir taip jau išsikaštavo, persistengė. Kaip nors išgyvensime, Hari. Juk ne maži vaikai, pagaliau. Nesu kokia nors išpopinta panelė.

- Bet jei ne aš, nebūtum čia atsidūrusi.

- Tai kas? Juk taip romantiška. Tikras nuotykis.

- Gerai. Tai kurią lovą renkiesi? Patariu imti tą, kuri arčiau vonios.

Ir Seldonas atsisėdo ant kitos lovos.

- Dar kai kas man neduoda ramybės, - pareiškė jis. - Kol esame čia, mes - barbarai. Mes iš kitos genties, todėl neturime teisės kišti nosies ne į savo reikalus. Bet aš privalau tą daryti. Dėl to ir atskridau čia. Noriu sužinoti kai ką, ką žino šitie žmonės.

- O gal jiems tik atrodo, kad žino, - skeptiškai, kaip dera tikram istorikui, patikslino Dorsa. - Na, turi jie legendų, sukurtų neatmenamais laikais, tačiau dar nežinia, ar jos vertos rimto dėmesio.

- Kol nepamatysime - nieko nesužinosime. Ar jos neišverstos į kitas kalbas?

- Mano žiniomis, ne. Čionykščiai žmonės verda savo sultyse. Kažkokia psichozė. Jie brangina savo atskirtį, uždarumą. Stebėtina, kaip Žmogliui pavyko prasibrauti pro geležinę užkardą.

- Vadinasi, plyšelis kažkur yra, - šyptelėjo Haris. - Prisimeni, kaip nustebo ir net pyktelėjo Proturberantas, kai paaiškėjo, jog aš nežinau, kuo verčiasi Mikogeno gyventojai? Savo fermų, regis, jie nevengia viešinti.

- Bet juk to negalima nuslėpti. Jau pats pavadinimas viską pasako. Žodis "Mikogenas" kilęs iš senovinio išsireiškimo, tai reiškia "mielių gamintojas". Bent jau man taip sakė. Kad ir kaip būtų, čia iš tiesų auginama pati įvairiausia mikroskopinė maisto produkcija - mielės, dumbliai, bakterijos, daugialąsčiai grybeliai...

- Nėra kuo stebėtis, - pasakė Seldonas. - Daugelyje pasaulių veisiamos mikrokultūros. Net ir pas mus, Helikone.

- Bet ne tiek, kiek čia. Tai jų specifika. Jie naudojasi senoviškais metodais ir niekam jų neišduoda. Turbūt čia visko galima rasti? Tačiau tai paslaptis.

- Nejaugi?

- Įsivaizduok. Svarbiausia, čia gaminami baltymai bei subtilūs prieskoniai. Čionykštė produkcija išsiskiria iš kitų. Gaminama nedaug, tačiau kainos pasakiškos. Asmeniškai aš nesu ragavusi nieko iš jų gaminių, manau, tu taip pat. Iš čia beveik viskas keliauja ant Imperatoriaus bei kitų turtuolių stalo. Be to, eksportuojama ir į kitus pasaulius.

- Vadinasi, Mikogenas turtingas?

- Manau, taip. Tačiau, regis, turtų jie nesivaiko. Jiems kur kas svarbiau - turėti Imperatoriaus apsaugą. Imperijos valdžia gina Mikogeną, antraip netektų delikačių prieskonių, bet kuriam patiekalui suteikiančių subtilų skonį. O Mikogeno gyventojai įgyja teisę gyventi taip, kaip jiems norisi ir riesti nosis prieš kaimynus.

Dorsa apsidairė ir pasakė:

- Tikri asketai. Nei knygų, nei holovizijos.

- Regis, savo spintoje pastebėjau vieną knygą, - pasakė Seldonas, pakilo, paėmė knygą, pažiūrėjo viršelį susiraukė ir paskelbė:

- Valgių gaminimo knyga.

Dorsa paėmė iš jo bibliokasetę, pradėjo spaudyti mygtukus. Sistema neįprasta, tačiau netrukus nušvito nedidelis ekranas. Peržiūrėjusi keletą puslapių, mergina pasakė:

- Yra čia keletas receptų, o toliau - gastronominė filosofija.

Mergina išjungė ekraną, pasukiojo rankose kasetę.

- Prilituota ji, ar ką? Nesuprantu, kaip ištraukti kasetę ir įdėti naują. Štai tau ir ekonomija!

- O gal jiems ir vienos knygos pakanka, - nusprendė Haris, pažvelgė į tarp lovų stovėjusią spintelę ir pasakė: - Žiūrėk, kažkoks imtuvas, o ekrano nėra.

- Turbūt jie mano, jog pakanka vien tik garso.

- Įdomu, kaip jis veikia?

Seldonas ilgai apžiūrinėjo imtuvą, vartydamas jį rankose.

- Ar kada nors tokį matei?

- Kartą. Muziejuje. Nors negaliu tvirtinti, jog buvo lygiai toks pat. Regis, čia visokių senienų saugykla. Turbūt jie apsikrauna visokiu šlamštu tik tam, kad nebūtų panašūs į barbarus. Prisirišę prie senovės, senų papročių... tačiau kiti dėl to juos laiko keistuoliais, antrarūšiais žmonėmis. Stebėtinas paradoksalios logikos pavyzdys.

Dar kiek pasikrapštęs su imtuvu, Seldonas šūktelėjo:

- O! Įsijungė. Tik aš nieko negirdžiu.

Dorsa paėmė nuo spintelės mažytį, plokščią cilindrą ir prisikišo prie ausies.

- Ten girdisi kažkoks balsas, - pasakė ji. - Imk, paklausyk.

Seldonas paėmė, prisikišo prie ausies...

- Supratau. Jis veikia, kaip ausinės. Oi, kaip garsiai! Kas? Supratau, jūs mane girdite... Taip, tai mūsų kambarys... Koks numeris? Nežinau, koks jo numeris. Dorsa, gal tu žinai, koks mūsų kambario numeris?

- Žiūrėk, kažkas parašyta ant aparato. Gal būtent to mums ir reikia?

- Gali būti, - atsakė Haris. - Ar girdite mane? - paklausė jis savo pašnekovo. - Čia parašyta: 6LT - 3648 A. Pasakykite, kaip tinkamai naudotis šiuo prietaisu. Taip pat ir virtuve. Ką norite tuo pasakyti? Ką reiškia "viskas veikia, kaip paprastai"? Man tai nieko nesako. Aš esu barbaras... jūsų garbingas svečias. Ir nežinau, kaip jis paprastai veikia.... Taip, atleiskite už mano akcentą. Kas? Malonu girdėti, jog iškart supratote, kas aš esu. Mano vardas Haris Seldonas.

Haris nutilo ir įsistebeilijo į Dorsą, neatitraukdamas nuo ausies aparato.

- Pasakė, jog privalo patikrinti. Turbūt netrukus pasakys, kad nesurado tokios pavardės... O, jūs mano pavardę radote! Puiku. Tuomet padėkite man. Taip. Taip... Kaip paskambinti už Mikogeno ribų? Niekaip? O kur surasti Proturberantą Keturioliktąjį? Galbūt galima bent jo padėjėją? Aišku. Dėkoju.

Vos atitraukęs nuo ausies aparatą, Seldonas padėjo jį ant spintelės ir pranešė:

- Jie sprendžia mūsų problemą, ieško žmogaus, kuris viską parodys, tačiau neaišku, kada tai įvyks. Už Mikogeno ribų su niekuo susisiekti negalima. Vadinasi, jei mums prireiks Žmoglio, negalėsime jo surasti. O jei panorėsime susisiekti su Proturberantu, teks nusilenkti iki žemės visai biurokratų armijai. Nežinau, gal čia ir lygiava, bet ir joje nemažai išimčių. Tik niekas niekada to nepripažins...

Pažvelgęs į laikrodį, Haris pridūrė:

- Žinai, Dorsa, neketinu skaitinėti maisto gaminimo knygą ir gilintis į kulinarijos paslaptis. Mano laikrodis rodo Universiteto laiką, todėl neturiu supratimo, ar pagal čionykščius kanonus galėčiau dabar kiek numigti. Juk mudu visą naktį nemiegojome.

- Aš irgi norėčiau. Klaikiai pavargau.

- Puiku. O kai atsikelsime, pamėginsiu gauti leidimą apsilankyti mielių plantacijoje.

- Tau tai įdomu? - nustebo mergina.

- Nelabai. Bet juk tai Mikogeno pasididžiavimas, todėl, tikiuosi, jie neatsisakys apie tai kalbėti. Pasinaudosiu savo žavesiu, įtrauksiu į pokalbį, o po to gal ir prie legendų kaip nors prieisime. Šauniai sugalvojau, ar ne?

- Tikėkimės. Nors aš manau, jog ne taip paprasta pergudrauti šituos žmones.

- Mes dar pažiūrėsime, - ryžtingai ištarė Seldonas. - Legendas aš vis tiek išgirsiu. Bet kuria kaina.

38

Kitą rytą Haris vėl ėmė skambinėti. Jis buvo klaikiai alkanas ir piktas.

Prisiskambinti Proturberantui nepavyko. Kažkas atsiliepė ir pasakė, jog negalima jam trukdyti.

- Kodėl? - nesuprato Seldonas.

- Neprivalau atsakyti į šį klausimą, - šaltai pareiškė balsas.

- Atvykome čia ne tam, kad sėdėtume uždaryti, - taip pat šaltai atšovė Seldonas. - Ir neketiname mirti badu.

- Esu įsitikinęs, jog pas jus yra virtuvė. Ir maisto produktų turi būti.

- Yra, - sutiko Seldonas. - Bet mes nežinome, kaip naudotis virtuvės įranga ir kaip gaminti maistą. Kepti, virti, troškinti ar žalius produktus valgyti...

- Negaliu tuo patikėti.

Dorsa, iki tol nervingai matavusi žingsniais kambarį, pamėgino išlupti ausines Hariui iš rankų, bet tas prikišo pirštą prie lūpų ir sušnabždėjo:

- Jis nekalbės, išgirdęs moters balsą.

O į mikrofoną Seldonas ryžtingai pasakė:

- Galite jūs tuo patikėti ar ne, man tai nerūpi. Arba tuojau pat atsiųskite žmogų, galintį mums pagelbėti, arba aš būsiu priverstas pasiskųsti Proturberantui Keturioliktajam. Jūs atsiimsite už tai.

Jo grasinimas suveikė tik už poros valandų. Seldonas jau buvo apimtas isterijos, o Dorsa nebežinojo, kaip jį nuraminti.

Baigėsi tuo, jog pas juos atėjo jaunuolis. Ant jo plikės mirgėjo strazdanos. Turbūt kadaise buvo rudaplaukis...

Jis atnešė kažkokius puodus ir jau pasirengė aiškinti, kaip jais naudotis, tik staiga sutriko ir atsuko Seldonui nugarą.

- Barbare! - drebančiu balsu ištarė jis. - Tavo kepurė nuslinko nuo galvos.

Seldonas, vis dar draskomas pykčio, atšovė:

- Man tai netrukdo.

Dorsa jį nuramino:

- Leisk, aš pataisysiu, Hari. Kepurė kiek pasislinko į kairę.

Seldonas sumurmėjo:

- Galite atsisukti, jaunuoli. Beje, kuo jūs vardu?

- Dundulis Penktasis, - atsakė vyriškis, įtariai pažvelgęs į Seldoną. - Aš naujakrikštis. Atnešiau jums maisto. Iš savo virtuvės. Mano žmona pagamino.

Jis padėjo puodus ant stalo.

Haris atidengė vieną ir įdėmiai apžiūrėjo jo turinį. Po to nustebo ir pareiškė Dorsai:

- Įsivaizduoji, kvepia skaniai.

- Įsivaizduoju, - linktelėjo mergina. - Ir man tas kvapas patinka.

Dundulis droviai išlemeno:

- Turbūt atvėso, kol nešiau... Lėkštės bei šakutės turi būti virtuvėje.

Dorsa atnešė stalo įrankius. Sočiai ir skaniai prisivalgęs, Seldonas pralinksmėjo.

Supratusi, jog jaunuolis jaučiasi nepatogiai, Dorsa nusprendė išeiti į virtuvę ir suplauti indus. Kiek pasikankinus, ji suprato, kaip veikia indaplovė, ir kibo į darbą.

Haris pasidomėjo, kuri dabar valanda Mikogeno laiku, ir liko priblokštas.

- Kaip suprasti - vidurnaktis? - nustebo jis.

- Būtent taip, barbare, - patvirtino Dundulis. - Todėl ir negalėjome iškart patenkinti jūsų prašymo.

Tik dabar Haris suprato, kodėl negalima buvo trukdyti Proturberanto... Jis įsivaizdavo, kaip Dundulis vidury nakties žadina savo žmoną ir liepia ruošti maistą kažkokiems barbarams. Seldonas susigėdo.

- Atsiprašau, - sumurmėjo jis. - Mes esame barbarai, todėl nežinojome, kaip naudotis jūsų virtuve ir kaip gaminti maistą. Ar negalėtumėte ryte ką nors atsiųsti, kad mus pamokytų?

- Galiu atsiųsti jums dvi Seseris, - pažadėjo Dundulis. - Atleisk, barbare, kad tau teks pakęsti moterų draugiją, bet tik jos moka naudotis visais šitais daiktais.

Tuo metu Dorsa kaip tik išėjo iš virtuvės ir, visai pamiršusi apie vietinį patriarchatą, džiaugsmingai sušuko:

- Nuostabu, Dunduli! Tegul tik ateina! Bus įdomu susipažinti su Seserimis.

Dundulis baimingai žvilgtelėjo į merginą, bet nutylėjo. Seldonas suvokė, jog jaunuolis neišgirdo to, ką norėjo pasakyti Dorsa, todėl pakartojo jos žodžius:

- Taip, tegul ateina. Bus įdomu susipažinti su Seserimis.

Dundulis visas nušvito.

- Kai prasidės nauja diena, tuojau pat jas atsiųsiu.

Dunduliui išėjus, Seldonas, linksmai trindamas rankas, kalbėjo:

- O juk Seserys - būtent tai, ko mudviem reikia!

- Tikrai? Ir kodėl gi?

- Na... supranti, jei mes su jomis elgsimės žmoniškai, jos bus mums dėkingos ir papasakos savo legendas.

- Jei tik jos ką nors žino, - skeptiškai pareiškė Dorsa. - Man kažkodėl nesitiki, jog Mikogeno moterys gauna kokį nors išsilavinimą. Vyrai galbūt, bet ir tai nežinia...

39

Seserys pasirodė maždaug po šešių valandų. Tuo metu Seldonas ir Dorsa, nusprendę priderinti savo biologinius laikrodžius prie vietos laiko, kiek pamiegojo.

Seserys įėjo nedrąsiai, vos ne ant pirštų galų. Vilkėjo jos pilkas tunikas (kaip vėliau paaiškėjo, Mikogene jos buvo vadinamos "kertlais") - minkštos, aksominės, papuoštos kiek tamsesniais nesudėtingais ornamentais. Toks apdaras akivaizdžiai buvo skirtas paslėpti visas nereikalingas figūros smulkmenas. Seserų galvos, suprantama, buvo plikos, ant veidų - jokios kosmetikos. Abidvi sutriko, pažvelgė į Dorsą, kurios akys buvo paryškintos melsvais šešėliais ir lūpos padažytos...

"O iš kur žinoti, kad tai Seserys, gal jos - tikrų tikriausi Broliai" - šmėstelėjo Hario galvoje šelmiška mintis.

Atsakymą jis gavo tą pačią akimirką: Seserys pasisveikino ir prisistatė.

Jos kalbėjo dainingai, melodingais balsais. Seldonas prisiminė rūstų Proturberanto baritoną ir kiek švelnesnį Dundulio bosą ir pagalvojo, jog moterys turbūt mokomos kalbėti plonais balseliais ir maivytis. Kaip kitaip atskirsi jas nuo vyrų?

- Aš - Lašelė Keturiasdešimt Trečioji, - sucypė viena iš Seserų. - O čia mano jaunesnioji sesuo.

- Lašelė Keturiasdešimt Penktoji, - nusilenkė antroji Sesuo. - Mūsų kohortoje - tai labiausiai paplitęs vardas.

- Malonu su jumis susipažinti, - pasakė Dorsa. - Tik pasakykite, kaip jus galima atskirti? Ir kaip kreiptis, kai judvi drauge? Juk nepasakysi tiesiog "Lašele"?

Ne, - pasakė Lašelė Keturiasdešimt Trečioji. - Kai mudvi drauge, reikia mus vadinti pilnais vardais.

- O negalima tiesiog "Keturiasdešimt Trečioji" ir "Keturiasdešimt Penktoji"? Ką jūs į tai, ponios? - šyptelėjo Seldonas.

Jos greitosiomis paskersavo į vyriškį, tačiau nieko neatsakė. Dorsa tyliai ištarė:

- Nereikia, Hari. Aš pati.

Seldonas pasitraukė į šalį. Turbūt jos dar jaunos, netekėjusios ir joms apskritai negalima su vyrais kalbėtis. Vyresnioji atrodė rimtesnė už jaunėlę ir, regis, buvo nusiteikusi puritoniškai. Tiesa, kol kas tebuvo ištarti vos keli žodžiai, mesti keli nedrąsūs žvilgsniai. Vargu, ar galima iš to daryti rimtas išvadas, tačiau Seldonas kai ką nusprendė.

Dorsa pasakė:

- Bėda ta, jog mes esame barbarai ir nežinome, kaip elgtis jūsų virtuvėje.

- Tu nori pasakyti, jog nemoki gaminti maisto? - paniekinamai paklausė Lašelė Keturiasdešimt Trečioji. O jos sesuo vos sulaikė juoką. (Seldonas suprato, kad jo išvada buvo teisinga).

- Aš turėjau savo virtuvę, - paaiškino Dorsa, - tačiau ji visai kitokia. Be to, šitie produktai man nematyti. Nežinau, ką ir kaip iš jų gaminti.

- Bet juk tai visai paprasta! - sušuko Lašelė Keturiasdešimt Penktoji. - Mes tau parodysime.

- Pagaminsime jums gardžius bei maistingus pusryčius, - pasakė vyresnioji Sesuo. - Jums... abiem.

Ji vis dar atrodė sutrikusi. Seseris trikdė vyriškio buvimas.

- Jei neprieštaraujate, - pasakė Dorsa, - pabūsiu su jumis virtuvėje, o jūs man papasakosite, kaip ką gaminti. Juk negalėsite ateiti pas mus tris kartus per dieną?

- Mes tau viską parodysime, - pasakė Lašelė Keturiasdešimt Trečioji. - Nors... barbarai tokie nesupratingi. Čia reikia... pajausti.

- Aš labai stengsiuosi, - pažadėjo Dorsa ir nusišypsojo.

Visos trys dingo už virtuvės durų. Seldonas palydėjo moteris žvilgsniu, o jo mintyse rutuliojosi tolesnių veiksmų strategija.

9 skyrius
MIKROFERMA

MIKOGENO MIKROFERMOS - legendinės. Nors šiandien jos prisimenamos tik patarlėse, tokiose kaip: "turtingas tarsi Mikogeno mikrofermos" arba "gardus tarytum Mikogeno mielės". Panašių pagyrimų, laikui bėgant, vis daugėjo, tačiau Haris Seldonas, apsilankęs mikrofermose, paliko memuarus, kuriuose laikomasi nuomonės, jog...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

40

- Nuostabu! - sušuko Seldonas. - Kur kas skaniau už maistą, kuriuo mus Dundulis vaišino.

Dorsa atšovė:

- Nepamiršk, kad jo žmona gamino maistą paskubomis, vidury nakties. Žmona? Regis, jis pasakė "mano moteris". Taip. Jų lūpose žodis "moteris" skamba maždaug taip, kaip "mano namai", "mano drabužiai". Taip žeminančiai...

- Pritariu. Tačiau manau, jog "žmona" skambėtų ne ką geriau. Taip jau jie gyvena. O Seserys, atrodo, tam visai neprieštarauja. Mudu nieko nepakeisime. Beje, ar pasižiūrėjai, kaip jos gamino maistą?

- Taip. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, jog tai visai paprasta. Pasakiau, jog nežinau, ar viską įsiminsiu, tačiau Seserys patikino, kad turiu išmokti tik pašildyt maistą. Dar supratau, kad į duoną įdėta kažkokių pagardų, nuo kurių ji darosi puri ir tokia trapi. Ar pajutai?

- Ne. Tik pastebėjau, kad man duonos pristigo. O sriuba? Ar supratai, iš kokių ji daržovių?

- Ne.

- O kepsnys? Mėsa tokia švelni, kad norėjosi pirštus aplaižyti.

- Abejoju, ar tai buvo mėsa. Tiesa, Cinoje kažką panašaus gamina iš avienos... Vargu, ar kas nors už Mikogeno ribų šitaip maitinasi. Net ir pats Imperatorius. Kad ir ką mikogeniečiai eksportuotų, esu įsitikinusi, jog geriausius produktus jie pasilieka sau. Verčiau mums čia neužsibūti, Hari! Įprasime prie tokio maisto, po to viskas atrodys neskanu, - nusijuokė Dorsa.

Seldonas taip pat pradėjo juoktis, dar gurkštelėjo vaisių sulčių (niekada gyvenime neteko gerti nieko skanesnio) ir pasakė:

- Paklausyk... kai Žmoglis mane vežė į Universitetą, buvome sustoję pakelės bufete. Ten buvo maistas iš mielių. Bet skonis... - Seldonas pasišlykštėjęs susiraukė. - Tada man į galvą nešovė, kad mielinis maistas gali būti toks skanus. Gaila, kad Seserys išėjo. Reikėjo joms nuoširdžiai padėkoti.

- Jos žinojo, kad mums patiks. Aš žavėjausi ruošiamo maisto kvapais, o jos pasakė, jog skonis bus dar geresnis. Vyresnioji kalbėjo, o jaunėlė vis kvatojo. Beje, jos dar užeis. Atneš man kertlą, kad galėčiau pavaikščioti po parduotuves. Patarė, išeinant iš namų, nusivalyti kosmetiką. Jos man parodys, kur įsigyti gražesnius kertlus, kur galima nusipirkti pusfabrikačių, kuriuos turėsiu tik pašildyti. Nepraleido progos įgelti, jog barbarai negali pasigirti kulinariniais gabumais, todėl jiems labiau tinka pirkti paruoštą maistą ir jį pasišildyti. Ir leido suprasti, jog vaikščiojimas po parduotuves ir maisto ruošimas - tik mano darbas.

- Būdama Trantore, galėsi elgtis, kaip trantorietė, o čia...

- Žinojau, kad būtent taip pasakysi.

- Esu paprastas žmogelis.

- Išsisukai! - susijuokė Dorsa.

Seldonas atsilošė. Po nuostabių pietų jo nuotaika buvo puiki.

- Tu išgyvenai Trantore dvejus metus, turėtum geriau suprasti, kas čia dedasi. Kaip manai, ar šita sena socialinė Mikogeno sistema nėra jų tikėjimo į antgamtines jėgas apraiška.

- Antgamtines?

- Taip. Ar tu taip nemanai?

- Kaip tu supranti "antgamtiškumą"?

- Kaip tikėjimą į kažką, kas nepaklūsta gamtos dėsniams, kas susieta su energijos išsaugojimu, su veiksmo konstanta...

- Supratau. Tu nori paklausti, ar nėra Mikogenas religinė bendruomenė?

- Religinė? - perklausė Seldonas.

- Taip. Terminas senas, bet istorikai juo naudojasi. "Religinis" - tai ne visai tikslus žodžių junginio "tikintis antgamtiškomis jėgomis" ekvivalentas... Tačiau atsakyti į tavo klausimą, deja, negaliu. Niekada nesigilinau į Mikogeno pažiūras. Nors... nenustebčiau, jei paaiškėtų, jog būtent taip ir yra. Labai tikėtina, kad juos jungia kažkokia religija.

- O jei paaiškės, jog ir Mikogeno legendos religinės?

- Nenustebsiu.

- Bet tai reikštų, kad jos neturi faktinio pagrindo.

- Nebūtinai. Kiekvienoje legendoje gali būti kažkiek faktų.

- Aha... - mįslingai ištarė Seldonas ir pasinėrė į gilius apmąstymus. Stojo tyla. Galiausiai Dorsa neištvėrė ir pasakė:

- Žinai, nieko antgamtiško tame nėra. Daugelis pasaulių turi savo religijas. Dabar, kai Imperija tokia trapi, nepastovi, religinės nuotaikos tik stiprėja. Pas mus, Cinoje, ketvirtadalis gyventojų - triteristai.

Seldonas dar sykį įsitikino, kaip prastai jis išmano istoriją.

- Sakyk, ar praeityje religija buvo įtakingesnė nei dabar?

- Be abejo. Ir vis atsirasdavo naujos jos kryptys. O Mikogeno religija, regis, visai nauja ir labai skirtinga nuo kitų - būdinga tik jiems vieniems. Bent man taip atrodo.

- Ar nemanai, jog moterys religingesnės už vyrus?

Dorsa kilstelėjo antakius.

- Nesu įsitikinusi, ar galima viską taip supaprastinti. Vyrauja nuomonė, kad prie religijos labiau linksta tie, kurie vienaip ar kitaip nuskriausti - našlaičiai, vargšai, atstumtieji. Bet juk gali būti ir išimčių. Daugelis bedalių gali kratytis religijos, o turtuoliai ieškoti joje atgaivos bei ramybės.

- Bet Mikogene, kur moterys tarsi daiktai, naminiai gyvuliai... Juk jos tikrai galėtų ieškoti užuovėjos religijoje? Ir turėtų daugiau žinoti apie mums rūpimas legendas?

- Savo gyvybe negalėčiau prisiekti, bet galiu ginčytis iš savaitinio savo atlyginimo.

- Tinka, - linktelėjo Haris.

Mergina nusišypsojo.

- Štai tau ir psichoistorijos fragmentas, Hari. 47854 taisyklė: "Nuskriaustieji labiau religingi už tuos, kurie patenkinti gyvenimu".

Seldonas papurtė galvą.

- Su psichoistorija nejuokauk. Man nepakanka smulkių taisyklių. Reikalingi apibendrinimai, dėsniai. Reikia kažko tokio, ką galėčiau pagrįsti matematine logika ir tvirtai pasakyti: "Aha, štai šita žmonių grupė bus labiau religinga už aną, jei bus įvykdytos tokios ir tokios sąlygos... O tada, kai žmonių bendruomenė patirs tokių ir tokių stimulų poveikį, atsitiks taip ir taip"...

- Tikras siaubas! - pasipiktino Dorsa. - Tau žmonės tarsi kažkokios mašinos. Mygtuką paspaudei - štai tau rezultatas!

- Ne, visai ne taip. Mygtukų galima spaudyti daug ir įvairiai. Ir rezultatų bus aibės. Ir visi jie skirtingi, todėl paaiškės, jog ateities spėjimas gali būti tik statistinis, o atskiras žmogus naudosis veiksmų laisve.

- Kaip gali šitaip tvirtinti?

- Negaliu ir netvirtinu. Tik... nujaučiu, jog turi būti būtent taip. Jei sugebėsiu sudaryti aksiomas, išvesti fundamentalius, kertinius dėsnius ir pagrįsiu juos matematiškai, štai tuomet bus galima sakyti, jog aš sukūriau psichoistoriją. Jau įrodžiau, jog teoriškai tai įmanoma.

- Kiek pamenu, tu tvirtinai, jog praktiškai tai neįgyvendinama?

- Ir dabar taip manau.

Dorsa negalėjo sulaikyti šypsenos.

- Sakyk, Hari, kuo tada tu užsiiminėji? Ir kokio tikiesi rezultato?

- Nežinau. Prisiekiu... Bet Četeris Žmoglis taip trokšta gauti atsakymą, o aš pats, net nežinau kodėl, noriu suteikti jam tokį malonumą. Žinai, jis toks atkaklus, užsispyręs...

- Kur jau nežinosiu.

Seldonas kiek paniuro, bet nieko nepasakė, o tęsė toliau savo mintį:

- Žmoglis tvirtina, jog Imperija žlunga, ir vienintelis išsigelbėjimas - psichoistorija. Na, jei neišgelbės, tai bent kiek sušvelnins smūgį. Ir, regis, visą atsakomybę jis užkrauna ant mano pečių. Turiu nusimesti tą naštą, jei noriu ramiai gyventi. Privalau ir Žmoglį, ir pats save įtikinti, jog psichoistorija niekaip nesusieta su praktika. Tai tik teorija. Bet pirmiausia privalau patampyti už visų turimų virvučių ir įsitikinti, ar tikrai visos nutruks.

- Virvutės? Kaip manai, kas tau papasakos, koks buvo senovės pasaulis? Jei mikogeniečiai ir turi kažkokį suvokimą apie priešistorinę Galaktiką, Proturberantas nieku gyvu tau nieko nepasakys. O ir kiti taip pat. Tai uždara bendruomenė, kiek tau reikės kartoti! Bendruomenė, kurios nariai bijo ir šalinasi barbarų.

- Teks sugalvoti, kaip juos prakalbinti. Pavyzdžiui, galima pradėti nuo Seserų.

- Tau jos nieko nepasakys, jos tavęs net nesiklausys, kaip kad manęs nesiklausė Proturberantas.

- Bet juk reikia nuo kažko pradėti.

- Gerai pagalvokime... Žmoglis man liepė tavimi pasirūpinti, vadinasi, turiu kuo galėdama tau padėti. Ką aš žinau apie religiją? Su mano specialybe ji nesusieta... pats žinai. Aš specializavausi daugiau ekonominėje istorijos srityje. Nors, istoriją sunku mechaniškai suskirstyti į nepriklausomas sritis. Religiniuose centruose dažnai susikaupia daug vertingų dalykų, kurie gali pažeisti ekonominę visuomenės pusiausvyrą. Bet...

Dorsa nutilo, giliai susimąstė.

Seldonas nenuleido nuo merginos akių, o ši sėdėjo ir spoksojo į vieną tašką.

Galiausiai pasakė:

- Supranti, dažnai taip būna, jog kokioje nors religinėje knygoje aprašomos apeigos, pateikiamas požiūris į istoriją, kartais tenai būna religinės poezijos. Dažniausiai tokios knygos visiems prieinamos, jos padeda žmogui pasirinkti tikėjimą. Bet pasitaiko, kai panašios knygos laikomos paslaptyje.

- Manai, Mikogene yra tokių knygų?

- Nežinau. Jei jos būtų atvirai naudojamos, turbūt būčiau palaikiusi rankose bent vieną iš jų... arba bent apie jas girdėjusi. Vadinasi, arba tokių knygų nėra, arba jos laikomos paslaptyje.

Bet kuriuo atveju tau neteks į jas net žvilgtelėti.

- Ką gi, mintis nebloga, - linktelėjo Seldonas.

41

Praėjo dvi valandos po antrųjų Dorsos ir Hario pusryčių. O tada atėjo Seserys.

Šį sykį abi šypsojosi, o Lašelė Keturiasdešimt Trečioji ištiesė Dorsai pilką kertlą.

- Labai gražus daiktas, - šyptelėjo Dorsa. - Ornamentas tiesiog nuostabus.

- Nieko ypatingo, - sucypė Lašelė Keturiasdešimt Penktoji. - Tai mano senas kertlas. Gal nelabai tiks, nes tu už mane aukštesnė. Bet apsivilkusi juo galėsi išeiti į gatvę, ir mes tave nuvesime į pačią geriausią parduotuvę, kur pati galėsi išsirinkti sau tinkamą apdarą. Ten yra tokių gražių...

Lašelė Keturiasdešimt Trečioji nervingai šyptelėjo, panarino galvą ir nedrąsiai ištiesė Dorsai dar vieną kertlą - baltą. Mergina net neišvyniojusi jo ištiesė Hariui.

- Tai tau. Sprendžiu pagal spalvą.

- Galbūt, - gūžtelėjo pečiais Seldonas. - Tik sugrąžink jai atgal. Noriu, kad ji pati man paduotų.

- Oi, Hari... - Dorsa priekaištingai pakraipė galvą.

- Pasakiau, kad neimsiu, vadinasi, taip ir bus, - ožiavosi jaunuolis. - Noriu, kad ji pati man paduotų tą daiktą.

Akimirką Dorsa dvejojo, po to nedrąsiai ištiesė apdarą Lašelei Keturiasdešimt Trečiajai.

Ta paslėpė rankas už nugaros, atšoko... Ji buvo mirtinai išblyškusi. Kita Sesuo pervėrė Seldoną akimis, pripuolė prie Lašelės Keturiasdešimt Trečiosios ir apkabino ją.

Dorsa tyliai sušnabždėjo:

- Hari, tu neteisus. Esu įsitikinusi, kad joms neleidžiama kalbėti

su svetimais vyrais. Kam reikia jas skaudinti? Ji nieko negali pakeisti. Vargšelė, galbūt pirmą kartą gyvenime mato barbarus.

Atsisukusi į Lašelę Keturiasdešimt Trečiąją, Dorsa švelniai paklausė:

- Ar esi anksčiau mačiusi barbarus?

Mergina tylėdama papurtė galvą.

- Na, ką aš sakiau, - skėstelėjo rankomis Haris. - Tylos įžadai kausto tiktai Brolius. Argi šitas merginas būtų atsiuntę pas mus, jei joms negalima būtų su barbarais kalbėtis?

- Hari, bet galbūt joms galima bendrauti tik su manim?

- Nesąmonė! Netikiu ir niekada nepatikėsiu. Aš ne šiaip sau barbaras, esu garbingas Mikogeno svečias. Žmoglis prašė, kad su manim būtų elgiamasi pagarbiai. Pats Proturberantas Keturioliktasis mane pasitiko ir atvežė čia. Nenoriu, kad su manimi elgtųsi taip, tarsi būčiau tuščia vieta. Būtinai pasiskųsiu Proturberantui Keturioliktajam.

Lašelė Keturiasdešimt Penktoji suinkštė, o Keturiasdešimt Trečioji nuraudo.

Dorsa buvo beketinanti vėl įkalbinėti Harį, bet tas parodė merginai kumštį. Ir nemirksėdamas įsistebeilijo į Lašelę Keturiasdešimt Trečiąją.

Pagaliau pasigirdo virpantis plonas jos balselis. Regis, jai nebuvo lengva prisiversti kreiptis į vyriškį.

- Neturėtum mūsų įskųsti, barbare. Tai neteisinga. Tu verti mane laužyti mano tautos papročius. Ko tu nori iš manęs?

Seldonas draugiškai nusišypsojo ir ištiesė ranką.

- Noriu, kad pati paduotum drabužį, kurį man atnešei.

Mergina tylėdama ištiesė jam ryšulėlį.

Seldonas nusilenkė ir draugiškai, šiltai padėkojo:

- Ačiū, Seserie.

"Na matai, ir nesurijo manęs", - pasakė šelmiškas Hario žvilgsnis skirtas Dorsai. Mergina piktai nusisuko.

Jokių papuošimų ant baltos tunikos nebuvo. Tikriausiai tokie dalykai vyrams nereikalingi. Tačiau buvo baltas diržas su kutais. Turbūt jį reikėjo užsirišti kažkaip įmantriai.

- Eisiu į vonią ir persirengsiu, - pasakė Seldonas. - Ilgai netruksiu.

Vaikinas šmurkštelėjo į vonią, jam iš paskos įsmuko ir Dorsa. Mergina uždarė duris.

- Ką tu sau leidi? - užsipuolė Harį mergina. - Elgiesi, kaip tikras tironas. Kodėl kankini tą nelaimingąją?

- Juk turėjau priversti ją su manimi kalbėtis! - tyliai sušnypštė

Seldonas. - Turiu kai ką iš jos sužinoti, juk pati žinai. Apgailestauju, kad padariau tai ne pačiu gražiausiu būdu, bet kaip kitaip sulaužyti šį prakeiktą tabu?

Dorsa, trenkusi durimis, išėjo. Kai Haris išlindo iš vonios, ji jau buvo apsivilkusi pilką kertlą. Nepaisant tos kvailos kepurės, slėpusios plaukus, ir plataus it maišas apdaro, mergina vis tiek atrodė žavi. Ji juosėjo platų diržą, kiek tamsesnį už patį kertlą. Iš priekio diržas buvo susegtas ryškiai žydra sagtimi. "O, moterys! - pagalvojo Haris. - Visur ir visada jos stengiasi atrodyti gražiai. Net ir būdamos užguitos".

- Na, štai, - skėstelėjo rankomis Dorsa. - Tu tikras mikogenietis. Dabar mudu galime drąsiai išeiti į gatvę.

- Taip, - pasakė Seldonas. - Bet mane labiau domina mikrofermos. Norėčiau, kad Lašelė Keturiasdešimt Trečioji palydėtų mane į šią ekskursiją.

Lašelė Keturiasdešimt Trečioji išsprogino akis ir žengė žingsnį atgal.

- Labai norisi pasižiūrėti, - ramiai paaiškino Seldonas.

Lašelė Keturiasdešimt Trečioji pasiuntė Dorsai maldaujantį žvilgsnį.

- Barbare...

- A, supratau, - linktelėjo Seldonas. - Tu turbūt nieko nežinai apie fermas?

Regis, jis palietė skaudžią vietą. Vis dar nepakeldama akių į Harį, mergina pasakė:

- Aš dirbau mikrofermose. Tenai dirba visi Broliai ir Seserys.

- Tuomet nuvesk mane į ekskursiją! - sušuko Seldonas. - Ir nustok spyriotis. Tau negalima kalbėtis su Broliais, o aš esu barbaras ir garbingas jūsų svečias. Užsidėjau kepuraitę ir apsivilkau kertlą tik todėl, kad neatkreipčiau į save dėmesio. O šiaip... aš mokslininkas, ir kol esu čia, man reikia kai ką sužinoti. Negaliu lindėti šiame kambaryje ir tyrinėti jo sienas! Noriu pamatyti jūsų mikrofermas. Juk tokių niekur daugiau nėra visoje Galaktikoje. Maniau, tau bus garbė man jas parodyti.

- Taip, mes didžiuojamės jomis, - krestelėjo galvą Lašelė Keturiasdešimt Trečioji ir pagaliau pakėlė akis į Seldoną. - Aš tave nuvesiu. Tik nesitikėk, jog tau pavyks sužinoti mūsų paslaptis, jei tu jas medžioji... Nuvesiu tave rytoj iš pat ryto. Man reikia laiko - turiu susitarti.

- Iki ryto aš palauksiu, - sutiko Seldonas. - Bet tu manęs neketini apmauti? Duodi garbės žodį?

- Aš esu Sesuo, - išdidžiai atšovė mergina. - Pasakyta - padaryta. Laikysiuosi savo žodžio, nesvarbu, kad jį daviau barbarui.

Jos balsas buvo šaltas, o akys staiga sužibo. "Ką tai galėtų reikšti?" - pagalvojo Seldonas. Tai jo nedžiugino.

42

Naktis buvo nerami. Dorsa pareiškė keliausianti į mikrofermą drauge su Seldonu, o tas užsispyrė it ožys - ne ir baigta.

- Kaip tu nesupranti? - piktinosi jaunuolis. - Man reikia, kad Lašelė pasijustų laisva, nevaržoma ir pradėtų kalbėti, todėl būtina, kad ji atsidurtų neįprastoje situacijoje. Ji pirmą sykį bus su vyriškiu vienu du. Ir dar su barbaru! Papročiai jau pažeisti. Dabar kur kas lengviau žengti dar vieną žingsnelį. Jei tu eisi su mumis, ji bendraus tik su tavim, o aš būsiu nustumtas!

- O jei tau vėl kas nors atsitiks? Pameni, kas buvo, kai pakilai į paviršių?

- Nieko neatsitiks. Prašau! Jei nori man padėti, pasilik čia. Suprask, Dorsa, tai man labai svarbu. Tu man svarbi, aš vertinu tavo pastangas man pagelbėti, tačiau šį sykį pasielgsiu savaip.

Galiausiai mergina nusileido. Ji tik paprašė:

- Bent jau pažadėk, kad nebūsi su ja grubus. Prašau!

- Ar tau neatrodo, kad turėtum mane ginti nuo jos? Patikėk, pats jaučiuosi prastai, kai grubiai su ja kalbu. Neketinu daugiau to daryti.

Jiedu pirmą kartą susipyko, ir todėl Seldonas negalėjo užmigti. Dar jam nedavė ramybės mintis, jog Lašelė gali neateiti. Kas žino, ar ji laikysis žodžio?

Tačiau Seserys atėjo abi. Seldonas buvo vos spėjęs papusryčiauti ir apsirengti kertlą. Kiek pasikankinęs, jis pagaliau užsisegė diržą.

Lašelės Keturiasdešimt Trečiosios žvilgsnis vis dar buvo rūstus. Ji pasakė:

- Barbare Seldonai, jei tu pasirengęs, tai mano Sesuo pasiliks su barbare Venabili.

Ir balsas jos šiandien ne toks cypiantis ir kimus. Turbūt visą naktį treniravosi. Juk ne su Broliu kalbės, o su vyriškiu.

"Kažin, ar ją kankino nemiga?" - pagalvojo Seldonas, o garsiai pasakė:

- Aš pasirengęs. Galim eiti, kad ir dabar.

Po pusvalandžio jiedu jau leidosi žemyn liftais bei laiptais. Jų,

regis, buvo begalė. Pats vidurdienis, o net ir viršuje, gatvėje, šviesa kažkokia blanki, prislopinta.

Įdomu kodėl? Gal jie iš įpročio prislopina šviesą? Seldono akys pagaliau priprato.

Jaunuolis stengėsi kuo abejingiau reaguoti į pakeliui pasitaikančius Brolius bei Seseris. Jis stengėsi likti nepastebėtas ir tikėjosi, jog taip ir bus.

Deja, Lašelė Keturiasdešimt Trečioji elgėsi taip, tarsi kaip tik norėtų atkreipti visų dėmesį. Kalbėjo vienskiemeniais žodžiais, beveik nepraverdama burnos. Buvo akivaizdu, jog pasivaikščiojimas su svetimu vyriškiu, jai nėra malonus. Haris suprato, jog neverta jos įkalbinėti, kad kiek atsipalaiduotų, nes mergina pasijustų nejaukiai ir dar labiau susikaustytų.

Liftai, eskalatoriai... atrodė, jie nesibaigs niekada. Ji būtent taip pavadino šituos judančius laiptus - "eskalatoriai". Seldonas nebuvo anksčiau šito žodžio girdėjęs.

Kuo žemiau jie leidosi, tuo labiau vaikinas nekantravo. Ir tuo labiau stebėjosi.

Mikrofermų buvo daugelyje planetų. Hariui teko Helikone lankytis tokiose fermose, ir ten visada jautėsi specifinis kvapas - nemalonus, pykinantis.

Mikrofermų darbininkai tikriausia priprasdavo prie to kvapo, kai kurie lankytojai taip pat. Pasirauko, pakraipo galvas, žiūrėk - ir vėl vaikšto kaip niekur nieko. Tačiau Seldonas kvapams ypač jautrus. Todėl šiandien jau iš anksto pasirengė viską iškęsti, pasiaukoti, kad tik gautų reikalingą informaciją. Nors skrandis, reikia pripažinti, gyveno pagal savo dėsnius ir jau nedavė jaunuoliui ramybės.

Kuo giliau jie leidosi, tuo oras darėsi vis gaivesnis. Seldonas neištvėręs paklausė:

- Kada gi pagaliau mes pasieksime mikrofermas?

- Jau pasiekėme.

Seldonas giliai atsiduso, patraukė nosimi orą.

- O iš kvapo nepasakysi.

- Iš kvapo? Tu čia apie ką? - jau kur kas drąsiau paklausė Lašelė. Ji atrodė nustebusi.

- Kai anksčiau lankydavausi mikrofermose, ten būdavo specifinis nemalonus kvapas. Kažkoks rūgštus... tai turbūt maitinamosios dirvos, kuri reikalinga bakterijoms, grybeliams, mielėms, kvapas.

- Tau teko lankytis mikrofermose? - paklausė Lašelė Keturiasdešimt Trečioji. - Kur taip?

- Savo gimtinėje.

- Argi tavo tauta rausiasi gabelėje? - pasišlykštėjo Lašelė.

Seldonas nebuvo girdėjęs šito žodžio, bet iš merginos veido išraiškos suprato jo reikšmę.

- Ne... Kai produkcija paruošta, ji taip nedvokia.

- Pas mus apskritai nėra jokio bjauraus kvapo. Mūsų biotechnologai paruošė puikius biotipus, dumbliai auga prisodrintame elektrolite, saprofitai maitinami pačia geriausia organika. Bet barbarams niekada nepavyks sužinoti mūsų receptų. Na štai, atėjome. Vaikščiok, uostinėk, kiek tik nori. Nepajusi jokio blogo kvapo. Štai kodėl mūsų produktai taip vertinami visoje Galaktikoje, ir Imperatorius renkasi tik mūsų maistą. Jei mane paklaustų, pasakyčiau, kad joks barbaras nevertas tokios prabangos, net jeigu jis pats Imperatorius.

Šie žodžiai buvo ištarti piktai, ir visas pyktis nukreiptas prieš Seldoną. Kad barbarui būtų dar aiškiau, Lašelė pridūrė:

- Net jeigu jis mano esąs garbingas mūsų svečias.

Jiedu žingsniavo siauru koridoriumi. Iš abiejų pusių stovėjo vonios iš storo stiklo. Jose kliuksėjo drumzlinas žalsvas skystis, kuriame matėsi ploni it siūlai dumbliai, besiraitantys oro burbuliukų sūkuryje. "Anglies dioksidas", - nusprendė Seldonas.

Vonias apšvietė galingi šviestuvai, nuo kurių sklido maloni rožinė šviesa.

Seldonas susimąstė ir ištarė:

- Aišku. Šitie dumbliai geriau auga, kai juos apšviečia raudoni spektro spinduliai.

- Teisingai, - pasakė mergina.

- Ir čia viskas automatizuota, ar ne taip?

Ji gūžtelėjo pečiais ir nutylėjo.

- Paklausiau, nes nesimato nei Brolių, nei Seserų.

- Čia yra darbo ir jis atliekamas, nesvarbu, kad darbininkų nesimato. Smulkmenų tau neketinu atskleisti. Tavęs tai neliečia.

- Palauk. Liaukis ant manęs urzgusi. Neketinu reikalauti, kad atskleistum Valstybines paslaptis. Palauk, mieloji, - netikėtai išsprūdo iš jaunuolio lūpų.

Ji žengė pirmyn, bet jaunuolis sulaikė ją už rankų. Lašelė nepajudėjo, tik visa suvirpėjo, ir Seldonas greitai paleido jos ranką.

- Man tiesiog pasirodė, jog čia viskas automatizuota. Kas čia tokio...

- Nenoriu žinoti, kas tau rodosi, tačiau čia yra darbo ir galvai, ir rankoms. Kiekvienam Broliui ir Seseriai tenka retsykiais šičia padirbėti. Kai kuriems tai tampa profesija.

Dabar Lašelė kalbėjo laisviau, tik kaire ranka vis trynė dešinę, tą vietą, prie kurios buvo prisilietę Seldono pirštai... tarsi jis būtų įgėlęs merginai.

- Šitos vonios nusidriekusios per keletą kilometrų. Jei dabar pasuksime, tai pateksime į grybelio sekciją.

Jie nužingsniavo toliau. Seldonas stebėjosi nepriekaištinga tvarka patalpoje. Stiklas spindėjo. Koklinės grindys atrodė drėgnos, tačiau, kai vaikinas jas palietė, pasirodė, jog jis klydo. Nedrėgna ir visai neslidu. Turbūt kažkuo išteptos.

Lašelė Keturiasdešimt Trečioji buvo teisi - Seldonas pastebėjo kai kur besidarbuojančius Brolius bei Seseris. Jie ramiai, tyliai dirbo savo darbą - sukiojo svertus ant pultų, taisė žarnas. Kiti atliko mažiau kvalifikuotą darbą - valė įrenginius. Visi atrodė susikaupę, į pašalinius nekreipė jokio dėmesio.

Netrukus jie įėjo pro tyliai užsidariusias duris, ir pagaliau Seldonas pajuto kažkokį pažįstamą kvapą. Jis žvilgtelėjo į Lašelę, tačiau ta apsimetė nieko nepastebėjusi. Kvapas buvo vos pastebimas, ir jaunuolis netrukus apie jį pamiršo.

Apšvietimo pobūdis vėl pasikeitė - šviesa buvo blanki, ryškiai apšviesti liko tik įrenginiai. Retsykiais šmėžavo dirbančių Brolių bei Seserų figūros. Ant jų galvų buvo fosforu švytintys raiščiai.

Seldonas slapčia pažvelgė į Lašelę iš profilio. Kai anksčiau jis žiūrėjo į merginos veidą, matė tik blyškumą bei tuščias akis. Atrodė, jog tame veide nebeliko nė trupinėlio individualybės. O štai iš profilio visai kas kita... Taisyklingi veido bruožai - tiesi nosis, putlios lūpos, nedidelis smakras. Prietemoje net plikė neatrodė taip atstumiančiai.

"Bet juk ji galėtų būti tikra gražuolė, jei tik atsiaugintų plaukus ir gražiai susišukuotų! - nustebo Haris. - Tačiau jos plaukai niekada nebeataugs, - padėjo tašką atklydusi kita mintis. - Ši mergina visą gyvenimą taip ir vaikščios plika".

Bet kodėl? Už ką? Proturberantas pasakė, jog mikogenietis privalo visada prisiminti, kas jis yra. Kodėl jie norėjo išskirti save iš kitų tokiu žiauriu būdu?

Seldonas prisiminė, jog pripratimas - antras prigimimas. Tereikia įprasti, jog aplinkui visi pliki, kaip ir tu pats, ir visi plaukuotieji tau atrodys šlykštūs. Juk ir jis pats kiekvieną rytą skutosi - negalėjo pakęsti šeriais apaugusio veido. Nors, panorėjęs, bet kuriuo metu galėjo užsiauginti barzdą.

Seldonas žinojo, jog kai kuriose planetose visi vyrai barzdoti. Nesiskuta ir net nepakerpa barzdų. Ką pasakytų tokių planetų gyventojai, pamatę švariai nuskustą Seldono veidą?

Jie vis ėjo pirmyn. Retsykiais Lašelė liesdavo Seldono alkūnę, norėdama įspėti, jog reikia pasukti į vieną ar kitą pusę. Regis, ji ge-

rokai išdrąsėjo, bent jau neatitraukdavo rankos tarytum nuo ugnies, o kartais net palaikydavo jaunuolį už alkūnės.

Pagaliau ji pasakė:

- Ateik čia!

- Kas ten? - paklausė jaunuolis.

Mergina sustojo priešais vežimėlį, iki pat viršaus prikrautą nedidelių rutuliukų. Šalia vežimėlio stovėjo Brolis ir klausiamai žvelgė į juos.

Lašelė pusbalsiu pasufleravo Seldonui:

- Paprašyk.

"Aha, - suprato jaunuolis. - Lašelė Keturiasdešimt Trečioji neturi teisės pradėti pokalbį su Broliu, kol jis pirmas į ją nesikreipė". Jaunuolis nedrąsiai ištarė:

- Ar galima pabandyti, Br-roli?

- Imk nors ir visą saują, Broli, - geraširdiškai pasiūlė darbininkas.

Seldonas atsargiai paėmė vieną rutuliuką ir ketino pavaišinti Lašelę, tačiau atsisukęs pamatė, jog mergina jau pasiėmė nuo padėklo dvi saujas rutuliukų. Regis, Brolio pasiūlymas galiojo ir jai.

Rutuliukas buvo lygus, dailus. Kai jie kiek nutolo, Seldonas nepatikliai pauostė rutuliuką ir paklausė:

- Ar juos galima valgyti?

- Jie bekvapiai.

- Ir kas tai?

- Gardėsis. Dražė.

Ji įsidėjo vieną žirniuką į burną ir prisipažino:

- Pasiutusiai juos mėgstu.

Seldonas pasekė Lašelės pavyzdžiu. Žirniukas greitai ištirpo burnoje, jaunuolis net aiktelėti nespėjo. Burnoje atsirado lašelis skysčio.

Akimirką Haris negalėjo pajudėti - jis liko apstulbęs. Dražė buvo saldus, burnoje pasiliko keistas skonis.

- Galima, aš dar paragausiu? - paklausė jis.

- Imk kiek tik nori, - atsakė Lašelė ir ištiesė jam saują. - Kiekvieno skonis skirtingas. Ir visai neturi kalorijų. Ragauk.

Mergina buvo teisi. Jis visaip ragavo skanėstą - dėjo į burną ir leido sutirpti, po truputį laižė, mėgino atsikąsti gabalėlį. Bet, vos tik prisilietus, žirniukas akies mirksniu ištirpdavo. Ir tikrai, kiekvienas buvo šiek tik skirtingo skonio.

- Keista, - atsiduso Lašelė, - kiekvienas kažkuo nepakartojamas, skonio neįmanoma pamiršti, tačiau daugiau tokio paties gali niekada nesurasti. Pamenu, kai man buvo devyneri, pasitaikė toks...

Svajinga išraiška kaipmat dingo iš jos veido. Griežtu balsu mergina pasakė:

- Puikus dalykas tie žirniukai. Tarsi įspėja mus, jog viskas šiame pasaulyje taip trapu...

"O juk tai signalas, - pagalvojo Seldonas. - Pakaks, prisivaikščiojom. Ji jau apsiprato su mano buvimu šalia, laisvai bendrauja. Metas prie reikalo. Ir nedelsiant".

43

Seldonas pasakė:

- Seserie, aš kilęs iš pasaulio, esančio po atviru dangumi. Beje, visi pasauliai tokie, išskyrus Trantorą. Tenai retsykiais lyja, o kartais būna sausra. Upės teka ramiai, tingiai, o kartais išsilieja iš krantų. Gali būti karšta arba šalta. Tai reiškia, jog derlius tenai gali būti ir geras, ir prastas. O čia viskas taip stabilu, taip apgalvota, sudėliota... Ir derlius visada geras. Laiminga vieta Mikogenas!

Jaunuolis nutilo ir laukė atsakymo. Nuo jo priklausė tolesni veiksmai.

O štai ir atsakymas:

- Ne taip lengva pasiekti stabilumo. Terpės būklę tenka nuolat kontroliuoti. Kartais patenka kokia nors virusinė infekcija, pasitaiko ir nepageidautinų mutacijų. Tada tenka išbrokuoti didžiules produktų partijas.

- Tikrai? Ir kas po to?

- Kitos išeities nėra - tik sunaikinti. Naikiname, jei yra bent mažiausias įtarimas. O vežimėlius bei vonias kruopščiai sterilizuojame. Kartais tenka sunaikinti ir visą įrenginį.

- Kaip chirurgijoje, - linktelėjo jaunuolis. - Pašalinate ligos pažeistą audinio dalį.

- Taip.

- O ką darote, kad išvengtumėte panašių bėdų?

- Ką čia padarysi? Stengiamės laikytis švaros, tvarkos, analizuojame mutacijos bei virusų atsiradimo galimybes. Vos tik ką nors įtartino pastebėję, imamės skubių priemonių. Todėl nederlingų metų pas mus beveik nepasitaiko. O jei ir pasitaiko, tai nukenčia tik dalis derliaus. Pamenu, patys nederlingiausi metai buvo, kai praradome dvylika procentų derliaus. Bėda ta, jog pačios kruopščiausios prognozės, iki smulkmenų apgalvotos kompiuterinės programos ne visada gali numatyti tai, ko iš tikrųjų numatyti neįmanoma.

Seldonas net krūptelėjo iš netikėtumo. Lašelė kalbėjo taip, tarsi

samprotautų apie psichoistoriją, nors kalba sukosi tik apie nedidelės mikrofermos produkciją.

Nežinia kodėl pyktelėjęs, tarsi ta mergina iš tiesų būtų kalbėjusi apie jo darbą, Seldonas pasakė:

- Visko negalima prognozuoti. Yra jėgos, kurios mus valdo ir mumis visais rūpinasi.

Lašelė staiga sustojo, atsisuko ir įsistebeilijo jaunuoliui į akis.

- Kas? - paklausė ji.

Seldonas ėmėsi negrabiai aiškinti:

- Supranti... štai mes kalbame apie virusus, mutacijas... Tai gamtos reiškiniai ir, suprantama, jie paklūsta gamtos dėsniams. Nieko antgamtiško čia nėra, ar ne? Į tai, kas nepaklūsta gamtos dėsniams, čia neatsižvelgiama. O juk būtent tos jėgos ir gali valdyti pačius gamtos dėsnius.

Lašelė vis dar nenuleido akių nuo Seldono, tarytum jis staiga būtų prabilęs svetima, sena, visų užmiršta kalba.

- Kas? - dar sykį paklausė mergina.

Seldonas tęsė savo mintį, painiodamasis nežinomuose, neįprastuose žodžiuose:

- Reikia kreiptis į kažkokią aukštesnę dvasią... net nežinau, kaip tai pavadinti.

Mergina pusbalsiu ištarė:

- Taip ir maniau. Tik išsyk negalėjau patikėti, jog kalbi būtent apie tai. Tu mus smerki, nes manai, jog mes turime *religiją*. Kodėl tiesiai nepasakei? Kodėl vengei šito žodžio?

Mergina laukė atsakymo, tačiau Seldonas, kiek sutrikdytas tokios audringos pašnekovės reakcijos, sumurmėjo:

- Nesu pratęs naudoti to žodžio. Man labiau priimtinas žodis "antgamtiškas".

- Vadink kaip tinkamas. Bet mes religijos neturime. Tai būdinga tik barbarams, bandai galv...

Mergina nutilo, norėdama atgauti kvapą, bet Haris neabejojo, kad ji norėjo pasakyti "bandai galvijų".

Tačiau Lašelė stebėtinai greitai susitvardė.

- Mes nesame religinga tauta. Mūsų karalystė šitame pasaulyje, šioje Galaktikoje. Visada taip buvo. Jei tu turi savo religiją...

Seldonas pajuto įklimpęs. Šito jis niekaip nesitikėjo!

- Nepasakyčiau, jog turiu, - išlemeno jis. - Matai, esu matematikas. Tiesiog, jūsų papročiai tokie keisti, todėl ir pamaniau...

- Tai nemanyk, barbare. Jei mūsų papročiai ir keisti, tai tik dėl to, jog mūsų nedaug. Aplink mus milijardai milijonų žmonių, o mūsų tik saujelė. Kiekvienam iš mūsų turbūt tektų po milijardą sve-

timeivių. Turime juk kaip nors išsiskirti, kad tarp kitų nepasiklystume. Todėl neturime plaukų, mūsų apranga kitokia... elgesys, gyvenimo būdas. Privalome atminti, kas tokie esame ir turime įsitikinti, kad jūs, barbarai, taip pat prisiminsime, kas mes esame. Darbuojamės savo fermose, tikėdamiesi aukšto įvertinimo. Kol mus vertinsite, nemėginsite mūsų sunaikinti. Štai ir viskas, ko norime iš jūsų - kad paliktumėte mus ramybėje.

- Nenorėjau pakenkti nei tau, nei tavo tautiečiams. Aš tik ieškau informacijos... kaip galėčiau ieškoti bet kurioje vietoje.

- Ir todėl niekini mano tautą, kaltindamas mus religingumu, kalbi apie kažkokias mistines dvasias, kuriomis mes niekada netikėjome.

- Bet yra daugybė pasaulių, kurie tiki antgamtiškų jėgų galiomis vienokia ar kitokia forma, ir tai vadinama religija. Galime su jais nesutikti, bet juk niekas negali pasakyti, kas iš mūsų teisus. Bent jau aš tikrai nieko blogo religijoje nematau ir nenorėjau jūsų įžeisti.

Tačiau jam nepavyko įtikinti įniršusios Lašelės.

- Religija! - nusijuokė mergina. - Kam ji mums reikalinga!

Haris visai nusiminė. Visa ta ekskursija, jo gudrybės - viskas šuniui ant uodegos.

Staiga Lašėlė pridūrė:

- Mes turime kai ką geriau. Turime *istoriją*.

Seldonas tą pačią akimirką atgijo ir linksmai nusišypsojo.

10 skyrius
KNYGA

"RANKA ANT ŠLAUNIES" - tai atvejis, aprašytas Seldono memuaruose. Matematikas tvirtina, jog būtent šitas atsitikimas buvo lemtingas jo kelyje į psichoistoriją. Gaila, kad neišliko smulkaus to įvykio aprašymo, todėl neįmanoma susidaryti aiškaus vaizdo. Tai viena iš Seldono karjeros mįslių.

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

44

Lašelė Keturiasdešimt Trečioji žiūrėjo į Seldoną išpūtusi akis. Jos krūtinė sunkiai kilnojosi.

- Negaliu čia ilgiau pasilikti.

Jaunuolis apsidairė.

- Bet juk čia nieko nėra. Netgi Brolis, pavaišinęs mus žirniukais, nieko nepasakė. Regis, jis mudu palaikė eiline porele.

- Tik todėl, kad ten buvo tamsu. Be to, kai tu kalbi tyliai, ne taip girdisi barbariškas akcentas. Todėl aš ir elgiausi ramiai. Bet dabar... - vos atgaudama kvapą pasakė mergina.

- O kas dabar?

- Aš nervinuosi, dūstu.

- Bet niekas to nepastebės. Nurimk, atsipalaiduok.

- Negaliu atsipalaiduoti. Mane čia gali pamatyti.

- Tai kur mums eiti?

- Čia kažkur turi būti poilsio kambariai. Aš dirbau čia, todėl žinau. Jie kažkur turi būti.

Ji pasileido greičiau, Seldonas nusekė iš paskos. Netrukus pasuko į siaurą koridorių, kurio pasieniu tęsėsi virtinė durų.

- Regis, paskutinis kambarys laisvas, - sumurmėjo Lašelė.

Kambarys tikrai buvo laisvas. Ant durų žibėjo nedidelis kvadratas, ant kurio matėsi užrašas: "Neužimta". Durys atsidarė.

Lašelė Keturiasdešimt Trečioji greitai apžiūrėjo kambarį, įstūmė į vidų Harį, po to įėjo pati. Vos tik ji uždarė duris, palubėje įsijungė šviestuvas.

- Ar dabar lentelė parodys, jog kambarys užimtas? - paklausė Seldonas.
- Taip, tereikia tik iš vidaus uždaryti duris, ir įsižiebia toks užrašas.
Čia girdėjosi ventiliatorių ūžimas. Regis, Trantore tylos niekur nėra.
Kambarys buvo nedidelis. Jame stovėjo kušetė su kietu čiužiniu, stalas, kėdė, nedidelis šaldytuvas, kažkoks daiktas... panašus į elektrinę viryklę.
Lašelė atsisėdo ant kėdės, ištiesė nugarą. Turbūt mėgino nusiraminti.
Haris, nežinodamas ko jam griebtis, stovėjo it stulpas, kol pagaliau mergina mostelėjo ranka link kušetės. Tada jis atsisėdo.
Tyliai, tarsi kalbėdama pati su savimi, Lašelė Keturiasdešimt Trečioji prabilo:
- Jei kas nors sužinos, jog buvau čia su vyriškiu, nesvarbu, kad jis barbaras, aš būsiu atskirta nuo savo bendruomenės.
Seldonas pašoko tarytum įgeltas.
- Tai eime iš čia.
- Sėskis. Negaliu tokios būklės išeiti į koridorių. Tu klausinėjai apie religiją. Ko čia ieškai? Ką nori sužinoti?
Seldonui pasirodė, jog priešais jį visai kitas žmogus. Kaip ji pasikeitė! Jokio nusižeminimo, nė lašo drovumo. Jos visai netrikdo vyriškio buvimas šalia. Lašelė prisimerkusi įdėmiai žiūrėjo į Seldoną.
- Jau sakiau. Aš ieškau informacijos, žinių. Esu mokslininkas, toks mano darbas. Noriu suprasti skirtingus žmones, todėl gilinuosi į istoriją. Daugelyje pasaulių senovės istorijos metraščiai virto mitais bei legendomis ir egzistuoja religinių tikėjimų forma... Bet, kadangi Mikogene nėra religijos...
- Jau sakiau: mes turime *istoriją*.
- Taip, sakei. Ar ji sena?
- Jai dvidešimt tūkstantmečių.
- Štai kaip? Kažin, ar tai tikri istorijos faktai, ar kažkas panašaus į legendą?
- Tai pati tikriausia istorija.
Seldonui norėjosi garsiai išsakyti savo abejones. Nejaugi gali būti, jog dvidešimt tūkstantmečių skaičiuojanti istorija išliko tikra? Tačiau jis nedrįso klausti. "Nesu istorikas, - pagalvojo jaunuolis. - Reikės su Dorsa pasikalbėti".
Tačiau Hario nestebino, jog kiekvieno pasaulio senovės istorija talpina savyje nemažai panegirikos, heroikos, pasakaičių su moralu... Jokiu būdu negalima visko priimti už gryną pinigą. Taip yra ir

Helikone, nors kiekvienas šios planetos gyventojas galėtų prisiekti, jog tai šventa teisybė. Net ir pasakojimai apie pirmykščius žmonės, kurie grūmėsi su milžiniškais skraidančiais ropliais, nors seniai buvo įrodyta, kad tokių gyvūnų apskritai negali būti.

Tačiau Lašelei jis apie tai nepasakė. Tik paklausė:

- Ir nuo ko prasideda jūsų istorija?

Mergina susimąstė, jos žvilgsnis atrodė abejingas šiam pasauliui.

- Nuo vieno pasaulio, - ištarė ji. - Mūsų pasaulio - vieno vienintelio.

- *Vienintelio* pasaulio? - paklausė Seldonas, iškart prisiminęs Žmoglio pasakojimą apie legendinę žmonijos protėvynę.

- Taip, nuo pasakojimo apie vienintelį pasaulį. Mūsų pasaulis buvo pirmasis, po to jau atsirado kiti. Vienintelė planeta, kur buvo atmosfera, tyras oras, kur visiems pakako vietos. Žydinčios pievos, jaukūs šilti namai, geri žmonės. Mes tenai gyvenome tūkstančius metų... Po to teko palikti šitą pasaulį ir blaškytis iš vienos vietos į kitą, kol suradome šitą kampelį Trantore. Čia išmokome gaminti nuostabų maistą, ir tai suteikė mums laisvę. Tačiau čia, Mikogene, mes gyvename savitai. Net svajojame skirtingai nuo kitų pasaulių.

- Ir jūsų istorijoje šitas vienintelis pasaulis smulkiai aprašytas?

- Taip, viskas aprašyta Knygoje. Kiekvienas iš mūsų turime tą Knygą. Visada nešiojamės su savimi, kad prireikus, galėtume atsiversti ir perskaityti, kas tokie esame. Privalome niekada nepamiršti apie tai ir tvirtai tikėti, jog ateis diena, kai vėl sugrįšime į savo tėvynę.

- Ar tu žinai, kur yra tas pasaulis ir kas dabar jame gyvena?

Lašelė Keturiasdešimt Trečioji sutriko, po to įnirtingai papurtė galvą.

- Ne, šito mes nežinome, bet ateis diena, ir surasime tą pasaulį.

- O dabar tu turi tą Knygą?

- Žinoma.

- Ar galima žvilgtelėti?

Lašelės veidu nuvilnijo kreiva šypsenėlė.

- Tai štai ko tau reikia... Supratau, jog tau kažko reikia, kai veržeisi eiti į mikrofermas su manim. Tik, - mergina kiek sutriko, - niekaip nesitikėjau, kad tave domina Knyga.

- Įsivaizduok, taip... Tai vienintelis dalykas, kuris dabar mane domina, - atvirai prisipažino Seldonas. - Apie nieką daugiau negalvojau. Jei tu atsivedei mane šičia, galvodama, kad...

Jam nepavyko užbaigti minties.

- Pakaks! Tai tau reikia Knygos ar ne?

- O tu leisi man pasižiūrėti?
- Su viena sąlyga.
Seldonas apstulbo. Nejaugi bus persistengęs, ir Lašelė tiek atsipalaidavo, jog...
- Su kokia sąlyga?
Lašelė Keturiasdešimt Trečioji liežuvio galiuku aplaižė išdžiūvusias lūpas. Pagaliau virpančiu iš jaudulio balsu ištarė:
- Nusiimk kepuraitę.

45

Nieko nesuprasdamas, Haris spoksojo į merginą. Jis buvo net pamiršęs, kad ant jo galvos ta kvaila kepurė.
Pagaliau suvokė, ko prašo mergina, pakėlė ranką, prisilietė prie plastiko, po kuriuo slėpėsi dygus plaukų ežiukas.
- Bet kam tau? - nedrąsiai paklausė.
- Aš taip noriu. Tai mano sąlyga. Nusiimk ir gausi Knygą.
- Gerai jau, jei tau tikrai to norisi... - Seldonas gūžtelėjo pečiais ir vėl tiesė ranką prie kepurės, bet Lašelė užbėgo jam už akių.
- Palauk! Aš pati, - pasakė ji, įsmeigusi į jaunuolį godžias akis.
Mergina greitai atsistojo ir persėdo ant kušetės. Lėtai, atsargiai palietė kepurės kraštą prie Seldono ausies, iškišo liežuvį, vėl apsilaižė. Galiausiai palietė antakius dengiančią juostelę, paslinko ją nuo vyriškio kaktos. Seldonui pasirodė, jog plaukai kiek pakilo, tarytum apsidžiaugė taip netikėtai išlaisvinti...
Jis sutrikęs pasakė:
- Turbūt mano galva sukaito po kepure. Regis, plaukai šlapi.
Jis kilstelėjo ranką, ketindamas patikrinti, bet Lašelė sugriebė jį už riešo.
- Aš pati, - ryžtingai pasakė ji. - Tai irgi mano sąlygos dalis.
Merginos pirštai lėtai, nedrąsiai palietė plaukus ir vėl atsitraukė. Ji prisilietė dar sykį ir dabar jau ryžosi paglostyti pirštais Seldono plaukus.
- Sausi... - pranešė Lašelė. - Kaip malonu.
- Niekada nesi glosčiusi svetimų plaukų?
- Glosčiau. Vaikų. Bet tai visai kas kita...
Ji vėl paglostė jaunuolio plaukus.
- Ir koks skirtumas?
- Nežinau... Skiriasi ir tiek.
Po kurio laiko Haris išdrįso pasakyti:
- Na ką, pakaks?

- Neskubink manęs. Sakyk, tu gali juos sutvarkyti taip, kaip tau norisi?
- Nepasakyčiau. Kažkiek pataisyti galėčiau, bet tam reikalingos šukos, o aš jų neturiu.
- Šukos?
- Tai toks daiktas su dantukais, panašus į šakutę, tik dantukų daugiau ir jie ne tokie aštrūs.
- O pirštais ar negalima? - paklausė Lašelė ir, nelaukdama atsakymo, panardino pirštus į Seldono plaukus.
- Galima, tik iš to nedaug naudos, - pasakė Seldonas.
- O pakaušyje jie dygūs, - pastebėjo mergina.
- Ten plaukai trumpiau pakirpti.

Lašelė Keturiasdešimt Trečioji suraukė kaktą. Atrodė, jog mėgina kažką prisiminti.
- Antakiai... - ištarė ji. - Teisingai pasakiau? - paklausė, švelniai liesdama dešinį Seldono antakį. - Teisingai? Kaip malonu! Kaip juokinga...

Staiga ji nusikvatojo - linksmai, nerūpestingai, lygiai taip pat, kaip jos jaunesnioji sesuo.
- Irgi dygūs!

Seldonas paklausė:
- Na, ar viskas gerai?

Lašelė pakreipė galvą ant šono. Įdomu, ką ji atsakys. Ir apskritai ar atsakys? Užuot atsakiusi, ji staiga atitraukė ranką nuo Seldono plaukų, prikišo pirštus prie nosies. "Ką ji tikisi užuosti?" - suirzo Seldonas
- Kaip keista... - pasakė mergina. - Ar galima, aš dar sykį tai pakartosiu? Kada nors...

Seldonas atsiduso:
- Jei paskolinsi man Knygą, gal ir leisiu.

Lašelės Keturiasdešimt Trečiosios ranka slystelėjo į vidinę tunikos kišenę ir ištraukė Knygą, įvyniotą į kažkokią medžiagą. Seldonas, degdamas nekantrumu, ištiesė ranką ir paėmė Knygą.

Kol jis tvarkėsi kepurę, Lašelė vėl prikišo pirštus prie nosies ir staiga lyžtelėjo juos liežuviu.

46

- Ji lietė tavo plaukus? - netikėdama savo ausimis paklausė Dorsa ir pažvelgė į Seldono plaukus... tarsi pati norėtų juos paglostyti.

Seldonas pasitraukė.

- Dėl Dievo! Nereikia! Šita moteris... Tai kažkas panašaus į iškrypimą!

- Nesunku įsivaizduoti. O tau pačiam ar bent buvo malonu?

- Malonu? Visas kūnas pagaugais nuėjo. Atsikvėpiau tik tada, kai ji nustojo mane lietusi. Ir vis galvojau: ar ji dar kokios nors sąlygos nesugalvos...

Dorsa nusijuokė.

- Bijojai, jog Lašelė išprovokuos seksą? Juk bijojai? Ar laukei to?

- Patikėk, net negalvojau apie tai. Man rūpėjo tik Knyga.

Pokalbis vyko jiems skirtame bute, ir jiedu tikėjosi, jog niekas nesiklauso.

Artėjo naktis. Seldonas nusivilko kertlą, nusiprausė. Ypač ilgai jis terliojosi su plaukais - du sykius juos išmuilino... Dabar jaunuolis sėdėjo ant lovos. Jis vilkėjo lengvą pižamą, kurią rado vonioje.

Dorsa klastingai nusišypsojo ir paklausė:

- O ji nesuprato, jog tavo krūtinė taip pat plaukuota?

- Tikėjausi, kad ji apie tai nepagalvos.

- Vargšas Haris. Bet juk viskas taip natūralu... Turbūt pasilikusi su kokiu nors Broliu vienu du ir aš patekčiau į tokią pat situaciją. Ne, man galėtų dar blogiau baigtis! Juk mikogeniečių supratimu moteris turi paklusti vyriškiui.

- Net nežinau, ką pasakyti, Dorsa. Lengva tau kalbėti. Būtum atsidūrusi mano vietoje! Vargšelė stačiai buvo apimta ekstazės! Visai įsiaudrino - uostinėjo pirštus, lietusius mano plaukus, laižė juos...

- Tu manęs nesupratai. Jai tai natūralu. Uždraustas vaisius iškart tampa seksualiai patrauklus. Ar tau kiltų kokie nors jausmai, jei nuo ryto iki pat vakaro matytum apnuogintą moters krūtinę?

- Nežinau, turbūt vis tiek kiltų....

- Bet juk visai kitokie pojūčiai, kai matai moterį apsirengusią? Nori papasakosiu vieną atsitikimą. Kartą Cinoje užklydau į vieną kurortą. Ar pas jus Helikone yra kurortų? Na, paplūdimiai... ir visa kita?

- Žinoma, - kiek suirzo Seldonas. - Nejaugi manai, jog Helikone tik uolos bei kalnai?

- Nepyk, Hari. Tik norėjau įsitikinti, ar tikrai žinai, kas yra "kurortas". Žodžiu, Cinoje tokie paplūdimiai, jog niekam nerūpi, kaip tu apsirengęs. Vaikštinėk kad ir nuogas...

- Nudistų paplūdimiai?

- Manau, ne visai taip. Tačiau, jei kas nusirengtų plikai, niekas į jį pirštais nebaksnotų.

- Regis, Helikone padorumas suvokiamas kiek kitaip, - burbtelėjo Seldonas.

- Ir aš taip manau. Sprendžiu iš to, kaip elgiesi su manim. Bet, kaip sakoma, kiekvienam savo. Tai štai... Sėdėjau jaukiame paplūdimyje ant ežero kranto, ir prie manęs priėjo jaunuolis, su kuriuo anksčiau persimečiau keliais žodžiais. Malonus jaunuolis. Atsisėdo ant mano šezlongo krašto ir uždėjo ranką man ant šlaunies. Turbūt tik todėl, kad taip buvo patogiau sėdėti. Mudu paplepėjome porą minučių ir staiga jis sako: "Žiūrėk tu man. Juk tu manęs visai nepažįsti, o štai mano ranka guli ant tavo šlaunies, ir aš tame nematau nieko neįprasto".

Prisiekiu, aš tik tada pastebėjau jo ranką. Tikriausiai kai viešai apsinuogini, oda netenka seksualinio jautrumo. Kaip jau sakiau, turbūt traukia tik tai, kas paslėpta nuo žmonių akių.

Regis, jaunuolis irgi tai pajuto, nes jis man štai ką pasakė: "O jei mudu būtume susitikę kitoje aplinkoje, ir tavo kūną dengtų bent jau chalatas, tu nebūtum man to leidusi, a?"

Aš nusijuokiau. Po to mudu plepėjome apie šį bei tą. Žinoma, jaunuolis iškart patraukė ranką.

Vakare aš apsirengiau kur kas griežčiau negu reikalauja padorumas. Suradau tą jaunuolį. Jis sėdėjo prie stalo. Priėjau, pasisveikinau ir pasakiau: "Na štai, aš jau apsirengusi, o po drabužiais mano šlaunis. Nesikuklink, padėk ranką ten, kur ji neseniai gulėjo".

Jaunuolis pamėgino, tačiau jam buvo nelengva, nes visi žiūrėjo išpūtę akis... Ir jis nesugebėjo to padaryti. O juk žmonių čia buvo kur kas mažiau negu paplūdimyje. Ir publika ta pati, tačiau jis neišdrįso... Kitos sąlygos, supranti?

- O aš būčiau tai padaręs, - netikėtai pareiškė Seldonas.

- Tu tuo įsitikinęs?

- Visiškai.

- Nepaisant to, kad jūsų moralė griežtesnė už mūsiškę?

- Taip.

Dorsa atsisėdo ant savo lovos, po to atsigulė, užsidėjo rankas virš galvos.

- Vadinasi, tavęs nejaudina, kai aš vaikštinėju su naktiniais, po kuriais beveik nieko nėra?

- Sakykime taip: manęs tai *nešokiruoja*. O ar jaudina? Tai priklauso nuo to, kaip tai supranti. Aš visada pastebiu, kaip tu apsirengusi.

- Nieko nepadarysi. Jei mudviem lemta čia užsibūti, teks priprasti prie tokių smulkmenų.

- Arba jomis pasinaudoti, - šyptelėjo Seldonas. - Dorsa, man

taip patinka tavo plaukai. Jie tokie gražūs! Visą dieną tu vaikštai plika, užtat vakarais taip malonu į tave žiūrėti...

- Tik neliesk jų! Aš dar nesiprausiau. - Dorsa prisimerkė. - Kaip įdomu, - pusbalsiu pasakė ji. - Įdomi tema... Formalus ir neformalus auklėjimo lygmuo. Iš tavo užuominų susidariau nuomonę, jog Helikone daugiau dėmesio skiriama neformaliam lygmeniui. Ar taip?

- Aš tiesiog kalbu apie tą jaunuolį ir apie save. Negaliu spręsti, ar mus galima laikyti savo planetos atstovais. Tačiau įsivaizduoju, kaip atrodo tipiški planetos atstovai ir kaip... išsigimėliai.

- Man regis, mes kalbame apie socialinius prietarus. Negalėčiau tvirtinti, jog esu Galaktikos žinovė, tačiau socialinę istoriją žinau. Pavyzdžiui, buvo laikai, kai Deraudo planetoje ikivedybiniai lytiniai santykiai buvo visiškai laisvi. Nesusituokę vyrai ir netekėjusios moterys galėjo turėti partnerių kiek tik norėjo. O štai po vedybų prasidėdavo tikra monogamija. Žodžiu, iki vedybų išsidūk kiek širdis geidžia, o po to gyvenk padoriai ir tvarkingai.

- Na ir kaip? Pavyko?

- Tai pasibaigė maždaug prieš tris šimtus metų. Kai kas iš mano kolegų įsitikinę, jog tam turėjo įtakos kitų pasaulių poveikis - jie daug ką prarado, nes turistai būriais traukė į Deraudą. Taip, reikia pripažinti, jog egzistuoja toks dalykas, kaip tarpgalaktinis socialinis spaudimas.

- Turbūt neapseita ir be ekonominio spaudimo?

- Tikriausiai. Beje, su socialiniu spaudimu man teko susidurti Universitete. Turiu pažįstamų iš visos Galaktikos. Sociologijos fakultete labiausiai mėgstamas užsiėmimas - lyginti skirtingų pasaulių prietarus.

Man atrodo, jog čia, Mikogene, seksas labai griežtai kontroliuojamas, ribojamas kažin kokiomis taisyklėmis. Netgi užsiminti apie jį nevalia. Pavyzdžiui, Strilinge viešai kalbėti apie seksą taip pat neleidžiama, tačiau jis neuždraustas. O štai Dženate, kur man teko savaitę dirbti, apie seksą visi kalba nuo ryto iki pat vakaro. Tačiau tikslas - pasmerkti jį. Turbūt sunku būtų surasti dvi planetas ar Trantoro sektorius, kur seksas būtų vienodai vertinamas.

- Žinai, galima pagalvoti, kad... - Seldonas nebaigė minties.

- Aš tau pasakysiu, ką galima pagalvoti. Visi šitie plepalai leido man suprasti, jog nuo šiol niekur tavęs vieno neišleisiu.

- Kas?

- Du sykius išleidau. Ir abu suklydau. Kas atsitiko pirmą kartą, tu pats žinai.

- Taip, bet antrą kartą nieko man neatsitiko! - pasipiktino Seldonas.

- Tu buvai per plauką nuo nelaimės! Ar gali įsivaizduoti, kas atsitiktų, jei būtum užtiktas besimylintis su Seserimi!

- Kaip tai besimylintis?

- Juk pats sakei, kad Lašelė buvo susijaudinusi!

- Bet...

- Tai pavojinga. Hari, pradėk galvoti galva... Prašau. Viskas. Nuspręsta. Vienas daugiau nežengsi nė žingsnio.

- Paklausyk, - lediniu balsu ištarė Seldonas. - Mano tikslas - susipažinti su Mikogeno istorija. Ir, pabendravęs su Seserimi, aš gavau Knygą. Knygą!

- Ak taip, Knyga! Duok ją čia, pasižiūrėsime.

Seldonas ištiesė Dorsai Knygą. Mergina įdėmiai ją apžiūrėjo.

- Nieko gero, Hari, - po kurio laiko pasakė ji. - Mums prireiks Mikogene pagaminto projektoriaus, antraip nepavyks jos pavartyti. O pradėsi jo ieškoti, iškart kils klausimas, kam tau jo prireikė. Tada paaiškės, kad turi Knygą, ir mikogeniečiai ją atims.

Seldonas šyptelėjo:

- Esmė ta, jog Knyga ne visai tokia, kaip tu manai. Joks projektorius čia nereikalingas. Reikia paprasčiausiai versti puslapius. Taip man paaiškino Lašėlė Keturiasdešimt Trečioji.

- Spausdinta Knyga? - sušuko Dorsa tokiu balsu, jog sunku buvo suprasti, ar ji nustebo, ar išsigando. - Bet juk tai... akmens amžius!

- Priešimperiniai laikai tai tikrai, - sutiko Seldonas. - Ar tau niekada neteko laikyti rankose spausdintos knygos?

- Aš juk istorikė. Žinoma, teko.

- A! O tokią kada nors matei?

Jis ištiesė Dorsai knygą. Mergina pervertė puslapį... kitą, dar ir dar...

- Bet nieko įdomaus čia nėra! - sušuko ji.

- Mikogeniečiai tik atrodo primityvūs, tačiau nespjauna į pažangias technologijas, jei tik šios tarnauja jų tikslams.

- Gal ir taip, bet aš nesuprantu, apie ką tu kalbi, Hari.

- Taip tik atrodo, jog puslapiai tušti, o iš tiesų ten yra tekstas. Nagi, duok Knygą. Reikia paspausti nedidelį mygtuką vidinėje viršelio pusėje. Štai, žiūrėk!

Atverstame Knygos puslapyje staiga pasirodė teksto eilutės, jos šliaužė iš viršaus žemyn.

Seldonas pasakė:

- Galima reguliuoti teksto judėjimo greitį štai šiuo ratuku. Pabaigi puslapį, perverti ir skaitai toliau.
- Tuomet turėtų būti koks nors maitinimo šaltinis?
- Suprantama. Kažkur įmontuota miniatiūrinė mikrofuzinė baterija.
- O jeigu ji išsikraus?
- Teks pakeisti Knygą. Kiek supratau, baterijos negalima pakeisti.

Dorsa vėl paėmė Knygą, pasukiojo rankose, pasakė:
- Taip, tokios Knygos tikrai man niekada neteko laikyti rankose.
- Ir man. Visa Galaktika taip greitai susidomėjo vizualiomis priemonėmis, jog pamiršo tokį genialų metodą.
- Bet juk Knyga - taip pat vizualinė priemonė.
- Taip, bet ji turi savų pranašumų. Ji talpina savyje kur kas daugiau medžiagos, negu bet koks bibliofilmas..
- Taip... - sumurmėjo Dorsa. - Kur įsijungia? Pavyks man ar ne?

Ji atsivertė puslapį ir įjungė eilučių judėjimo mechanizmą. Kurį laiką spoksojo į puslapį, po to pareiškė:
- Regis, nieko gero nebus, Hari. Tai senovinė Galaktikos kalba.
- Argi tu jos nemoki? Juk tu istorikė.
- Taip, man teko regėti senovinių rankraščių, bet čia pernelyg kietas riešutėlis. Kai kuriuos žodžius suprantu, bet teksto suvokimui to nepakanka.
- Puiku! - patrynė rankas Seldonas. - Jei Knyga iš tiesų tokia sena, tai nuostabu.
- Kas čia nuostabaus, jei mudu negalime jos perskaityti?
- Kodėl negalime? Aš sugebėsiu. Ji dvikalbė. Juk nemanai, kad Lašelė Keturiasdešimt Trečioji geba perskaityti šį senovinį tekstą?
- Jei ji to mokėsi, kodėl gi ne?
- Ko mokėsi? Mikogeno moterys savo mokslus pradeda ir baigia virtuvėje. Gal vienas kitas vyras ir galėtų įveikti tokį tekstą, tačiau daugeliui būtinas vertimas į bendrą visos Galaktikos standartą.

Spustelėjęs dar vieną mygtuką, Seldonas pareiškė:
- Štai, prašau.

Eilutės pasikeitė.
- Nuostabu! - susižavėjusi sušnabždėjo Dorsa.
- Iš tų mikogeniečių yra ko pasimokyti, tiesa?
- Taip, tik mes ničnieko apie tai nežinojome.
- Sunku patikėti. Dabar mudu apie tai žinome. Tikriausiai vienokiais ar kitokiais reikalais į Mikogeną užklysdavo ir kiti svetimeiviai. Antraip kuriems galams jiems reikėtų tiek paruoštų kepuraičių. Kaip galėjo atsitikti, jog niekam į rankas nepateko tokia Knyga, ir

niekas nematė, kaip ji sudaryta? Jei kas ir matė, turbūt žiūrėjo į ją tarsi į įdomų daiktą, žaisliuką, kurį tuojau pat pamiršdavo. Ji iš Mikogeno, vadinasi, tai daiktas iš beviltiškai atsilikusio pasaulio.

- O tu manai, ji tikrai verta dėmesio?

- Be abejonės. Kaip ir viskas šiame pasaulyje. Galbūt kalbėdamas apie Imperijos žlugimą, Žmoglis turėjo omenyje ir tai, jog metas atkreipti dėmesį į tokias Knygas.

Seldonas švelniai paglostė viršelį ir pasakė:

- Aš esu smalsus žmogus, todėl perskaitysiu ją. Galbūt surasiu kažką tokio, kas paspartins mano psichoistorijos darbus.

- Tikiuosi, - pasakė Dorsa. - Bet aš patarčiau tau pirmiausia gerai išsimiegoti. Rytas protingesnis už vakarą. Knapsėdamas nosimi, ne kažin ką išskaitysi.

Seldonas kiek sutriko, po to atsakė:

- Tu tarsi mano rūpestinga mamytė.

- Juk privalau tavimi rūpintis.

- Bet mano mama kol kas gyva. Norėčiau, kad tu būtum mano draugė.

- Tokia ir tapau, vos tik mudviem susipažinus.

Ji nusišypsojo, o Seldonas nežinia kodėl vėl sutriko. Po to atsiduso ir pasakė:

- Ką gi, paklausysiu tavo *draugiško* patarimo ir keliausiu į lovytę.

Jis ketino padėti Knygą ant spintelės tarp lovų, bet, akimirką dvejojęs, pasikišo ją po pagalve.

Dorsa tyliai nusijuokė.

- Galima pagalvoti, jog bijai, kad, atsibudusi naktį, aš pulsiu ją skaityti. Juk taip?

- Na... - jaunuolis išraudo. - Kažkiek. Draugystė - geras dalykas, tačiau Knyga priklauso man. Psichoistorija taip pat.

- Sutinku, - pasakė mergina. - Pažadu dėl Knygos su tavim nesivaidyti. Regis, ketinai kažką pasakyti, o aš pertraukiau tave. Prisimeni?

Haris trumpam susimąstė ir atsakė:

- Neprisimenu.

Šviesa užgeso. Seldonas galvojo tik apie Knygą. Dorsos pasakojimas apie "ranką ant šlaunies" visai išgaravo jaunuoliui iš galvos.

47

Dorsa nubudo vidurnaktį. Hario lova buvo tuščia. Jei jis visai neišėjo, turėtų tūnoti vonioje. Kur jam daugiau būti?

Mergina pabeldė į vonios duris ir tyliai pašaukė:
- Hari?
- Įeik, - pasigirdo abejingas atsakymas.
Unitazas buvo uždengtas. Haris sėdėjo ant jo, įsmeigęs akis į Knygą.
- Skaitau, - nežinia kodėl paaiškino jis.
- Pati matau. Bet kodėl?
- Atleisk, negalėjau užmigti.
- Kodėl skaitai būtent čia?
- Jei būčiau uždegęs šviesą, tu atsibustum.
- Tikriausiai Knyga turi kokį nors apšvietimą?
- Nėra. Aš ieškojau. Ir Lašelė nieko apie tai neužsiminė. Tai visai suprantama - juk apšvietimas surytų aibę energijos, ir baterija greitai susinaudotų.
Jo balsas atrodė nepatenkintas.
- Gerai, išeik iš čia, - atsiduso mergina. - Ketinu pasinaudoti tualetu pagal paskirtį...
Kai Dorsa išėjo iš vonios, Haris sėdėjo ant lovos parietęs kojas, o palubėje žibėjo lemputė.
- Ko tu toks nusiminęs? - pasidomėjo Dorsa. - Ar Knyga nuvylė?
Atsitraukęs nuo Knygos, Seldonas pasakė:
- Taip. Aš ją perverčiau. Tai panašu į enciklopediją. Išvardintos kažkokių žmonių pavardės, pavadinimai, kurie man nieko nesako. Nė žodžiu neužsiminta apie Galaktikos Imperiją nei apie karalystes, buvusias iki susikuriant Imperijai. Visą laiką kalbama apie kažkokį vienintelį pasaulį. Disertacija vidaus politikos tema...
- Reikia atsižvelgti į tai, jog Knyga senovinė. Galbūt tuo metu iš tiesų egzistavo vienintelis apgyvendintas pasaulis?
- Suprantu! - mostelėjo ranka suirzęs Seldonas. - Man būtina įsitikinti, ar tai tikra istorija, ar tik legenda.
Dorsa gūžtelėjo pečiais:
- Dabar daug kalbama apie tai, jog žmonija prasidėjo nuo vienos planetos. Žmonės - vienintelės protingos Galaktikos būtybės, vadinasi, jie turėjo iš kažkur atsirasti. Bent jau tokia hipotezė labai plačiai paplitusi. Vargu, ar viena populiacija galėjo kilti iš skirtingų šaltinių.
- Nemanau, jog tokios hipotezės negalima paneigti, - nesutiko Seldonas. - Juk galėjo būti ir taip: įvairiose planetose atsirado skirtingos žmonių rūšys, o po to jie susikryžmino ir susidarė kažkokia tarpinė populiacija?
- Rūšys negali susikryžminti.

Seldonas kiek pagalvojo, po to numojo ranka ir pasakė:
- Gerai, tegul sau biologai aiškinasi. Tai jų sritis.
- Būtent biologai ir linksta prie versijos apie kadaise egzistavusią vienintelę planetą Žemę.
- Žemę? Jie taip vadina žmonijos protėvynę?
- Taip dabar įprasta ją vadinti, nors niekas neatsakė į klausimą, ar anksčiau ta planeta tikrai taip vadinosi. Žinoma, jei ji apskritai egzistavo. Ir niekas nežino, kur ji buvo.
- Žemė! - prikando lūpą Seldonas. - Tuščias garsas. Knygoje neaptikau jokios užuominos apie ją. Kaip rašomas šitas žodis?
Dorsa ištarė žodį paraidžiui. Seldonas akimis perbėgo nuorodas.
- Nėra tokio pavadinimo.
- Tikrai?
- Kiti pasauliai minimi. Tiesa, be aiškių pavadinimų. Regis, šitos Knygos sudarytojų kiti pasauliai visai nedomino. Jie paminėti tik tada, kai jų keliai vienaip ar kitaip susikirsdavo su pagrindiniu čia aprašytu pasauliu. Nors... aš dar ne viską spėjau perskaityti. Vienoje vietoje paminėtas kažkoks "Penkiasdešimt", bet apie ką kalbama, aš nesupratau. Gal tai penkiasdešimt vadų? Ar miestų? Man kažkodėl pasirodė, jog turėta omenyje penkiasdešimt pasaulių.
- Bet argi pasaulis, apie kurį kalbama Knygoje, niekaip nepavadintas? - paklausė mergina. - Jei Knygos autoriai nevadina jo Žeme, tai turėtų vadinti kaip nors kitaip.
- Niekaip nevadina. Kartais rašo "pasaulis", kartais "planeta". Kartais jis įvardijamas kaip "seniausias". Dar vadinamas "Rytinės Aušros Pasaulis". Pastarasis pavadinimas turbūt turi poetinę prasmę, tačiau man ji neaiški. Tikriausiai teks perskaityti Knygą iki galo, gal tada kas nors paaiškės. - Seldonas vos ne piktai pažvelgė į išsvajotą Knygą. - Tik laiką prarasiu, tačiau nežinia, ar tapsiu protingesnis.
- Man tavęs nuoširdžiai gaila, Hari, - atsiduso mergina. - Atrodai nusivylęs.
- Toks ir esu! Nors, pripažįstu, pats dėl to kaltas. Nereikėjo puoselėti tuščių vilčių. Tiesa, dar vienoje vietoje savo pasaulį jie vadina... tu tik pamanyk... - Aurora.
- Aurora? - kilstelėjo antakius Dorsa. Ji atrodė nustebusi.
- Galbūt tai ir yra tikrasis pavadinimas. Tik ką jis reiškia? Ar jis tau nieko nesako, Dorsa?
- Aurora... - svajingai ištarė mergina. - Nepamenu planetos tokiu pavadinimu. Bet juk neprivalau žinoti visų dvidešimt penkių milijonų pasaulių pavadinimus? Galima būtų pasidomėti Universiteto bibliotekoje, tik kažin kada mes sugrįšime į Strilingą. O ieškoti bib-

liotekos Mikogene beprasmiška. Regis, visos jų žinios sukauptos šitoje Knygoje. O tai, kas yra už jos ribų, mikogeniečių nedomina.

Seldonas nusižiovavo ir pasakė:

- Turbūt tu teisi. Toliau skaityti beprasmiška. Mano akys jau limpa. Neprieštarauji, jei išjungsiu šviesą?

- Žinoma, ne. Pamiegokime ilgiau, gerai?

Tamsoje Seldonas tyliai ištarė:

- Daug kas, apie kalbama Knygoje, atrodo mažių mažiausiai keistai. Štai, pavyzdžiui, jie tvirtina, jog gyvenimo trukmė jų planetoje buvo keturi šimtmečiai.

- Šimtmečiai?

- Taip. Ir skaičiuoja jie ne metais, o dešimtmečiais. Kyla kažkokie keisti pojūčiai. Tiek visokių niekų ir staiga - tikri skaičiai. Statistika. Neįmanoma tuo patikėti. Ir vis dėlto čia yra kažkas tokio... Taip parašyta, jog nenoromis pradedi tikėti.

- Nėra kuo stebėtis. Daugelyje legendų vadai gyvena neįtikėtinai ilgai. Juk jie didvyriai, todėl ir gyventi turi nesuvokiamai ilgai.

- Tikrai? - žiovaudamas paklausė Seldonas.

- Tikrai. Viena iš ilgaamžiškumo paslapčių - atidėti svarbius darbus rytdienai ir laiku atsigulti.

Jaunuolis vos spėjo pagalvoti, kaip gerai būti ilgaamžiu; juk tada turėtum didesnę galimybę suprasti viską, kas vyksta Galaktikoje, - ir miegas jį įveikė.

48

Seldonas pabudo žvalus ir pailsėjęs. Pažvelgęs į Dorsą, jis paklausė:

- Kaip manai, kiek metų galėtų būti Seserims?

- Nežinau, - gūžtelėjo pečiais mergina. - Dvidešimt... gal dvidešimt dveji.

- O tau neatrodo, kad joms jau kokie trys ar keturi šimtai?

- Hari, tu tikrai pablūdai!

- Tik paklausiau: "ar tau neatrodo"? Matematikoje viskas pagrįsta prielaidomis. Jos atrodo, kaip dvidešimtmetės, o iš tiesų gali būti šešiasdešimtmetės.

- Pasiklausk jų pačių.

- Jos gali sumeluoti.

- Nežinau. Paprašyk gimimo liudijimų.

- Galiu lažintis - jos pasakys neturinčios jokių dokumentų. O jei ir turi, tai pasiteisins negalinčios jų rodyti barbarams.

- Nesiginčyk. Jei taip, visai neverta spėlioti, kiek Seserims metų.

- Na jau ne! Tik pagalvok. Jei mikogeniečių tokia ilga gyvenimo trukmė, turėtų būti apribotas jų gimstamumas, antraip gyventojų prieaugis būtų milžiniškas. Pameni, Proturberantas kažką minėjo, jog gyventojų skaičius pas juos nedidėja.

- Ką tu nori pasakyti? - suraukė kaktą Dorsa.

- Kai vaikštinėjau su Lašele Keturiasdešimt Trečiąja, vaikų niekur nematėme.

- Mikrofermose?

- Taip.

- Bet iš kur ten galėtų būti vaikai? O štai kai mes su Lašele Keturiasdešimt Penktąja vaikštinėjome po parduotuves, aš mačiau vaikų... netgi kūdikių. Tiesa, nedaug, bet mačiau.

- Aha... - nusivylusiu balsu ištarė Seldonas. - Vadinasi, ilgaamžiškumas neatneša jiems laimės. Jie negali atsipalaidavę mėgautis jo privalumais.

- Turbūt. Bet nejaugi tu tiki, jog mikogeniečiai gali taip ilgai gyventi?

- Negalima sakyti, jog tai galutinis mano sprendimas. Tai tik prielaida.

- Ar verta eikvoti laiką tokiems niekams?

- Kartais paaiškėja, jog niekiniais laikyti dalykai iš tiesų yra labai svarbūs. Beje. Tu juk istorikė. Ar tau niekada neteko sutikti užuominų apie daiktus ar reiškinius, vadinamus "robotais"?

- Aha! Vadinasi, susidūrei su dar viena legenda. Reikia pripažinti, kad ji kur kas labiau paplitusi. Matai, kai kurie pasauliai įsitikinę, jog priešistoriniais laikais egzistavo mašinos žmogaus pavidalu. Štai jas ir vadino robotais.

Visi pasakojimai apie robotus turbūt kilę iš vieno šaltinio, nes pagrindinis siužetas visada vienas ir tas pats. Po to kai robotai buvo sukurti, jų skaičius nepaliaujamai augo, didėjo ir galimybės. Galiausiai jie tapo antžmogiais, pradėjo kelti grėsmę žmonėms. Tada ir buvo sunaikinti. Kai skaitai tokias legendas, susidaro įspūdis, jog tai - vaizdingas, simboliškas Galaktikos įsisavinimo laikų vaizdavimas... kada žmonės palikdavo savo gimtąjį pasaulį ir keliaudami po Galaktiką grūmėsi su įvairiais sunkumais, nugalėjo begales kliūčių. Regis, tuomet jie buvo apimti baimės susidurti su kitomis daug stipresnėmis, protingomis Galaktikos būtybėmis.

- O gal iš tiesų taip atsitiko? - paklausė Seldonas. - Galbūt toks susitikimas įvyko, ir po to gimė legenda?

- Galima daryti tokią prielaidą, tačiau nei viename pasaulyje,

prieš jį apgyvendinat žmonėms, nebuvo aptikta jokių civilizacijos pėdsakų.

- O kodėl juos pavadino "robotais"? Juk šitas žodis turi kokią nors reikšmę?

- Tiksliai nežinau, bet, regis, tai žodžio "automatiškas" ekvivalentas.

- Automatiškas? Kodėl tuomet jų nepavadino automatais?

- Legendose visada sutinkami senoviški, kartais beviltiškai pasenę žodžiai bei terminai. Tai suteikia joms savitą koloritą. O kodėl tu apie tai klausinėji?

- Todėl, kad Knygoje taip pat kalbama apie tuos robotus. Ir, beje, labai palankiai. Klausyk, Dorsa, ar tu kur nors eisi su Lašele Keturiasdešimt Penktąja?

- Tikriausiai, jei tik ji pasirodys.

- Ar negalėtum užduoti jai keleto klausimų?

- Pamėginti, žinoma, galima. Ir kokie tai klausimai?

- Man norėtųsi sužinoti - tik maldauju, švelniai bei taktiškai! - ar egzistuoja Mikogene koks nors objektas ypač tampriai susietas su praeitimi? Kažkoks mitinis, kuris gebėtų...

Dorsa neleido jam pabaigti minties.

- Nesikankink. Man atrodo, tu paprasčiausiai nori sužinoti, ar yra Mikogene šventovė.

Seldonas nustebo ir paklausė:

- O kas yra "šventovė"?

- Dar viena senovinė sąvoka. Joje telpa viskas, apie ką tu klausi - išskirtinumas, mistika, praeitis... Gerai, aš paklausiu. Nors turbūt čia nepriimta apie tokius dalykus plepėti su bet kuo. Tuo labiau su barbarais.

- Bet vis tiek pabandyk.

11 skyrius
ŠVENTYKLA

AURORA - legendinė planeta, tikriausiai apgyvendinta dar priešistoriniais laikais. Manoma, jog tai įvyko tarpžvaigždinių skrydžių eros priešaušryje. Kai kurie šią planetą laiko mitiniu, "pirminiu pasauliu"- žmonijos protėvyne. Kai kas tikina, jog jos pavadinimas - "Žemės" pavadinimo variantas. Mikogeno tauta buvo įsitikinusi, kad jų protėviai kilę iš Auroros. Šitos dogmos pagrindu kūrėsi ir mikogeniečių tikėjimas, apie kurį žinoma labai nedaug...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

49

Abidvi Lašelės pasirodė iš pat ryto. Keturiasdešimt Penktoji, kaip paprastai, atrodė linksma, o jos sesuo įstrigo prie slenksčio. Įsmeigė akis į grindis ir stovėjo it stabo ištikta. Turbūt bijojo pažvelgti Seldonui į akis.

Haris nežinojo, kaip elgtis, todėl pamerkė akį Dorsai. Ta linksmai bei dalykiškai kreipėsi į Seseris:

- Vieną minutėlę, Seserys. Man reikia kai ką savo draugui paaiškinti, nes jis nežino, ką šiandien turi daryti.

Jiedu šmurkštelėjo į vonią. Dorsa pašnibždomis paklausė:

- Ar kažkas negerai?

- Taip. Lašelė Keturiasdešimt Trečioji akivaizdžiai sutrikusi. Pasakyk jai, jog netrukus sugrąžinsiu Knygą.

Dorsa nustebusi žiūrėjo į Harį.

- Hari, - pakraipė galvą mergina. - Žinoma, tu atidus bei rūpestingas, tačiau gudrumo neturi nė lašo. Negi nesupranti, jog negaliu jai užsiminti apie Knygą. Lašelė iškart supras, kad viską man išplepėjai apie vakarykštį nuotykį ir sutriks dar labiau. Vienintelė išeitis - elgtis su ja taip, kaip visada elgėmės.

Seldonas linktelėjo ir pasakė:

- Gal tu ir teisi.

Dorsa sugrįžo prieš pat pietus. Seldonas gulėjo lovoje, nervin-

gai vartydamas Knygos lapus. Piktai dėbtelėjęs į merginą, jis sumurmėjo:

- Jei teks šičia užtrukti, reikėtų apsirūpinti kokia nors ryšio priemone. Nežinojau, kada tu sugrįši, ir nerimavau.

- Na štai aš sugrįžau, - šyptelėjo mergina, nusitraukė nuo galvos kepuraitę ir paniekinamai nužvelgė ją. - Tu tikrai jaudinaisi? Kaip malonu girdėti. Atvirai sakant, buvau įsitikinusi, kad tu įnikęs į Knygą ir net nepastebi, jog manęs nėra.

Seldonas susijuokė.

- O dėl ryšio, - pasakė Dorsa, - nemanau, jog Mikogene mums pavyks ką nors panašaus gauti. Juk tada mums atsirastų galimybė susisiekti su kitais barbarais, esančiais už Mikogeno ribų. O šito jie tikrai neleis.

- Tiksliai, - atsitokėjo Haris ir padėjo Knygą. - Ar tau pavyko ką nors sužinoti apie tą... šventovę?

- Taip, - linktelėjo mergina, nuimdama nuo antakio juostelę. - Ji yra. Ir ne viena. Šventovės išsklaidytos po visą Mikogeną, bet yra viena pati svarbiausia... Klausyk, tu nepatikėsi. Viena moteris pamatė mano padažytas blakstienas ir pareiškė, jog nepadoru šitaip rodytis žmonėse. Įtariu, kad ji įduos mane... dėl amoralaus elgesio!

- Gerai jau, nebijok, - nekantriai numojo ranka Seldonas. - Na ir ką tu sužinojai apie tą pagrindinę šventovę? Kur ji?

- Aš supratau, kur ji yra, tačiau Lašelė pasakė, jog moterys tenai įleidžiamos tik ypatingais atvejais. O tokių artimiausiu metu nenusimato. Ji vadinama Šventykla.

- Kaip?

- Šventykla.

- Stebėtinai griozdiškas žodis. Ką jis reiškia?

Dorsa papurtė galvą:

- Aš irgi pirmą sykį jį girdžiu. Ir Seserys taip pat nė viena negalėjo man paaiškinti. Joms "Šventykla" - tai ne pastato pavadinimas, o jo esmė. Klausinėti jų, kodėl pastatas taip vadinamas, tas pats, kas klausinėti, kodėl siena yra siena.

- Gerai. O ką jos žino apie tą objektą?

- Kai ką žino... Žino jo paskirtį. Tai vieta skirta kažkam ypatingam, išsiskiriančiam iš Mikogeno kasdienybės. Senoviniam, kitokiam, nuostabiam pasauliui.

- Tam pasauliui, kuriame jie anksčiau gyveno?

- Kažką panašaus kalbėjo Lašelė Keturiasdešimt Penktoji, tačiau nedrįso to žodžio ištarti.

- Aurora?

- Taip. Kažkodėl man atrodo, jog, viešai išgirdę tą žodį, žmo-

nės išsigąstų. Lašelė spėjo tik pasakyti: "Šventykla skirta...", po to užsikirto, išraudo, tarsi būtų pažeidusi kažin kokį draudimą.

- Keista, - susiraukė Seldonas. - Jei ši Knyga - pagrindinės jų gyvenimo gairės, vadovėlis, vadinasi, Aurora - pats brangiausias prisiminimas, kertinis jų pasaulėžiūros akmuo, ašis, apie kurią sukasi visas Mikogenas. Kodėl uždrausta apie ją užsiminti? Tu įsitikinusi, jog teisingai supratai?

- Taip, Hari. Turbūt nieko mįslingo čia nėra. Jei visi apie tai plepėtų į kairę ir į dešinę, informacija patektų į išorinį pasaulį, vadinasi, ją sužinotų barbarai. Ir geriausias būdas to išvengti - padaryti tabu net užuominą apie tą pasaulį.

- Tabu?

- Tai toks specialus antropologinis terminas - kokių nors veiksmų draudimas. Štai, kad ir toks pavyzdys: į vietinę Šventyklą neįleidžiamos moterys - tai susieta su kokiu nors tabu. Esu įsitikinusi, jog bet kuri Sesuo mirtų iš siaubo, jei jai pasiūlytų nesilaikyti draudimo.

- O tu tikrai supratai, kur yra ta Šventykla? Ar galėsi man paaiškinti? Tuomet nueičiau.

- Hari, vienas tu tenai neisi. Aš su tavim. Maniau, jog tą klausimą jau aptarėme ir spėjome pamiršti. Per atstumą nemoku apginti tavęs nuo sniego pūgos ar nuo aistringų moterų. Tik aš manau, jog neverta puoselėti vilčių patekti į tą Šventyklą. Be to, pėsčiomis tenai nenukulniuosi. Mikogenas nedidelis sektorius, bet vis tiek...

- Na gerai. O ekspresu?

- Ekspreso maršrutai nesidriekia per Mikogeno teritoriją. Tai supaprastintų kontaktus su barbarais. Bet šioks toks transportas čia yra. Pasenęs, naudojamas tik atsilikusiose planetose... Gerai, baik skaityti Knygą. Lašelė Keturiasdešimt Trečioji jaudinasi. Atidavusi tau Knygą, ji taip pat pažeidė draudimą. Jei tai paaiškės, mergina gali rimtai nukentėti.

- Nori pasakyti, jog duoti Knygą barbarui - taip pat tabu?

- Esu įsitikinusi.

- Ką gi. Kad ir dabar galiu ją grąžinti. Menkas nuostolis. Devyniasdešimt penki procentai - mirtina nuobodybė: nuobodūs politinių grupuočių kovų aprašymai, nesibaigianti panegirika politikams, pamąstymai moralės temomis... Ir viskas dvelkia tokia savimeile, pasipūtimu, jog galima kuokteleti.

- Tai tu tik apsidžiaugsi, jei paimsiu iš tavęs Knygą?

- Iš esmės, taip. Bet likusieji penki procentai skirti Aurorai, nors ji beveik niekada nevadinama savu vardu. Manau, tame kaž-

kas slypi, ir aš galėčiau išpešti iš to naudos. Būtent todėl ir noriu nueiti į Šventyklą.

- Tikiesi tenai daugiau sužinoti apie Aurorą?

- Galbūt. Ir dar man neduoda ramybės tie... automatai ar robotai. Tai velniškai įdomu.

- Juk nežiūri į tai rimtai?

- Priešingai. Beveik rimtai. Iš Knygos aiškėja, jog kai kurie robotai atrodė visai kaip žmonės.

- Žinoma. Jei ketini pagaminti žmogaus imitaciją, kokią ją padarysi? Suprantama, jog suteiksi jai žmogaus kūno formą.

- Na taip, žinoma. Imitacijai būtinas panašumas, bet juk nebūtinai turi būti tiksli kopija. Tarkim, dailininkas piešia karikatūrą, bet tu suprasi, jog jis pavaizdavo žmogų. Galva - apskritimas, kūnas - lazdelė, galūnės - zigzagai... Štai ir viskas. Bet esmė ta, jog robotai stulbinamai panašūs į žmones. Kaip du vandens lašai.

- Kvailystės. Hari, tik pabandyk įsivaizduoti, kiek prireiks laiko, norint sukurti tikslias metalinio kūno proporcijas...

- Kuo čia dėtas "metalinis kūnas"? Man susidarė įspūdis, jog nuo kažkurio laiko prasidėjo organinių arba pseudoorganinių robotų gamyba. Jų kūnas padengtas oda, ir atrodė jie taip, kaip tikri žmonės. Neatskirsi.

- Ar šitaip parašyta Knygoje?

- Tik keletas žodžių. Užuominos... Tačiau toks įspūdis...

- *Tavo* įspūdis, Hari. Nepriimčiau to už gryną pinigą.

- Palauk. Paklausyk manęs. Iš to, kas Knygoje parašyta apie robotus, padariau keturias išvadas. Pirmoji: kaip jau sakiau, kai kurie jų - tiksli žmogaus kopija. Antroji: jų gyvenimo trukmė labai ilga.

- Oi, tik nesakyk "gyvenimo", - susiraukė mergina. - Geriau tiktų "veikimo". Nes susidarys įspūdis, kad jie tikrai kaip žmonės.

- Trečioji, - dėstė Haris, nereaguodamas į Dorsos pastabą, - kai kurie jų, bent jau vienas tai tikrai - lig šiolei gyvi.

- Hari, tai būdinga legendoms: senovės didvyris nemirė, jis yra anabiozės būsenoje ir prisikels, kai tik ateis laikas ginti savo tautą... Kas tau darosi, Hari!

- Ketvirtoji išvada, - nepasidavė Seldonas. - Yra kelios eilutės apie tą pačią Šventyklą. Tiesa, Knygoje ta vieta tiesiogiai taip neįvardijama, tačiau akivaizdu, jog tas robotas yra kaip tik Šventykloje. - Kiek patylėjęs, jis pridūrė: - Na, ar dabar supratai?

- Ne, - papurtė galvą mergina. - Ir ką aš turėjau suprasti?

- Jei susiesime visas keturias išvadas, tai gausime štai ką: robotas gali atrodyti visaip taip, kaip ir žmogus, jis vis dar gyvas, pragyvenęs dvidešimt tūkstantmečių ir šiuo metu yra Šventykloje.

- Nebandyk manęs įtikinėti. Negali būti, jog galėjai tuo patikėti.
- Negaliu tvirtinti, jog tikrai patikėjau, bet ir negaliu to atmesti. O ką, jei tai tiesa? Tegul vienas šansas iš milijono... Nejaugi nesupranti, kaip man tai svarbu? Juk šitas robotas gali prisiminti Galaktiką tokią, kokia ji buvo dar prieš pasirodant pirmiesiems istoriniams įrašams. Jis galėtų padėti man sukurti psichoistoriją.
- Net jeigu ir taip, negi tikiesi, kad mikogeniečiai įleis tave į tą Šventyklą ir suteiks galimybę pasikalbėti su robotu?
- Neketinu prašyti jų leidimo. Pirmiausia turiu patekti į Šventyklą ir įsitikinti, ar tenai yra tas, su kuriuo norėčiau pasikalbėti...
- Bet... juk ne šiandien? Atidėk bent iki rytdienos. Jei iki ryto nepersigalvosi, eisime drauge.
- Ar tik ne tu man sakei, jog moterys į Šventyklą neįleidžiamos?
- Manau, bent jau iš išorės galima bus stebėti Šventyklą. Kažin, ar tau pavyks pasiekti daugiau...

50

Seldonas visiškai atsidavė į Dorsos rankas. Ji dažniau vaikštinėjo Mikogeno gatvėmis, todėl jaunuolis ja pasitikėjo.

Tačiau pati mergina nesijautė taip tvirtai.

- Turėk galvoje, - įspėjo ji. - Mudu galime pasiklysti.
- Kodėl? Juk turime žemėlapį.

Dorsa piktai dėbtelėjo į jaunuolį.

- Hari, mudu esame Mikogene. Nepamiršk. Mums reikalingas kompiuterinis žemėlapis, toks, kad būtų galima užduoti klausimą ir gauti į jį atsakymą. O čia, kaip matai, tokią funkciją atlieka plastiko gabalas su atžymomis. Juk negaliu plastikui paaiškinti, kur mes dabar esame, - nei balsu, nei spustelėjusi mygtuką. Tai spausdintas daiktas. Supranti? Orientuotis galima tik vizualiai.
- Tai perskaityk, kas ten parašyta.
- Kaip tik tą ir darau. Bet žemėlapis sudarytas vietiniams, tiems, kurie čia orientuojasi. Vis tiek teks pasiklausti kelio.
- Ne, Dorsa. Tik pačiu kraštutiniu atveju. Nenorėčiau atkreipti į save dėmesio. Pamėginkime patys... Jau verčiau klaidžioti, slampinėti, tačiau patys.

Dorsa palinko prie žemėlapio, įsižiūrėjo ir pagaliau pasakė:

- Taip. Šventykla čia vienaip ar kitaip pažymėta. Tai suprantama. Turbūt kiekvienam mikogeniečiui bent retsykiais tenka čia lankytis. - Dar atidžiau įsižiūrėjusi, ji pasakė: - Bet tiesioginio kelio į Šventyklą nėra.

- Kas?

- Palauk, nesijaudink. Teks kažkurioje vietoje persėsti į kitą transporto priemonę.

Seldonas lengviau atsiduso.

- Ačiū Dievui. Žinoma, persėdimai Trantore įprastas dalykas. Turėjau galvoje kitus planetos sektorius.

- Suprantu, - pyktelėjo Dorsa. - Tik esu pratusi prie kalbančių informacinių leidinių. Kai ieškai kelio, kartais pačių paprasčiausių dalykų gali nepastebėti.

- Gerai, neniurzgėk, mieloji. Jei supratai, kuria kryptimi mums pėdinti, vesk. Aš seksiu tau iš paskos.

Pagaliau jiedu pasiekė sustojimą. Žmonių čia nedaug - trys vyrai, apsivilkę baltais kertlais, ir dvi pilkai apsirengusios moteriškės. Seldonas draugiškai nusišypsojo, tačiau visa kompanija paklaikusiomis akimis pažvelgė į juos ir tarsi pagal komandą nusisuko.

Kaip tik tuo metu atriedėjo transporto priemonė. Jei tai būtų Helikone, Seldonas ją pavadintų autobusu. Viduje buvo apie dvidešimt sėdynių, kiekviena talpino po keturis žmones. Prie kiekvienos sėdynės atskiros durelės. Sustojime keleiviai galėjo išlipti iš abiejų autobuso pusių. Seldonas susimąstė: kaip elgtis tiems keleiviams, kurie turi išlipti priešais priešpriešinį transporto srautą? Tačiau labai greitai pastebėjo, jog, vos tik autobusas privažiuoja prie stotelės, iš priekio judančios mašinos tuojau pat sustoja ir laukia, kol išlips visi keleiviai.

Dorsa stumtelėjo užsižiopsojusi Seldoną link sėdynės, kur buvo dvi laisvos vietos. Jiedu atsisėdo. Haris pastebėjo, jog vyrai įlipa ir išlipa pirmieji.

- Liaukis spoksojęs į žmones, - pašnabždėjo Dorsa jaunuoliui į ausį. - Nepamiršk, kur esi.

- Pasistengsiu.

- Žiūrėk, - parodė mergina į plokščią siaurą ekraną ant priekinės sėdynės atlošo. Kai tik autobusas pajudėjo, ekrane sumirgėjo raidės - kitos stotelės pavadinimas. Be to, čia buvo išvardinti svarbūs objektai, įstaigos, statiniai, pro kuriuos veda maršrutas. - Tas daiktas mums padės sužinoti, kur turime persėsti.

- Puiku, - linktelėjo Seldonas. Po trumpos pauzės jis pasilenkė prie merginos ir sušnabždėjo: - Niekas į mus nespokso. Ten, kur susiburia daug žmonių, niekas nekreipia į mus dėmesio.

Dorsa neklydo. Netrukus šviečiantis ekranas įspėjo juos, kur reikia išlipti ir persėsti į autobusą, tiesiogiai važiuojantį link Šventyklos.

Jiedu išlipo ir laukė kito autobuso.

Haris spėjo pastebėti, jog ta kryptimi jau nuvažiavo kelios mašinos. Vadinasi, tai judrus maršrutas. "Turbūt Šventykla, - pagalvojo jaunuolis, - savotiškas sektoriaus centras".

Netrukus atriedėjo autobusas. Jaunuoliai įlipo, atsisėdo. Seldonas susijaudinęs pašnabždėjo Dorsai:

- Dorsa, mes ir tąkart ir dabar nesumokėjome...

- Sprendžiant iš informacinių nuorodų, visuomeninis transportas šičia nemokamas.

Seldonas nustebo:

- Tik pamanykite... Kaip civilizuota! Štai tau ir atsilikęs sektorius!

- Tavo taisyklė paneigta, - pranešė Dorsa. - Į mus spokso vyriškis, sėdintis tau iš dešinės.

51

Seldonas pašnairavo į dešinę. Liesas senis... rudakis, tamsiaodis... Vaikinas pagalvojo, jog, jei ne depiliacija, jo plaukai turbūt būtų juodi kaip degutas.

"Kažkoks netradicinis Brolis. Netipiškas", - pamanė Haris. Jis nusuko žvilgsnį nuo smalsuolio. Visi lig šiol Mikogene sutikti Broliai buvo aukšto ūgio, šviesios odos, mėlynų ar pilkų akių. Nors... ne tiek jau daug Brolių Seldonas spėjo pamatyti, todėl neverta daryti skubotų išvadų.

Staiga kažkas palietė dešinę jo kertlo rankovę. Jaunuolis atsisuko ir nustebo, pamatęs kortelę su greitosiomis išvedžiotais žodžiais: "Atsargiau, barbare!"

Haris krūptelėjo, ranka intuityviai pakilo prie kepurės. Vyriškis vien tik lūpomis ištarė:

- Plaukai.

Čia Seldono ranka apčiuopė nepaklusnią plaukų sruogą, ties smilkiniu išlindusią iš po kepuraitės. Jis greitai sukišo plaukus, patikrino, ar viskas gerai, apsimesdamas, jog kasosi plikę.

- Dėkoju, - sušnabždėjo, pasisukęs į kaimyną.

Tas šyptelėjo ir garsiai paklausė:

- Į Šventyklą keliauji?

- Taip, - linktelėjo jaunuolis.

- Nesunku atspėti. Aš irgi. Išlipsime drauge? - draugiškai nusišypsojo senis.

- Bet aš ne vienas. Su manim... mano...

- Tavo moteris? Vadinasi, išlipsime trise?

Seldonas net nežinojo, ką atsakyti. Jis pašnairavo į Dorsą. Ta

žiūrėjo priešais save, atrodė, jog nekreipia jokio dėmesio į vyrišką pokalbį - tikra padoriai išauklėta Sesuo. Tačiau ji nepastebimai palietė Seldono kelį, tarsi norėdama pasakyti: "Viskas gerai".

- Taip, žinoma, - mandagiai pritarė nepažįstamajam Seldonas.

Daugiau jiedu nesikalbėjo. Netrukus lentelė įspėjo, jog kita stotelė - Šventykla, ir senis pakilo, pasirengęs išlipti.

Autobusas staiga pasuko, apvažiavo aplink parką ir netrukus sustojo. Prasidėjo spūstis. Vyrai veržėsi pirmyn, stengdamiesi nustumti moteris. Šios nuolankiai traukėsi iš kelio.

Mikogeniečio balsas buvo kiek kimus, tačiau gana malonus.

- Mano bičiuliai, - pasakė jis. - Ar neprieštaraujate, jeigu jus taip vadinsiu? Dar ne pusryčių metas, tačiau, manau, reikia šiek tiek užkąsti. Patarčiau nusipirkti kokio nors maisto ir pavalgyti gryname ore. Gerai pažįstu šitas vietas, todėl padėsiu jums susirasti jaukų kampelį.

Seldonas kiek sunerimo - ar tik gudrus senis neketina nieko neįtariančius barbarus įvilioti į spąstus? Tačiau vis dėlto nusprendė surizikuoti.

- Jūs labai malonus, - pasakė jaunuolis. - Mes čia nieko nežinome, todėl mielai priimame jūsų pasiūlymą.

Netrukus jie apsikrovė pirkiniais. Nusipirko sumuštinių ir kažin kokio pieniško gėrimo. Senis pasiūlė papusryčiauti parke prie Šventyklos.

Žiūrėdamas į Šventyklą, Seldonas pastebėjo, kad ji kiek primena Imperatoriaus Rūmus. Parkas taip pat panašus į Rūmų apylinkes. Sunku pasakyti, ar mikogeniečius įkvėpė Rūmų architektūra, tačiau statinys atrodė įspūdingai.

- Gražu, tiesa? - išdidžiai paklausė senis.

- Tikrai, - pripažino Seldonas. Viskas spindi. Nuostabu!

- Parkas panašus į tą, kuris kadaise buvo įveistas prie Vyriausybės Rūmų mūsų Rytinės Aušros Pasaulyje. Tik, žinoma, jis mažesnis.

- Sakykite, o jums teko matyti parką prie Imperatoriaus Rūmų? - paklausė Seldonas.

Mikogenietis suprato užuominą, tačiau tai jo neįžeidė.

- Jie taip pat mėgino kopijuoti tą pastatą, kuris buvo Rytinės Aušros Pasaulyje.

Netrukus trijulė atėjo prie pusiau apvalaus suoliuko. Jis buvo iš balto akmens ir linksmai tviskėjo ryto saulės spinduliuose, kaip ir pats pastatas.

- Gerai, - vyriškio žvilgsnis atrodė patenkintas, - mano mėgstama vietelė neužimta. Iš čia atsiveria nuostabus vaizdas į šoninę

Šventyklos pusę. Prašau sėstis. Nebijokite, akmuo nešaltas. Ir tavo bendrakeleivė gali atsisėsti. Ji barbarė, ir jos įpročiai skiriasi nuo čionykščių. Tačiau ji... gali dalyvauti mūsų pokalbyje. Žinoma, jei nori.

Dorsa žybtelėjo akimis į mikogenietį, tačiau netarusi nė žodžio atsisėdo.

Suprasdamas, jog teks kurį laiką praleisti su naujuoju pažįstamu, Seldonas ištiesė jam ranką ir prisistatė:

- Aš Haris, o mano draugė - Dorsa. Skaitvardžių mes prie vardų nepridedame.

- Kiekvienam savo, - ištarė senis. - Mano vardas Micelijus Septyniasdešimt Antrasis. Mūsų kohorta labai didžiulė.

- Micelijus? - kiek sutrikęs pakartojo jaunuolis.

- Nustebote? Jūs turbūt lig šiolei bendravote tik su senovinių šeimynų nariais. Jų vardai dažniausiai susieti su astronomija, tokie, kaip "Debesis", "Saulės Šviesa", "Spindinti Žvaigždė".

- Turiu prisipažinti, - prasižiojo Seldonas, tačiau Micelijus neleido jam baigti:

- O štai dabar turite progos susipažinti su žemesniosios klasės atstovu. Mūsų vardai siejasi su žeme ir tuo, kas joje auga. Verti pagarbos vardai.

- Net neabejoju, - linktelėjo Seldonas. - Beje, norėčiau padėkoti už tai, kad įspėjote mane... autobuse.

- Žinote, - prisipažino senis, - aš iš tiesų išgelbėjau jus iš didžiulės bėdos. Jei jūsų išlindusius plaukus pirmoji būtų pastebėjusi kokia nors Sesuo, ji būtų surikusi nesavu balsu, ir kas nors iš Brolių būtų jus išmetęs iš autobuso, nesulaukęs stotelės.

Dorsa kiek pasilenkė ir paklausė:

- O kodėl jūs pats to nepadarėte?

- Aš? Matote, aš nejaučiu neapykantos barbarams. Esu mokslininkas.

- Jūs mokslininkas?

- Pirmasis savo kohortoje. Mokiausi prie Šventyklos įsteigtoje mokykloje ir sėkmingai ją baigiau. Susipažinau su visomis senovės mokslo šakomis ir turiu leidimą patekti į bet kokią biblioteką, kur sukauptos barbarų knygos. Galiu jas skaityti... kiek tik širdis geidžia. Ten yra netgi kompiuteriniai žinynai, ir aš moku jais naudotis. Tai padeda plėsti akiratį. Todėl manęs visai neerzina tokia smulkmena, kaip iš po kepuraitės išlindusi plaukų sruoga. Ne sykį knygose mačiau piešinius, kuriuose pavaizduoti žmonės su vešliais plaukais. Beje, ir vyrai, ir moterys, - pridūrė jis, paskersavęs į Dorsą.

Kurį laiką jie tylėdami kramsnojo sumuštinius. Po to Seldonas prabilo:

- Atkreipiau dėmesį, jog kiekvienas į Šventyklą įeinantis Brolis nešasi raudoną krepšį.

- O taip, - linktelėjo Micelijus. - Permestas per kairį petį ir nukaręs iki juosmens. Dažniausiai tie krepšiai įmantriai papuošiami.

- Bet kam jie reikalingi?

- Jie vadinami obijomis ir simbolizuoja džiaugsmą, įžengus į Šventyklą bei kraujo spalvą... Kiekvienas pasirengęs pralieti kraują, kad tik išsaugotų Šventyklą.

- Kraują? - nesuprato Dorsa.

- Tai tik simbolis. Niekada neteko girdėti, jog kam nors tektų pralieti kraują, gelbstint Šventyklą. Nors, atvirai sakant, ir džiaugsmo tenai ne tiek jau daug. Ten visi tik verkia ir sielvartauja dėl Prarastojo Pasaulio. - Jis kiek patylėjo ir tyliai pasakė: - Baisiai kvaila.

- Vadinasi, jūs netikintis? - paklausė mergina.

- Aš mokslininkas, - su neslepiamu išdidumu pasakė Micelijus. Po to nusišypsojo, ir jo veidą išvagojo raukšlės. Atrodė, žmogus iškart paseno. Seldonui pasidarė smalsu, kiek galėtų būti metų jų naujajam pažįstamam. Gal keli šimtmečiai? Ne, šito negali būti. Bet vis dėlto...

- Kiek jums metų? - išsprūdo klausimas iš jaunuolio lūpų.

Regis, klausimas Micelijaus Septyniasdešimt Antrojo neįžeidė. Jis tiesiai atsakė:

- Septyniasdešimt dveji.

Bet Seldono netenkino toks atsakymas.

- Girdėjau, jog žiloje senovėje jūsų genties atstovai gyvendavo labai ilgai - po keletą šimtmečių.

Micelijus kiek nustebęs pažvelgė į jaunuolį.

- Iš kur gavai tokius duomenis? Negi kas nors galėjo tau papasakoti? Nors, tai tiesa. Norėjau pasakyti, jog kai kurie mūsų gentainiai tuo tiki. O jų tikėjimą palaiko Seniūnai, nes tai patvirtina mūsų pranašumą. Mūsų gyvenimo trukmė iš tikrųjų įspūdinga, nes mes racionaliai maitinamės. Nors šimto metų retai kas sulaukia.

- Man regis, jūs netikite, jog mikogeniečiai pranašesni už kitas tautas?

- Tauta kaip tauta, - gūžtelėjo pečiais Micelijus. - Neblogesnė už kitas. Bet aš manau, jog visi žmonės lygūs. Netgi moterys, - pabrėžė senis, žvilgtelėjęs į Dorsą.

- Nemanau, jog mikogeniečiai pritartų jūsų nuomonei, - suabejojo Seldonas.

- Ir jūsiškiai ne visi pritartų, - linktelėjo Micelijus Septyniasdešimt Antrasis. - Bet aš tuo tikiu. Mokslininkas privalo tikėti. Perskaičiau nemažai barbarų literatūros. Esu susipažinęs su jūsų kultūra, suprantu ją ir gerbiu. Netgi esu parašęs apie ją keletą mokslinių straipsnių. Todėl sėdžiu štai čia su jumis ir kalbuosi kaip lygus su lygiais.

- Regis, jūs didžiuojatės tuo, jog suprantate barbarų gyvenimą bei jų papročius, - kiek suirzusiu tonu pasakė Dorsa. - Ar teko kada nors išvykti už Mikogeno ribų?

- Ne, - kiek susigėdo Micelijus.

- Kodėl? Juk tai būtų galimybė dar geriau mus pažinti.

- Manau, tenai pasijusčiau nejaukiai. Tektų nešioti peruką, aš gėdyčiausi.

- Kam jums to peruko? - nustebo mergina. - Galėtumėte likti plikas.

- Ne, - spyrėsi Micelijus. - Visi plaukuotieji mane badytų pirštais ir erzintų.

- Erzintų! Nieku gyvu, - sušuko Seldonas. - Mano tėvas, pavyzdžiui, anksti nupliko. Regis, ir aš turiu polinkį plikti. Už poros dešimtmečių vaikščiosiu visai plikas.

- Vis tiek... tai kitoks plikumas, - nenusileido Micelijus. - Lieka plaukai iš šonų ir virš akių... tie antakiai. Mano supratimu, "plikas"- tai kada visai nėra plaukų. Jokių.

- Niekur ant kūno? - pasmalsavo Dorsa.

Ir čia Micelijus, regis, ne juokais įsižeidė, nes į merginos klausimą nieko neatsakė.

Seldonas, mėgindamas taisyti padėtį ir sugrįžti prie ankstesnės temos, paklausė:

- Prašau pasakyti, Micelijau Septyniasdešimt Antrasis, ar galima barbarams įeiti į Šventyklą?

- Niekada! - įnirtingai papurtė galvą senis. - Į Šventyklą atvertos durys tik Rytinės Aušros Sūnums.

- Tik Sūnums? - pasitikslino Dorsa.

Micelijus kurį laiką tylėjo. Galiausiai, susitvardęs, pasakė:

- Rytinės Aušros Dukros įeina į Šventyklą tik ypatingomis progomis, iškilmių dienomis. Tokie štai reikalai. Nenoriu tvirtinti, jog aš asmeniškai pritariu tokiai tvarkai. Jei būtų mano valia, pasakyčiau: "Ateikite visi, džiaukitės, mėgaukitės, jei tik galite!"

- Ar jūs pats kada nors ten buvote?

- Kai mažas buvau, tėvai nusivesdavo, bet... - jis pakraipė galvą, - prisimenu tik tiek, kad visi spokso į Knygą, skaito ištraukas iš

jos, dūsauja ir ilgisi praeities. Ten negalima kalbėtis, juoktis. Net žvalgytis į kitus nevalia. Galima galvoti tik apie Prarastąjį Pasaulį ir apie nieką daugiau. Man tai nepatinka, - Micelijus ryžtingai numojo ranka. - Esu mokslininkas, noriu, kad man būtų atvertas visas milžiniškas pasaulis.

- Gerai pasakyta, - pritariamai linktelėjo Seldonas. Jis pamanė suradęs landą. - Mudu su Dorsa irgi mokslininkai.

- Žinau, - ramiai atsakė Micelijus Septyniasdešimt Antrasis.

- Žinote? Iš kur?

- Kas gi dar jūs galėtumėte būti? Iš barbarų Mikogene lankosi tik prekeiviai, politikai, diplomatai ir dar mokslininkai. O jūs panašūs tik į pastaruosius. Todėl ir sudominote mane, - senis nuoširdžiai nusišypsojo.

- Jūs nesuklydote. Aš matematikas, Dorsa istorikė. O jūs?

- Esu kultūrologas. Perskaičiau daugybę žymiausių barbarų kūrinių - Liso, Mentonomo, Novigoro...

- O mudu spėjome susipažinti su žymiausiu jūsų tautos kūriniu, - pasakė Seldonas. - Aš, pavyzdžiui, perskaičiau Knygą... apie Prarastąjį Pasaulį.

Micelijus išsprogino akis. Jo nuostaba buvo begalinė.

- Nejaugi? Bet kaip? Kur?

- Mūsų Universitete yra kopijos. Turint specialų leidimą su jomis galima susipažinti.

- Knygos kopijos?

- Taip.

- Stulbinama! Kažin, ar apie tai žino Seniūnai?

- Ir dar perskaičiau apie robotus, - pasakė Seldonas.

- Apie robotus?

- Taip. Todėl man ir kilo nenumaldomas noras patekti į Šventyklą. Norisi pažvelgti į robotą.

Dorsa truktelėjo Seldoną už rankovės, bet jaunuolis, sykį sugriebęs jautį už ragų, neketino paleisti ir nekreipė dėmesio į merginos įspėjimą.

- Aš tokiais dalykais netikiu, - išdidžiai pareiškė Micelijus. - Mokslininkams nedera tuo tikėti. - Jis baukščiai apsižvalgė, turbūt vis dėlto baiminosi, kad kas nors neišgirstų.

Seldonas nesitraukė:

- Perskaičiau apie tai, jog robotas lig šiolei gyvas ir yra Šventykloje.

- Kuriems galams taukšti tokius niekus, - sumurmėjo Micelijus Septyniasdešimt Antrasis.

- Bet jeigu jis vis dar Šventykloje, - laikėsi savo Seldonas, - kur būtent jis galėtų būti?

- Net jeigu jis ten ir būtų, aš negalėčiau tau nieko pasakyti. Juk sakiau, kad nebuvau tenai nuo vaikystės.

- Bet gal Šventykloje yra kokia nors ypatinga vieta?

- Yra altorius. Bet ten gali eiti tik Seniūnai. Ir nieko ten nėra.

- Tai jūs vis dėlto buvote tenai?

- Ne. Žinoma, ne.

- Iš kur tuomet žinote, jog nieko nėra?

- Nežinau, ar ten nėra granatmedžio. Nežinau, ar ten nėra lazerinių vargonų. Nežinau, ar ten nėra dar milijono visokių daiktų. Jei aš apie tai nežinau, tai dar nereiškia, kad jie ten yra.

Seldonas ne išsyk sumojo, ką atsakyti.

Micelijaus veidu nuslinko lengva šypsenėlė.

- Mokslininko logika, - ištarė jis. - Su manim ne taip paprasta bendrauti. Tačiau nepatarčiau jums pakilti į Seniūnų altorių. Nemanau, kad jums patiks jų elgesys, jei jie pamatys Šventykloje barbarą. O čia dar altorius... Ką gi, linkiu jums viso geriausio, - pasakė Micelijus ir, daugiau netaręs nė žodžio, nuskubėjo. Seldonas palydėjo nueinantį nustebusiu žvilgsniu.

- Ko čia jis... taip staiga?

- Turbūt pabaidė tas, kuris ateina link mūsų, - pasakė Dorsa.

Ir iš tiesų - prie jų artinosi aukštas vyriškis, vilkintis platų baltą kertlą, per petį persimetęs raudoną išsiuvinėtą krepšį. Žingsniavo tvirtai, taip galėtų žingsniuoti valdžios atstovas, kuris pastebėjo kažką, kas sukėlė jo nepasitenkinimą.

52

Haris Seldonas atsistojo, net pats nežinodamas kodėl taip elgiasi. Jis nebuvo įsitikinęs, jog tai teisingas poelgis etiketo prasme, tačiau pamanė, kad blogiau nuo to nebus. Dorsa pasekė jaunuolio pavyzdžiu. Ji atsistojo ir nuleido akis.

Mikogenietis sustojo priešais svetimeivius. Jis irgi buvo nejaunas, tačiau atrodė skirtingai nei Micelijus Septyniasdešimt Antrasis. Senatvė tarsi puošė jo veidą. Taisyklinga galvos forma, ryškios žydros akys...

Nepažįstamasis pasakė:

- Matau, esate barbarai.

Balsas aukštas, kalbėjo jis lėtai, pasverdamas kiekvieną žodį.

- Jūs neklystate, - mandagiai, bet tvirtai atsakė Seldonas. Jis nusprendė nesižeminti, tačiau elgtis grubiai taip pat neketino.
- Kas jūs tokie?
- Aš Haris Seldonas iš Helikono. O mano bendrakeleivė - Dorsa Venabili. Ji iš Cinos. O kuo jūs vardu?
Mikogenietis prisimerkė, jis pastebėjo, kaip ramiai ir griežtai su juo kalbėjo Seldonas. Regis, vyriškis įvertino jaunuolio drąsą bei ryžtingumą.
- Aš Žaibas Antrasis, - atsakė mikogenietis ir, išdidžiai užrietęs smakrą, pridūrė: - Šventovės Seniūnas. O kas jūs tokie, barbarai?
- Mes, - atsakė Seldonas, ypač pabrėždamas šį žodį, - esame mokslininkai iš Stilingo Universiteto. Aš matematikas, o mergina istorikė. Mudu domimės Mikogeno papročiais.
- Kas jums suteikė tokią teisę?
- Mus čia pakvietė Proturberantas Keturioliktasis.
Žaibas Antrasis kiek patylėjo, šyptelėjo ir pasakė:
- Vyriausiasis Seniūnas. Puikiai jį pažįstu.
- Net neabejoju, - atšovė Seldonas. - Ar dar turite klausimų, Seniūne?
- Turiu.
Regis, Seniūnas neketino pasiduoti.
- Kas tas žmogus, kuris ką tik sėdėjo šalia jūsų, o, pamatęs mane, paspruko?
Seldonas papurtė galvą:
- Mes jo nepažįstame ir nieko apie jį nežinome. Atsitiktinai susitikome ir paklausėme apie Šventyklą.
- O kodėl jo paklausėte? Kas būtent jus domino?
- Uždavėme jam du klausimus. Pasiteiravome, ar šitas pastatas ne Šventykla ir ar barbarams galima čia užeiti. Į pirmąjį klausimą tas žmogus atsakė teigiamai, į antrąjį - neigiamai.
- Viskas teisingai. O kodėl jus domina Šventykla?
- Sere, mes ketiname tyrinėti Mikogeno papročius, o juk Šventykla - Mikogeno širdis ir smegenys. Argi ne taip?
- Ji mūsų ir priklauso tik mums.
- O jeigu Vyriausiasis Seniūnas mums leistų ją aplankyti... na, grynai moksliniais tikslais?
- Jūs iš tiesų turite tokį leidimą?
Seldonas sutriko. Dorsa vogčiomis žvilgtelėjo į jį. Jaunulis nedrįso meluoti.
- Ne, - atsakė jis. - Kol kas ne.
- Ir niekada neturėsite, - kaip kirviu nukirto Seniūnas. - Jūs esate pakviesti į Mikogeną, bet net ir pats vyriausias vadovas nega-

li savivaliauti ir nepaisyti tautos interesų. Mes branginame savo Šventyklą. Apskritai Mikogene barbarai nepageidaujami, tuo labiau jiems nėra ką veikti Šventyklos teritorijoje. Tereikia tik kam nors sukelti paniką, ir pati taikiausia minia akimirksniu sužvėrės ir suplėšys jus į skutus. Patikėkite ir elkitės išmintingai. Savo pačių naudai. Nepiktnaudžiaukite Vyriausiojo Seniūno svetingumu ir keliaukite iš čia. Tuojau pat!

- Tačiau Šventykla... - nenorėjo pasiduoti Seldonas, bet Dorsa timptelėjo jį už rankovės.

- Jau apžiūrėjote Šventyklą iš išorės, - griežtai pasakė Seniūnas. - O viduje jums nėra nieko įdomaus.

- Bet tenai yra robotas, - ramiai pasakė Seldonas.

Seniūnas visą minutę nemirksėdamas žiūrėjo į jaunuolį, paskui pasilenkė prie pat jo ausies ir sušnypštė:

- Dink tuojau pat, antraip aš pats sukelsiu paniką. Jei negerbčiau Vyriausiojo Seniūno, nepaleisčiau tavęs gyvo.

Dorsa iš visų jėgų patraukė Seldoną už rankovės ir nusitempė. Jis susvirduliavo ir greitais žingsniai nuskubėjo paskui merginą.

53

Tik kitą rytą, per pusryčius, Dorsa išdrįso prabilti apie vakarykštį įvykį. Prabilo taip, jog Hariui norėjosi prasmegti.

- Nuostabų fiasko vakar mudu patyrėme, - pasakė mergina.

Seldonas, kuris nuoširdžiai tikėjosi, jog Dorsa negrįš prie šitos temos, nekaltai paklausė:

- Ir kurgi tas fiasko, tavo nuomone?

- Buvome gėdingai išvyti. Ir kuriems galams visa tai? Ko mes pasiekėme?

- Tik vieno. Sužinojome, jog robotas ten tikrai yra.

- Micelijus Septyniasdešimt Antrasis pasakė, kad jo ten nėra.

- Ką jis dar galėjo pasakyti? Jis juk mokslininkas. O toje bibliotekoje, kurioje jis lankosi, kitokių duomenų nėra. Tu verčiau prisimink Seniūno reakciją.

- Aš jos ir nepamiršau.

- Jis nebūtų taip įsiutęs, jei Šventykloje nebūtų roboto. Vargšelis išsigando, supratęs, jog mes apie tai žinome.

- Tai tik tavo spėlionės, Hari. Net jeigu robotas ten ir yra, mes vis tiek į vidų niekada nepateksime.

- Bet pamėginti galima. Po pusryčių nueisime ir nusipirksime

krepšį, na... tą obiją. Persimesiu jį per petį, kukliai nuleisiu akis ir kaip niekur nieko įžengsiu į Šventyklą.

- Su kepuraite? Juk tave akies mirksniu perpras.

- Nieko panašaus. Iš pradžių mudu eisime į biblioteką, kur sukaupta barbarų literatūra. O iš bibliotekos, kuri, kaip supratau, įrengta priestate, turi būti įėjimas į pačią Šventyklą.

- Kur tave ir sučiups kaip katė pelę.

- Nebūtinai. Juk girdėjai, kaip aiškino Micelijus... kokia ten aplinka. Visi žiūri į grindis, medituoja, dūsaudami dėl savo gimtosios Auroros. Nesidairo į kitus. Turbūt tai uždrausta. Tai štai... O po to susirasiu Seniūnų altorių...

- Netgi taip?

- Atsimeni, Micelijus pasakė, jog nepataria man pakilti į altorių. *Pakilti*. Vadinasi, altorius yra bokšte. Turbūt centriniame, pačiame aukščiausiame.

Dorsa papurtė galvą.

- Negaliu tiksliai prisiminti, ką jis pasakė. Manau, neverta taip aklai pasitikėti ir pulti stačia galva... Palauk! - staiga susijaudinusi ištarė ji ir suraukė antakius.

- Kas dar? - paklausė Seldonas.

- Senovinis žodis "altorius"... Tai kažkas didingas, išaukštintas, pakylėtas, esantis viršuje...

- O ką aš sakiau? Vadinasi, mudu ne tik patyrėme fiasko, bet ir sužinojome kai ką svarbaus. Jeigu sugebėsiu surasti gyvą robotą, išgyvenusį dvidešimt tūkstančių metų, ir pasikalbėti su juo...

- Gerai, tarkim, jis egzistuoja, nors tuo sveiku protu neįmanoma patikėti. Tu jį surasi, tik ar ilgai tau pavyks su juo kalbėtis? Juk būsi tuojau pat pastebėtas.

- Nežinau. Manau sugalvosiu, kaip priversti jį pasikalbėti. Kad ir kas manęs laukia, dabar trauktis jau vėlu. Žmoglis paliks mane ramybėje tik tada, kai įrodysiu, jog nėra net menkiausios galimybės sukurti psichoistoriją. O dabar, kai pagaliau sužibo vilties kibirkštėlė, aš pasieksiu savo ir niekas manęs nesustabdys... net mirties grėsmė.

- Hari, mikogeniečiai gali ne juokais supykti, pavojinga rizikuoti.

- Nesvarbu. Vis tiek pamėginsiu.

- Ne, Hari. Aš privalau tavimi rūpintis ir saugoti. Neleisiu to daryti.

- Leisi. Psichoistorija svarbiau už mano gyvybę ar saugumą. Sulaikysi mane - ir visas tavo rūpestis netenka prasmės. Pati pagalvok.

Seldonas jautėsi teisus. Jis buvo pagautas įkvėpimo. Psichoistorija - jo paties miglota teorija, kuri dar taip neseniai atrodė tik

neįgyvendinama svajonė, - staiga tapo tokia reali ir pasiekiama. Pats nesuvokdamas, kaip ir kada tai atsitiko, jaunuolis staiga ja patikėjo. Tarsi dėlionės elementai vienas po kito pradėjo dėliotis į savo vietas. Iki pilno vaizdo dar toli, bet Šventykla - vienas iš tų elementų, galbūt pats svarbiausias. Haris tuo tikėjo.

- Tuomet aš eisiu su tavim, plevėsa tu nelaimingas! Reikiamu momentu ištrauksiu iš balos.

- Moterims ten negalima.

- O kuo aš panaši į moterį? Tik tas pilkas kertlas. Netgi krūtinės po juo nesimato. Šukuosena po kepuraite. Veidas pats paprasčiausias. Vadinasi, reikia tik balto kertlo ir raudono krepšio. Bet kuri Sesuo galėtų panašiai pasielgti, tačiau jas stabdo tabu. O man į tabu nusispjaut.

- Nepamiršk, kad dar esu ir aš. Į mane nenusispjausi. Aš šito neleisiu. Tai labai pavojinga.

- Tiek pat pavojinga ir tau.

- Bet aš privalau rizikuoti.

- Vadinasi, ir aš taip pat privalau. Kodėl manai, jog tau tai svarbiau nei man?

- Todėl, kad... - Seldonas staiga nutilo.

- Gerai įsidėmėk, - lediniu balsu pasakė Dorsa, - be manęs tu niekur neisi. Pamėginsi - gausi į galvą, po to surišiu...

Jaunuolis sutriko, sumurmėjo kažką nesuprantamo. Jis nusprendė verčiau su Dorsa nesiginčyti. Bent jau kol kas.

54

Danguje nė debesėlio, tačiau jo spalva kažkokia keista - blankiai žydra, tarsi apgaubta rūku. "Gera bus diena", - pagalvojo Seldonas ir staiga pajuto nenumaldomą norą pamatyti saulę. O saulę Trantore buvo galima pamatyti tik nuo planetos paviršiaus ir tai tik tada, kai išsisklaido debesys.

Ar trantoriečiai kada nors ilgisi saulės? Ar galvoja apie ją, ar prisimena? Lankydamiesi kitose planetose, kur šviečia tikra saulė, ar pakelia akis į spindintį diską? Ar suvirpa jų širdys? Ką jie jaučia - baimę ar džiugesį?

"Kodėl taip atsitinka, - galvojo jaunuolis, - kad dauguma žmonių gyvena nemąstydami, ir jiems nekyla jokių klausimų?"

Seldonas žingsniavo gatve. Neaukšti namai iš abiejų gatvės pusių. Daugelyje iš jų įsikūrusios parduotuvės. Į abi puses zuja automobiliai. Visi tokie senoviški, jog vaizdas primena senovinės techni-

kos paradą. "Senovinis", - mąstė Seldonas. - Ar visada šitas žodis turi neigiamą atspalvį ir tariamas su panieka? Gal tai tik "lėtas, apgalvotas, ramus"? O kur skubėti?

Gatvėje Seldonas matė ir vaikų. "Taip, - mąstė jaunuolis, - ilgaamžiškumas jiems negresia, antraip Mikogenas galiausiai sugrįžtų į vaikystę". Berniukai ir mergaitės vilkėjo kertlais, tik jie buvo kiek trumpesni, vos dengė kelius. Tikriausiai taip lengviau bėgioti ir šokinėti.

Vaikai buvo plaukuoti. Tiesa, visų plaukai trumpi. Kiek vyresnių kertlai su gobtuvais - galvos pridengtos. Gal ūgtelėję vaikai patys gėdijasi vaikštinėti nepridengtomis galvomis, o gal iki depiliacijos jie privalėjo užsimaukšlinti ant galvų gobtuvus.

Seldonui kilo mintis, ir jis paklausė Dorsos:

- Kai jūs vaikštinėjote po parduotuves, kas mokėjo už pirkinius - tu ar Seserys?

- Suprantama, aš. Jos net savo kreditinių kortelių nebuvo ištraukusios. Juk viską pirkome mums, o ne Lašelėms.

- Bet juk tavo kortelė barbarų... Trantorietiška.

- Taip, tačiau nekilo jokių problemų. Jie čia gali elgtis kaip tinkami - saugoti savo kultūrą, papročius, dėvėti kertlus, vaikščioti pliki, bet pinigais turi naudotis universaliais. Negali to atsisakyti - tai pakenktų komercijai. Žinoma, nė vienam protingam žmogui tai nešaus į galvą. Pinigai valdo pasaulį, Hari, - pasakė mergina, pamojavusi ore įsivaizduojama kreditine kortele.

- Vadinasi, niekas neprieštaravo, kad tu atsiskaitai savo kreditine kortele?

- Niekas net necyptelėjo. Ir į mano kepuraitę niekas nežiūrėjo. Pinigai, Hari... už juos viskas pasaulyje perkama.

- Puiku. Vadinasi, aš galėsiu nusipirkti...

- Ne, viską pirksiu aš. Kol esu su moteriškais apdarais, man tai bus paprasčiau. Paprastai jie į moteris nekreipia dėmesio. Beje, štai ir drabužių parduotuvė, kurioje mes apsipirkinėjome.

- Gerai, eik, aš čia palauksiu. Nupirk man kuo gražesnį raudoną krepšį.

- Tik nepamiršk, ką susitarėme. Nupirksiu du gražius raudonus krepšius, o sau nusipirksiu baltą kertlą.

- Manai, pardavėja nieko neįtars, pamačiusi moterį perkant baltą apdarą?

- Žinoma, ne. Ji pamanys, jog perku savo vyrui. Manau, viskas bus gerai.

Seldonas, vienas pasilikęs gatvėje, jautėsi nesmagiai. Baiminosi,

jog kas nors prieis prie jo, išplūs, išvadins barbaru. Laimei, taip nenutiko. Praeiviai nekreipė į jį dėmesio - nei vyrai, nei moterys.

Turbūt niekas nesitikėjo sutikti čia barbarą. Nesitikėjo - todėl ir nepastebėjo.

Visai neblogai. Ypač pagalvojus apie tai, jog netrukus jie įsiverš į Šventyklą. Ten tai jau tikrai niekas nesitiki sutikti barbarą.

Kai sugrįžo Dorsa, Seldonas jautėsi puikiai, atrodė linksmas.

- Ar viską nupirkai?

- Viską, ką norėjau.

- Tada eime namo ir persirengsime.

Baltas kertlas Dorsai tiko ne taip, kaip pilkas. Suprantama, mergina juk negalėjo jo pasimatuoti parduotuvėje; pardavėją turbūt būtų ištikęs nervinis šokas.

- Ir kaip aš atrodau? - paklausė Dorsa.

- Visai kaip berniukas, - nusišypsojo Seldonas. - Nagi, paimk krepšį. Reikia išmokti taisyklingai jį užsidėti ant peties.

Dorsa krestelėjo plaukus - ji buvo dar be kepuraitės.

- Jokiu būdu! Negi ketini per visą sektorių žingsniuoti, nešinas krepšiu, kad mikogeniečiai į tave spoksotų?

- Ne, tik norėjau pasižiūrėti, kaip tai atrodo.

- Paimk štai šitą. Jis efektingesnis ir brangesnis.

- Tu teisi, Dorsa. Tau reikia atrodyti prasčiau, kad niekas neįtartų, jog esi moteris.

- Nepagalvojau apie tai. Tik norėjau, jog tu gražiau atrodytum.

- Ačiū, bet nemanau, jog tai įmanoma... Ir kaipgi jį užsidėti?

Haris su Dorsa kurį laiką treniravosi - užsidėjo obijas, nusiėmė, vėl užsidėjo, kol galiausiai išmoko tai daryti vikriai bei nepriekaištingai... Mokymams vadovavo Dorsa - ji vakar prie Šventyklos matė, kaip vyriškis užsideda krepšį.

Pasiekę patenkinamų, kaip jiems atrodė, rezultatų, jiedu ėmėsi priekabiai apžiūrinėti vienas kitą. Hario obija spindėjo ir mainėsi... krepšys buvo įmantriai išsiuvinėtas, piešinys priminė drakoną. Dorsos krepšys buvo paprastesnis, visas papuošimas - tik plona, kiek šviesesnė juostelė per vidurį.

- Paprasta, bet skoninga, - pagyrė mergina savo obiją.

- O dabar, - pareiškė Seldonas, - mes juos sulankstysime ir paslėpsime vidinėse kišenėse. Dar pasiimsime kreditinę kortelę ir Knygą. Ją įkišime į kitą kišenę.

- Knygą? Nebijai ją imti?

- Tiesiog privalau! Esu įsitikinęs, jog šitaip elgiasi kiekvienas, einantis į Šventyklą. Micelijus sakė, jog ten visi skaito Knygą. Jei

kas, mudu įsikniaubsime į vieną Knygą, apsimesime skaitantys, ir niekas mūsų nepastebės. Tu pasirengusi?

- Net nežinau. Gerai, eime.

- Mūsų laukia rimta kelionė. Būk maloni, pažiūrėk, ar nekyšo kur nors mano plaukų sruogos. Beje, nepatariu kasytis galvos.

- Nesikasysiu. Tavo plaukų nesimato.

- Tavo taip pat.

- Kažkodėl nerviniesi.

- Spėk, kodėl? - šelmiškai pasakė jaunuolis.

Dorsa nevalingai prigludo prie jo, griebė už rankos ir čia pat atšoko, pati nesuvokdama netikėto protrūkio priežasties. Ji nuleido akis, pasitaisė kertlą. Haris nustebęs, bet patenkintas atšlijo ir pasakė:

- Na, eime.

12 skyrius
ALTORIUS

ROBOTAS. Senovinėse kai kurių pasaulių legendose šiuo žodžiu buvo vadinami metaliniai automatiški įrenginiai, turintys žmogaus kūno formą. Išliko nuomonė, jog Haris Seldonas savo garsiojo Pabėgimo laikotarpiu buvo susitikęs su tikru robotu, tačiau kažin ar tai tiesa. Savo straipsniuose Seldonas nė sykio apie tai neužsimena, nors...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

55

Niekas jų nepastebėjo. Haris su Dorsa pakartojo savo vakarykštį maršrutą, ir šįkart niekas į juos neatkreipė dėmesio. Žmonių autobuse buvo labai daug, kvapas prastas, tvanku.

Pagaliau jaunuoliai pasiekė tikslą.

- Čia turbūt biblioteka, - pusbalsiu pasvarstė Haris.

- Tikriausiai, - taip pat tyliai pritarė Dorsa. - Tas pats pastatas, kurį mums vakar rodė Micelijus Septyniasdešimt Antrasis.

Jie lėtai nužingsniavo link bibliotekos.

- Giliau kvėpuok, - patarė Haris. - Štai ji, mūsų pirmoji kliūtis.

Pro praviras duris liejosi blanki šviesa. Jaunuoliai žengė ant pirmo akmeninio laiptelio ir išsyk suprato, jog laiptai nejudantys ir neužkels jų į viršų. Dorsa susiraukė, leido suprasti Seldonui, jog nenorinti kulniuoti savomis kojomis.

Kildami aukštyn, abu galvojo apie tą patį: kaip smarkiai Mikogenas atsilikęs nuo kitų pasaulių... savo technika. Iškart už durų stovėjo stalas, prie jo sėdėjo vyriškis, palinkęs prie primityvaus kompiuterio pulto.

Vyriškis net nesiteikė pažvelgti į lankytojus. Ir kam to reikia? Juk visi mikogeniečiai vienodi - balti kertlai, plikos galvos.

Nepakeldamas galvos, jis pasidomėjo:

- Mokslininkai?

- Mokslininkai, - atsakė jam Seldonas.

Vyriškis mostelėjo galva link vidinių durų:

- Prašau praeiti. Eikite ir mėgaukitės.

Dorsa su Hariu nuskubėjo į salę. Ten nieko nebuvo. Regis, biblioteka nelabai populiari vieta. O gal Mikogene buvo nedaug mokslininkų?

Seldonas sušnabždėjo:

- Buvau įsitikinęs, jog iš mūsų pareikalaus kokių nors leidimų ar bent skaitytojo pažymėjimų, ir teks išsisukinėti, aiškinti, jog pamiršome...

- Turbūt žmogelis džiaugiasi, kad čia apskritai kas nors užeina. Tik apsidairyk! Jei pastatai galėtų mirti kaip gyvos būtybės, galima būtų pasakyti, jog mudu patekome į gyvą lavoną.

Didžiąją salės dalį užėmė lentynos, ant kurių sudėliotos spausdintos knygos, panašios į tą, kuri gulėjo vidinėje Hario kišenėje. Dorsa nužingsniavo pro lentynas, žvelgdama į knygų nugarėles.

- Beveik visos labai senos, - po kurio laiko pasakė mergina. - Yra ir klasikos, ir visokio šlamšto.

- O užsieninių knygų? Noriu pasakyti - ne mikogenietiškų?

- Apie jas ir kalbu. Vietinių knygų čia nėra, jos turbūt saugomos kitoje vietoje. Čia viskas skirta tokiems mokslininkams, kaip vakarykštis mūsų simpatukas, kad jie galėtų atlikti čia savo genialius tyrinėjimus. Štai informacinė literatūra, o štai Imperijos Enciklopedija, išleista prieš penkias dešimtis metų. Štai kompiuteris.

Mergina jau siekė pulto klavišų, tačiau Seldonas ją sustabdė:

- Palauk. Jei ką ne taip paspausi, mudviems teks užtrukti.

Seldonas parodė į ant sienos kabojusią lentelę. Raidės skelbė: "Šventykloje". Raidė "t" buvo iškritusi, bet, regis, tai nieko nejaudino. "Tikrai žlunga Imperija, - pagalvojo Seldonas. - Ir Mikogenas ne išimtis".

Jis dar sykį apsižvalgė. Vargana biblioteka, bet reikalinga. Ji palaiko mikogeniečių išdidumą bei savimeilę, ji būtina Seniūnams, kurie čia suranda peno savo tikėjimui. Biblioteka vis dar buvo tuščia. Po Dorsos su Hariu niekas čia neužėjo.

Seldonas sušnabždėjo:

- Pasitraukime į šalį, kad mūsų nepastebėtų durininkas ar kaip jį ten pavadinti, ir užsidėsime krepšius.

Kiek vėliau, kai jie jau buvo pasirengę įveikti antrąją kliūtį savo kelyje, Seldonas pasakė:

- Neik su manim, Dorsa.

- Kodėl? - susiraukė mergina.

- Tai nesaugu, nenoriu, kad rizikuotum.

- Esu čia tam, kad tave saugočiau, - tyliai, bet tvirtai pasakė mergina.

- Pagalvok pati. Na kaip tu gali mane apsaugoti? Suprask ir

patikėk - pats savimi pasirūpinsiu. Bet kas bus, jei man teks dar ir tavimi rūpintis? Tada mane tikrai sučiups. Argi nesupranti?

- Manimi gali nesirūpinti, Hari. Čia aš tavimi rūpinuosi, nepamiršk, - atrėžė Dorsa ir pasitaisė obiją ant krūtinės.

- Todėl, jog tai Žmoglio įsakymas?

- Tai mano pareiga.

Ji sugriebė Seldoną už rankos virš alkūnės, ir Haris dar kartą nusistebėjo, pagalvojęs, kokia stipri ši mergina.

- Hari, aš nepritariau tavo sprendimui, bet tu tvirtai laikaisi savo, vadinasi, aš turiu eiti su tavim.

- Na, gerai. Bet jei kas nors atsitiks, spruk iš čia kiek galėdama. Ir negalvok apie mane.

- Viskas. Pakaks. Tuščiai švaistai laiką ir erzini mane.

Seldonas atsiduso, delnu palietė duris. Durys nučiuožė į šalį, ir jiedu žengė į atsivėrusią angą...

56

... Ir atsidūrė erdvioje salėje. Galbūt erdvės įspūdis susidarė dėl to, kad čia nebuvo nieko panašaus į baldus. Nei kėdžių, nei suoliukų... nei podiumo, nei užuolaidų, nei piešinių ant sienų.

Salė nutvieksta blankia šviesa - turbūt ji sklido nuo į sieną įmontuotų televizorių ekranų. Televizoriai išdėlioti be jokios sistemos, skirtingame aukštyje. Holovizija čia net nekvepia.

Žmonių salėje buvo nedaug. Jie stovėjo išsisklaidę, panašiai, kaip ekranai sienoje. Visi vilkėjo baltus kertlus, per petį persimetę raudonus krepšius.

Tylą drumstė tik vos girdimas murmėjimas. Jei kas ir judėjo per salę, tai tik pirštų galiukais, nuolankiai nuleidę galvas.

Aplinka buvo gedulinga.

Seldonas ketino kažką pakuždėti Dorsai į ausį, bet ta prikišo prie lūpų pirštą ir parodė į vieną iš ekranų. Jame puikavosi žydintis sodas.

Stengdamiesi judėti taip, kad neišsiskirtų iš kitų, Haris ir Dorsa priėjo arčiau ekrano...

Maždaug už pusės metro nuo ekrano pasigirdo kadrus komentuojantis balsas. "... Antenino sodas. Taip jis atrodo senovinėse iliustracijose bei fotografijose. Jis įveistas Eos pakraštyje. Atkreipkite dėmesį į ..."

Dorsa vos girdimai pakuždėjo Hariui:

- Garsas įsijungia, kai prieini arčiau ekrano, o, pasitraukus to-

liau, išsijungia. Čia, kur mudu dabar stovime, galima kalbėtis. Tik nepakelk akių ir užsičiaupk, kai tik kas nors priartės prie mūsų.

Seldonas atsistojo reikiama poza - sudėjo ant pilvo rankas, nuleido akis ir sušnabždėjo:

- Man atrodo, jog netrukus kas nors pravirks.

- Visko gali būti. Jie taip sielvartauja dėl savo Prarastojo Pasaulio, - sušnabždėjo Dorsa.

- Tikiuosi, paveikslėliai keisis. Antraip mirsiu iš nuobodulio.

- Stovėk ir žiūrėk, - iš padilbų žvelgdama į ekraną, pamokė mergina. - Sunku pasakyti, gal tikrai retsykiais siužetai keičiasi.

- Palauk! - kiek garsiau pasakė Haris, po to, pritildęs balsą, pridūrė: - Ateik čia.

Dorsa susiraukė, ketino kažką pasakyti, bet Seldonas galvos mostu parodė į kitą ekraną. Mergina, nuleidusi galvą, pajudėjo jam iš paskos. Kai tik įsijungė balsas, jis paaiškino:

- Čia robotai.

Ekrane metėsi kažkokio statinio kampas. Aplink pastatą žaliavo pievutė, apjuosta neaukšta gyvatvore, ir stovėjo trys būtybės. Kitaip jų nepavadinsi, žinoma - tai robotai.

Diktoriaus balsas ištarė:

"Priešais jus Vendomo pilis, pastatyta trečiajame šimtmetyje. Pasak padavimo, centre stovintis robotas - tai Vendaras. Jis tarnavo dvidešimt dvejus metus, po to buvo pakeistas. Skaidrė pasirodė visai neseniai".

- Jei jis sako "visai neseniai", - sušnabždėjo Dorsa, - vadinasi, jie keičia kadrus.

- Žodžiai "visai neseniai" jiems gali reikšti - prieš tūkstantį metų...

Čia į garso zoną įžengė kažkoks mikogenietis ir tyliai pasakė:

- Būkite pasveikinti, Broliai.

Tardamas pasveikinimo žodžius, jis nepažvelgė nei į Seldoną, nei į Dorsą. Haris paskersavo į jį ir nusisuko. O mergina net nepakėlė į nepažįstamąjį akių.

Seldonas sutriko: Micelijus Septyniasdešimt Antrasis tvirtino, jog Šventykloje kalbėtis draudžiama. Nors... jis juk čia nesilankė nuo pat vaikystės. Galbūt per tuos metus tvarka kiek sušvelnėjo?

Vaikinas pagalvojo ir nusprendė, jog reikia kažkaip reaguoti.

- Sveikas, Broli, - tyliai atsiliepė Haris.

Jis net nenutuokė, ką tokiu atveju reikėjo atsakyti, tačiau pastebėjo, jog mikogenietis liko patenkintas jo atsakymu.

- Linkiu jums sugrįžti į Aurorą, - sušnabždėjo Brolis.

- Tau taip pat... - atsakė Seldonas, kiek patylėjo ir, nuspren-

dęs, jog šito akivaizdžiai nepakanka, pridūrė: - Linkiu sugrįžti į Aurorą, Broli. - Įtampa kiek nuslūgo, bet Seldono galva po kepuraite liko šlapia.

- Kaip gražu! - sušnabždėjo Brolis. - Nesu matęs to vaizdo.

- Nuostabu! - pritarė Seldonas ir surizikavęs, ištarė: - Lai mūsų netektis niekada neužsimirš.

Regis, nepažįstamasis kiek išsigando. Jis tepasakė: "Iš tiesų, iš tiesų..." - ir pasišalino.

- Daugiau nerizikuok, - pasakė Dorsa. - Nekalbėk, ko nereikia.

- Regis, viskas gerai. Žiūrėk, nauja skaidrė. Tik robotai labiau panašūs į automatinius. Norėtųsi pažvelgti į organinius ar humanoidinius.

- Jei jie ir egzistavo, - pasakė mergina, - man regis, jie labiausiai panašūs į sodininkus.

- Tikrai, - sutiko Haris. - Todėl mudviem reikia susirasti altorių.

- Jei jis apskritai egzistuoja. Man atrodo, jog šitame urve nieko daugiau nėra.

Jie lėtai pajudėjo pasieniu pro ekranus, trumpam stabtelėdami prie kiekvieno iš jų. Pagaliau Dorsa sugriebė Harį už alkūnės. Tarp dviejų ekranų matėsi taisyklingo stačiakampio kontūrai.

- Durys, - tyliai ištarė mergina. - Ar ne?

Seldonas atsargiai apsižvalgė. Žmonės arba žiūrėjo į ekranus, arba į grindis. Puiku. Viskas būtų gerai, jei tas prakeiktas mikogenietis nebūtų į juos atkreipęs dėmesio. Ko jis buvo priėjęs?

- Kažin, kaip jos atsidaro? - pasakė Seldonas.

- Turbūt nuo prisilietimo.

- Nieko nepažymėta.

- Įdėmiau įsižiūrėk. Ten kažkoks išblukęs kvadratėlis. Matai? Tik nežinia, vieną ranką reikia priglausti ar abi? Ir kiek kartų?

- Pamėginsiu. Pridenk mane ir įspėk, jei kas nors pažvelgs mūsų pusėn.

Haris sulaikė kvapą, ištiesė ranką prie kvadratėlio, priglaudė delną...

Durys atsidarė tyliai. Vaikinas greitai įsmuko pro atsivėrusią sienoje angą. Dorsa žengė paskui jį. Durys užsidarė.

- Įdomu, - vos atgaudama kvapą pasakė mergina, - ar spėjo kas nors pastebėti, jog mudu dingome?

- Turbūt Seniūnai dažnai naudojasi šitomis durimis, - svarstė Seldonas.

- Turbūt, tik kažin, ar mes labai į juos panašūs.

Kiek pagalvojęs, Seldonas atsakė:

- Jei mus būtų pastebėję, jau po penkiolikos sekundžių durys vėl būtų atsidariusios.

- Turbūt, - atsiliepė mergina. - O gal šioje durų pusėje nėra nieko įdomaus, todėl niekam nerūpi, kas čia įeina ar išeina.

- Netrukus sužinosime.

Jie pateko į siaurą, apytamsį kambarėlį, bet, vos tik žengė kelis žingsnius pirmyn, šviesa pasidarė ryškesnė.

Čia stovėjo krėslai su plačiomis patogiomis sėdynėmis, nedideli staliukai, kelios kušetės, šaldytuvas...

- Jei tai Seniūnų altorius, - pastebėjo Seldonas, - tai jie visai neblogai įsitaisė. Irgi mat asketai!

- Nėra ko stebėtis, - gūžtelėjo pečiais Dorsa. - Valdančiųjų asketizmas - tik akių dūmimas. Užsirašyk šią mano išvadą į užrašų knygutę, kai sumanysi rinkti savo psichoistorijai aforizmus.

Dorsa apsidairė ir pareiškė:

- Jokio roboto čia nesimato.

- Nepamiršk, jog altorius turi būti aukščiau, - priminė Haris. - Reikia paieškoti laiptų. Štai, žiūrėk! - jis parodė laiptelius, uždengtus kiliminiu taku. Tačiau jaunuolis nepuolė stačia galva pirmyn, o dar sykį apsidairė.

Dorsa numanė, ko Haris ieško.

- Liftą gali pamiršti. Jų Mikogene nebus. Ir judančių laiptų nesitikėk. Teks pėstute kulniuoti.

- Pėsčiomis?

- Laiptai turėtų kilti iki altoriaus. Tai logiška. Tu juk norėjai ten patekti?

Seldonas linktelėjo. Jiedu pajudėjo laiptais aukštyn.

... Šviesa vis silpnėjo. Seldonas giliai atsiduso ir pasakė:

- Nors aš sveikata nesiskundžiu, bet šito jau per daug.

- Tiesiog nesi pratęs prie tokių fizinių krūvių, - paaiškino Dorsa. Regis, jai pačiai kilimas laiptais jokių problemų nekėlė. Mergina kvėpavo ramiai, lygiai.

Ir štai laiptai baigėsi aikštele. Priešais jaunuolius atsirado dar vienos durys.

- O kas, jei jos užrakintos? - garsiai pasamprotavo Seldonas. - Laušime?

- Kaip jos gali būti užrakintos, - pasakė Dorsa, - jei apačioje radome atrakintas duris? Turbūt čia niekam nevalia įeiti, išskyrus Seniūnus. Jei čia tikrai jų altorius. Tabu... O jis tvirtesnis už bet kokius užraktus.

Seldonas kažin kodėl nesiryžo artintis prie durų.

- Dar yra laiko apsigalvoti ir sugrįžti, - įspėjo jaunuolį Dorsa. - Patarčiau taip ir pasielgti.

- Manai, išsigandau, suabejojau? Nieko panašaus. Tik svarstau, kas galėtų būti už tų durų. Jei tenai nieko nėra... - Jis patylėjo, po to ryžtingai pasakė: - Nėra, tai nėra!

Haris žengė pirmyn, palietė duris. Jos tyliai, lėtai atsidarė, ir vaikinas atšoko - tokia ryški šviesa plūstelėjo iš durų angos.

Akinanti šviesa, o jos spinduliuose - figūra. Kieno? Veidu į duris... švytinčios akys, pakeltos rankos, viena koja atkišta į priekį... Žmogus? Bet iš kur tas gelsvas metalinis blizgesys?

- Tai... robotas! - apimtas siaubo išlemeno Seldonas. - Bet jis metalinis.

- Dar blogiau, - pasakė Dorsa, apsukusi ratą aplink figūrą, - jis neseka manęs akimis. Ir rankos jo nejuda. Jis negyvas.

Tą pačią akimirką iš už roboto nugaros išėjo žmogus - šitas tai tikrai buvo gyvas... Jis pasakė:

- Gal ir taip. Užtat aš esu gyvas.

Dorsa instinktyviai žengė pirmyn ir atsistojo tarp Seldono ir nepažįstamojo.

57

Seldonas švelniai pastūmė merginą į šalį.

- Nereikia, Dorsa. Juk tai mūsų senas bičiulis, Proturberantas Keturioliktasis.

Senis, per kurio petį buvo permestas dvigubas krepšys, - kas turbūt bylojo apie tai, jog šitas žmogus yra Vyriausiasis Seniūnas, - pasakė:

- O tu barbaras Seldonas.

- Žinoma, - linktelėjo Haris.

- O čia, apsirengusi vyriškais drabužiais, barbarė Venabili.

Dorsa nieko neatsakė.

- Tu teisus, barbare, - pasakė Proturberantas. - Aš tau nieko blogo nepadarysiu. Prašau sėstis. O tu, barbare, nesi Sesuo, todėl irgi gali pasilikti. Sėskis ir atmink, jog esi pirmoji moteris, kuriai buvo leista čia atsisėsti. Tai didžiulė garbė.

- Aš taip nemanau, - atšovė Dorsa.

Proturberantas Keturioliktasis linktelėjo.

- Kaip sau nori... Aš irgi prisėsiu, nes ketinu užduoti jums keletą klausimų, o stovint nepatogu kalbėtis.

Visi trys susėdo kamputyje. Seldonas vis žvilgčiojo į metalinį robotą.

- Tai robotas, - pagavęs jaunuolio žvilgsnį paaiškino Proturberantas.

- Žinau, - atsakė Haris.

- Supratau, jog tu žinai. O dabar klok, kodėl judu čia?

Seldonas pažvelgė į Proturberantą Keturioliktąjį ir atsakė:

- Norėjome pasižiūrėti į robotą.

- Ar tu žinai, kad niekam, išskyrus Seniūnus, nevalia pakilti į altorių?

- Nežinau, bet numaniau, jog taip yra.

- O ar žinai, kad barbarai neturi teisės peržengti Šventyklos slenksčio?

- Man sakė apie tai.

- Bet tu nenorėjai to išgirsti, ar ne taip?

- Jau sakiau: mes norėjome pamatyti robotą.

- O ar žinai, kad jokia moteris, netgi Sesuo negali įžengti į Šventyklą... nebent tik ypatingomis progomis?

- Girdėjau apie tai.

- Ir žinai, kad moterims draudžiama persirenginėti vyriškais drabužiais? Mikogeno ribose draudimas galioja taip pat ir barbarams.

- Šito nežinojau, bet tai manęs nestebina.

- Gerai. Svarbu, kad tu tai suprastum. Tai kodėl norėjai pamatyti robotą?

Seldonas gūžtelėjo pečiais:

- Buvo smalsu. Niekada nebuvau matęs. Net nežinojau, jog apskritai tokie egzistuoja.

- Ir iš kur sužinojai? Kas pasakė, jog būtent čia yra robotas?

Haris patylėjo, pakraipė galvą:

- Į šį klausimą aš neatsakysiu.

- Ar barbaras Žmoglis dėl to tave atsiuntė į Mikogeną? Kad ištyrinėtum robotus?

- Ne. Barbaras Žmoglis atsiuntė mane, kad šičia surasčiau ramybę bei saugumą. Bet... supraskite - mudu esame mokslininkai. Mums reikalingos žinios, informacija. Kaupti žinias - tai mūsų tikslas. Apie Mikogeną nedaug kas žino, todėl norėjosi daugiau sužinoti apie jūsų gyvenimą, kultūrą, papročius, mąstymo būdą. Tai visai natūralus, suprantamas noras. Man regis, tai niekam nepadarys jokios žalos.

- Bet mes nepageidaujame, kad kiti pasauliai apie mus žinotų. Ir

mums spręsti, ar jūsų ketinimai nėra žalingi. Todėl dar sykį klausiu: iš kur sužinojai, jog čia yra robotas?

- Tai... sklandė tokie gandai, - pamėgino išsisukti Seldonas.

- Ar tu sakai teisybę, barbare?

- Taip, teisybę.

Protingų žydrų akių žvilgsnis tapo dar skvarbesnis. Seniūnas ramiai, nekeldamas balso, prabilo:

- Barbare Seldonai, mes su Žmogliu seniai bendradarbiaujame. Jis, nors ir barbaras, tačiau visada buvo taktiškas. Įpratome juo pasitikėti. Kai jis paprašė dėl judviejų ir patikėjo mums jus globoti, mes sutikome. Tačiau barbaras ir lieka barbaru, todėl, kad ir kokios būtų jo dorybės, visiškai pasitikėti tokiu negalima. Mes nežinome, kokie iš tikrųjų jūsų tikslai.

- Žinios ir tik žinios, - atsakė Seldonas. - Barbarė Venabili - istorikė. Aš matematikas, bet taip pat domiuosi istorija. Kodėl netikite, jog mudu domimės Mikogeno istorija?

- Todėl, jog mes nepritariame jūsų norams domėtis mūsų istorija. Beje, jums buvo priskirtos dvi Seserys. Jos turėjo artimiau su jumis susipažinti, sužinoti, kokie judviejų ketinimai. Seserys privalėjo elgtis taip, kad jūs nepastebėtumėte, kas iš tikrųjų vyksta. - Proturberantas liūdnai šyptelėjo. - Lašelė Keturiasdešimt Penktoji, - tęsė jis po kurio laiko, - vaikščiojo su barbare Venabili po parduotuves ir nieko įtartino nepastebėjo. Suprantama, ji apie viską mums papasakodavo. O tave, barbare Seldonai, Lašelė Keturiasdešimt Trečioji vedžiojo po mūsų mikrofermas. Turbūt jos pageidavimas keliauti į fermas su tavim vienu du tau sukėlė įtarimų. Panašus poelgis tikrai prieštarauja mūsų papročiams. Tačiau tu nusprendei, jog tai, kas draudžiama Broliams, netaikytina barbarams. Nuraminai save mintimi, kad ir ji pati to norėjo. Sesuo išpildė tavo norą, nors tai nebuvo lengva ir galėjo sutrikdyti jos dvasinę pusiausvyrą. Po to paprašei jos Knygos. Jei ji būtų iškart sutikusi, turbūt tau būtų kilęs įtarimas, todėl Sesuo pasiaukojo ir pateikė tau sąlygą. Tai didžiulis jos žygdarbis, ir jis nebus pamirštas. Numanau, barbare, kad Knyga lig šiolei pas tave. Turbūt ir dabar ją turi? Ar gali man ją grąžinti?

Seldonas išdidžiai tylėjo.

Raukšlėta Proturberanto Keturioliktojo ranka pakibo ore.

- Tai būtų geriau... nenorėčiau atimti jėga.

Ką reikėjo daryti? Seldonas išsitraukė Knygą ir atidavė ją. Senis greitosiomis pervertė puslapius, matyt, norėdamas įsitikinti, ar Knyga nesugadinta.

Tyliai atsidusęs, jis pareiškė:

- Teks ją sunaikinti. Liūdna!.. Tai štai. Kai tu gavai Knygą, mes

visai nenustebome, jog išsiruošei į Šventyklą. Buvai sekamas visą kelią, tačiau tu šito nepastebėjai. Buvai įsitikinęs, kad Broliai ar Seserys neatpažins, jog esi barbaras. Tai kvaila. Kiekvienas be vargo atskirs kepuraitę nuo plikės. O ir tokių kepuraičių Mikogene vos septynios dešimtys. Jas dėvi barbarai, atvykę pas mus oficialiais reikalais. Jie apgyvendinami specialiame rajone ir niekur iš ten neišeina. Todėl visi tave matė ir suprato, kas toks esi.

Garbaus amžiaus Brolis daug tau papasakojo apie biblioteką ir Šventyklą. Nepamiršo pasakyti, jog barbarams draudžiama ten eiti. Tai buvo geros valios aktas - nesinorėjo surengti tau spąstus. Žaibas Antrasis taip pat tave apie tai įspėjo. Ir labai atkakliai. Tačiau tu vis tiek neatsisakei savo sumanymo.

Parduotuvės, kurioje pirkote du krepšius, pardavėjai, iškart mus apie tai įspėjo. Tada supratome, ką tu sumanei. Pasistengėme, kad bibliotekoje liktų kuo mažiau lankytojų, o bibliotekininkui liepėme užsiimti savais reikalais. Ir Brolių į Šventyklą perpus mažiau įleidome. Vienintelis Brolis, kuris užkalbino jus niekieno neįpareigotas, vos nepaleido jūsų, tačiau, supratęs, kas tokie esate, pasitraukė į šalį. Po to jūs patekote čia.

Juk tu pats to norėjai, mes tavęs neviliojome. Todėl ir vėl klausiu to paties: kodėl?

Šį sykį atsakė Dorsa. Merginos balsas buvo tvirtas, žvilgsnis - atkaklus, užsispyręs.

- Mikogenieti, mes dar kartą kartojame: esame mokslininkai. Mus čia atvedė žinių troškimas. Taip, jūs mūsų neviliojote, tačiau ir nemėginote atbaidyti. Jūs, galima sakyti, patiesėte mums žalią kilimą. Juk tai ir yra jaukas. Bet argi mes padarėme kokią nors žalą, ar kam nors pakenkėme? Šventykloje nė prie vieno daikto net pirštu neprisilietėme. Nei jūsų, nei štai šito nepalietėme... - ji parodė į robotą. - Saugote čia šitą krūvą niekam nereikalingo metalo... Dabar žinome, jog robotas negyvas. Štai ir viskas, ką norėjome sužinoti. Manėme, jog čia bus įdomu, tačiau nusivylėme, todėl netrukus išeisime iš čia ir apskritai išvyksime iš Mikogeno, jei jūs to norite.

Proturberantas Keturioliktasis abejingai klausėsi merginos žodžių. Kai ji baigė, Seniūnas kreipėsi į Seldoną:

- Šitas robotas - simbolis visko, ko mes netekome. Visko, apie ką nepamiršome tūkstantmečiais. Simbolis to pasaulio, kur vieną gražią dieną mes tikimės sugrįžti. Tai viskas, kas mums beliko iš Prarastojo Pasaulio, todėl mums jis labai brangus. O tavo moteris jame mato tik "metalo krūvą". Ar tu irgi taip manai, barbare Seldonai?

Jaunuolis pasakė:

- Matote, mes esame tokios draugijos nariai, kuri nėra taip

stipriai prisirišusi prie tolimos praeities. Gyvename dabartimi ir ją vertiname, kaip praeities produktą. Protu suvokiame, ką jums galėtų reikšti šitas robotas, tačiau vertiname jį savo akimis, o ne jūsų. O mums jis tikrai atrodo nereikalinga metalo krūva.

- O dabar, - pareiškė Dorsa, - mes jau eisime.

- Niekur jūs neisite, - papurtė galvą Proturberantas. - Peržengę šį slenkstį, jūs įvykdėte nusikaltimą. Žinoma, jūs pasakysite, jog taip atrodo tik mūsų akimis... - Jo lūpos išsiviepė. - Tačiau tai mūsų teritorija, todėl mes ir spręsime. O pagal mūsų įstatymus toks nusikaltimas baudžiamas mirtimi.

- Ketinate mus sušaudyti? - pašaipiai paklausė Dorsa.

Proturberantas Keturioliktasis atsiduso ir vėl atsakė ne merginai, o Seldonui:

- Kuo tu mus laikai, barbare Seldonai? Mūsų kultūra tokia pat sena, kaip ir jūsiškė, tokia pat civilizuota bei humaniška. Tai nuspręs teismas. O nuosprendis bus įvykdytas, laikantis įstatymo - greitai ir neskausmingai.

Jei dabar nuspręsite sprukti, nemėginsiu jūsų sulaikyti. Apačioje yra daug Brolių ir visi jie taip pasipiktinę jūsų veiksmais, taip įniršę, jog pasirengę jus sudraskyti į skutus. Mūsų praktikoje pasitaikė atvejų, kai barbarai mirdavo tokia baisia mirtimi.

- Mus jau įspėjo, - šyptelėjo Dorsa. - Žaibas Antrasis. Tai štai kokia civilizuota, kokia humaniška jūsų kultūra.

- Barbare Seldonai, apimti emocinės įtampos, žmonės gali sužvėrėti. Kalbu apie iš prigimties gerus, ramius žmones. Tokie atvejai bet kurioje kultūroje galimi. Tavo moteris, kuri teigia esanti istorikė, turėtų tai žinoti, - dėstė Proturberantas.

- Būkime išmintingi, - pasiūlė Seldonas. - Mikogene savi įstatymai - mes tą suprantame. Bet mes esame Imperijos piliečiai, todėl ir turėtume būti teisiami pagal Imperijos įstatymus.

- Teoriškai gal ir taip, - papurtė galvą Proturberantas, - tačiau mes dabar kalbame ne apie teoriją. Vyriausiasis Seniūnas baudė ir baudžia už šventvagiškus nusikaltimus, neatsiklausdamas Imperatoriaus leidimo.

- Tuo atveju, jei nusikaltėliai - Mikogeno piliečiai, - nesitraukė Seldonas. - Su svetimeiviais viskas turėtų būti kitaip.

- Abejoju. Barbaras Žmoglis pasakė, kad judu esate bėgliai, žmonės, kurie slapstosi nuo Imperijos vadovybės. Turbūt Imperatorius mums dar ir padėkos, kad atlikome už jį tokį nešvarų darbelį?

- Nepadėkos, - papurtė galvą Seldonas. - Supraskite, jei Imperatorius būtų norėjęs mus nubausti, iki šiol mūsų ieškotų. Imperijos valdovas nebūtų leidęs įvykti tokiam precedentui, nes tai pakenktų jo

autoritetui. Kad ir kaip valdovą domintų jūsų puiki produkcija, jam, suprantama, Imperijos prestižas kur kas svarbesnis. Nejaugi taip norite mudu nužudyti, jog nesuvokiate, kad, vos tik tai padarysite, jūsų sieną tuojau pat peržengs Imperijos armija, kuri sutryps ir jūsų fermas, ir gyvenvietes, o Šventyklą nušluos nuo žemės paviršiaus? Beje, Seseris išniekins netašyti kareiviai... Gerai pagalvokite.

Proturberantas nusišypsojo. Jis neketino pasiduoti.

- Suprantama, aš apie tai pagalvojau ir pamačiau alternatyvą. Paskelbus nuosprendį, galėsime atidėti jo vykdymą, suteiksime jums galimybę pateikti Imperatoriui apeliaciją ir paprašyti, kad jūsų byla būtų peržiūrėta. Imperatorius bus mums palankus - čia viskas vyks įstatymiškai. Jūs būsite atiduoti į Imperatoriaus rankas. Mikogenas nuo to tik laimės. Na, ar norite šito?

Jaunuoliai susižvalgė ir tylėjo.

Proturberantas Keturioliktasis tęsė:

- Supratau, jog nelabai norite patekti į Imperatoriaus rankas.

- Žinoma, - pasigirdo kažkieno balsas. - Manau, jog niekam tikęs ir pirmas, ir antras variantas. Mums reikia pagalvoti apie trečią.

58

Dorsa iškart atpažino balsą. Galbūt todėl, kad laukė jo pasigirstant.

- Žmogli, - atsidususi pratarė mergina. - Dėkui Dievui, tu mus suradai. Susisiekiau su tavim, kai supratau, jog negaliu leisti Hariui taip neatsakingai rizikuoti!

Četeris vos pastebimai šyptelėjo, tačiau jo veido išraiška, kaip visada, liko niūri, liūdna. Jis atrodė pavargęs.

- Mieloji, negalėjau tuojau pat atskubėti, nes buvau užsiėmęs kitais reikalais. Be to, atvykęs čia, turėjau įsigyti kertlą bei krepšį, jau nekalbant apie kepuraitę ir kančių kelius, kol patekau į Šventyklą. Jei būčiau atvykęs kiek anksčiau, nebūčiau leidęs, kad taip atsitiktų. Manau, jog dar nepavėlavau.

Tik dabar Proturberantas Keturioliktasis atsitokėjo nuo šoko.

- Kaip tu čia patekai, barbare Žmogli? - sušvokštė jis.

- Tai nebuvo lengva, Vyriausiasis Seniūne, bet aš užsispyręs žmogus. Kai kas iš vietinių dar pamena, kas toks esu ir kiek gero padariau Mikogenui. Ir žino, jog esu garbingas Brolis. Nejaugi jūs, Proturberante Keturioliktasis, apie tai pamiršote?

- Nepamiršau, - atsakė Seniūnas, - bet net ir patys geriausi prisiminimai negali pateisinti tam tikrų veiksmų. Barbaras mūsų

Šventykloje! Su barbare! Didesnio nusikaltimo negalima net įsivaizduoti. Mano tauta neužmiršta gėrio. Su tavimi atsiskaitysime kaip nors kitaip. Bet šiedu privalo mirti arba mes juos perduosime Imperatoriui.

- Bet ir aš įžengiau į Šventyklą, - ramiai kalbėjo Žmoglis. - Aš irgi nusikaltau.

- Asmeniškai tau, - atsakė Proturberantas Keturioliktasis, - kadangi tu esi garbingas Brolis, galima padaryti išimtį. Tik ne šitiems...

- Tikiesi Imperatoriaus atlygio? Kažkokios naudos? Galbūt jau su juo susisiekei? Ar su jo sekretoriumi Demerzeliu?

- To klausimo neketinu aptarinėti.

- Skamba kaip prisipažinimas. Neklausiu, ką tau pažadėjo Imperatorius. Daug jis negalėjo pažadėti, nes pačiam ne kažin kas beliko. Ne tie dabar laikai. Leisk ir man kai ką tau pasiūlyti. Ar šie žmonės pasakė, kad jie mokslininkai?

- Pasakė.

- Taip ir yra, jie nemeluoja. Mergina - istorikė, o jaunuolis - matematikas. Jie ketina sujungti savo žinias ir sukurti naują mokslo šaką - psichoistoriją. Tai kažkas panašaus į matematizuotą istoriją.

- Nieko nežinau apie jokią psichoistoriją, - suurzgė Proturberantas. - Ir nenoriu žinoti. Barbarų mokslas manęs nedomina.

- Ir vis dėlto, - nepasidavė Žmoglis. - Patariu tau išklausyti.

Beveik penkiolikos minučių prireikė Četeriui, kol išdėstė psichoistorijos esmę. Jis kalbėjo apie natūralius visuomenės dėsnius, apie atsiveriančias galimybes nuspėti ateitį...

Proturberantas Keturioliktasis klausėsi akmeniniu veidu. Po to pareiškė:

- Mano akimis - tai stebėtinai nepagrįsti pamąstymai.

Seldonas, iki tol tylėjęs, ketino kažką pasakyti, tačiau Žmoglio pirštai tvirtai ir nedviprasmiškai suspaudė jaunuolio kelį.

- Gal ir taip, Vyriausiasis Seniūne, - pasakė Četeris. - Tik Imperatorius galvoja priešingai. Sakydamas "Imperatorius", žinoma, turiu galvoje Demerzelį. O jį tu pažįsti kaip nuluptą, žinai kas per paukštis. Imperatorius svajoja prisivilioti šiuos du mokslininkus, todėl ir privalėjau juos čia paslėpti. Nesitikėjau, jog tu atiduosi mano žmones Demerzeliui.

- Jie įvykdė nusikaltimą, kuris...

- Taip, sutinku, Vyriausiasis Seniūne, bet tai jūsų nuomonė. Juk iš tiesų šie du jaunuoliai nieko blogo nepadarė.

- Nieko blogo? O skausmas, kurį jie suteikė mūsų sieloms, o nepagarba mūsų tikėjimui, mūsų jausmų paniekinimas...

- Pamėgink įsivaizduoti, kas būtų, jei psichoistorija patektų į Demerzelio rankas. Kas bus, jei Imperatoriui šaus į galvą ja pasinaudoti? Jis gaus galimybę pažvelgti į ateitį. Ir tik jis vienas galės tą padaryti. Tai bus išskirtinė jo teisė. Galbūt valdovas net sumanys projektuoti tą ateitį savo nuožiūra, Imperijos pavyzdžiu?

- Na?

- Vyriausiasis Seniūne, juk tu puikiai įsivaizduoji, kokia tai galėtų būti ateitis. Tai centralizacija. Jau keletą amžių daugelis pasaulių tik formaliai paklūsta Imperijai, o iš tiesų tvarkosi savaip. Netgi čia, Trantore, akivaizdūs decentralizacijos požymiai. Mikogenas - ryškiausias valstybės valstybėje pavyzdys. Tu valdai Mikogeną, ir už tavo nugaros nestovi Imperijos valdininkas, stebintis kiekvieną tavo žingsnį. Kaip manai, ar ilgai tai tęsis, jei tokie žmonės kaip Demerzelis gaus galimybę savo nuožiūra projektuoti ateitį?

- Kartoju: tai tik nepagrįsti apmąstymai, - sumurmėjo Proturberantas Keturioliktasis. - Nors, turiu pripažinti, jie kelia nerimą.

- Kita vertus, jei šie mokslininkai sugebės pabaigti savo darbą, jie nepamirš, kad tu jų pasigailėjai ir nenuteisei mirties bausme. Patikėk, jie numatys tokią ateitį, kur Mikogenui liks visas pasaulis, kurį galėsite paversti tikra Prarastojo Pasaulio kopija. Net jeigu mano bičiuliai drįstų pamiršti tavo paslaugą, patikėk - aš būsiu šalia ir būtinai jiems priminsiu.

- Na... - išlemeno Proturberantas Keturioliktasis.

- Numanau, apie ką tu galvoji, - pasakė Žmoglis. - Tu mažiausiai turėtum pasitikėti Demerzeliu. Ir nors nedaug šansų, jog psichoistorija bus sukurta ir taps veiksminga, tačiau vilčių bet kuriuo atveju yra. O jeigu šių mokslininkų siekiai, jų svajonės išsipildys, jūs susigrąžinsite savo Prarastąjį Pasaulį. Nejaugi jums reikia ko nors daugiau? Negi nenorite bent minimaliai surizikuoti? Aš tau tai pažadu, o tu puikiai žinai, jog nedažnai tai darau. Paleisk šiuos žmones, surizikuok.

Ilgai tvyrojo slogi tyla. Galiausiai Proturberantas Keturioliktasis linktelėjo:

- Nežinau, kas čia dedasi, barbare Žmogli, tačiau visada tu mane įtikini pasielgti taip, kaip net neketinau.

- Bet juk niekada jūsų neapgavau ir nenuvyliau, Vyriausiasis Seniūne?

- Tačiau šįkart šansai labai nedideli. To dar niekada nebuvo.

- Niekada nebuvo ir tokio atlygio! Taigi, mes atsiteisę.

Proturberantas Keturioliktasis nulenkė galvą:

- Tu teisus. Pasiimk juos ir išvežk iš Mikogeno kur tik nori.

Nenoriu jų daugiau matyti, kol ateis ta valanda... Bet tai turbūt įvyks tada, kai manęs nebebus tarp gyvųjų.

- Vyriausiasis Seniūne, tavo tauta kantriai laukė beveik dvidešimt tūkstantmečių, nejaugi sunku dar porą šimtmečių palaukti?

- Aš nenorėčiau laukti nė minutės, bet mano tauta... ji, žinoma, lauks, kiek tik reikės.

Jis pakilo ir pasakė:

- Aš eisiu pirmas. Tu pasiimk juos ir išeik!

59

Netrukus jie jau skriejo tuneliu, vedančiu iš Mikogeno. Seldonas nesiryžo paklausti, kur jie keliauja. Žmoglis sėdėjo akmeniniu veidu. Buvo akivaizdu - jis netrokšta kalbėtis.

Jis atsisėdo keturvietės mašinos priekyje, Dorsa su Hariu įsitaisė ant galinių sėdynių.

Mergina taip pat atrodė paniurusi, tačiau Seldonas vis tik ryžosi ją užkalbinti:

- Kaip nuostabu vėl apsivilkti normalius drabužius, tiesa?

- Niekada gyvenime, - staiga pagyvėjo Dorsa, - net nepažvelgsiu į apdarą, bent kiek primenantį kertlą. Tuo labiau neužsimaukšlinsiu tos prakeiktos kepurės. Man dabar kažkodėl atrodo, jog iki gyvenimo pabaigos kaip nuo maro bėgsiu nuo plikių. Turiu galvoje natūraliai praplikusius žmonės.

Mergina kiek patylėjo ir pagaliau uždavė Žmogliui klausimą, kuris seniai sukosi Seldono galvoje:

- Četeri, kodėl nepasakai, kur mes važiuojame?

Išgelbėtojas kiek pasisuko, liūdnai pažvelgė į Seldoną... į Dorsą ir pasakė:

- Kažkur... kur jums sunkiau bus patekti į bėdą. Nors abejoju, ar apskritai yra tokia vieta.

Mergina sutriko ir puolė aiškintis:

- Četeri, aš viena dėl visko kalta. Strilinge leidau Seldonui vienam pakilti į paviršių, o Mikogene... privalėjau jį sulaikyti ir neleisti įeiti į Šventyklą.

- Tai buvo tik mano sprendimas, - pasakė Seldonas. - Dorsa čia niekuo dėta.

- Supratau, jog tu norėjai pamatyti robotą, - pasakė Žmoglis. - Kam tau šito reikėjo?

Seldonas išraudo.

- Četeri, aš suklydau. Ne tą tikėjausi išvysti pakilęs į altorių. Tai buvo tikras fiasko.
- O ką tu tikėjaisi išvysti, Seldonai? Pasakok. Kelias tolimas, laiko turime į valias.
- Man pasirodė, jog egzistuoja humanoidiniai robotai. Nusprendžiau, jog jie ilgaamžiai. Pamaniau, jog bent vienas iš jų turėtų būti gyvas. Tikėjausi jį rasti būtent altoriuje... Robotas tenai iš tiesų buvo, bet jis metalinis... negyvas, jis viso labo tik simbolis. Jei tik būčiau žinojęs...
- Taip. Jei visi viską žinotų, nereikėtų klausinėti ir ieškoti atsakymų. Bet iš kur tu sužinojai apie humanoidinius robotus? Esu įsitikinęs, jog niekas iš mikogeniečių negalėjo tau to pasakyti. Vadinasi, sužinojai iš Knygos? Juk taip?
- Taip.
- Ir iš kur tu ją gavai?
Seldonas kiek patylėjo ir pasakė:
- Labai painiomis aplinkybėmis.
- Mane ne taip paprasta supainioti, - pasakė Žmoglis.
Haris viską jam papasakojo, ir Četeris nusišypsojo.
- Nejaugi net neįtarei klastos? - nustebo jis. - Nei viena Sesuo nė už ką to nepadarytų, jei nebūtų gavusi specialaus nurodymo, įsakymo...
Seldonas suraukė kaktą, papurtė galvą.
- Tau lengva juoktis. Juk nei aš, nei Dorsa nežinojome to, ką žinai tu. Kodėl neįspėjai mūsų apie galimybę patekti į spąstus?
- Sutinku, pripažįstu savo kaltę. Vadinasi, Knygos jau nebeturi?
- Ne. Ją pasiėmė Proturberantas Keturioliktasis.
- Ar daug spėjai perskaityti?
- Ne tiek ir daug. Knyga ilga ir, turiu pripažinti, klaikiai nuobodi.
- Žinau. Kitados aš tikriausiai spėjau kiek daugiau už tave perskaityti. Ji ne tik nuobodi, bet dar ir nepatikima. Joje išdėstytas vienpusiškas, mikogenietiškas požiūris į istoriją. Ir Knyga siekia įdiegti būtent šį požiūrį, o ne papasakoti apie tai, kas vyko iš tiesų. Vietomis tiek daug miglos pripūsta, jog pašaliniam sunku suvokti, apie ką kalbama. Štai tu perskaitei apie robotus. O kas konkrečiai Knygoje buvo apie juos parašyta?
- Jau sakiau tau. Skaičiau apie humanoidinius robotus, kurių išoriškai neįmanoma atskirti nuo žmonių.
- Ar daug jų buvo? - paklausė Žmoglis.
- Ten nepaminėta... Bent jau aš tokių duomenų neradau. Gal jų buvo ir nedaug, tačiau vienas Knygoje minimas. Tai "Renegatas". Man pasirodė, jog jis minimas neigiama prasme, tik nesupratau kodėl.

- O man nieko apie tai nepasakojai, - papriekaištavo Dorsa. - Būčiau tau paaiškinusi, jog tai nėra tikrinis vardas. Tas senovinis žodis šiuolaikinės Galaktikos kalba reiškia kažką panašaus į "išdavikas".

- Senosios kalbos semantika - tai tavo sritis, Dorsa, - pastebėjo Četeris. - Jei tas Renegatas iš tiesų egzistavo ir jei jis buvo priešas ir išdavikas, Seniūnų altoriuje jis negalėjo būti saugomas.

- Aš nežinojau, - pasakė Seldonas, - ką reiškia šitas žodis, tačiau, kaip jau minėjau, suvokiau, jog tai priešas. Pamaniau, jog galiausiai jis buvo nugalėtas ir dabar saugomas Šventykloje kaip trofėjus, kaip mikogeniečių pergalės liudytojas.

- Ar Knygoje kalbama apie tai, jog Renegatas buvo nugalėtas?

- Tiksliai taip nebuvo parašyta. Pamaniau, jog galėjau praleisti, nepastebėti...

- Vargu. Bet kokia mikogeniečių pergalė būtų šlovinama visais varpais.

- Ten apie Renegatą dar kai kas pasakyta, - pridūrė sutrikęs Seldonas, - tik nesu įsitikinęs, jog aš gerai supratau. Regis, Renegatas mokėjo kažkaip paveikti žmonių emocijas, jas valdyti.

- Tą geba kiekvienas politikas, - gūžtelėjęs pečiais šyptelėjo Žmoglis. - Kai kam nors tai pavyksta, sakoma, kad tas žmogus turi Dievo dovaną.

Seldonas atsiduso.

- Žodžiu, man labai norėjosi įsitikinti, ar ten tikrai jis. Buvau pasirengęs paaukoti viską, kad tik galėčiau pamatyti gyvą senovinį humanoidinį robotą ir užduoti jam keletą klausimų.

- Kam tau to reikia? - paklausė Žmoglis.

- Norėjau išsiaiškinti kai kurias smulkmenas apie priešistorinę visuomenę, kai Galaktikoje buvo apgyvendinti vos keletas pasaulių. Ta informacija būtų tapusi psichoistorijos pagrindu.

- Negi esi įsitikinęs, jog galima patikėti viskuo, ką tau būtų pasakęs robotas? Juk prabėgo šitiek tūkstantmečių! Bent įsivaizduoji, kaip tie prisiminimai galėjo būti iškreipti?

- Tikrai, - netikėtai įsiterpė Dorsa. - Hari, čia galėjo būti taip, kaip su kompiuterio atmintimi. Šio roboto atmintis galėjo būti prarasta, ištrinta, iškreipta. Kuo giliau būtum kapstęs, tuo mažesnė viltis, jog to senienos atsiminimai patikimi.

Žmoglis linktelėjo:

- Girdėjau, kad informatikoje toks reiškinys įvardijamas, kaip nepatikimumo principas, - pasakė jis.

- Bet kai kurie duomenys galėjo išlikti? - svajingai ištarė Seldonas. - Juk mikogeniečių Knygos fragmentai dvidešimties tūkstančių

metų senumo, ir čia aprašomi realūs įvykiai. Kuo vertingesni duomenys, tuo kruopščiau jie saugomi - jie ilgaamžiai ir tikslūs.

- Tai, ką išsaugojo Knyga, gali neatitikti tavo lūkesčių. Gali būti taip, jog tu ieškai visai ko kito.

Seldonas skėstelėjo rankomis:

- Kas čia dedasi? Kur bepasukčiau, vis atsiduriu akligatvyje. Nesiseka man su ta psichoistorija. Kuriems galams visos tos pastangos?

- Tai dabar tau taip atrodo, - šaltai atsakė Četeris. - Tačiau gali atsitikti taip, jog nušvis žiburėlis ir apšvies tokį kelią į tavo psichoistoriją, apie kokį tu net nesvajojai. Neverta nusiminti... Regis, artėjame prie stotelės. Gal išlipkime? Užkąsime, pramankštinsime kaulus.

Kramtydamas avienos gabaliukus ir žiaumodamas beskonę duoną (ne taip, kaip Mikogene!), Seldonas pasakė:

- Kaip supratau, Četeri, tuo skiltuvu, kuris turėtų įžiebti kibirkštį, tu laikai mane? Nors aš pats nesu tuo įsitikinęs.

- Kol kas neturiu tinkamesnio kandidato, - linktelėjo Žmoglis. - Todėl tikiuosi to iš tavęs.

Seldonas atsiduso ir pasakė:

- Gerai, pamėginsime, bet kol kas - jokių vilties prošvaisčių. "Tikėtina, bet neįgyvendinama", - kaip ir sakiau iš pat pradžių. Kuo toliau, tuo labiau tuo įsitikinu.

13 skyrius
TERMARIJAI

JUGAS AMARILIS - matematikas, drauge su Hariu Seldonu dirbęs prie psichoistorijos. Būtent jis... Tačiau jo ankstyvosios vaikystės aplinkybės ne mažiau dramatiškos, nei jo įnašas į matematiką. Gimęs neturtingoje šeimoje, atokiame senojo Trantoro kampelyje, Dalyje, jis galėjo nugyventi gyvenimą skurde, jei ne visiškai atsitiktinė pažintis su Hariu Seldonu, tuo metu, kai...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

60

Galaktikos valdovas pavargo - pavargo fiziškai. Pavargo jo lūpos, priverstos nepaliaujamai šypsotis, nutirpo kaklas, nes reikėjo nuolat sukioti galvą į visas puses, skaudėjo ausis - jos pavargo klausytis. Visą kūną maudė - jį nukamavo atsistojimai, nusilenkimai, posūkiai, rankų paspaudimai.

O juk tebuvo pats paprasčiausias priėmimas, kuriame dalyvavo merai, vicekaraliai, ministrai su žmonomis iš Trantoro ir iš kai kurių kitų Galaktikos pasaulių. Jų atsivilko gal koks tūkstantis, minia buvo kaip reta marga, kalbėjo skirtingomis tarmėmis, tačiau su Imperatoriumi visi stengėsi bendrauti Galaktikos kalba, todėl dar sunkiau buvo juos suprasi. Ir visų baisiausia, jog Imperatorius negalėjo komentuoti jų pareikštų minčių ir turėjo atsakinėti tik tuščiomis nereikšmingomis frazėmis.

Visas priėmimas buvo įrašinėjamas. Kai viskas baigsis, Demerzelis peržiūrės ir pamatys, ar teisingai elgėsi Kleonas Pirmasis. Tiksliau, šitaip galvojo Imperatorius. Demerzelis, suprantama, pasakys, kad jis tik rinko informaciją arba nusprendė stebėti kokios nors svečių grupės elgesį. Galbūt tai ir teisybė.

Laimės kūdikis tas Demerzelis!

Imperatorius negalėjo palikti Rūmų bei jų apylinkių. O štai Demerzelis, panorėjęs, galėjo skersai ir išilgai išmaišyti visą Galaktiką. Imperatorius visada matomas, pasiekiamas, priverstas priiminėti ir pageidaujamus, ir nemielus svečius. Tuo tarpu Demerzelis visada

likdavo "už kadro", inkognito, Rūmų teritorijoje niekam į akis nesirodė. Tai buvo tik vardas, visiems kėlęs baimę, kažkas nematomas, verčiantis virpėti, vien tik išgirdus apie jį.

Ant Imperatoriaus pečių gulė visi valdžios privalumai bei jos žabangai. O Demerzelis neturėjo netgi formalaus titulo, tačiau jo rankos galėjo pasiekti visur. Jis ir turėjo tikrą valdžią.

Tai linksmino Imperatorių. Retsykiais Kleonas mėgdavo pažaisti pats su savimi tokį žaidimą: įsivaizduodavo bet kurią akimirką galintis areštuoti Demerzelį, ištremti, pasodinti už grotų, kankinti, nubausti... galima buvo net nepateikus jokio kaltinimo. Juk laikai tokie neramūs, o Imperatoriui taip sunku palaikyti tvarką ne tik Galaktikoje, bet ir pačiame Trantore.

Tačiau Kleonas puikiai suprato, jog visos jo svajonės apie valdžią - tik iliuzijos. Demerzelis tarnavo dar jo tėvui. Jis negalėjo prisiminti, jog koks nors sprendimas būtų priimtas, nepasitarus su šiuo žmogumi. Demerzelis viską žinojo, viską sugalvodavo, viską darė. Be to, nesėkmės atveju, jam buvo galima suversti visą kaltę. Imperatorius niekada negalėjo būti kritikuojamas, jis nieko nebijojo, žinoma, išskyrus Rūmų sąmokslus, pavojus, kylančius iš savo pavaldinių. Kad to neatsitiktų, pirmiausia tekdavo pasikliauti Demerzeliu.

Vos tik pagalvojęs, jog galėtų netekti Demerzelio, Kleonas susigūžė. Šitas žmogus jam būtinas. Be jo Imperatorius negalėjo apseiti. Kas būtų, jei kiltų Rūmų perversmas? O visa istorija rodė, jog to sunku išvengti. Kad ir kaip gudriai gintųsi Kleonas, Demerzelis būtinai pirmas pastebėtų bet kokį ėjimą ir pats imtųsi vadovauti perversmui. Ir tada... Tada Kleonas, nespėjęs net mirktelėti, kaipmat nukeliautų į aną pasaulį. Jį pakeistų naujasis Imperatorius, o Demerzelis vėl jam tarnautų... ir įtakotų jo sprendimus.

O gal Demerzeliui nusibos apsimetinėti, ir jis pats taps Imperatoriumi?

Ne! Nieku gyvu! Jis pernelyg priprato prie anonimiškumo. Jei tik pradės žaisti atviromis kortomis, visa jo galybė, išmintis bei sėkmė nuo jo nusigręš. Kleonas tuo net neabejojo.

Žodžiu, kol Kleonas tinkamai elgėsi, Demerzelis negalėjo jo palikti.

O štai ir jis pats. Apsirengęs paprastai, kukliai. Kleonas išsyk pasijuto nejaukiai - jis vilkėjo paradiniais drabužiais. Laimei, staiga pasirodė tarnai ir paėmė mundurą.

- Kaip aš pavargau, Demerzeli, - ištarė Imperatorius.

- Valstybiniai reikalai vargina, sere, - sumurmėjo Demerzelis.

- Bet ar privalau kiekvieną vakarą jiems skirti laiko?

- Na, *ne kiekvieną*, bet jie svarbūs. Žmonėms svarbu jus matyti, jausti jūsų dėmesį. Tai padeda be rūpesčių valdyti Imperiją.

- Anksčiau tam pakako tik valdžios galios, - atsiduso Imperatorius, - o dabar dar reikia pasitelkti šypsenėlę, švelnius žodžius, malonius gestus, medalius, ordinus.

- Žinoma, sere, juk tai padeda išsaugoti taiką. O jūsų valdymo laikotarpis stebėtinai ramus.

- Todėl, kad tu esi šalia manęs. Vienintelis mano talentas - tai, jog suvokiu savo svarbą. - Kiek patylėjęs, Kleonas prisimerkė ir pažvelgė į sekretorių. - Mano sūnus netinkamas sosto paveldėtojas. O gal man paskirti paveldėtoju tave?

- Sere, - šaltai ištarė Demerzelis, - tai neapgalvotas pasiūlymas. Nedegu noru uzurpuoti sostą. O jei kuo nors nusikaltau, prašau nebausti manęs taip žiauriai. Juk nenusipelniau tokios griežtos bausmės.

Kleonas nusikvatojo.

- Šaunu, Demerzeli! Už tai, kad taip tiksliai įvertinai buvimo soste ypatumus, atsisakau tave bausti. Atsiimu savo žodžius. Tiek to, pasikalbėkime apie ką nors kitą. Reikėtų ruoštis miegui, bet nesu moraliai pasirengęs tai procedūrai, kurią prieš miegą turiu iškęsti. Paplepėkime.

- Apie ką, sere?

- Apie bet ką... Beje, kaip tas matematikas su savo psichoistorija? Retsykiais pagalvoju apie jį. Ir šiandien per pietus prisiminiau. Pamaniau: gerai būtų, jei tas jaunuolis suprojektuotų tokią ateitį, jog Imperatorius galėtų apseiti be šitų begalinių ceremonijų?

- Man regis, to nepajėgtų padaryti net pats genialiausias psichoistorikas.

- Gerai, pasakok man apie paskutines naujienas. Ar jis vis dar slapstosi pas tuos plikius mikogeniečius? Juk žadėjai ištraukti vaikiną iš tenai.

- Taip, sere. Žadėjau ir mėginau, tačiau turiu pripažinti, jog man nepavyko.

- Nepavyko? - Imperatorius susiraukė. - Man tai nepatinka.

- Man taip pat, sere. Mėginau matematiką išprovokuoti kokiam nors šventvagiškam poelgiui. Mikogene tai labai paprasta. Už tokį veiksmą jis būtų griežtai nubaustas ir tada kreiptųsi į Imperatorių su apeliacija. Šitaip būtume jį atgavę. Viskas turėjo būti atlikta ramiai, tyliai.

- Supratau, - linktelėjo Kleonas. - Ir tau nepavyko. O ką, ar Vyriausiasis Mikogeno Seniūnas atsisakė padėti?

- Jis sutiko, ir Seldonas labai lengvai buvo įviliotas į spąstus.

- Na, ir?

- Jam leido pasprukti, sere.

- Kodėl? - nekantravo Imperatorius.
- Tikrai nežinau, sere. Regis, mus kažkas aplenkė.
- Kas? Setčemo meras?
- Galbūt, sere, nors aš tuo abejoju. Nuolat stebėjau Setčemą. Jei jie būtų pagrobę mūsų matematiką, aš apie tai žinočiau.

Dabar Imperatorius visai įniršo.

- Tai blogai, Demerzeli, aš tavimi nepatenkintas. Tokia nesėkmė verčia mane suabejoti tavo gabumais. Ir kokių priemonių dabar imsimės prieš Mikogeną, paniekinusį Imperatoriaus norą?

Demerzelis nulenkė galvą, tikėdamasis išlaukti audringos valdovo reakcijos pabaigos. Po to ramiai atsakė:

- Imtis kokių nors sankcijų prieš Mikogeną šiuo metu būtų labai neatsakinga. Toks konfliktas kaip tik būtų parankus Setčemui.
- Bet juk turime *ką nors* daryti!
- Gal ir neturime, sere. Viskas ne taip jau blogai, kaip atrodo.
- Blogiau ir būti negali!
- Sere, juk prisimenate, jog tas matematikas tvirtino, kad psichoistoriją pritaikyti praktikoje neįmanoma.
- Žinoma, prisimenu. Tik mūsų tikslams tai netrukdo.
- Galbūt. Bet jeigu tą mokslą galima būtų įdiegti, jis nemenkai mums pasitarnautų. O aš turiu informacijos, jog šiuo metu matematikas kaip tik ieško būdų, kaip praktiškai pritaikyti psichoistoriją. Su tuo susietas ir jo šventvagiškas poelgis Mikogene. Manau, dabar reikėtų palikti jį ramybėje, leisti jam darbuotis. O kai jis priartės prie tikslo, tada mes jį ir sučiupsime.
- Aha. Jei tik pirmiau už mus to nepadarys Setčemo meras.
- Stebėsiu, kad to neįvyktų.
- Bet juk leidai matematikui pasprukti iš Mikogeno.
- Šįkart pasistengsiu išvengti klaidų, sere, - šaltai atsakė Demerzelis.
- Taigi. Jau verčiau neklysk. Antros klaidos aš tau neatleisiu. Taip... - kaprizingai ištarė Imperatorius. - Pamiegoti man šiąnakt, regis, nepavyks.

61

Žiradas Tisalveras iš Dalio buvo neaukšto ūgio, puse galvos žemesnis už Seldoną. Tačiau, regis, tai jo nejaudino. Veidas taisyklingų bruožų, malonus, žavi šypsena, tankūs juodi ūsai ir juodi garbanoti plaukai.

Gyveno Žiradas su žmona ir dukra kelių kambarių bute. Čia buvo stebėtina, beveik sterili tvarka, nors bute viskas atrodė kukliai.

- Atsiprašau, pone Seldonai ir ponia Venabili, - kalbėjo vyriškis, - kad negaliu jums suteikti prabangos, prie kurios turbūt esate įpratę. Dalis - skurdus sektorius, o aš ir čia nesu priskiriamas prie turtuolių.

- Tai mums reikėtų atsiprašyti, - pasakė Seldonas. - Juk varžysime jus, suteiksime tiek nepatogumų.

- Anokie čia nepatogumai. Ponas Žmoglis mums dosniai atsilygino už tą laikotarpį, kol gyvensite mūsų kukliame bute. Pinigai mums visada pravers... be to, ir maloni jūsų draugija.

Haris prisiminė Četerio žodžius.

- Seldonai, - pasakė jis atsisveikindamas, - tai jau trečias prieglobstis. Į du pirmus Imperijos valdžiai nelengva buvo patekti, todėl logiška buvo tenai slapstytis. O šičia viskas kitaip. Tai skurdus sektorius, niekuo neišsiskiriantis, todėl, reikia pripažinti, jog tai ne pati saugiausia vieta. Kita vertus, vargu, ar Imperatoriaus pavaldiniams šaus į galvą mintis tavęs čia ieškoti... Ar gali man pažadėti, kad bent čia neieškosi kvailų nuotykių ir pats sau bėdos?

- Pasistengsiu, - kiek įsižeidęs atsakė Seldonas. - Tik nepagalvok, jog šitaip elgiuosi tyčia. Aš ieškau informacijos, žinių, kurios man padėtų sukurti psichoistoriją.

- Suprantama, - šyptelėjo Žmoglis. - Gaudydamas informaciją Strilinge išlindai į paviršių, o Mikogene susiradai altorių. Belieka tik spėlioti, į kokį rūsį įlįsi Dalyje. O jūs, Venabili, puikiai rūpinatės Seldonu, tačiau teks dar labiau juo pasirūpinti. Nepamirškite, kad jis - pats svarbiausias žmogus Trantore ar gal net visoje Galaktikoje, todėl privalu jį išsaugoti.

- Pasistengsiu padaryti viską, kas tik įmanoma, - sausai atsakė Dorsa.

- Jūsų buto šeimininkai kiek keistoki, tačiau geri žmonės. Seniai juos pažįstu, todėl nesinorėtų, kad įveltumėte juos į kokią nors bėdą.

Kol kas Tisalveras, regis, tik džiaugėsi nuomininkais. Ir ne tik todėl, kad jam gerai sumokėjo...

Jis visą gyvenimą praleido Dalyje ir dievino pasakojimus apie kitas vietoves. Jo žmona taip pat mielai klausėsi, šypsojosi, linksėjo, o mažoji judviejų dukrytė, įsikišusi į burną pirštą, žiūrėjo pro rakto skylutę.

Dažniausiai po pietų susirinkdavo visa šeimyna ir laukdavo iš Hario bei Dorsos eilinio pasakojimo apie tolimus pasaulius. Maisto pakako, tačiau, palyginus su Mikogeno delikatesais, jis atrodė prastas, kartais net nevalgomas. O ir pati valgymo procedūra pas juos

buvo keista. Stalą atstojo prie sienos prikalta siaura ilga lenta; visi išsirikiuodavo prie jos ir stovėdami valgydavo.

Haris labai atsargiai išsiklausinėjo ir sužinojo, jog Dalyje taip priimta, čia visi taip valgo. "O taip, žinoma, - pareiškė ponia Tisalver, - aukšti valstybės pareigūnai kartais priversti naudoti kažkokias sėdimas lentynėles (turbūt ji turėjo galvoje kėdes!), bet viduriniosios klasės atstovai tam nepritaria".

Tačiau Tisalverai, nors ir niekino prabangą, mielai klausėsi pasakojimų apie ją. Užsiminus apie čiužinius ant kojyčių, jie net šokinėjo iš susižavėjimo. Nemažiau žavėjosi ir klausydamiesi apie stalus, spinteles, prabangius indus bei stalo įrankius.

Išgirdęs apie Mikogeno papročius, Žiradas švelniai paglostė savo garbanas, tarsi norėdamas pasakyti, jog mieliau leistųsi iškastruojamas nei depiliuojamas. O ponia Tisalver ne juokais pasipiktino moterų diskriminacija ir niekaip negalėjo patikėti, jog Seserys su tuo taikstosi.

Bet labiausiai jie mėgdavo klausytis Seldono pasakojimo apie apsilankymą Imperatoriaus Rūmuose. Jaunuolis netikėtai apie tai prasitarė, o šeimininkai, vos tik išgirdę, jog Seldonas matė gyvą Imperatorių, stačiai suakmenėjo iš baimės ir džiugesio. Pasipylė tokia klausimų kruša, jog Seldonas nesugebėjo į visus atsakyti. Tuo labiau, kad jaunuolis gerai net nematė nei pačių Rūmų, nei jų apylinkių.

Skurdi informacija šeimininkų akivaizdžiai netekino ir, nutaikę progą, jie vis mėgino ką nors daugiau ištraukti iš jaunuolio. Jie niekaip negalėjo patikėti, jog Dorsa nebuvo net prisiartinusi prie Imperatoriaus Rūmų; o Hario pasakojimas, jog Imperatorius su juo kalbėjosi, kaip pats paprasčiausias žmogus, Tisalverams atėmė žadą.

Po trijų tokių vakarų Seldonas pasijuto baisiai pavargęs. Iš pradžių jam net patiko taip leisti laiką, įkyrėjo nieko neveikti, tik raustis po istorijos knygas. Šeimininkai maloniai sutiko dienos metu išjungti holovizorių. Tiesa, tai labai nuvylė jų mažylę. Vargšelė turėjo bėgioti pas kaimynus ir ten žiūrėti pamėgtas laidas.

- Nieko gero, - prisipažino sykį Seldonas. - Suprantu, jog tu dievini istoriją, bet joje tiek visokiausių smulkmenų. Ištisas kalnas... ne, kur ten kalnas - visa galaktika informacijos, kuri tokia padrika, jokios tvarkos...

- Buvo laikai, - pasakė mergina, - kai žmonės negalėjo rasti jokios sistemos ar tvarkos dangaus žvaigždyne, tik po to suvokė Galaktikos dėsnius.

- Bet juk tai atsitiko ne per kelias savaites. Tam prireikė keleto šimtmečių. Ir pati fizika kadaise tebuvo tik padrikų faktų bei stebė-

jimų rezultatų rinkinys. Tik po to atsirado gamtos dėsniai, bet ir tam prireikė ne vieno šimtmečio... Ką tu pasakysi apie Tisalverus?

- O ką apie juos galima pasakyti? Mieli, malonūs žmonės.

- Ir smalsūs.

- Nieko stebėtino.

- Tik kažin, ar tai tik paprastas smalsumas? Regis, juos labai sudomino mano susitikimo su Imperatoriumi smulkmenos.

- Kas čia ypatingo? - nesuprato Dorsa. - Įsivaizduok save judviejų vietoje. Juk ir tau būtų įdomu?

- Vis tiek aš kažkodėl nervinuosi.

- Mus čia atvežė Žmoglis.

- Bet jis juk ne šventasis. Atvežė mane į Universitetą, kur buvau išviliotas į paviršių ir vos nežuvau. Po to mus patikėjo Proturberantui, o senis pats mus ir supakavo. Tu pati viską puikiai žinai. Dvi nesėkmės iš eilės... Be to, aš pavargau nuo nuolatinio tardymo bei apklausų.

- Sakyk, ar tave domina Dalis?

- Žinoma. Ką tu žinai apie šį sektorių?

- Nieko. Tai vienas iš aštuonių šimtų Trantoro sektorių. O aš Trantore gyvenau tik dvejus metus.

- Taip. Iš viso yra dvidešimt penki milijonai įvairių pasaulių, o aš į tą problemą gilinuosi tik du mėnesius. Nusibodo. Štai ką tau pasakysiu: Noriu sugrįžti į Helikoną ir nagrinėti matematinės turbulencijos principus. Tai mano disertacijos tema. Ketinu gauti daktaro laipsnį. Prisiekiu, niekada gyvenime neprisiminsiu ir net nepagalvosiu, jog turbulencija kažkaip įtakoja žmonių bendruomenę...

Tačiau jau tą patį vakarą Seldonas paklausė Tisalvero:

- Sakykite, pone Tisalverai, kuo jūs užsiimate, žinoma, jei tai ne paslaptis. Kur jūs dirbate?

- Aš? - nustebo šeimininkas, prispaudęs ranką prie plonais marškinėliais pridengtos krūtinės (šitaip Dalyje rengėsi visi vyrai). - Nieko ypatingo. Dirbu programuotoju vietinėje holovizijos stotyje. Nuobodokas darbas, tačiau pragyvenimui užtenka.

- Darbas labai vertinamas ir gerbiamas, - įsiterpė ponia Tisalvera. - Bent jau jam nereikia tarsi juodam jaučiui plušėti termarijuose.

- Kaip jūs pasakėte? Termarijuose? - neslėpdama nuostabos pakartojo Dorsa.

- Na... tai didžiausia mūsų įžymybė, - šyptelėjo Tisalveras.. - Esmė ta, jog keturiasdešimčiai milijardų žmonių, gyvenančių Trantore, reikalinga energija, o mes tiekiame didžiąją jos dalį. Nesakau, kad dėl to mes riečiame nosį, bet norėčiau pažiūrėti, kaip turtingi sektoriai išsiverstų be mūsų pagalbos.

Seldonas atrodė nustebęs.

- Bet argi Trantoras nenaudoja energijos iš orbitinių stočių, aprūpintų saulės baterijomis?

- Iš dalies, - linktelėjo šeimininkas. - Kažkiek - iš atominių stočių, esančių salose, kitą dalį - iš mikrofuzinių variklių, tačiau pusė reikalingos energijos - čia vyriškis reikšmingai šyptelėjo ir išdidžiai pakėlė nykštį - atkeliauja iš termarijų. Panašūs šiluminiai šaltiniai egzistuoja daugelyje vietovių, bet Dalis tuo ypač turtingas. Nejaugi tikrai nieko nežinote apie termarijus? Žiūrite taip, tarsi...

Dorsa susizgribo:

- Juk mes svetimeiviai, suprantate, - ji vos nepasakė "barbarai", bet pačiu laiku susivokė. - Štai daktaras Seldonas dar tik trečias mėnuo Trantore.

- Tikrai? - nusistebėjo ponia Tisalver. Ji buvo kiek žemesnė už vyrą, putli... bet nestambi. Tamsūs plaukai tvarkingai surišti, rudos akys smalsios ir linksmos. Atrodė maždaug trisdešimties.

Po viešnagės Mikogene Dorsa niekaip negalėjo priprasti, jog moteris taip laisvai elgiasi kompanijoje. "Kaip greitai viskas keičiasi - manieros, įpročiai", - pagalvojo mergina, nusprendusi būtinai pasakyti apie tai Hariui. Tai juk dar viena problema, verta psichoistorijos dėmesio.

- Tikrai, - linktelėjo mergina. - Daktaras Seldonas iš Helikono.

- O kur toks yra? - mandagiai pasiteiravo ponia.

- Na, tai... - pradėjo Dorsa ir atsisuko į bičiulį: - Kur tai yra, Hari?

Seldonas kiek sutriko.

- Jei atvirai, net Galaktikos modelyje nesugebėčiau surasti savo planetos, reikėtų iš pradžių pažvelgti į žinyną. Galiu tik pasakyti, jog Helikonas yra kitoje juodosios skylės pusėje nuo Trantoro, ir patekti tenai hipererdviniu laivu ne taip paprasta.

- Abejoju, - pasakė ponia Tisalver. - Štai mudu su vyru žadame kada nors kur nors nuskristi hipererdviniu laivu.

- Nenusimink, Kasilija, - palaikė ją vyras. - Gal kada nors tikrai taip atsitiks. Verčiau papasakokite mums apie Helikoną, pone Seldonai.

Haris papurtė galvą:

- Aš manau, tai nuobodu. Planeta, kaip ir kitos, nieko įdomaus. Tik Trantoras nepanašus į kitas planetas... Termarijų ten nėra. Manau, jų apskritai niekur daugiau nėra, išskyrus Trantorą. Verčiau papasakokite apie juos.

"Tik Trantoras nepanašus į kitas planetas" - įstrigo jo paties ištarti žodžiai Hario galvoje. Jie kartojosi vėl ir vėl, nedavė jaunuoliui

ramybės... Ir staiga iš atminties iškilo Dorsos pasakojimas apie "ranką ant šlaunies", tačiau šeimininkas jau pradėjo pasakoti, ir vėl viskas užsimiršo...

- Jei tikrai norite daugiau sužinoti, - pasakė Tisalveras, - galėčiau jus tenai nuvesti. - Kasilija, - atsisuko jis į žmoną, - ar neprieštarausi, jei rytoj nusivesiu poną Seldoną į termarijus?

- Ir mane, - įsiterpė Dorsa.

- Gerai, ir jus taip pat.

Šeimininkė suraukė kaktą, prikando lūpą.

- Nemanau, jog tai gera mintis. Mūsų svečiams ten nepatiks.

- Kodėl nepatiks? - nustebo Haris. - Mums kaip tik bus labai įdomu. Džiaugsimės, jei ir judvi su dukryte prie mūsų prisijungsite. Žinoma, jei mažoji panorės.

- Ten ne vieta gerai išauklėtoms moterims, - pasipiktino šeimininkė.

- Neįsižeiskite, - pasakė Tisalveras. - Mano žmona įsitikinusi, jog tai žemina jos orumą, tačiau aš tenai nedirbu, todėl nematau nieko baisaus, jei nuvesiu ten mūsų svečius ir parodysiu jiems termarijus. Bet tik... Tai gana nemalonu, ir aš nieku gyvu nesugebėsiu priversti Kasilijos... tinkamai apsirengti.

Visi pakilo. Dalių "kėdės" - tai aukštos taburetės ant ratukų. Seldonas negalėjo jų pakęsti: taburetės kraštas įsirėžė į kirkšnį, o sulig kiekvienu judesiu ji dar ir slidinėjo po grindis. Šeimininkai, reikia pripažinti, mokėjo visai patogiai ant jų įsitaisyti ir atsistodavo laisvai, nesilaikydami už sėdynės kraštų, kaip tai darė Haris. Dorsa irgi pakilo gracingai, lengvai. Jaunuolis nebe pirmą kartą žavėjosi įgimtu jos gracingumu...

Seldonas paklausė merginos:

- Ar tu tikrai nieko nežinai apie tuos termarijus? Pasiklausius šeimininkės, susidaro įspūdis, jog tai bjauri vieta.

- Nemanau. Antraip ponas Tisalveras nebūtų sutikęs surengti mums ekskursiją. Pasirenkime išvysti tenai kažką ypatingą.

62

- Jums reikia tinkamai apsirengti, - pasakė ryte šeimininkas.

Jo žmona išraiškingai prunkštelėjo. Su siaubu prisiminęs kertlus, Haris pasidomėjo:

- Ką jūs turite galvoje?

- Kokius nors lengvus drabužius, panašius į mano. Marškinė-

lius trumpomis rankovėmis, plonas kelnes bei apatinius, kojines, sandalus. Aš surasiu jums tokius drabužius.

- Puiku. Kol kas, regis, nieko baisaus.

- Ir poniai Venabili surasiu tokį komplektą. Tikiuosi, dydis tiks.

Visi Tisalvero pasiūlyti drabužiai jaunuoliams tiko. Tik gal kiek buvo aptempti... Po to jie atsisveikino su šeimininke. Ta atsiduso, pakraipė galvą ir palydėjo juos žvilgsniu iki pat durų.

Gatvėje dar buvo šviesu - ankstyvas vakaras, ir dangus švytėjo dirbtinio saulėlydžio spalvomis. Turbūt netrukus įsižiebs žibintai. Buvo šilta, nesimatė jokio transporto, visi keliavo pėsčiomis. Iš toli atskriejo ekspreso dundėjimas, retsykiais blykstelėdavo jo žiburėliai.

Haris atkreipė dėmesį, jog žmonės niekur neskuba, jie tiesiog vaikštinėja. Jei Dalis neturtingas sektorius, turbūt pramogų čia nedaug, todėl jo gyventojai tenkinasi menkais malonumais - renkasi pasivaikščiojimą gatvėmis.

Jaunuolis pats nepastebėjo, kaip sulėtino žingsnį ir įsiliejo į bendrą tingų gatvės ritmą bei draugišką atmosferą. Žmonės sveikinosi vieni su kitais, persimesdavo mandagumo frazėmis... Beveik visi vyrai buvo ūsuoti - ūsai juodi, skirtingo ilgio bei fasonų. Turbūt čia ūsai neatskiriama vyro įvaizdžio dalis. Panašiai, kaip plikos Brolių galvos Mikogene.

Pasivaikščiojimas priminė vakarinį ritualą, liudijantį, jog diena buvo sėkminga ir tau, ir tavo draugams bei artimiesiems. Haris netruko pastebėti, jog beveik visi praeiviai smalsiai žvilgčioja į Dorsą. Prietemoje rausvi jos plaukai atrodė kiek tamsesni, tačiau vis tiek išskyrė merginą iš juodaplaukių minios. Jos galva plaukė tarsi auksinė moneta juodoje anglies jūroje. Tiesa, retsykiais buvo galima sutikti ir vieną kitą žilagalvį.

- Man labai patinka šitas pasivaikščiojimas, - pasakė Haris.

- Aš irgi mėgstu vakarais pasivaikščioti, - prisipažino Tisalveras. - Paprastai vaikštinėjame su žmona, ji stačiai dievina vakarines promenadas... Visus pažįsta, žino jų vardus, prisimena, kas kur dirba, pažįsta jų giminaičius... Bet aš niekaip negaliu visų prisiminti. Juk matėte, kiek žmonių su manimi pasisveikino, o aš nežinau net pusės jų vardų. Beje, mums reikia paskubėti. Turime kuo greičiau pasiekti liftą. Apačioje žmonių visada daugiau.

Kai liftas vežė trijulę žemyn, Dorsa pasakė:

- Aš suprantu, jog termarijai - tai tokia vieta, kur vidinė Trantoro šiluma naudojama garų gamybai. Po to garai suka turbinas, kurios gamina elektrą. Ar taip, pone Tisalverai?

- O, ne! Tenai stovi galingi termoelementai, kurie tiesiogiai gamina elektrą. Tik prašau manęs neklausinėti smulkmenų. Aš viso

labo tik programuotojas. Ir apskritai nepatariu nieko klausinėti. Čia viskas tarsi didžiulė juoda dėžė. Visi dirba, bet niekas nežino kaip.

- O jeigu kas nors sugenda?

- Dažniausiai nieko panašaus nenutinka, bet, pasitaikius kokių nors sutrikimų, iškviečiamas ekspertas, nusimanantis apie kompiuterius. Čia viskas kompiuterizuota.

Lifto kabina sustojo, jie išlipo ir iškart pateko į karšto oro bangą.

- Kaip čia karšta, - pastebėjo Dorsa, nors jos komentaras buvo bereikalingas - ir taip viskas aišku.

- Taip, - pripažino Tisalveras. - Todėl Dalis ir yra toks vertingas energijos šaltinis. Tenka darbuotis tokiame karštyje.

- O kaip dėl kondicionierių? - pasidomėjo Dorsa.

- Kondicionierių pas mus yra, tik jie labai brangūs. Yra ir ventiliacija, ir drėkintuvų, ir aušintuvų, bet įrengti juos visur kainuotų labai brangiai ir gamykla taptų nerentabili.

Tisalveras sustojo prie kažkokių durų ir paskambino. Durys atsidarė, pro jas plūstelėjo kiek vėsesnio oro banga, ir Tisalveras sumurmėjo:

- Reikia rasti žmogų, kuris mus lydėtų ir viską paaiškintų. Jūs atleiskite, bet palydovui teks apsaugoti ponią Venabili nuo nepadorių mūsų vyrų replikų.

- Manęs visai nebaugina jokios pastabos, - nusišypsojo Dorsa.

- Hano Lindoras, - prisistatė jaunuolis. Galima pamanyti, jog jis artimas Tisalvero giminaitis - Seldonui atrodė, jog Dalyje visi žmonės panašūs vienas į kitą.

- Man bus malonu parodyti jums viską, ką tik galėsiu. Tiesa, reginys nelabai malonus... - Kalbėjo jis, tarsi kreipdamasis į visus, tačiau žvilgsnis buvo įsmigęs į Dorsą. - Jums bus nelabai patogu. Manau, teks nusivilkti marškinius.

- Bet čia taip gerai, pakankamai vėsu, - pastebėjo Seldonas.

- Tai tik kabinete, o už jo ribų mes neįstengiame vėdinti patalpų tiek, kiek reikėtų. Todėl darbininkai uždirba daugiau už mane. Jų darbas geriausiai apmokamas visame Dalyje. Tik pinigais ir galima juos čia privilioti. Gerai, - pasakė jis, giliai atsidusęs. - Nersime į verdantį vandenį...

Jis nusivilko marškinius, užsikišo juos už diržo. Tą patį padarė ir Tisalveras. Haris taip pat pasekė jų pavyzdžiu.

Lindoras pažvelgė į Dorsą ir sumurmėjo:

- Jums pačiai bus geriau, ponia. Nors tai nėra būtina.

- Jokių problemų, - nusišypsojo mergina ir nusivilko marškinius. Ji pasiliko tik su plonyte balta liemenėle, kuri beveik nieko nepridengė.

- Ponia, - nuleidęs akis, išlemeno Lindoras, - tai nebūt... Tiek to, - gūžtelėjo pagaliau pečiais. - Eime.

Seldonas žiūrėjo išpūtęs akis, bet matė tik kompiuterius, kažkokias mašinas, storus vamzdžius, mirgančius žiburėlius ir blankiai šviečiančius ekranus.

Bendras apšvietimas buvo labai blankus, ryškiai švietė tik prietaisų skydeliai. Žvelgdamas į tamsą, Haris paklausė:

- Kodėl čia taip tamsu?

- Ten, kur reikia, apšvietimas geras, - kiek kimiu balsu atsakė Lindoras. - O bendras apšvietimas silpnas, nes pernelyg ryški šviesa asocijuojasi su karščiu. Vos tik įjungiame apšvietimą, iškart pasipila`skundai.

- Man regis, - pasakė Dorsa, - pas jus čia viską galėtų atlikti kompiuteriai.

- Galėtų, - pripažino Lindoras. - Bet privalome apsidrausti nuo klaidų. Jei kas nors suges, reikia, kad šalia būtų žmonės. Sugedęs kompiuteris gali sutrikdyti prietaisus, esančius net už dviejų tūkstančių kilometrų nuo gedimo vietos.

- Bet juk tas pats būtų ir su žmogaus klaida? - paklausė Seldonas.

- Žinoma. Bet kai vienu metu dirba ir žmogus, ir kompiuteris, jie pastebi vienas kito klaidas. Svarbu tik, kad žmogus ir kompiuteris nesuklystų vienu metu. O to beveik niekada nepasitaiko.

- Vadinasi, retsykiais vis dėlto pasitaiko? - paklausė Haris.

- Taip, - atsakė Lindoras. - Ir kompiuteriai jau nebe tie, ir žmonės... Tokia statistika.

Ir vėl Seldonas prisiminė Žmoglio žodžius apie Imperijos žlugimą.

- Štai apie ką kalbu, - tyliai pasakė Lindoras. - Pažvelkite, štai ten būrelis darbininkų, regis, iš C-3 lygio. Jie geria. Ir visi ne savo darbo vietose.

- Ir ką gi jie geria? - pasidomėjo Dorsa.

- Ypatingus gėrimus, skirtus profilaktikai. Kad neprarastų elektrolitų. Vaisių sultis.

- Bet argi galima jiems už tai priekaištauti? - pasipiktino Dorsa. - Kaip negersi, jei toks karštis?

- O ar žinote, kiek laiko patyręs C-3 lygio darbininkas gali siurbti savo gėrimą? Ir nieko negalima padaryti. Pamėgink pasipriešinti - netrukus ir streiko gali sulaukti.

Jie prisiartino prie darbininkų. Tarp jų buvo ir moterų. Visi iki pusės nusirengę. Tiesa, moterys prisidengusios šiokiais tokiais skudurais, miglotai primenančiais liemenėles, bet paskirtis jų buvo vi-

sai kitokia - jos prilaikė krūtis, sugėrė prakaitą, tačiau nieko nepridengė.

- Žinai, Hari, - pakuždėjo jaunuoliui į ausį Dorsa, - iš jų verta pasimokyti. Aš jau visa šlapia.

- Nusiimk, - atsakė Haris. - Aš neprieštarauju.

- Taip ir maniau, - pasakė mergina, tačiau liemenėlės nenusiėmė.

Darbininkų būrelyje buvo koks tuzinas vyrų.

- Jei kuris nors iš jų ką nors užvems mano adresu... nieko, išgyvensiu, - pasakė mergina.

- Dėkoju, - pasakė Lindoras. - Negaliu pažadėti, kad jie susitvardys. Man teks jus pristatyti. Jie nepatikės, jog esate porelė inspektorių, vaikštinėjančių su manim. Inspektoriai paprastai šmirinėja po vieną, be vadovybės atstovų.

Pakėlęs aukštyn abi rankas, Lindoras pasisveikino darbininkus ir kreipėsi į juos:

- Šilumininkai, leiskite jums pristatyti mūsų svečius. Jie nevietiniai, mokslininkai. Atvyko iš tolimų pasaulių, kuriuose jaučiamas energijos stygius. Čia atėjo, norėdami pasižiūrėti, kaip Dalyje gaunama energija. Svečiai tikisi kai ko iš mūsų pasimokyti.

- Išmokysime juos, kaip reikia prakaituoti, - šūktelėjo vienas iš darbininkų. Ir visas būrelis prapliupo juoktis.

- O tos damos turbūt jau pilvas sušuto, - sušuko viena moteris. - Šitaip apsirengusi!

Dorsa nesutriko:

- Mielai nusirengčiau, tačiau, regis, tavęs niekaip neperspjausiu.

Šįkart darbininkų juokas buvo visai draugiškas.

Bet tą pačią akimirką į priekį žengė jaunuolis. Įsmeigęs akis į Seldoną, jis nusišypsojo ir pasakė:

- Pažįstu jus. Jūs matematikas.

Priėjęs arčiau, jis be skrupulų įžūliai apžiūrinėjo Seldoną. Dorsa instinktyviai žengė pirmyn ir atsistojo tarp dviejų jaunuolių, o Lindoras uždengė merginą savo kūnu ir riktelėjo darbininkui:

- Atgal! Elkis deramai!

- Luktelėkite, - įsiterpė Seldonas, - leiskite žmogui kalbėti. Ko jūs visi išsirikiavote priešais mane?

- Jei kas nors iš jų prieis arčiau, - tyliai pasakė Lindoras, - jūs iškart suprasite, jog kvepia jie visai ne taip, kaip šiltnamių gėlytės.

- Išgyvensiu, - atrėžė Seldonas. - Jaunuoli, kas jūs esate ir ko norite?

- Aš esu Jugas Amarilis. Mačiau jus holovizijos laidoje.

- Gali būti. Ir kas iš to?

- Pamiršau jūsų vardą.

- Nesvarbu.
- Jūs kalbėjote apie psichoistoriją.
- Net neįsivaizduojate, kaip dėl to apgailestauju.
- Ką jūs pasakėte?
- Nieko. Tai ko jūs norite?
- Noriu su jumis pasikalbėti. Trumpai. Dabar.

Seldonas pažvelgė į Lindorą. Tas griežtai papurtė galvą:
- Tik ne darbo laiku.
- Misteri Amarili, kada jūs pradedate darbą? - paklausė Seldonas.
- Šešioliktą valandą.
- Ar galite su manim susitikti keturioliktą valandą?
- Žinoma. Kur?

Seldonas atsisuko į Tisalverą:
- Ar leisite man priimti šį jaunuolį savo namuose?
- Nenorėčiau, - sumurmėjo Tisalveras. - Jis juk paprastas darbininkas.
- Bet šitas žmogus atpažino mane, jis apie mane kažką girdėjo, - nepasidavė Seldonas. - Negali būti, kad jis tik paprastas darbininkas. Žodžiu, aš priimsiu jį savo kambaryje. Už tą kambarį jums sumokėta. Tuo labiau, jog mudu susitiksime, kol jūs būsite darbe.
- Tai ne dėl manęs, pone, - pusbalsiu išlemeno Tisalveras. - Mano žmona... Ji to neištvers.
- Aš pats su ja pasikalbėsiu, - atsiduso Seldonas. - Ir įtikinsiu.

63

- Šilumininkas! - išsprogino akis Kasilija. - Ne! Tik ne pas mus!
- Bet kodėl? Priimsiu jį savo kambaryje, - pasakė Seldonas. - Keturioliktą valandą.
- Ne ir dar kartą ne! Ir nemėginkite įkalbinėti! Štai kuo baigėsi ta kvaila ekskursija po termarijus. Mano Žiradas kvailys, kad jus ten nusitempė.
- Nesisielokite taip, ponia. Aš pats jį to paprašiau. Beje, man viskas ten labai patiko. Bet man būtinai reikia susitikti su tuo jaunuoliui. Tai labai svarbu mano moksliniam darbui.
- Jūs man atleiskite, bet negaliu to leisti. Negaliu ir... baigta.
- Hari, - įsiterpė Dorsa. - Leisk, aš pamėginsiu poniai paaiškinti. Suprantu, ponia Tisalver, jog mes turime dar papildomai primokėti už tokią paslaugą. Vadinasi, už šią dieną sumokėsime dvigubai.

Moteriškė susimąstė.
- Labai kilnus sprendimas, - pagaliau pasakė šeimininkė. - Bet kalba ne tik apie pinigus. Ką apie mus pagalvos kaimynai? Grubus, prakaituotas, dvokiantis šilumininkas...
- Nemanau, jog tokiu metu jis bus prakaituotas ar dvokiantis, - toliau kalbėjo mergina. - Jei daktarui Seldonui nevalia čia susitikti su tuo žmogumi, tuomet mums teks pasiieškoti kito buto. Mums to visai nesinori, tačiau būsime priversti. Todėl sumokėsime jums iki šios dienos ir išsikraustysime. Suprantama, mums teks apie viską pranešti ponui Žmogliui.
- Palaukite, - pasakė ponia Kasilija. Moters veido išraiška akivaizdžiai bylojo, jog ji mintyse skaičiuoja. - Mes nenorime nuvilti pono Žmoglio... taip pat ir jūsų. Ar ilgai jis čia užtruks?
- Jis ateis keturioliktą valandą. Po dviejų valandų prasideda jo pamaina. Pasitiksime tą jaunuolį kieme ir nusivesime į daktaro Seldono kambarį. Jei mus ir pastebės kas nors iš jūsų kaimynų, galima bus paaiškinti, jog tai mūsų žemietis ar bičiulis.
Ponia Tisalver linktelėjo:
- Gerai, bet tik jei viskas bus taip, kaip jūs pasakėte. Dviguba kaina už pono Seldono kambarį už šią dieną... ir kad daugiau šito šilumininko čia nė kvapo nebūtų.
- Tik šiandien. Pažadame, - linktelėjo Dorsa.
O kiek vėliau, kai Seldonas su Dorsa liko dviese merginos kambaryje, ji paklausė:
- O kodėl tu nori susitikti su tuo žmogumi, Hari? Nejaugi pokalbis su paprastu šilumininku toks svarbus psichoistorijai?
Merginos balse pasigirdo sarkazmo gaidelės, Seldonas įsižeidė ir piktai atsakė:
- Negi visus poelgius turėčiau sieti tik su savo moksliniu projektu, kuriuo, beje, net pats nelabai tikiu? Aš irgi žmogus. Man būdingas paprastas žmogiškas smalsumas. Juk pati matei į ką panašūs termarijaus darbininkai. Blogiau nebūna... Ir staiga jų tarpe atsiranda vienas, kuris mane žino. Matyti mane per holoviziją jis galėjo tik vienu atveju - jei žiūrėjo laidą apie matematikų kongresą. Be to, jis netgi įsiminė žodį "psichoistorija". Tai tiesiog apstulbino mane. Kodėl tuomet jis dirba tokioje vietoje? Juk tai ne jo vieta. Štai man ir kilo noras su juo pasikalbėti.
- Ar tas faktas, jog paprastas darbininkas iš Dalio tave žino, glosto tavo savimeilę?
- Gal ir taip. Bet sutik - juk smalsu?
- O nemanai, kad jis gali būti kieno nors užverbuotas ir specia-

liai pasiųstas. Ir dabar mėgina įvilioti tave į spąstus? Juk anksčiau taip jau buvo.

Jaunuolis šyptelėjo.

- Nebijok, nesileisiu, kad jis glostytų man galvą. Be to, mudu jau pamokyti. Tu dalyvausi mūsų pokalbyje. Nepalik manęs, gerai?

- Nepaliksiu, patikėk, - pažadėjo mergina.

- Stebėk ir klausykis kiekvieno mano žodžio. Aš tavimi pasitikiu.

64

Amarilis pasirodė kiek anksčiau sutarto laiko. Nedrąsus, sutrikęs. Plaukai tvarkingai sušukuoti, juodi ūsai prilaižyti, kiek užriesti, marškiniai už sniegą baltesni. Kvepėjo vaisiniu dezodorantu, su kuriuo akivaizdžiai persistengė. Jo rankoje buvo plastikinis krepšys.

Haris su Dorsa pasitiko jį kieme, įvedė į lifto kabiną. Pasiekę reikiamą aukštą, visi trys šmurkštelėjo į Tisalverų butą, po to koridoriumi nuskubėjo į Seldono kambarį.

Baukščiai apsidairęs, Amarilis kimiu balsu paklausė:

- Ar namuose nieko nėra?

- Jei ir yra, tai kiekvienas užimtas savo darbais, - atsakė Haris. - Sėskis, - parodė jis į vienintelę kambaryje kėdutę.

- Nereikia, - papurtė galvą vaikinas. - Pastovėsiu. Jūs sėskitės.

Ir jis tarsi katė susiraitė ant grindų.

Dorsa nemažiau gracingai prisėdo ant sofos krašto. Šalia jos įsitaisė Haris.

- Na, jaunuoli, - prabilo Seldonas. - Kodėl norėjote su manim susitikti?

- Jūs pirmas matematikas, kurį pamačiau... iš taip arti, jog galima paliesti.

- Matematikai, kai juos lieti, niekuo nesiskiria nuo kitų žmonių.

- Man skiriasi, daktare... Seldonai?

- Taip, toks mano vardas.

- Vis dėlto prisiminiau, - išsišiepė laimingas Amarilis. - Matote, aš irgi noriu tapti matematiku.

- Puiku. Ir kas gi jums trukdo?

- Jūs rimtai klausiate? - susiraukė jaunuolis. - Juk aš paprastas darbininkas iš Dalio. Neturiu mokslams pinigų ir niekada neįstengsiu jų užsidirbti. Mane išmokė skaityti, rašyti, naudotis kompiuteriu - to šilumininkui pakanka. Bet man ne. Aš mokiausi savarankiškai.

- Žinote, tai pagirtina ir visai neblogai. O kaip jūs mokėtės?

- Susipažinau su bibliotekos darbuotoja. Labai gera moteris, ji

norėjo man padėti. Leisdavo dirbti bibliotekoje, prijungdavo mano kompiuterį prie kitų bibliotekų. Bet kada galėjau ten ateiti - rytais, po darbo, išeiginėmis dienomis. Net tada, kai biblioteka būdavo uždaryta.... Pagyvenusi našlė. Labai supratinga ir gera. Savo vaikų neturėjo. Gal ji mane laikė sūnumi...

"O gal tai buvo visai kitokie jausmai, - pagalvojo Haris ir čia pat nuvijo šalin kvailą mintį. - Kas man rūpi".

- Susidomėjau skaičių teorija. Ir netgi sugalvojau kažką, ko nebuvo nei vadovėliuose, nei kompiuterinėse programose.

- Įdomu? - kilstelėjo antakius Haris. - Na, pavyzdžiui?

- Kai ką atsinešiau. Dar niekam to nerodžiau. O ir kam parodysi? Vis tiek nesupras, tik išjuoks. Bandžiau sykį apie tai papasakoti pažįstamai merginai. Ji pasakė, jog esu nuoboda ir nepanoro daugiau manęs matyti. Ar galiu jums parodyti?

- Nesijaudink. Aš tikrai neišjuoksiu.

Amarilis nedrąsiai, drebančiomis rankomis ištiesė Seldonui krepšį.

Haris ilgai žiūrėjo į jaunuolio užrašus. Jam pasirodė, jog tai naivu, tačiau jis elgėsi taktiškai. Jokių atradimų čia nebuvo, bet... tai nesvarbu.

Pagaliau Seldonas pakėlė galvą ir paklausė:

- Ar tai savarankiškas jūsų darbas?

Amarilis, suakmenėjęs iš jaudulio, linktelėjo.

Seldonas ištraukė iš krūvos keletą lapų.

- Kodėl susimąstėte būtent apie tai? - paklausė Haris, bakstelėjęs į skaičių grandinę.

Jaunuolis pasižiūrėjo, suraukė kaktą, susimąstė ir išdėstė savo minčių eigą.

Haris įdėmiai išklausė ir paklausė:

- Ar skaitėte Anato Rigelio knygą?

- Apie skaičių teoriją?

- Ji vadinasi "Matematinė dedukcija". Ten rašoma ne tik apie skaičių teoriją.

- Atleiskite, negirdėjau tokio autoriaus, - papurtė galvą Amarilis.

- Štai šitą jūsų teoremą jis išvedė prieš tris šimtus metų.

- Nežinojau, - sumurmėjo sutrikęs jaunuolis.

- Žinoma, nežinojote. Jums dar geriau pavyko. Tik gal kiek netiksliai, bet...

- Ką norite pasakyti? Kaip tai netiksliai?

- Tai nesvarbu.

Seldonas įkišo lapus į krepšį ir pasakė:

- Padarykite keletą kopijų. Mano draugė Venabili padės jums

įstoti į Strilingo Universitetą. Ten jūs gausite stipendiją. Teks, žinoma, pradėti nuo nulio ir mokytis dar kai kurių dalykų, ne tik matematikos, bet...

Amarilis vos atgaudamas kvapą išlemeno:

- Į Strilingo Universitetą? Manęs ten nepriims.

- Kodėl nepriims? Dorsa, juk tu galėsi tai sutvarkyti?

- Be abejo.

- Negalės, - pasakė Amarilis. - Nepaims ten manęs. Aš esu iš Dalio.

- Tai kas?

- Tenai nepriima nieko iš Dalio. Ponia, jūs turbūt ne iš Trantoro? Kiek laiko esate Strilinge?

- Daugiau nei dvejus metus?

- Na, ar matėte ten ką nors iš mūsiškių? Nedidelio ūgio, garbanotų juodaplaukių, su dideliais ūsais vaikinų?

- Pas mus yra visokių studentų.

- O mūsiškių nėra. Kai sugrįšite į Universitetą, atkreipkite dėmesį. Tenai mūsų nemėgsta. Mes kitokie. Mūsų ūsai juos erzina.

- Bet jūs galite nusisk... - buvo bepradedąs Haris, tačiau piktas jaunuolio žvilgsnis užčiaupė jam burną.

- Nieku gyvu! Kodėl turėčiau? Mano ūsai - vyriškumo požymis.

- O barzdą skutatės. Ji nėra jūsų vyriškumo požymis?

- Mūsų tauta vyriškumo požymiu laiko ūsus.

Haris pažvelgė į Dorsą ir sumurmėjo:

- Ten plikiai, čia ūsuoti - velniai žino kas... Stogas gali nučiuožti.

- Ką jūs pasakėte? - piktai paklausė Amarilis.

- Nekreipkite dėmesio. Nejaugi problema tiktai ūsai? Každėl nesitiki.

- Sako, mes šlykščiai dvokiame, esame nešvarūs, grubūs, kvaili, mušeikos...

- Ir kažin kodėl jie taip kalba?

- Todėl, kad jiems taip patinka. Žinoma, kai padirbėji termarijuose, pasidarai purvinas ir pradedi dvokti. O pagyvenęs tokiame skurde nueini vogti ir muštis. Bet juk pas mus ne visi tokie! Be to, tie ilgšiai blondinai iš Imperatoriško sektoriaus, kurie save laiko Galaktikos valdovais, argi jie nesimuša, nevagia? O jeigu padirbėtų ten, kur dirbu aš, ir jie pratuktų.

- Žinoma, žmonės visur skirtingi, - gūžtelėjo pečiais Seldonas.

- Niekas to neneigia. Tik jie apie mus turi susiformavusią nuomonę ir net neketina jos keisti. Pone Seldonai, man reikia dingti iš

Trantoro. Čia aš niekada nieko nepasieksiu ir netapsiu matematiku. Liksiu tuo, kuo visi mane laiko - niekam tikusiu bukagalviu.

Šiuos žodžius jis ištarė liūdnai ir beviltiškai.

Seldonas ištraukė paskutinį argumentą:

- Bet... štai mes apsistojome šitame bute. Mūsų šeimininkas turi švarų darbą, jis išsilavinęs.

- Na, žinoma! - sušuko įsiaudrinęs Amarilis. - Tai išrinktieji. Jiems leidžiama pakilti aukščiau, kad paskui galėtų kalbėti, jog tai įmanoma. Bet ir ta saujelė išrinktųjų neblogai gyvena tik čia, Dalyje. Tereikia jiems iškišti nosį už sektoriaus ribų, ir pamatysite, kaip jie ten bus vertinami. Tačiau, kol jie čia, jie išdidūs, žvelgia į mus iš aukšto, tarsi būtume purvas po jų kojomis. Ir įsivaizduoja esantys šviesiaplaukiai, švaručiai. Įdomu, ką pasakė jūsų šeimininkas, sužinojęs, jog pasikvietėte mane? Kaip jis mane apibūdino? Turbūt šeimininkai spruko iš namų, nenorėdami su manimi pasilikti po vienu stogu.

Seldonas aplaižė išdžiūvusias lūpas.

- Nepamiršiu jūsų, Jugai. Pasirūpinsiu, kad galėtumėte išskristi iš Trantoro. Jei neprieštaraujate, galite atskristi į Helikono Universitetą. Kai sugrįšiu tenai, aš jus pasikviesiu.

- Pažadate? Garbės žodis? Jums nesvarbu, kad esu iš Dalio?

- Visai nesvarbu. Svarbiausia, jog esate matematikas. O jūsų pasakojimas mane pribloškė. Negaliu patikėti, kad gali būti toks požiūris į visai nekaltus žmones.

Amarilis atsiduso.

- Todėl, kad anksčiau nebuvote su tuo susidūręs. Jūsų tai nedomino - štai ir viskas. O juk tokie dalykai vyksta šalia jūsų, po nosimi, galima sakyti. Tačiau tai jūsų neliečia.

Įsiterpė Dorsa:

- Pone Amarili, Seldonas matematikas, jis skraido padebesiais. Aš esu istorikė ir žinau, jog dažnai taip pasitaiko, kai vienas visuomenės sluoksnis engia kitą. Retsykiais tai perauga į baisią neapykantą. Tai baisu. Ir nėra jokio logiško paaiškinimo.

- Lengva pasakyti - "baisu", - šyptelėjo jaunuolis. - Štai jūs pasmerksite tokią tvarką, kažkam pasirodysite teisinga, gera, o po to išvažiuosite iš čia, užsiimsite savais reikalais, o į mus jums nusispjaut. Bet juk tai prieštarauja natūraliai žmogaus prigimčiai. Juk mes visi lygūs - blondinai, brunetai, maži, aukšti, Šiauriečiai, Pietiečiai, Rytiečiai, Vakariečiai. Juk mes visi, ir net pats Imperatorius, esame kilę iš vienos žmonių planetos - Žemės. Argi ne taip?

- Iš kur? - Seldonas liko priblokštas. Jis viltingai pažvelgė į Dorsą.

- Iš Žemės, - pakartojo jaunuolis. - Iš žmonijos giminės lopšio.

- Žmonija atsirado iš vienos vienintelės planetos?

- Taip. Iš vienos. Tai Žemė.

- Sakydamas "Žemė", turbūt turėjote galvoje Aurorą?

- Kas ta Aurora? Nieko apie ją nežinau. Kalbėjau apie Žemę, ją ir turėjau galvoje. Negi niekada negirdėjote apie Žemę?

- Ne, - pasakė Haris. - Negirdėjau.

- Tai mitinis pasaulis, - pasakė Dorsa, - kuris...

- Nieko jis nemitinis, - pyktelėjo Amarilis. - Tai pati tikriausia planeta.

- Man apie tai jau sakė, - atsiduso Seldonas. - Ar Dalyje yra knyga, kur pasakojama apie Žemę?

- Kas?

- Na, knyga ar kokia nors kasetė?

- Nesuprantu, ko jūs klausiate.

- Jaunuoli, iš kur jūs sužinojote apie Žemę?

- Tėvas pasakojo. Visi apie ją žino.

- O gal yra kas nors, daugiau žinantis apie Žemę? Gal jus mokykloje mokė?

- Mokykloje nė žodeliu apie tai neužsiminė.

- Iš kur tuomet žmonės apie ją sužino?

- Tiesiog visi žino, ir viskas. Jei norite daugiau išgirsti apie Žemę... yra tokia moteris. Tai motušė Rita. Regis, ji dar gyva. Ji jau sena ir gyvena Bilibotone. Bent jau anksčiau gyveno...

- O kur tai? Ir kaip jį pasiekti?

- Pasiekti? Net negalvokite. Iš tenai niekas nesugrįžta. Galite manimi patikėti.

- Bet man norisi pamatyti motušę Ritą.

Amarilis papurtė galvą.

- O su peiliu mokate apseiti?

- Su kokiu dar peiliu? Kam to reikia?

- Su aštriu, žinoma. Štai tokiu.

Amarilis pirštais palietė platų diržą. Diržas pasislinko į šalį, ir jo viduje blykstelėjo aštrūs peilio ašmenys.

Dorsos ranka sugriebė jaunuolį už riešo.

Amarilis nusijuokė.

- Neketinau ištraukti peilio. Tik rodau. Jis reikalingas savigynai. Būtinas. Be jo negalima keliauti į Bilibotoną. Gyvas negrįši. Beje, - jis surimtėjo, įsitempė. - Pone Seldonai, ar dėl Helikono jūs nejuokavote? Jūs man tikrai padėsite?

- Žinoma. Kokie dar gali būti juokai? Juk pažadėjau. Užrašykite man vardą bei adresą, kad jus būtų galima surasti. Ar kodą jūs turite?

- Yra kabineto kodas termarijuje, kur aš dirbu. Tikiuosi, to pakaks.

- Taip.

- Na tada... - Amarilis pažvelgė į Seldoną. - Visa mano ateitis priklauso tik nuo jūsų, pone Seldonai. Tik prašau neskristi į Bilibotoną. Dabar negaliu jūsų prarasti.

Jis maldaujančiomis akimis pažvelgė į Dorsą ir pasakė:

- Ponia Venabili, jeigu jis jūsų paklausys, neišleiskite jo. *Prašau.*

14 skyrius
BILIBOTONAS

DALIS. Keista, bet didžiausia šio sektoriaus įžymybė yra Bilibotonas. Tai pusiau legendinė vieta, apie kurią sklando daug įvairiausių gandų. Susiformavo net atskira literatūros šaka, kur sukaupti nuotykių, patirtų Bilibotone, aprašymai. Viename iš romanų yra fragmentas, kuriame aprašyti legendiniai Hario Seldono ir Dorsos Venabili nuotykiai, kurie...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

65

Kai Haris su Dorsa liko vienu du, mergina susiraukė ir pasakė:

- Tu iš tiesų ketini aplankyti tą... motušę?

- Svarstau tokią galimybę.

- Keistas tu vis dėlto žmogus, Hari. Negana tau Strilingo ir Mikogeno... Dabar rengiesi keliauti į tokią vietą, kur, to jaunuolio žodžiais, drįsta keliauti tik savižudžiai. O ir tikslas toks nereikšmingas.

- Mane sudomino užuomina apie Žemę. Turiu įsitikinti, kas už to slypi.

- Tai pati paprasčiausia legenda. Nieko ypatingo. Skirtinguose pasauliuose ji perteikiama vis kitaip. Tačiau esmė ta pati - tai pasakojimas apie žmonijos protėvynę ir auksinį jos amžių. Visose legendose gausu nostalgijos dėl nuostabios praeities. Tai natūralus jausmas, nes dabar žmonės gyvena žiauriame ir negailestingame pasaulyje.

- Turiu įvertinti tą galimybę. O gal kadaise tikrai egzistavo vienintelis pasaulis? Nesvarbu, ar tai Žemė, ar Aurora. Pavadinimas nekeičia esmės. Iš tiesų...

Jis staiga nutilo ir tylėjo, kol Dorsa jo nepaskubino:

- Na?!

Haris papurtė galvą.

- Prisimeni, Mikogene tu man pasakojai įdomų atvejį... apie tą ranką ant šlaunies? Vieną vakarą nežinia kodėl ta istorija staiga atėjo man į galvą. Kai mudu plepėjome su Tisalverais. Kažką pasakiau ir staiga prisiminiau...

- Ką prisiminei?

- Net nežinau, kažkas šmėstelėjo ir vėl išnyko. Nežinia kodėl, vos tik kalba pasisuka apie tą vienintelį pasaulį, atsiranda pojūtis, tarsi prisiliesčiau prie kažko labai svarbaus, bet tas kažkas tuojau pat ima nuo manęs tolti...

Dorsa nustebusi pažvelgė į Harį.

- Nesuprantu, ką bendra turi istorija apie ranką, uždėtą ant šlaunies, su Žemės planeta ar su Aurora.

- Kažkas tokio... tarsi tai susieta su vieninteliu pasauliu. Manęs neapleidžia tas neaiškus jausmas, todėl ir pamaniau, jog reikėtų apie tą planetą sužinoti daugiau. Ir apie robotus, žinoma...

- Apie robotus? Maniau, tau visam likusiam gyvenimui pakaks nuotykio altoriuje?

Seldonas tylėdamas papurtė galvą.

Dorsa susiraukė.

- Hari, štai ką tau pasakysiu. Tikroje istorijoje nėra net užuominos apie kažkokį pirmapradį vienintelį pasaulį. Tiesa, daug kas tuo tiki. Ne tik Mikogene, kur tai virto liaudies padavimu; ne tik Dalyje, kur tuo tiki neturtingi bedaliai šilumininkai... Tiki net ir kai kurie gerbiami garsūs biologai. Ir atkakliai tvirtina, jog būtinai turėjo egzistuoti vienintelis pasaulis - protėvynė. Nors aš net nežinau, kur to įsitikinimo šaknys. Yra nemažai mistiškai nusiteikusių istorikų, kurie laikosi nuomonės, jog toks pasaulis egzistavo. Tokios mintys sklando ir tarp prabangoje skęstančių intelektualų. Tačiau oficiali, mokslinė istorija apie tai nekalba.

- Tai dar kartą įrodo, jog būtina tenai keliauti, - tvirtai pareiškė Haris. - Ten, kur nekiša nosies tavo oficiali istorija. Man reikalinga priemonė, kuri supaprastintų psichoistorijos sukūrimą. O kokia tai bus priemonė - matematinis fokusas, istorinis ar apskritai kažkas... ne taip jau svarbu. Jei tas Amarilis būtų bent kiek labiau išsilavinęs, patikėčiau jam šią problemą. Jis mąsto originaliai, galima sakyti, genialiai.

- Vadinasi, tu tikrai ketini jam padėti?

- Be abejo. Kai tik galėsiu.

- Tik ar verta dalinti pažadus, jei pats nežinai, kada galėsi juos išpildyti?

- Aš *noriu* savo pažadą išpildyti. Jei tave taip domina pažadai, verčiau prisimink, ką pažadėjo Žmoglis Proturberantui Keturioliktajam. Jis pažadėjo, jog psichoistorijos pagalba mikogeniečiai atgaus savo Prarastąjį Pasaulį. O šansai beveik nuliniai. Netgi tuo atveju, jei aš sukursiu psichoistoriją, nežinia, ar bus galima ja pasi-

naudoti, sprendžiat tokią siaurą ir konkrečią užduoti? Štai kur tikras neįgyvendinamo pažado pavyzdys.

Dorsa pasipiktino:

- Četeris, tavo žiniai, mėgino išgelbėti mudviejų gyvybes. Beje, du sykius. Nepamiršk to! Be to, aš manau, jis nuoširdžiai nori padėti mikogeniečiams.

- Ir aš nuoširdžiai noriu padėti Amariliui ir turiu kur kas daugiau galimybių, negu mikogeniečių atveju. Todėl, teisindama Žmoglį, nesikabinėk prie manęs. Be to, - jo akys piktai sužaibavo, - aš noriu surasti motušę Ritą. Ir keliausiu tenai vienas.

- Nie-ka-da! - išskiemenavo Dorsa. - Mudu keliausime drauge.

66

Amariliui išėjus, tik po valandos sugrįžo ponia Tisalver su dukrele. Nei Hariui, nei Dorsai ji nepasakė nė žodžio. Atsakydama į jų pasisveikinimą, tik linktelėjo ir priekabiai apžiūrėjo kambarį, tarsi ieškodama jame šilumininko buvimo pėdsakų. Su pasidygėjimu pauostinėjo, metė į Harį piktą žvilgsnį ir per svetainę nužingsniavo į savo miegamąjį.

Šeimininkas sugrįžo vėliau. Atsisėdo prie pietų stalo ir, ištaikęs minutę, kol nebuvo žmonos, tyliai paklausė:

- Na, ar buvo čia *tas* žmogus?

- Buvo ir išėjo, - ramiai atsakė Haris. - Jūsų žmonos tuo metu nebuvo namuose.

- Daugiau su juo nebesusitikinėsite? - paklausė Tisalveras.

- Nemanau, - atsakė Seldonas.

- Tai ir gerai.

Pietavo visiškoje tyloje. Tik po to kai mergaitė nuėjo į savo kambarį, Seldonas staiga pasakė:

- Papasakokite man apie Bilibotoną.

Šeimininko žandikaulis atvipo. Tačiau Kasilija laikėsi tvirčiau

- Vadinasi, - pasakė ji, paniekinamai papūtusi lūpas, - ten gyvena jūsų naujas draugužis? Ketinate vykti atsakomojo vizito?

- Kol kas tik paklausiau apie Bilibotoną, - patikslino jaunuolis.

- Tai lūšnynai, - sušnypštė moteris. - Tenai gyvena visuomenės atmatos. Ir niekas iš pašalinių tenai nekeliauja.

- Kiek žinau, ten gyvena motušė Rita.

- Niekada apie tokią negirdėjau, - atrėžė Kasilija. Ji akivaizdžiai nenorėjo susidėti su niekuo, kas gyvena Bilibotone.

Tisalveras, žvilgtelėjęs į žmoną, pasakė:

- O aš tarsi kažką girdėjau... Tokia kuoktelėjusi senė. Sako, ji ateitį gali išpranašauti. Kartais apie ją užsimenama informacinėse laidose, kai ji ką nors išpranašauja.

- Ir tos pranašystės išsipildo?

Tisalveras susijuokė:

- Argi jos kada nors pildosi? O ta moteris apskritai kalba visokius niekus.

- Ar apie Žemę ji nieko nepasakoja?

- Nežinau. Bet nenustebčiau, jei ir pasakotų.

- Jūs net nenustebote, išgirdęs apie Žemę. Ar ką nors apie ją žinote?

Tik dabar šeimininkas sukluso.

- O kaipgi, pone Seldonai? Regis, tai planeta, iš kurios prasidėjo žmonių giminė.

- Ir jūs tuo netikite?

- Aš? Aš žmogus išsilavinęs. Kvaili žmonės tiki. Daugelis jų.

- Ar yra kokių nors knygų apie Žemę?

- Vaikiškose pasakose kartais apie ją kalbama. Pamenu, kai buvau mažas, ypač mėgau vieną pasaką, kuri prasidėjo taip: "Kadaise, labai seniai... Žemėje, kai ji dar buvo vienintelė planeta..." Ar atsimeni, Kasilija? Tau irgi ta pasaka patiko.

Kasilija gūžtelėjo pečiais - ji dar buvo pikta ir nenorėjo prisijungti prie pokalbio.

- Neprošal būtų pavartyti kokią nors mokslinę knygą, - pasakė Haris.

- Aš niekada apie tokias negirdėjau, bet gal bibliotekoje...

- Pamėginsiu paieškoti. O sakykite, ar pokalbiai apie Žemę nėra tabu? Ar apie ją gali klausinėti svetimeiviai... ir tikėtis atsakymo?

Tisalveras taip išraiškingai išsprogino akis, jog toliau klausinėti nebuvo prasmės.

- O į Bilibotoną svetimeiviams galima važiuoti? - paklausė Dorsa.

- Galima, - susiraukė šeimininkas. - Tik aš pats nieku gyvu to nedaryčiau. Tai pavojinga, baisu. Visi iki dantų ginkluoti. Ir jie tais ginklais *naudojasi*. Verčiau likite mūsų rajone. Čia saugu.

- Kol kas, - skeptiškai pastebėjo Kasilija. - Tačiau šilumininkai ir čia jau skverbiasi. - Ji apdovanojo Harį piktu žvilgsniu.

- Ar Dalyje visi ginkluoti? - nustebo jaunuolis. - Kaip tai suprasti? Kiek žinau, Imperijos taisyklės labai griežtos - jos draudžia nešiotis ginklus.

- Žinoma, - pritarė Tisalveras. - Ir čia niekas neturi pneumatinių ginklų, paralyžiuoklių ar psichozondų... Visi nešiojasi peilius, - pasakė vyriškis ir pats sutriko.

- Jūs taip pat turite peilį? - paklausė Dorsa.
- Aš?! - apimtas siaubo sušuko šeimininkas. - Aš taikus žmogus, ir rajonas šičia ramus.
- Namuose laikome porą peilių, - pripažino Kasilija. - Juk nesame įsitikinę, kad viskas čia bus ramu.
- Ir visi vaikšto su peiliais? - negalėjo patikėti Dorsa.
- Beveik visi, - atsakė Tisalveras. - Bet tai dar nereiškia, kad jais naudojasi.
- O Bilibotone naudojasi? - klausinėjo Dorsa.
- Kartais. Kai supyksta, sukelia muštynes.
- Ir vadovybė nesiima jokių priemonių? Turiu galvoje Imperijos vadovybę.
- Kartais jie šukuoja rajoną, tačiau peilius nesunku paslėpti. Be to, kai žūsta Dalio gyventojai, nemanau, jog dėl to Imperijos vadovybę kankina galvos skausmas.
- O jeigu nužudo atvykusi iš kitur žmogų?
- Jei toks įvykis pagarsinamas, vadovybė nervinasi, bet viską labai paprasta užgniaužti. Niekas nieko nematė, niekas nieko nežino... Net jei ir sulaiko ką nors, įrodyti kaltę beveik neįmanoma. Galiausiai vadovybė numoja ranka ir nusprendžia, jog patekęs į bėdą žmogus pats kaltas - nereikėjo pasirodyti Bilibotone. Todėl ir jums patariu nelįsti kur nereikia, net jeigu turite peilius.
- Neimsiu jokio peilio, - papurtė galvą Haris. - Net naudotis juo nemoku.
- Tuomet nereikia tenai keliauti, pone Seldonai.
- Turbūt nepavyks to išvengti, - atsakė Haris.
Dorsa piktai dėbtelėjo į jį ir kreipėsi į šeimininką:
- Kur čia parduodami peiliai? O gal galima iš jūsų pasiskolinti?
- Peilių skolinti nepriimta, - pasipiktino Kasilija. - Norite, patys nusipirkite.
- Tai ne problema, - paaiškino Tisalveras. - Peiliai parduodami ūkinių prekių parduotuvėse.
- O kaip nukeliauti į Bilibotoną? - paklausė Haris.
- Ekspresu, - atsakė šeimininkas ir sutriko, pagavęs priekaištingą Dorsos žvilgsnį.
- O tiksliau? - neatstojo Seldonas.
- Pasirinkite rytinį maršrutą ir stebėkite nuorodas. Tik, pone Seldonai, jei jau jums taip norisi, bent ponią Venabili palikite, nesitempkite jos. Su moterimis tenai elgiasi... blogiau...
- Ji niekur nevažiuos, - nuramino šeimininkus Haris.
- O aš sakau, kas važiuosiu, - ramiai, bet ryžtingai patikino Dorsa.

67

Ūkinių prekių pardavėjo ūsai buvo ištaigingi - tankūs, purūs, blizgantys, tik kiek išblukę, nors ševeliūra vis dar išliko juoda it degutas, be jokios žilės. Pamatęs Dorsą, pardavėjas pasitempė, paglostė ūsus, kiek pasuko juos, užrietė galiukus.

- O jūs, regis, nevietinė? - koketiškai pasakė jis.
- Ne, bet man reikalingas peilis.
- Įstatymas draudžia pardavinėti peilius, - pranešė vyriškis.
- Nesu policijos seklys ar vyriausybės šnipas. Tik ketinu vykti į Bilibotoną.
- Viena? - apstulbo pardavėjas.
- Su draugu. - Dorsa pirštu parodė į gatvėje jos laukiantį Seldoną.
- Vadinasi, jam norite nupirkti peilį? - paklausė vyriškis, priekabiu žvilgsniu įvertinęs Seldoną. - Regis, jis taip pat nevietinis. Tegul ateina ir nusiperka pats.
- Jis taip pat nėra vyriausybės šnipas. O peilis reikalingas man pačiai.

Pardavėjas pakraipė galvą.

- Jūs, atvykėliai, kažkokie nenormalūs. Bet jeigu jums taip norisi išmesti pinigus, ką gi - prašau...

Jis pasilenkė po prekystaliu, ištraukė futliarą, įgudusiu gestu atidarė jį; blykstelėjo peilio ašmenys.

- Ar tai pats didžiausias? - paklausė mergina.
- Tai pats geriausias moteriškas peilis.
- Parodykite man vyrišką.
- Jis bus jums per sunkus. Ar bent žinote, kaip naudotis peiliu?
- Išmoksiu. Ir visai nesvarbu, sunkus jis ar ne. Parodykite vyrišką.

Pardavėjas šyptelėjo:

- Jei taip norite...

Jis dar sykį pasilenkė ir ištraukė didesnį futliarą. Šįkart peilis atrodė tikrai įspūdingai - kaip tikro mėsininko.

Šypsodamasis, laikydamas peilį už ašmenų, vyriškis ištiesė jį Dorsai.

- Parodykite, kaip jūs jį išimate, - paprašė mergina.

Pardavėjas lėtai pademonstravo, kaip išlenda ašmenys ir kaip vėl pasislepia.

- Štai taip pasukti... o po to nutverti, - aiškino jis.
- Dar kartelį, sere.

Vyriškis pakartojo.

- Gerai, - pasakė Dorsa, - apsimeskite, jog grasinate man.

Jis lėtai užsimojo peiliu.

Mergina griebė iš jo peilį, grąžino atgal ir pasakė:

- O dabar greičiau.

Vyriškis kiek sutriko, po to neįspėjęs užsimojo iš kairės. Dorsa taip pat kaire ranka čiupo už peilio; žybtelėjo ašmenys ir čia pat dingo rankenoje.

Pardavėjo žandikaulis atvipo.

- Vadinasi, tai pats didžiausias? - kaip niekur nieko paklausė mergina.

- Taip, bet naudodamasi juo jūs greitai pavargsite.

- Nieko. Pasistengsiu giliau kvėpuoti. Duokite dar vieną tolį pat.

- Jūsų draugui?

- Ne. Man pačiai.

- Jūs ketinate naudotis iškart dviem peiliais?

- Aš juk turiu dvi rankas.

Pardavėjas atsiduso.

- Ponia, nelįskite jūs į tą Bilibotoną. Net nenutuokiate, ką jie daro su moterimis.

- Numanau. O kaip juos užsikišti už diržo?

- Jūsų diržas tam netinkamas, ponia. Galėčiau surasti kitą, jei pageidaujate.

- Ar jame tilptų abu peiliai?

- Kažkur turėjau dvigubą diržą. Tuojau paieškosiu... Tokius nelabai perka.

- Aš paimsiu.

- Tik jis jums per platus.

- Nieko, kaip nors susiaurinsiu.

- Ir tai nemažai kainuos.

- Nesijaudinkite, sumokėsiu.

Kai Dorsa pagaliau išėjo iš parduotuvės, Haris susiraukė ir pasakė:

- Na tu ir atrodai su šituo diržu!

- Tikrai? Atrodau taip, jog tau nepatogu su manimi pasirodyti Bilibotone? Tada grįžkime pas šeimininkus ir niekur nevažiuokime.

- Ne, aš vienas važiuosiu. Taip bus saugiau.

- Nereikia, Hari. Viskas nuspręsta. Arba abu grįžtame, arba drauge keliaujame. Aš su tavim nesiskirsiu.

Jos žydrose akyse buvo tiek pasitikėjimo, lūpos taip kietai sučiauptos, rankos taip užtikrintai palietė diržą, jog Seldonas suprato - Dorsa nejuokauja.

- Gerai, - pasakė jaunuolis. - Bet jeigu liksime gyvi, ir aš dar

sykį susitiksiu su Žmogliu, pareikalausiu sumokėtų už tai, kad dirbu su psichoistorija. Ir paprašysiu, kad pasiimtų tave, nors tu man esi brangi... *Supranti*?

Mergina staiga nusišypsojo.

- Nesitikėk. Ir nepadlaižiauk man. Niekas manęs nepaims. Supratai?

68

Kai tik šmėstelėjo raidės "Bilibotonas", Dorsa su Hariu iššoko iš ekspreso vagono.

Jaunuoliai nusileido laiptais ir atsidūrė gatvėje. Buvo kiek po vidurdienio, šviesu. Gatvė, regis, niekuo nesiskyrė nuo kitų Dalio rajonų.

O štai kvapai tikrai buvo specifiniai. Dvokė kažkokiu pašvinkusiu maistu, ant šaligatvių matėsi krūvos šiukšlių. Ir jokių šiukšles surenkančių mašinų nesimatė.

Iš pirmo žvilgsnio, regis, gatvė kaip gatvė, tačiau jaučiasi kažkokia įtampa, net kvėpuoti darosi sunku.

Gal tai dėl praeivių? Jų tiek, kiek ir kituose miestuose, tačiau šitie žmonės akivaizdžiai kitokie. Dažniausiai miesto sumaištyje žmonės atrodo skubantys, užimti, užsisklendę savyje. Trantore tik taip ir galima išgyventi - ignoruoti kitus, nežiūrėti praeiviams į akis, galvoti tik apie tai, kur ir kodėl tu eini. Arba atvirkščiai. Štai tyliame rajone, kuriame gyveno Tisalverai... ten žmonės atviri, vieni kitiems draugiški.

O Bilibotone nei susvetimėjimo, nei draugiškumo. Visų sutiktų praeivių galvos tarsi pagal kažkieno komandą, automatiškai atsisukdavo į Harį su Dorsą, o jų žvilgsniai buvo pikti.

Apsirengę visi netvarkingai, varganai. Seldonas net pasijuto nejaukiai, pagalvojęs apie švarius, išlygintus savo drabužius.

- Kaip manai, kur galėtų gyventi motušė Rita? - paklausė jis Dorsos.

- Nežinau, - atsakė mergina. - Tai buvo tavo idėja, tu ir galvok, kur ji galėtų gyventi. O aš rūpinsiuosi saugumu. Įtariu, jog be darbo tikrai neliksiu.

- Maniau, bus galima pasiklausti bet kurio praeivio, - kaltai ištarė Haris, - o dabar nedrįstu.

- Suprantu tave. Ir nemanau, kad jie noriai atskubės tau į pagalbą.

- Laimei, yra pasaulyje vaikai, - pasakė Seldonas ir pamojo kaž-

kam pirštu. Iš pažiūros jam buvo dvylika, bent jau ūsai dar nesikalė. Vaikinukas sustojo it įbestas ir išsprogino akis į Harį su Dorsa.

- Manai, jei jis mažas, - pasakė mergina, - tai nejaučia neapykantos svetimeiviams?

- Bent jau nebus toks piktas, kaip suaugusieji. Kai prieisime arčiau, geriausiu atveju, pabėgs arba apipils mus keiksmažodžiais. Peilio turbūt nesigriebs. Jaunuoli! - pašaukė vaikį Seldonas.

Tas, nenuleisdamas nuo atvykėlių akių, žengė žingsnį atgal.

- Ateik čia, - dar sykį pamojo Haris.

- Ko reikia? - paklausė vaikis.

- Noriu pasiklausti kelio. Nebijok, prieik, nenoriu garsiai rėkauti.

Berniukas žengė porą žingsnių pirmyn. Snukutis purvinas, o akys linksmos, protingos. Ant basų kojų skirtingi sandalai, kelnės sulopytos.

- Kokio dar kelio? - paklausė jis sušnirpštęs nosimi.

- Mes ieškome motušės Ritos.

Berniuko akys sužibo.

- Ir kuriems galams tau jos prireikė?

- Aš mokslininkas. Ar žinai, kas yra mokslininkas?

- Vadinasi, mokykloje mokeisi?

- Mokiausi. O tu?

- Ne-e-e, - berniukas papurtė galvą ir paniekinamai nusispjovė.

- Man reikia pasikalbėti su motuše Rita. Ar nuvesi mus pas ją?

- Nori, kad tau išburtų, a? Atsibastei toks pasipūtęs į Bilibotoną... net aš galiu išpranašauti tavo ateitį. Tai nesunku. Nieko gero gali nesitikėti. Nepavydėtinas tavo likimas.

- Kuo tu vardu, jaunuoli?

- Kam tau šito reikia?

- Susipažinę, galėsime draugiškai bendrauti, ir tu mus nuvesi pas motušę Ritą. Ar žinai, kur ji gyvena?

- Gal žinau, o gal ir ne. Aš vardu Reičis. Ką duosi už tai, kad nuvesiu?

- O ko tu norėtum, Reiči?

Berniuko žvilgsnis sustojo ant Dorsos diržo.

- Tetulė... taviškė turi porą peilių. Duosi vieną - palydėsiu pas motušę Ritą.

- Tie peiliai skirti suaugusiems. Tu dar per mažas jais naudotis.

- Tada ir pas motušę Ritą nuvesti aš per mažas, - tvirtai pareiškė Reičis, gudriai žvilgtelėjęs į Seldoną iš po ant kaktos užkritusių plaukų.

Haris susinervino. Dar kiek - ir aplink juos susirinks minia.

Jau kai kurie stabtelėjo, bet, nepamatę nieko įdomaus, nuėjo toliau. Tačiau tereikėjo vaikiui supykti, ir kaipmat susirinktų visas būrys...

- Ar moki skaityti, Reiči?

Berniukas vėl nusispjovė ir pasakė:

- Ar aš kvailas? Skaityti? Kam to reikia? Tegul kvailiai skaito.

- O su kompiuteriu moki elgtis?

- Su kalbančiu? Žinoma. Tą moka kiekvienas kvailys.

- Tada susitarkime: nuvesk mane į artimiausią parduotuvę, ir aš tau nupirksiu nedidelį kompiuterį su papildomu skaitymo bloku. Po kelių savaičių galėsi pats skaityti.

Seldonui pasirodė, jog berniuko akyse trumpam sužibo kibirkštėlė, tačiau, jei taip ir buvo, ta kibirkštėlė labai greitai vėl užgeso.

- Ne-e, - papurtė jis galvą. - Neduosite peilio, tai nieko daugiau man nereikia.

- Reiči, pagalvok gerai. Išmoksi skaityti ir visus nustebinsi. Niekam nesakyk, kad mokaisi. Gali net su kuo nors susilažinti... ir tu būtinai laimėsi. Žiūrėk - ir pats galėsi nusipirkti peilį.

Berniukas sutriko.

- Ne-e. Kas su manim lažinsis? Niekas neturi šlamančių.

- O gal išmokęs skaityti susirasi darbą parduotuvėje, kur pardavinėjami peiliai ir galėsi nusipirkti peilį pusvelčiui. Tinka?

- Tu ką, tiesiog dabar gali nupirkti kalbantį kompiuterį?

- Galiu. Bet gausi jį tik tada, kai nuvesi mus pas motušę Ritą.

- Gerai, pirk.

Kai kompiuteris buvo nupirktas, o Reičis jau tiesė į jį rankas, Haris papurtė galvą ir įsidėjo pirkinį į kišenę.

- Iš pradžių nuvesk pas motušę Ritą. Ar tikrai žinai, kur ji gyvena?

- Žinoma, - pyktelėjo Reičis. - Gerai nuvesiu, bet iškart turėsi atiduoti kompiuterį. Nelauk, kol sukviesiu savo šutvę - tada bus blogai ir tau, ir tetai. Žiūrėk, nemėgink manęs apmulkinti.

- Be reikalo tu šitaip, - nusišypsojo Seldonas. - Mes tavęs neapgausime.

Reičis gretai nužingsniavo gatve, pasuko į skersgatvį, kitą, trečią... Seldonas tylėjo. Dorsa taip pat. Tačiau mergina neleido sau atsipalaiduoti, įdėmiai stebėjo sutiktus praeivius ir ypač tuos, kurie ėjo iš paskos. Smalsūs, pikti... Gašlūs žvilgsnius mergina atrėmė ramiai, šaltai. Kai už nugaros pasigirsdavo žingsniai, ji atsisukdavo.

Pagaliau berniukas pasakė:

- Čia! - ir purvinu pirštu parodė į ilgą pastatą. - Ko stovite it basliai? Juk ne gatvėje ji gyvena.

Dorsa su Hariu įėjo į vidų paskui berniuką ir pateko į be galo

ilgą koridorių. Jis vingiavo tai į kairę, tai į dešinę, ir Seldonui niekaip nepavyko įsiminti kelio.

- Kaip tu nepasiklysti šiuose koridoriuose, Reiči?

- Nuo mažens čia trinuosi, - gūžtelėjo pečiais vaikis. - Nieko čia tokio. Ant durų beveik visur numeriai, tik kai kur numesti... ant sienos rodyklės nupieštos. Jei žinai, kur eiti, nepaklysi.

Reičis, regis, būtų suradęs kelią ir užrištomis akimis. Netrukus jie atsirado namo gilumoje. O čia tai kvapas! Krūvos šiukšlių, dvokas... net nosį riečia. Kartais pasitaikantys koridoriuje namo gyventojai spoksojo į juos tarsi į vaiduoklius. Neprižiūrimi, murzini, skarmaluoti vaikai zujo koridoriais, klykdami šiurpiais laukiniais balsais.

- Ei, tu! - sucypė kažkoks berniūkštis, vos nepataikęs Dorsai į tarpuakį kamuoliu. - Ko painiojiesi!

Galiausiai Reičis sustojo priešais tamsias sutrūkinėjusias duris, ant kurių mirgėjo numeris "2782".

- Čia, - pasakė vaikis ir ištiesė ranką.

- Iš pradžių pažiūrėsime, kas ten už durų, - tyliai ištarė Haris ir paspaudė skambutį. Jokios reakcijos.

- Nieko nebus, - paaiškino Reičis. - Tu pabelsk. Tik garsiau, nes ji beveik kurčia.

Seldonas pradėjo daužyti kumščiu į duris ir netrukus už jų išgirdo žingsnius. Po to kimus balsas paklausė:

- Kas ieško motušės Ritos?

- Du mokslininkai! - šūktelėjo Haris ir čia pat ištraukęs iš kišenės kompiuterį padavė Reičiui. Tas stačiai išlupo dovaną iš rankų, išsiviepė ir nurūko. Seldonas, palydėjęs berniuką žvilgsniu, atsisuko. Ant slenksčio stovėjo motušė Rita.

69

Ji atrodė maždaug septyniasdešimties. Putlūs žandai, mažytė burna, vos pastebimas pagurklis, nedidelio ūgio ir labai stambi.

Akis apraizgęs raukšlių tinklas, o kai moteris šypsosi, raukšlės pasklinda po visą veidą. Judėjo ji sunkiai.

- Užeikite, užeikite, - ištarė šeimininkė kimiu balsu ir prisimerkė. - Matau, esate nevietiniai. Turbūt apskritai net ne iš Trantoro? Ir kvepiate kitaip...

Verčiau ji nebūtų prasižiojusi apie kvapus. Ankštame kambarėlyje, užgriozdintame visokiausiu šlamštu, dvokė kažkokia rūgštimi ir buvo neapsakomai tvanku. Seldonas pasibaisėjo, pagalvojęs, kad judviejų su Dorsa drabužiai prisigers šito šlykštaus kvapo.

- Jūs teisi, motuše Rita, - linktelėjo Haris. - Aš Seldonas iš Helikono, o mano draugė Venabili iš Cinos.

- Na, štai, - patenkinta nusišypsojo moteriškė ir pradėjo ieškoti, kur galėtų pasodinti svečius. Ilgai nerado nieko tinkamo.

- Nesirūpinkite, mudu pastovėsime, - nuramino ją Dorsa.

- Ką? - paklausė senutė, pažvelgusi į Dorsą. - Kalbėk garsiau, vaikeli. Ausys jau nebe tos, kokios buvo jaunystėje.

- Tai kodėl nenaudojate klausos aparato? - paklausė Haris.

- Nepadeda. Sako, kažkas ten su klausos nervu negerai, o operacijai neturiu pinigų. Tai judu atėjote pas senutę Ritą, norėdami sužinoti savo ateitį?

- Ne visai taip, - papurtė galvą Seldonas. - Atėjau kaip tik paklausti apie praeitį.

- Gerai... Niekada nesuprasi, ko tie žmonės nori.

- Turbūt tai didelis menas, - nusišypsojo Dorsa.

- Aš dorai užsidirbu savo pinigus.

- Jeigu turite prietaisą, priimantį kreditines korteles, mes jums neblogai sumokėsime, jei papasakosite apie Žemę, - pasakė Seldonas. - Tik nieko nereikia pagražinti ar išsigalvoti. Norime išgirsti tikrus faktus.

Senutė, kuri iki tol vis vaikštinėjo po kambarį, dėliodama visokius rakandus iš vienos vietos į kitą - turbūt norėjo savo varganam būstui suteikti kiek padoresnį vaizdą, - staiga sustojo it įbesta.

- O... ką jūs norite sužinoti apie Žemę?

- Iš pradžių bent jau papasakokite, kas ji tokia?

Senutė atsisuko į juos ir įsmeigė akis į vieną tašką. Prabilo ji tyliai, lėtai, aiškiai tardama kiekvieną žodį:

- Tai pasaulis... labai sena planeta. Ji jau prarasta ir pamiršta.

- Istorijoje apie ją neužsimenama, - įsiterpė Dorsa.

- Tai buvo seniai, vaikeli, dar priešistoriniais laikais, - išdidžiai pasakė motušė Rita. - Ta planeta egzistavo Galaktikos aušroje, o gal ir dar anksčiau. Tuomet tas pasaulis buvo vienintelis. Kitose planetose žmonės dar negyveno.

- Ar Žemė nebuvo tada kitaip vadinama? Regis, Aurora? - paklausė Seldonas.

Motušė Rita piktai suraukė antakius.

- Iš kur apie tai žinai?

- Net nežinau. Kažkur girdėjau, jog kadaise Aurora buvo vadinama planeta, kurioje žmonės gyveno taikiai ir harmoningai.

- Tai melas! - pareiškė senutė ir pasibjaurėjusi nusišluostė lūpas, tarsi ant jų būtų išlikęs išgirstų žodžių prieskonis. - Tuo žodžiu buvo vadinama vieta, kur gyveno Blogis. Iš ten jis ir pasklido po

visur. Kol jis nebuvo pasklidęs, Žemė buvo viena vienintelė. Po to Blogis vos nepražudė Žemės, bet ji atsilaikė ir nugalėjo Blogį. Tai vis Žemės didvyrių nuopelnas...

- Vadinasi, Žemė egzistavo dar prieš tą Blogį? Ar jūs tikrai tai žinote?

- Kur kas anksčiau. Ji buvo vienintelė visoje Galaktikoje tūkstančius ar net milijonus metų. Tai *tiesa.*

- Bet iš kur jūs tą tiesą žinote? Ar tai užfiksuota kompiuterio atmintyje? Ar išspausdinta kokioje nors knygoje? Gal turite apie tai parašytą knygą?

Motušė Rita papurtė galvą.

- Girdėjau savo motinos pasakojimus, o ji buvo girdėjusi iš savosios... ir taip iš kartos į kartą... Aš neturiu vaikų, todėl pasakoju apie tai kitiems. Bet kada nors tai pasibaigs. O ir laikai dabar tokie - žmonės nedaug kuo tiki.

- Ne visai taip, motuše, - įsiterpė Dorsa. - Yra žmonių, kurie domisi informacija apie priešistorinius laikus, tyrinėja pasakojimus apie prarastus pasaulius.

Motušė Rita beviltiškai skėstelėjo rankomis.

- Jie į viską žiūri šaltai. Mokslininkų akimis. Stengiasi viską įsprausti į savo supratimo rėmus. Aš ištisus metus nesustodama galėčiau jums pasakoti istoriją apie didvyrį Beilį, tačiau jums pristigtų kantrybės bei laiko...

- O ar ką nors girdėjote apie robotus? - paklausė Haris.

Senutė krūptelėjo ir išgąstingai sušuko:

- Kodėl klausi apie tokius dalykus? Tai buvo dirbtiniai žmonės, piktos būtybės, blogų pasaulių tvariniai. Vėliau jie buvo sunaikinti. Apie juos nevalia užsiminti.

- Bet juk buvo vienas toks robotas, kurio piktieji pasauliai nekentė, ar ne taip?

Senutė staiga priėjo prie pat Seldono, prisimerkė ir pažvelgė jam į akis. Haris pajuto karštą jos kvėpavimą.

- Tu atėjai iš manęs pasityčioti? Jei pats žinai, kodėl dar klausinėji?

- Klausinėju, nes noriu žinoti.

- Buvo vienas toks dirbtinis žmogus, kuris padėjo Žemei. Tai Beilio draugas Denis. Jis nežuvo ir iki šiol kažkur gyvena. Laukia, kada ateis laikas jam sugrįžti. Niekas nežino, kada tai įvyks, bet vieną gražią dieną jis sugrįš, o drauge su juo sugrįš ir seni geri laikai. O blogis, neteisybė ir skurdas išnyks visiems laikams. Toks pažadas... - kiek tyliau išarė senutė, prisimerkė ir nusišypsojo tarsi kažką prisiminusi.

Seldonas kiek luktelėjo, atsiduso ir pasakė:

- Dėkoju, motuše Rita. Jūs mums labai padėjote. Kiek mes jums skolingi?

- Taip malonu susitikti su svetimeiviais... - sumurmėjo senutė. - Dešimt kredų. Gal norite ko nors išgerti?

- Ne, ne, dėkoju, - pasakė Haris. - Štai jums dvidešimt. Tik pasakykite, kaip iš jūsų pasiekti ekspreso sustojimo vietą. Beje, motuše, jei jūs sugebėsite įrašyti savo pasakojimus apie Žemę į kompiuterinį diskelį, aš jums neblogai sumokėsiu.

- Na, tai nelengva, sūneli. Ir kiek gi tu man sumokėsi?

- Priklausys nuo to, kiek papasakosite ir koks tai bus pasakojimas. Galėčiau sumokėti tūkstantį kredų.

Motušė Rita apsilaižė.

- Tūkstantį? Visą tūkstantį? Gerai, įrašysiu pasakojimą, o kaip aš tave surasiu?

- Štai jums kompiuterinis kodas, pagal kurį mane galima surasti. - Haris įteikė senutei lapelį su kodu, ir jiedu su Dorsa išėjo į koridorių. Čia oras jiems pasirodė kiek gaivesnis. Jaunuoliai greitai nužingsniavo senutės nurodyta kryptimi.

70

- Pokalbis neprailgo, - pastebėjo mergina.

- Žinau. Bet pati matei, kokia ten aplinka. Be to, aš pakankamai sužinojau. Telieka tik stebėtis, kaip šios istorijos apauga gandais ir pagražinimais.

- Ką turi galvoje, kalbėdamas apie pagražinimus?

- Žiūrėk: mikogeniečiai savo Aurorą apgyvendino žmogiškomis būtybėmis, galinčiomis gyventi šimtus metų, o Dalio gyventojai tikina, jog žmonija gyveno Žemėje - išdidūs ir vieninteliai... milijonus metų. Bet ir vieni, ir kiti mini robotą, kuris gyvena amžinai. Kažkas tame yra.

- Kas dėl milijono metų, tai... Kur mes einam?

- Senutė sakė, jog reikia eiti iki poilsio zonos, tada bus rodyklė "Bulvaras", ir mums reikės sukti į kairę. Bet argi eidami čia, mes perėjome poilsio zoną?

- Gal mes visai kitu keliu grįžtame? Nepastebėjau jokios poilsio zonos. Nors... ir nesidairiau į šalis, daugiau į žmones spoksojau, ir...

Mergina nutilo. Priekyje koridorius šakojosi į dvi dalis.

Seldonas prisiminė. Čia jie tikrai praėjo. Iš abiejų koridoriaus pusių stovėjo nudriskusios kušetės. Poilsio zona!

Dabar Dorsai nebereikėjo dairytis į praeivius. Koridoriuje buvo tuščia. Bet štai priekyje, kaip tik poilsio zonoje, būriavosi vyrai su didžiuliais ūsais, raumeningi, blizgančiomis nuo prakaito rankomis.

Buvo akivaizdu, kad jie laukia svetimeivių. Seldonas sutriko, atsisuko. Iš paskos ėjo dar trys žaliūkai.

- Mudu spąstuose, - pro dantis iškošė jis. - Nereikėjo tau su manim važiuoti, Dorsa.

- Kaip tik priešingai. Būtent todėl ir važiavau. Tik kažin, ar apskritai buvo verta trenktis pas tą motušę?

- Buvo... jei tik ištrūksime iš čia gyvi.

Seldonas žengė pirmyn ir mandagiai paklausė:

- Ar galima praeiti?

Vienas iš vyrų išėjo į priekį. Maždaug Seldono ūgio, tik tvirtesnis, platesnių pečių. Ir su pilvuku, kaip pastebėjo Haris.

- Mano vardas Maronas, - išdidžiai pranešė vyriškis, tarytum jau vien jo vardas turėtų sukelti baimę ir pagarbą jam. - Atėjau pasakyti, jog mums nepatinka matyti svetimšalius savo rajone. Norite išeiti, prašom, tiktai teks iškratyti pinigines.

- Puiku. Kiek?

- Viskas, ką turite. Juk jūs turtingi, tiesa? Ir kreditines korteles turite. Taigi - duokite šen.

- Ne.

- Be reikalo šiaušiesi. Vis tiek atimsime.

- Atimti tu nesugebėsi, nebent nužudysi mane, bet vis tiek iš kortelės jokios naudos neturėsi, nes reikalingas mano balso pavyzdys. Natūralus jo skambesys, supratai?

- Tu neteisus. Matai, koks aš mandagus. O korteles galime atimti, net pirštu jūsų nepalietę.

- Ir kiek stiprių vyrų tam prireiks? - nusijuokė Seldonas. - Devynių? Ne, dešimties - jis greitosiomis paskaičiavo.

- Pakaks ir manęs vieno.

- Pats kausies?

- Pats.

- Tuomet, tegul visi kiti skirstosi. Pamėgink, Maronai.

- Pone, tu neturi peilio. Tau jį duoti?

- Nereikia. Aš kausiuosi be peilio, o tu savuoju gali naudotis.

Maronas atsisuko į savo draugužius ir pasakė:

- Drąsus bičas pasitaikė, pažiūrėkite vaikinai! Nebijo. Man tai patinka. Tokį net mušti gaila... Štai ką tau pasakysiu. Aš pasiimu tavo merginą. Jei nori, kad ją paleisčiau, atiduok kreditinę kortelę ir pasakyk savo balsu, ko reikia, kad ji veiktų. Ir mergina tegul atiduoda ir pasako reikiamus žodžius. Atsisakysi - pirma pabaigsiu

reikaliukus su tavo dama, o po to teks tave išgražinti... Nieko nepadarysi.

- Moters neliesk. - pasakė Haris. - Iškviečiau tave į kovą vienas prieš vieną. Tu turi peilį, aš jo neturiu. Tau to nepakanka? Gerai, sutinku kautis su dviem. Tik moters neliesk.

- Pakaks, Hari! - sušuko Dorsa. - Jei jam niežti nagus, tegul mane pasiima. O tu stovėk ir nejudėk iš vietos.

- Girdėjai? - iššiepė dantis Maronas. - Stovėk, Hari ir nejudėk iš vietos. Regis, mažytei aš kritau į akį. Jūs dviese prilaikykite jį, - pasakė jis saviškiams.

Seldono rankos tą pačią akimirką buvo užsuktos už nugaros, o tarp menčių įsirėmė peilio ašmenys.

- Nejudėk, - sušnypštė balsas jam į ausį. - Gali sau žiūrėti. Patikėk, mergytei patiks. Maronas tų reikalų meistras.

- Nejudėk, Hari! - dar sykį suriko Dorsa ir atsisuko į Maroną. Ji prisimerkė, sulenkė rankas per alkūnes.

Maronas lėtai pajudėjo link merginos. Jam priartėjus, ji vikriai ištraukė iš už diržo du didžiulius peilius.

Vyriškis trumpam sutriko, net atšoko, tačiau netrukus susitvardė ir garsiai nusijuokė.

- Ū-ū-ū, kaip baisu! Mažylė turi du peilius. Ir kokie didžiuliai! Tik mergytėms tokių nevalia nešiotis, tokius peilius turi dideli berniukai. Ai-ai-ai, o aš tik vieną turiu... - Ir staiga jo peilio ašmenys išlindo į priekį. - Oi, kaip nesinorėtų apdraskyti tavęs, meilute... Pamatysi, viskas bus šaunu. Aukščiausia klasė, jei tik nesužeisiu... Gal tiesiog išmušti iš tavo rankučių tuos peilius, a?

- Neketinu tavęs žudyti, - šaltai pasakė Dorsa. - Pasistengsiu, kad to neatsitiktų. Bet jei taip įvyks, tai tik todėl, jog privalėjau apginti savo bičiulį. Daviau garbės žodį.

Maronas ėmė kvailioti:

- Oi-oi-oi, nežudyk manęs, mažyle, nereikia! - ir vėl nusikvatojo. Tarsi eržilai pradėjo žvengti ir jo draugužiai.

Maronas užsimojo, tačiau mergina išvengė smūgio. Žaliūkas pamėgino dar ir dar, bet visi smūgiai nepasiekė tikslo. Vyriškis įtūžo, nustojo juokavęs ir ėmėsi ryžtingų veiksmų. Peilis kairėje merginos rankoje grėsmingai blykstelėjo ir susirėmė su Marono peiliu. Smūgis buvo stiprus, ir užpuoliko ranką atstūmė atgal. Tuo metu dešinioji ranka žaibo greičiu pakilo, švystelėjo peilis, ir ant vyriškio marškinių atsirado įstrižas pjūvis, iš kurio pasirodė kraujas.

Maronas apstulbęs, išsprogusiomis akimis spoksojo į savo žaizdą. Jo bendrai visi vienu balsu aiktelėjo. Seldonas pajuto, jog jį

laikę vyrai kiek atsipalaidavo. Įvykiai akivaizdžiai klostėsi ne pagal jų scenarijų.

Maronas vėl užsimojo dešine ranka, o kaire pamėgino apglėbti merginos taliją. Kairėje Dorsos rankoje buvęs peilis vėl susirėmė su vyriškio peiliu. Dešinę ranką mergina metė pirmyn, ir nepasiekę jos talijos Marono pirštai atsilenkė - delnas pasruvo krauju.

Dorsa atšoko. Pamatęs kraują, vyriškis ne juokais įniršo ir suriaumojo:

- Kas nors, paduokite man dar vieną peilį!

Išsyk niekas nesiryžo, bet štai vienas iš būrio ištiesė draugui peilį. Tačiau mergina užbėgo jam už akių - dešinė jos ranka akimirksniu pakilo, blykstelėjo peilio ašmenys, ir tiesiamas ginklas atsitrenkė į grindis.

Seldonas pajuto, jog žaliūkai jį laiko kur kas silpniau. Jis staigiu judesiu patraukė rankas ir išsilaisvino. Vyrai rėkdami puolė jį gaudyti, bet Haris vikriai apsisuko, spyrė vienam į paslėpsnius, kitam į pilvą. Abu žnektelėjo ant grindų it pakirsti.

Seldonas pasilenkė, paėmė jų peilius, nors neturėjo supratimo, kaip jais naudotis. Tačiau jaunuolį gelbėjo tai, jog užpuolikai to net neįtarė.

- Nesivelk, Hari! - patarė jam Dorsa. - Nagi, Maronai, ginkis. Kitą sykį nepasigailėsiu, smogsiu taip, kad niekada neatsigausi.

Vyriškis suriaumojo tarsi jautis ir puolė pirmyn, turbūt tikėdamasis jau vien savo svoriu įveikti priešininkę, išversti ją iš kojų. Mergina pasilenkė, nėrė po Marono ranka, pakišo jam koją, ir vyriškis žnektelėjo ant grindų. Peilis iškrito jam iš rankų.

Dorsa greitai atsiklaupė, įrėmė peilį smarkuoliui į kaklą.

- Pasiduok! - ištarė ji.

Bet užpuolikas suriaumojo, nuspyrė Dorsą, atsistojo keturpėsčias...

Išsitiesti jis nespėjo. Dorsa tarytum katė užšoko jam ant nugaros ir peiliu nurėžė dalį ūsų.

Maronas suriaumojo tarsi sužeistas žvėris, rankomis griebėsi už veido... Kai jis atitraukė ranką, delnas buvo kruvinas.

- Pavaikščiosi dabar be ūsų, smarkuoli! - šūktelėjo mergina. - Tuo pačiu dar ir lūpos gabalą nurėžiau. Pamėginsi dar - tikrai užmušiu!

Ji laukė tęsinio, bet vyriškiui jau pakako pramogos. Dejuodamas, visas kruvinas jis nukulniavo šalin.

Dorsa palydėjo jį akimis ir atsisuko į likusią kompaniją. Dvi Seldono aukos vis dar susirietę voliojosi ant grindų - nuginkluoti ir

be gyvybės ženklų. Mergina pritūpė šalia, perpjovė diržus ir perplėšė kelnes.

- Kai keliausite namučių, nepamirškite prilaikyti kelnių, - patarė ji vyrams.

Kiti septyni stovėjo it stabo ištikti. Jų žvilgsniai buvo prikaustyti prie merginos.

- Kas paskolino Maronui peilį? - pasidomėjo Dorsa.

Atsakymas - kapų tyla.

- Nors, nesvarbu, - numojo ranka mergina. - Norite - kaukitės po vieną, norite - visi drauge, tačiau gyvi iš čia neišeisite.

Visas septynetas apsisuko ir gėdingai pabėgo.

Dorsa kilstelėjo antakius ir atsisuko į Harį.

- Na dabar Žmoglis niekaip negalės apkaltinti manęs, kad prastai tave saugojau.

Seldonas sumurmėjo:

- Negaliu patikėti. Net nepagalvojau, jog tu šitaip gali.

Mergina nuoširdžiai nusišypsojo.

- Tavo gebėjimų taip pat nepaneigsi. Šauni mudu porelė, argi ne? Gerai, dėk peilius į kišenes. Turbūt čia naujienos plinta žaibiškai, todėl iš Bilibotono išeisime be rūpesčių.

Ji buvo teisi.

15 skyrius
POGRINDININKAS

DAVANAS. Neramiais laikais - o tokie buvo paskutiniai Pirmosios Galaktikos Imperijos egzistavimo amžiai - vis dažniau įsiliepsnodavo riaušių židiniai. Jų priežastis buvo ta, jog politiniai bei kariniai lyderiai kovojo dėl "išskirtinės" valdžios. Prieš įdiegiant psichoistoriją, tik retsykiais buvo užfiksuojami tautos pasipriešinimai. Vienas iš ryškiausių tokio judėjimo pavyzdžių siejamas su Davano vardu. Apie šį žmogų išliko nedaug duomenų, bet manoma, jog jis susipažino su Hariu Seldonu tuo metu, kai...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

71

Haris su Dorsa išsimaudė sėdimose voniose - kitokių šeimininkų bute nebuvo, - persirengė ir susėdo Seldono kambaryje. Sugrįžo iš darbo Tisalveras. Jis nedrąsiai paskambino.

Haris atidarė duris ir draugiškai pasakė:

- Labas vakaras, pone Tisalverai. Ir jums, ponia, labas vakaras.

Kasilija stovėjo vyrui už nugaros - nepatenkinta, tamsi tarytum naktis.

- Tikiuosi, judu su ponia Venabili gerai jaučiatės? - paklausė šeimininkas ir linktelėjo, tarsi bijodamas išgirsti neigiamą atsakymą.

- Puikiai, - atsakė Haris. - Pabuvojome Bilibotone ir sugrįžome. Viskas gerai. Nusiprausėme, persirengėme, ir jokio kvapo nebeliko.

Pastaruosius žodžius jaunuolis akivaizdžiai skyrė šeimininkei. Tačiau moteriškė nepatikėjo ir dėl viso pikto dar juos apuostinėjo.

Tisalveras vis dar nedrąsiai pasidomėjo:

- Jūs tenai kovėtės su peiliais?

- Štai kaip? Ar jau sklando gandai? - nustebęs kilstelėjo antakius Haris.

- Kalbama, jog judu su ponia Venabili susikibote su šimtu valkatų ir visus patiesėte. Ar tai tiesa? - paklausė vyriškis.

- Nieko panašaus, - pasipiktino Dorsa. - Kažkokios kvailystės. Ar manote, jog mes profesionalūs žudikai? Nejaugi tikite, jog ban-

ditų gauja stovėjo ir laukė kol aš... norėjau pasakyti mes, susidorosime su kiekvienu iš jų?

- Taip žmonės kalba, - lediniu balsu atsakė Kasilija. - Negalime leisti, kad mūsų namuose dėtųsi tokie dalykai.

- Pirma, - pasakė Haris, - tai atsitiko ne jūsų namuose. Antra, jų buvo ne šimtas, o dešimt. Trečia, mes nieko nenužudėme. Susimušėme, tai tiesa. Bet vėliau jie pasitraukė ir leido mums išeiti.

- Leido išeiti! - susijuokė šeimininkė. - Ir norite, kad patikėčiau jumis, svetimšaliai?

Seldonas atsiduso. Ir atsitik tu man šitaip. O atrodė tokie mieli, geranoriški žmonės.

- Gerai, - pasakė jaunuolis. - Jei atvirai, tai vienas užpuolikų buvo lengvai sužeistas. Nieko rimto.

- O jūs sveiki sveikutėliai, jokio įdrėkimo? - susižavėjęs paklausė Tisalveras.

- Jokio, - patvirtino Haris. - Ponia Venabili puikiai apsisuko su dviem peiliais.

- O aš kartoju, - pareiškė ponia Tisalvera, piktai dėbtelėjusi į Dorsos diržą, - jog savo namuose nepakęsiu tokių dalykų.

Dorsa ramiai atsakė:

- Jūsų kol kas niekas nepuola, todėl jokio pavojaus nėra.

- Tikrai? O ar žinote, jog prie mūsų durų stovi patvorių šlykštynė, skarmalius? Prie mūsų durų!

- Mieloji, - pamėgino nuraminti ją šeimininkas. - Liaukis...

- Ir kodėl turėčiau? - piktinosi Kasilija. - Išsigandai jos peilių? Tegul tik pabando juos išsitraukti!

- Neketinu to daryti, - papurtė galvą mergina. - Ir kas ten per šlykštynė stovi už durų? Apie ką jūs kalbate, ponia?

Šeimininkas paaiškino:

- Mano žmona kalba apie valkatą iš Bilibotono, pamestinuką... bent jau jis taip atrodo. Tas vaikis nori jus matyti, o mūsų rajone tai neįprasta. Atleiskite, bet tai mus žemina.

- Gerai, pone, - linktelėjo Haris. - Mes išeisime, paklausime, kas atsitiko ir pasistengsime kuo greičiau jo atsikratyti...

- Ne. Palauk, - įsiterpė Dorsa. - Tai *mūsų kambariai.* Mes už juos mokame. Todėl patys turime spręsti, kas pas mus gali ateiti. Jei tas jaunuolis iš Bilibotono, vadinasi, jis Dalio gyventojas. Be to, trantorietis ir Imperijos pilietis. O visų svarbiausia - jis žmogus. Jei atėjo pas mus - vadinasi, jis mūsų svečias. Todėl mes pakviesime jį užeiti į vidų.

Ponia Tisalver net nesujudėjo. Šeimininkas sutriko.

Mergina šyptelėjo:

- Na, jeigu jūs patikėjoje, jog viena patiesiau šimtą vyrų, negi manote, jog išsigąsiu kažkokio vaikėzo? Arba judviejų?

Ir jos dešinė ranka palietė diržą.

- Ponia Venabili, - prispaudęs rankas prie krūtinės suriko Tisalveras. - Nenorėjome jūsų įžeisti. Žinoma, tai jūsų kambariai, jūs galite priimti ką tik norite.

Jis pasitraukė į šalį, griebė už rankos pasipiktinusią žmoną. Ponios veido išraiška bylojo, jog vargšeliui dar atsirūgs toks poelgis...

Dorsa palydėjo juos lediniu žvilgsniu.

- Tu nepanaši į save, - šyptelėjo Haris. - Maniau, jog esi santūri, rami ir stoji į kovą tik priversta būtinybės.

Mergina papurtė galvą.

- Negaliu pakęsti, kai mano akivaizdoje žeminami žmonės... tik dėl to, jog kažkas laiko juos žemesniais už save. Būtent šitie gerbiami piliečiai ir kalti dėl to, jog čia šitiek priviso banditų ir chuliganų.

- Tikrai, - pritarė Haris. - Jie ir kiti gerbiami žmonės, kurie juos pagimdė ir užaugino. Tas tarpusavio priešiškumas taip būdingas...

- Vadinasi, tu atsižvelgsi į tai, kurdamas savo psichoistoriją?

- Atsižvelgsiu, jei apskritai teks į kažką atsižvelgti... Aha, štai ir mūsų valkata. Tai Reičis. Kažkodėl net nesistebiu.

72

Reičis įėjo baukščiai dairydamasis į šalis, išsigandęs, sutrikęs, trindamas pirštu viršutinę lūpą, tarsi ieškodamas tenai nors kokių augmenijos požymių.

Pasisukęs į suakmenėjusią iš pykčio ponią Kasiliją, negrabiai linktelėjo.

- Ačiū, šeimininke, puikus jūsų butukas.

Vos tik durys už svečio nugaros užsidarė, jis pažvelgė į Harį ir Dorsą taip, tarsi puikiai išmanytų jų bėdas:

- Puikiai įsikūrėte, brolyčiai.

- Džiaugiuosi, kad tau patinka, - linktelėjo Haris. - Kaip sužinojai, kur mes gyvename?

- Sekiau jus. O kaip jūs galvojate? Na, tetule, - pasakė jis, atsisukęs į Dorsą, - pliekiatės jūs... Tetulės taip nesikauna.

- Ir daug tu matei besikaunančių tetulių? - paklausė mergina.

Reičis nusišluostė nosį.

- Ne, visai nemačiau. Jos ir peilių nesinešioja, nebent mažyčius, vaikams gąsdinti. Bet manęs neišgąsdinsi.

- Tikiu. Ir ką tu darai, kad tetos būna priverstos peilius išsitraukti?

- Nieko. Durniuoju. Na, plyšoju, rėkauju visokias nesąmones: "Ei, tetule, leisk aš..." - Jis susimąstė, papurtė galvą. - Ne, nieko, aš tik šiaip sau.

- Su manim verčiau nebandyk, tau nepavyks, - pasakė mergina.

- Juokaujate? Kad aš... po to kai patiesėte Maroną? Ir kur jūs to išmokote?

- Savo tėvynėje.

- O mane galite išmokyti?

- Ar dėl to čia atėjai?

- Ne, ne dėl to. Atnešiau jums raštelį.

- Nuo ko? Kažkam nagus niežti su manim susikauti?

- Ne, niekas daugiau to nepanorės, dabar jūsų visi bijo kaip ugnies. Atvažiuokite, visi jums iš kelio trauksis, nusilenks ir bėgs kuo toliau. Štai kokia jūs, tetule! Todėl jis ir nori su jumis susitikti.

- Pakaks, netempk gumos, Reiči. Sakyk, kas jis toks?

- Vienas vaikinas vardu Davanas.

- Kas jis toks?

- Paprastas bičas. Gyvena Bilibotone. Peilio nesinešioja.

- Ir vis dar gyvas?

- Jis skaito - krūvą visko perskaitė. Ir padeda vaikinams, kai tie įkliūva policijai. Jo niekas neliečia, todėl jam peilis nereikalingas.

- Kodėl pats neatėjo? - paklausė Dorsa. - Kodėl atsiuntė tave?

- Jis nemėgsta čia lankytis. Sako, jog čia gyvena tie, kas laižo vadovybei... - Reičis nutilo, kaltai pažvelgė į Harį su Dorsa ir pareiškė: - Žodžiu, jis neateis. O aš dar mažas, jis pasakė, kad mane čia įleis. Tik, - berniukas nusišypsojo, - vos negavau į kailį, a? Na, nuo tos ponios, kuri čia veizolus išpūtus uostinėjo. - Reičis nutilo. - Ten, pas mus, nelabai kur nusiprausi.

- Nesikrimsk, - šyptelėjo mergina. - Tai kur mums su juo susitikti, jei čia jis nenori? Bilibotone? Mūsų kažkodėl tenai netraukia.

- Juk sakau, Bilibotone jums niekas negresia, - sušuko vaikinas. - O ir gyvena jis tokiame rajone, kur niekas jūsų nepalies. Galiu jus nuvesti. Čia netoli, netrukus nugoglinsim.

- Bet kodėl jis nori su mumis susitikti? - paklausė Dorsa.

- Kad aš žinočiau. - Jis man tik taip pasakė... - Reičis užsimerkė, stengdamasis tiksliai pažodžiui prisiminti. - "Pasakyk jiems, jog aš noriu matyti žmogų, kuris bendravo su Dalio šilumininku kaip lygus su lygiu, ir moterį, kuri nugalėjo Maroną, tačiau jo nenužudė, nors galėjo tai padaryti". Regis, taip jis pasakė.

Seldonas nusišypsojo.

- Atrodo, tu teisingai viską įsiminei. Na, galime keliauti?

- Jis laukia.

- Gerai, linktelėjo Dorsa. - Aš eisiu. Tikėsimės, jog tai ne spąstai. Viltis miršta paskutinė.

73

Vakarėjo. Rožinis saulėlydis nutvieskė dirbtinį dangų su dirbtiniais debesimis. Nors Dalis ir skundėsi Imperijos dėmesio stoka šitam sektoriui, su klimatu čia viskas buvo gerai...

Dorsa pusbalsiu ištarė:

- Regis, mus nori pagerbti... Tikrai.

Seldonas tik dabar sugrįžo į realybę ir pamatė smalsuolių minią prie namo, kuriame gyveno Tisalverai.

Visų žvilgsniai buvo nukreipti į išėjusius jaunuolius. Minia subangavo, pasigirdo triukšmas, po to audringi aplodismentai.

- Dabar supratau, kodėl ponia Tisalver taip niršo. Nereikėjo ir man šiepti dantis.

Minioje buvo daugiausia varganai apsirengusių žmonių. Nesunku atspėti, jog daugelis jų atvyko iš Bilibotono.

Seldonas iš įpročio nusišypsojo, pakėlė rankas, sveikindamas žmones. Pasigirdo aplodismentai. Kažkas sušuko:

- Tegul ledi mums parodo, kaip kaunasi!

- Ne! - atsakė mergina. - Darau tai tik tada, kai būtina.

Iš minios atsiskyrė vyriškis. Iš pažiūros nepanašus į dalietį. Ūsai atrodo prastai - jie net ne juodi, o rudi.

- Marlas Tantas, - prisistatė jis. - "Trantoro holovizijos naujienos". Ar galiu su jumis pasikalbėti?

- Ne, - atkirto Dorsa. - Jokių interviu.

Reporteris nejudėjo iš vietos.

- Sklando gandai, jog Bilibotone jūs susikovėte su gauja ir nugalėjote. Čia tai bent naujiena! - nusišypsojo jis.

- Tai netiesa, - papurtė galvą mergina. - Mes tik pasikalbėjome su jais ir išsiskirstėme kas sau. Štai ir viskas, daugiau nieko nesitikėkite.

- Kuo jūs vardu? Jūsų tartis ne tokia, kaip Trantoro gyventojų.

- Mano vardas auksinis kardas.

- O kuo vardu jūsų draugas?

- Jis apskritai bevardis.

Reporteris susinervino.

- Paklausykite, ledi. Jūs tapote tikra sensacija. O aš... aš tik atlieku savo darbą.

Reičis timptelėjo Dorsą už rankovės. Mergina pasilenkė. Jis kažką pakuždėjo į ausį.

- Paklausykite, pone Tantai, - atsitiesusi pasakė mergina. - Nemanau, kad jūs iš tiesų reporteris. Turbūt esate vyriausybės pasiųstas šnipas, norintis pakenkti Dalio sektoriui. Nebuvo jokių muštynių, o jūs mėginate sukurti sensaciją, kad Imperijos policiją turėtų dingstį atvykti į Bilibotoną. Jumis dėta pasistengčiau kuo greičiau iš čia nešdintis. Regis, jūs čia nepageidautinas.

Išgirdusi merginos žodžius, minia subangavo. Kilo triukšmas, pasigirdo šūksniai, žmonės pajudėjo link reporterio. Jis baimingai apsižvalgė ir skubiai pasitraukė.

Dorsa šūktelėjo:

- Nelieskite jo! Tegul sau keliauja. Antraip paskelbs naujienose, jog buvo čia užpultas.

Minia prasiskyrė.

- Oi, tetule, be reikalo jūs šitaip, - papurtė galvą Reičis. - Reikėjo leisti, kad tą glušą sudraskytų į skutus.

- Na, mažasis kraugery, - nusišypsojo mergina, - vesk mus pas savo draugelį.

74

Žmogų vardu Davanas jie rado užkandinėje įrengtame kambarėlyje.

Paradui vadovavo Reičis. Bilibotono lūšnynuose jis jautėsi taip pat drąsiai ir tvirtai, kaip kurmis savo paties išraustame kurmiarausyje.

Pirmoji sunerimo Dorsa.

- Stok, Reiči, - pašaukė ji. - Ar tu tikrai žinai kelią? Kur mes einame?

- Pas Davaną einame, - pasipiktino vaikinas. - Juk sakiau.

- Bet čia niekas negyva. Nė gyvos dvasios nesimato, - Dorsa sutrikusi dairėsi. Ir tikrai vieta buvo nyki, šviesos skydeliai blankiai švietė

- Netarškėk. Davanas taip mėgsta, - paaiškino Reičis. - Taip patogiau. Slapstosi jis. Supratote?

- Ir nuo ko gi?

- Nuo valdžios, nuo ko gi dar.

- Ir kuo Davanas nusikalto vyriausybei?

- Tetule, aš gi nežinau. Žinote ką: pasakysiu, kur jį rasti, ir kulniuokite vieni, jei nenorite, kad nuvesčiau.

- Ne, Reiči, - įsiterpė Haris. - Be tavęs mudu tikrai pasiklysime. Nuvesk mus ir palauk, paskui atgal parvesi.

- Kuriems galams man šito reikia? - numykė berniukas. - Ką aš alkanas goglinėsiu ar ką?

- Paslampinėk alkanas, po to pamaitinsiu tave prabangiais pietumis. Nupirksiu, ko tik panorėsi.

- Jūs tik dabar taip sakote, pone. Po to apgausite.

Dorsos rankoje blykstelėjo peilio ašmenys.

- Ar mes apgavikai, Reiči? A?

Berniukas suglumo, išpūtė akis, tačiau ne iš baimės.

- Oi, tetule, mano žlibės nespėjo sužiūrėti, kaip jūs ten... Parodykite dar kartą, a?

- Tebūnie. Parodysiu, jei palauksi. O paspruksi - mes tave surasime.

- Oi, kaip išsigandau! - prunkštelėjo Reičis. - Suras jie mane? Kur jau ne? Sekliai morkos atsirado. Tikrai parodysiu kulnus. Garbės žodis.

Toliau jie ėjo tylėdami. Tylą drumstė tik jų žingsnių aidas po tuščių koridorių skliautais.

Davanas išgąstingai pažvelgė į atėjusiu žmones. Nusiramino tik tada, kai tarp jų atpažino Reičį.

Berniukas paaiškino:

- Na... tie patys, - po to nusišypsojo ir kaipmat dingo.

- Aš Haris Seldonas, o čia mano bendražygė - Dorsa Venabili, - pasakė Seldonas.

Jis smalsiai apžiūrinėjo Davaną. Tamsaus gymio, tankūs juodi ūsai - tipiškas Dalio gyventojas... Tik jis dar buvo ir su barzda. Pirmas dalietis su barzda, kurį jiems tenka sutikti.

- Kuo jūs vardu, sere? - paklausė Haris.

- Davanas. Maniau, berniūkštis jums pasakė.

- O pavardė?

- Tiesiog Davanas. Ar jūsų niekas nesekė?

- Ne, esu įsitikinęs. Reičis arba ponia Venabili būtų pastebėję.

Dorsa šyptelėjo

- O tu, Hari, regis, pasitiki manimi?

- Kuo toliau, tuo labiau, - rimtai atsakė jaunuolis.

- Ir vis dėlto jus perprato, - pasakė Davanas, neramiai sujudėjęs ant kėdės.

- Perprato?

- Na taip. Jau girdėjau apie tą apsimetėlį reporterį.

- Jau? - nustebo Haris. - Aš tikrai palaikiau jį reporteriu ir nemanau, kad jis gali kelti grėsmę. Reičis patarė pavadinti jį Imperatoriaus šnipu. Ir viskas gerai baigėsi - minia sutelkė dėmesį į jį, o mes dėjome į kojas.

- Jis iš tikrųjų yra Imperijos šnipas, - pasakė Davanas. - Mano žmonės jį pažįsta. Bet jums nėra ko slapstytis, prisidengus svetima pavarde, kaip man, ir keisti gyvenamąją vietą. Jūs Haris Seldonas, matematikas.

- Tikrai, - linktelėjo Haris. - Kam man svetimas vardas?

- Imperija jūsų ieško, ar ne taip?

Seldonas gūžtelėjo pečiais:

- Stengiuosi vengti tokių vietų, kur jiems būtų paprasta mane pasiekti.

- Bet juk Imperija neveikia atvirai. Patarčiau jums iš tiesų pasislėpti.

- Kaip jūs? - Seldonas apžvelgė varganą kambarėlį. Tuščia, drėgna, šalta, nyku...

- Taip, - linktelėjo Davanas. - Jūs galėtumėte padaryti mums paslaugą.

- Ir kokią gi?

- Jūs kalbėjotės su jaunuoliu vardu Jugas Amarilis?

- Kalbėjausi.

- Jis sakė, kad mokate nuspėti ateitį.

Seldonas giliai atsiduso. Jis jau pavargo stovėti it stulpas tuščioje kamaroje. Pats Davanas sėdėjo ant pagalvės, ant grindų mėtėsi dar kelios, bet, vos tik pažvelgus į jas, jokio noro sėstis nebeliko. O ir galimybė prisiglausti prie slidžios sienos Hario neviliojo.

- Arba jūs neteisingai supratote Amarilį, arba jis neteisingai suprato mane. Aš tik kalbėjau apie tikimybę išvengti vystymosi chaoso ir numatyti istorijos ateitį. Bet kas žino, kaip ta tikimybe pasinaudoti? Čia jau prasideda neįveikiami sunkumai. Ar suprantate?

Davanas susiraukė, pažvelgė į Seldoną, po to - į Dorsą ir pasakė:

- Vadinasi, jūs nemokate prognozuoti ateities?

- Būtent, pone Davanai.

- Štai kodėl Imperijos valdžia jus medžioja.

- Ne, - papurtė galvą Haris. - Man regis, būtent dėl to jie nelabai stengiasi mane surasti. Kol aš nieko tiksliai nežinau, nesu jiems reikalingas, ir jie nenori sudrumsti Trantoro ramybės ir kištis į jo vidaus reikalus. Štai kodėl man nebūtina slapstytis, prisidengus svetimu vardu.

Davanas griebėsi už galvos ir sumurmėjo:

- Beprotybė...

Pažvelgęs į Dorsą, jis paklausė:

- Ar jūs pono Seldono žmona?

- Aš jo gynėja, - ramiai atsakė mergina.

- Turbūt puikiai jį pažįstate?

- Mudu pažįstami vos porą mėnesių.

- Kaip manote, ar jis sako tiesą?

- Aš žinau, jog tai tiesa, tik ar jūs tuo patikėsite? Juk vis tiek palaikyčiau Harį, net žinodama, kad jis jus apgaudinėja.

Davanas bejėgiškai pažvelgė į abu jaunuolius ir pasakė:

- O gal vis dėlto padėsite mums?

- Kam būtent? Ir kokia pagalba jums reikalinga?

- Negi nematote, kokia Dalyje padėtis, - pasakė Davanas. - Mus žemina. Manau, tai supratote. Jūs taip geranoriškai bendravote su Amariliu, vadinasi, mūsų neniekinate.

- Mes nuoširdžiai jus užjaučiame.

- Jūs turite suprasti, iš kur toks spaudimas.

- Turbūt pasakysite, kad jis kyla iš Imperijos vadovybės. Tikriausiai turėčiau su jumis sutikti. Bet pastebėjau, jog ir Dalio vidurinioji klasė čia vaidina nepaskutinį vaidmenį. Šitie žmonės niekina šilumininkus. O kitoje sektoriaus dalyje siautėja banditai. Jie terorizuoja bendruomenę.

Davanas kietai sučiaupė lūpas.

- Taip ir yra. Bet Imperija tam netrukdo. Dalis - potencialus netvarkos bei suirutės šaltinis. Jei šilumininkai sustreikuos, Trantoras iškart pristigs energijos. Tada Dalio turtuoliai patys pasamdys Bilibotono banditus, ir šie padės jiems numalšinti sukilimą. Panašus scenarijus jau buvo. Imperija leidžia kai kuriems daliečiams turtėti bei klestėti - ji nori paversti šiuos žmones Imperijos liokajais. Ir nekreipia dėmesio į tai, kad visi vaikšto apsiginklavę peiliais, o nusikalstamumas vis didėja.

Ir taip yra visur, ne tik Dalyje. Trantore viskas taip susijaukė: belieka tik uždegti degtuką, ir... Imperijos valdžiai tenka laikytis atokiau.

- Nuosmukio požymiai... - sumurmėjo Seldonas, prisiminęs Žmoglio žodžius. - Kalbėkite toliau...

- Tai štai. Imperijos valdžiai tenka laikytis atokiau, bet ji nori žarstyti žarijas svetimomis rankomis. Kiekvieną sektorių provokuoja kovoti prieš kaimynus, kiršina... O ir sektorių viduje vieni gyventojų sluoksniai nuteikinėjami prieš kitus. Todėl Trantoro gyventojų beveik neįmanoma suburti ir nukreipti prieš Imperiją - jie jau verčiau kausis tarpusavyje. O Imperija valdo, nenaudodama jokios prievartos.

- Ir kaip manote, - paklausė Dorsa, - ką galima padaryti?

- Ne vienerius metus mėginu pažadinti Trantoro tautų solidarumo jausmą.

- Įtariu, - pasakė Haris, - jau įsitikinote, koks tai sunkus ir nedėkingas užsiėmimas?

- Jūs teisus, - sutiko Davanas. - Bet mūsų partija telkia pajėgas. Daugelis mėgėjų pasimušti su peiliais jau suprato, jog neverta žudyti vieniems kitų. Tie, kurie šiandien atėjo jūsų palaikyti, tai mano žmonės. Aš gyvenu tarp jų. Nelabai patogu, tačiau saugu. Turime šalininkų ir kituose sektoriuose. Su kiekviena diena mūsų vis daugėja.

- O ką mums pas jus daryti? - paklausė Dorsa.

- Jūs svetimšaliai ir dar mokslininkai. Tokie žmonės mums reikalingi. Mes neturime vadų. Pagrindinė mūsų masė - beturčiai, dažniausiai beraščiai, tie, kurie labiausiai kenčia nuo priespaudos. Lyderių jų tarpe nėra.

- Skamba keistokai iš lūpų žmogaus, kuris ketina ginti nuskriaustuosius, - pastebėjo Seldonas.

- Kalbu ne apie žmones, - pasakė Davanas. - Turiu galvoje vadovybę. Lyderiais turi tapti intelektualaus darbo atstovai.

- Supratau. Tokie, kaip mes, galėtų pakelti jūsų partijos prestižą.

- Jūs, pone Seldonai, daugiau nei respektabilus, daugiau nei intelektualas. Net jeigu ir nesugebėsite išsklaidyti rūko, gaubiančio ateitį...

- Prašau, - pertraukė jį Haris. - Nereikia poezijos. Apie jokius "jeigu" negali būti net kalbos. Aš *negaliu* nuspėti ateities. Ir ne rūkas ją nuo manęs slepia, o plieninis barjeras.

- Leiskite man pabaigti. Prašau. Net jeigu nesugebėsite numatyti ateities... kaip jūs tai vadinate... psichoistorijos tikslumu, jūs jau tyrinėjote istoriją ir galbūt intuityviai pajusite galimas kai kurių įvykių pasekmes. Argi ne taip?

Seldonas papurtė galvą.

- Galbūt ir galėčiau pasikliauti intuicija matematiniuose sprendimuose, tačiau kokiu būdu perkelti mano tikimybių teorijas į istorinę realybę, man visai neaišku. Be to, aš nesigilinau į istoriją. Norėčiau, bet, deja.

- Davanai, aš esu istorikė, - pasakė Dorsa. - Jei norite, galėčiau kai ką papasakoti.

- Prašau, - nepatikliai gūžtelėjo pečiais jaunuolis.

- Galaktikos istorijoje buvo daugybė revoliucijų. Jos nuversdavo tironiją. Revoliucijos kildavo ir atskirose planetose, ir planetų sistemose, ir netgi Imperijoje. Ir kas iš to? Dažniausiai baigdavosi

tuo, jog vieną tironiją pakeisdavo kita. Keitėsi tik valdančiosios klasės, o vargšai ir nuskriaustieji tokiais ir likdavo. Po tokių revoliucijų jų padėtis nebent tik dar labiau pasunkėdavo.

Davanas įdėmiai išklausė merginą ir linktelėjo:

- Žinau. Tą visi žino. Galbūt mums pavyks išmokti praeities pamokas. Žinosime, ko reikia vengti. O jeigu galvosime, jog bet kokia permaina tik pasunkina gyvenimą, tuomet niekada neįveiksime neteisybės.

Dorsa pasakė:

- Nereikia pamiršti, jog netgi tada, kai tiesa jūsų pusėje, jėga visada tironijos rankose. Jūsų peštukai su peiliais nieko negalės pakeisti. Na sukilimas... maištas - ką jie gali prieš iki dantų ginkluotą armiją, naudojančią mechaninius, cheminius, neurologinius ginklus? Galite po savo vėliava suburti visus beturčius ir net vidutiniokus, tik argi jie įveiks policiją bei armiją? Ar jūs sugebėsite bent kiek išklibinti jų atsidavimą vyriausybei?

- Trantore daug skirtingų vyriausybių, - nenorėjo sutikti Davanas. - Kiekviename sektoriuje - savi vadai, ir daugelis jų nusiteikę prieš Imperiją. Jeigu mus palaikys galingas sektorius, padėtis pasikeis, ar ne taip? Tada mes nebebūsime tik driskių gauja, mosuojanti peiliais bei akmenimis.

- Ar reikia suprasti, jog tokią paramą jūs jau turite? Ar tai tik jūsų svajonės?

Davanas neatsakė.

- Įtariu, - pasakė Dorsa, - jog turite galvoje Setčemo merą. Turbūt jis ketina pasinaudoti tautos sukilimu ir uzurpuoti Imperatoriaus sostą? Antraip, kuriems galams merui reikėtų rizikuoti savo padėtimi? Jam ir taip neblogai. Nejaugi jį jaudina teisingumas ar žmonių lygybė?

- Norite pasakyti, - ištarė Davanas, - jog kiekvienas valdovas, kuris dabar nori padėti, vėliau gali mus išduoti?

- Galaktikos istorijoje gausu panašių pavyzdžių.

- Bet jeigu mes žinosime apie jo ketinimus, kodėl mums jo neišdavus?

- Puikiausias anarchijos receptas.

- Vadinasi, jūs mums nepadėsite? - paklausė Davanas.

Seldonas, kuris suraukęs antakius klausėsi jų pokalbio, pasakė:

- Viskas ne taip paprasta. Mes norėtume jums padėti. Palaikome jus. Nė vienas blaivaus proto žmogus turbūt negalėtų palaikyti Imperijos sistemos, grindžiamos provokacijomis, įtarinėjimais, neapykanta. Tai tarsi auglio metastazės, plintančios į visas puses... Klausimas kitas: kaip mes galime padėti? Jeigu jau dabar turėčiau

psichoistoriją ir galėčiau numatyti labiausiai tikėtiną įvykių raidą, jei galėčiau pasakyti, koks iš galimų variantų bus pats geriausias, tada mes mielai pasiūlytume jums savo paslaugas. Bet aš nieko tokio neturiu. Daugiausia, ką galiu padaryti jūsų labui, tai toliau gilintis į psichoistoriją.

- Ir ilgai tai truks?

- Nežinau, - gūžtelėjo pečiais Seldonas.

- Mes juk negalime laukti amžinai.

- Šiuo metu nieko negaliu jums pasiūlyti. Vienintelis tikras dalykas yra tai, jog dar neseniai buvau įsitikinęs, kad psichoistorijos neįmanoma patobulinti. Dabar aš taip negalvoju.

- Norite pasakyti, jog turite naujų idėjų?

- Kol kas tik intuityviai jaučiu, jog galėsiu surasti sprendimą. Galbūt tai tik iliuzija, bet aš pamėginsiu. Man reikia laiko. Ir gali būti, jog mudu dar susitiksime.

- Galbūt, - linktelėjo Davanas. - Bet gali būti ir taip, jog, kitą sykį čia atėjęs, atsidursite Imperijos spąstuose. Aš įsitikinęs, jog Imperatorius ir jo parankinis Demerzelis neketina laukti amžinai, kol jūs iki galo ištobulinsite savo psichoistoriją.

- Pasistengsiu jų neskubinti, - ramiai atsakė Haris. - Juk sakiau - esu jūsų pusėje. Eime, Dorsa.

Jiedu apsisuko ir išėjo. Čia jų laukė Reičis. O Davanas liko vienas savo skurdžiame kambarėlyje.

75

Reičis valgė apsilaižydamas, spausdamas prie krūtinės paketą su maistu. Nuo jo ir nuo maisto dvokė svogūnais, bet kažkokiais netikrais, turbūt mieliniais.

Mergina suraukė nosį ir paklausė:

- Iš kur gavai maisto?

- Davano vaikinai atnešė. Jis geras vyrukas.

- Vadinasi, mums nereikės tavęs maitinti? - pasakė Haris ir staiga pajuto, jog pats alkanas it šuo.

- Jūs man kai ką skolingi, - pareiškė berniūkštis, laižydamas pirštus ir spoksodamas į Dorsos diržą. - Kaip bus su tetulės peiliu? Na, duokite bent vieną, a?

- Jokių peilių, - atrėžė mergina. - Parvesi mus namo, gausi penkis kredus.

- Na... - įsižeidė berniūkštis. - Aš ką, už juos nusipirksiu peilį?

- Penki kredai - ir taškas. Daugiau nieko negausi.

- Na ir nuoboda tu, tetule, - piktinosi Reičis.
- Nuoboda su aštriu peiliu. Eime.
- Tiek to... Ko čia šiaušiatės? - berniūkštis numojo ranka.

Jie pajudėjo tuščiais koridoriais. Šį kartą mergina dairėsi ir netrukus tyliai sušnabždėjo:

- Stok, Reiči. Regis, mus seka.
- Kas? Nieko negirdžiu.
- Ir aš negirdžiu, - pritarė Haris.
- Užtat aš girdžiu, - nepasidavė mergina. - Reiči, tu man makaronų nekabink. Klok, kas čia dedasi. Antraip taip gausi į kailį, jog savaitę susimetęs į kuprą vaikščiosi. Pažadu.

Berniukas prisidengė ranka.

- Tik nemuškite, tetule. Tai Davano vyrukai. Jie pridengia mus, kad kas neužpultų.

Dorsa sugriebė berniūkštį už marškinių. Tas pakibo ore, tabaluodamas kojomis ir rankomis:

- Oi, tetule, oi-oi!
- Dorsa, nereikia šitaip, - pasakė Haris.
- Jei varlius pamelavo, jam bus dar blogiau. Aš juk dėl tavęs nerimauju, - atsakė mergina.
- Nemeluoju aš! - šaukė vaikas, mėgindamas išrūkti. - Sakau, kad nemeluoju.
- Įsitikinęs, kad nemeluoja, - užtarė vaiką Seldonas.
- Gerai, patikrinsime. Reiči, pasakyk jiems, tegul pasirodo.

Mergina paleido berniūkštį ir nusivalė rankas.

- Pikčiurna jūs, tetule, - priekaištingai pasakė jis. - Žiežula. Ei, vaikinai, išeikite.

Teko kiek palaukti, ir netrukus iš už nišos išlindo du ūsuoti vyrai ir dar vienas su randu per visą žandą. Visi trys rankose turėjo dėkluose paslėptus peilius.

- Kiek čia jūsų? - griežtai paklausė Dorsa.
- Nedaug, - atsakė vienas. - Gavome įsakymą jus saugoti.
- Ačiū. Pasistenkite tyliau judėti. Eime, Reiči.
- Na, tetule, - papriekaištavo berniukas. - Aš tiesą sakiau, o jūs...
- Atleisk, - ištarė mergina.
- O imsiu ir neatleisiu, - Reičis pasitrynė kaklą. - Tiek to, pirmą kartą atleidžiu... - Ir jis nužingsniavo pirmyn.

Kai jie pasiekė prospektą, nematomi apsauginiai išnyko, net ir Dorsa negirdėjo jų atsargių žingsnių. Dabar nebuvo ko bijoti, jie pateko į saugesnę miesto dalį.

Mergina priekabiai apžiūrėjo savo palydovą ir pasakė:

- Vargu, ar pas mus atsiras tavo dydžio drabužių, Reiči.
- O kuriems galams man jūsų drabužiai, ponia. - Regis, išlindęs iš niūrių koridorių, vaikis virto mandagiu berniuku. - Aš turiu savo drabužius.
- Maniau, jog norėsi užeiti pas mus ir nusiprausti vonioje.
- Čia dar kas? Aš ir taip už kelių dienų prausiuos. Tada ir marškinius pasikeisiu. - Jis įtariai pažvelgė į Dorsą. - Ką, gėda dėl manęs? Sąžinė prabudo?
- Kažkas panašaus, - šyptelėjo mergina.
- Nieko, man neskauda, - išdidžiai pareiškė berniūkštis. - Na ir stipri gi jūs! Taip pakėlėte mane, tarsi plunksnelė būčiau...
- Aš supykau. Mano pareiga rūpintis ponu Seldonu.
- Asmens sargybinis? Ką? - Reičis klausiamai pažvelgė į Seldoną.
- Nieko nepadarysi, - pasakė Haris. - Jai tai patina. Ir savo darbą ji išmano.
- Pagalvok, Reiči, - spyrėsi mergina. - Gal vis dėlto išsimaudysi. Vonia tokia maloni, šilta.
- Nieko nebus, - sušnirpštė nosimi berniūkštis. - Šeimininkė spitrins žlibėmis... ir manęs neįleis.
Mergina pakėlė akis ir pamatė prie įėjimo Kasiliją. Moteris svaidė į juos piktus žvilgsnius. Sunku pasakyti, kuriam iš jų jie buvo skirti.
- Iki, ponai. Galbūt šeimininkė ir jūsų nepanorės įsileisti.
Berniūkštis susikišo rankas į kišenes ir nuėjo krypuodamas.
- Labas vakaras, ponia Tisalver, - pasisveikino Haris. - Jau vėlu, ar ne tiesa?
- Labai vėlu, - vos tramdydama pyktį sušvokštė ponia. - O čia, tarp kitko, mūšis kilo... dėl to, kad jūs atidavėte miniai sudraskyti vargšą reporterį.
- Niekam nieko mes neatidavėme, - pasakė Dorsa.
- Aš buvau čia, - šeimininkė išdidžiai užrietė smakrą. - Ir viską mačiau.
Ji pasitraukė, praleisdama nuomininkus ir net nemėgindama slėpti, kaip jai šito nesinori.
- Ponia elgiasi taip, tarsi tai būtų paskutinis lašas, perpildęs jos kantrybės taurę, - pasakė Dorsa Hariui, kai jie skirstėsi į savo kambarius.
- Tu taip manai? Bet ką ji gali padaryti?
- Neturiu supratimo, - papurtė galvą mergina.

16 skyrius
REIČIS

REIČIS. Hario Seldono prisiminimai byloja, kad jiedu susitiko atsitiktinai. Jis buvo eilinis gatvės driskius, o Seldonas pamatė jį ir paklausė kelio. Nuo šios akimirkos vaikino gyvenimas susipynė su didžiojo matematiko likimu. Tai tęsėsi iki tol...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

76

Kitą rytą, nusiprausęs, nusiskutęs, iki pusės išsirengęs, Haris pasibeldė į Dorsos duris ir tyliai ištarė:

- Dorsa, atidaryk.

Durys atsidarė. Mergina dar nespėjo išsidžiovinti plaukų ir taip pat buvo išsirengusi iki pusės.

Jaunuolis sutriko, nusisuko. Dorsa abejingai nužiūrėjo savo kūną ir apsivyniojo galvą rankšluosčiu.

- Kas atsitiko? - paklausė ji.

Stengdamasis nežiūrėti į merginą, Haris pasakė:

- Norėjau tavęs paklausti apie Setčemą.

- Kam tau reikia?

- Kaip tai "kam"?

- Kalbėk aiškiau ir, dėl Dievo, atsisuk veidu į mane. Juk nesi nekaltas bernelis?

Haris nepatenkintas sumurmėjo:

- Tik mėginau elgtis, kaip dera išauklėtam žmogui. Jei tavęs tai nejaudina, man irgi nesvarbu. O aš tavęs klausiu apie Setčemo sektorių. Ir Žmoglis, ir tu, ir Davanas minėjote jį ir jo merą, o aš apie juos nieko nežinau.

- Ir aš nesu vietinė Trantoro gyventoja, todėl žinau ne tiek jau daug. Setčemas yra netoli Pietų ašigalio. Tai labai didžiulis, tankiai apgyvendintas sektorius. Trantore viskas po žeme, o būti po žeme ašigaliuose - tai tas pats, kaip būti po žeme ties pusiauju. Žinoma, ten kitoks dienos bei nakties ilgumas - vasarą ilgos dienos, o žiemą ilgos naktys - maždaug taip, kaip būtų paviršiuje.

- Bet paviršiuje jie visi sušaltų.

- Na, žinoma. Setčemo apskrityje paviršių kausto ledas, sniegas, tačiau jų sluoksnis nėra toks storas, kaip galėtų atrodyti. Jei taip būtų, poliarinė kepurė stačiai sutraiškytų kupolą. Bet to nėra, ir tai pagrindinė Setčemo galybės priežastis.

Mergina atsisuko į veidrodį, nusiėmė nuo galvos rankšluostį ir užsimetė plaukų džiovinimo tinkliuką. Vos po kelių sekundžių rudi jos plaukai buvau sausi ir žvilgėjo, tarsi nutvieksti saulės.

- Net neįsivaizduoji, koks neapsakomas malonumas vaikščioti be tos kvailos mikogeniečių kepuraitės, - nusišypsojo mergina ir apsivilko palaidinę.

- Bet kaip poliarinė kepurė įtakoja Setčemo galybę?

- Pats pagalvok. Keturiasdešimt milijardų žmonių naudojasi milžinišku energijos kiekiu. Kiekviena kalorija laikui bėgant virsta šiluma, kurios kažkaip reikia atsikratyti. Šita šiluma pumpuojama į ašigalius, ypač į Pietinį, kur poliarinė kepurė aukštesnė; po to išmetama į erdvę. Tuo pačiu ištirpsta labai daug ledo. Manau, būtent todėl Trantorą gaubia toks tankus debesų sluoksnis ir čia tokie dažni lietūs... Nors meteorologai tikina, jog Trantoro atmosferoje vyksta kažkokie sudėtingi procesai.

- Ar Setčemas prieš išmesdamas energiją į kosmosą, kaip nors ją panaudoja?

- Galbūt. Nieko neišmanau apie techninę proceso pusę, kalbu tik apie politinę galybę. Jei Dalis nustotų gaminti naudingą energiją, Trantorui tai sukurtų nemenkus nepatogumus. Tačiau yra kitų sektorių, gaminančių energiją, be to, sektorius sukaupė būtinas energijos atsargas. Manau, su Daliu kaip nors pavyktų susitarti. O štai Setčemas... Jis išmeta beveik devyniasdešimt procentų visos Trantore gaminamos šilumos, todėl šia prasme yra nepakeičiamas. Jei nustotų tai daręs, Trantore pakiltų temperatūra...

- Bet ir pačiame Setčeme taip pat.

- Taip. Bet šis sektorius yra Pietų ašigalyje, todėl nesunkiai galima pasirūpinti šalto oro priplūdimu. Ir taip jis galėtų išsilaikyti ilgiau, negu kiti planetos sektoriai. Todėl Setčemas visada buvo krislas Imperatoriaus akyje, o jo meras - labai svarbi persona.

- O koks dabartinis jo meras?

- Nežinau. Kiek girdėjau, tai senas atsiskyrėlis, nepramušamas kietakaktis, abiem rankomis įsikibęs valdžios.

- Kam jam to reikia? Jei jis senas, vis tiek negalės ilgai išlaikyti valdžios.

- Kas gali žinoti? Gal laikosi iš įpročio? O galbūt tai kažkoks žaidimas, o pati valdžia jam ne taip jau reikalinga. Galbūt užėmęs

Imperatoriaus ar Demerzelio vietą, išsyk nusiviltų... nes žaidimas būtų baigtas.

Seldonas pakraipė galvą.

- Nejaugi kas nors gali taikytis į Imperatoriaus vietą?

- To neturėtų trokšti nė vienas sveiko proto žmogus, tačiau "imperatoriškos ambicijos" tarsi liga. Apsikreti ja ir netenki proto.

- Suprantama, bet, man regis, Trantoras toks milžiniškas pasaulis, jo poreikiai tokie sudėtingi, ambicijos tokios prieštaringos, jog Imperatoriui išties nelengva valdyti. Kodėl gi jam neišvykus iš Trantoro ir neįsikūrus kur nors kitame pasaulyje, kur gyvenimas paprastesnis ir ramesnis?

Mergina nusijuokė.

- Tau nekiltų tokių klausimų, jei geriau žinotum istoriją. Trantoras tradiciškai siejamas su Imperija. Ir tai tradicijai ne vienas tūkstantis metų. Valdovas privalo sėdėti soste. Imperatorius labiau vieta, nei žmogus.

Seldonas nutilo, susiraukė, susimąstė.

Po kurio laiko mergina neištvėrė ir paklausė:

- Kas tau darosi, Hari?

- Mąstau, - atsakė jaunuolis. - Nuo to laiko, kai papasakojai apie ranką gulinčią ant šlaunies, mane persekioja mintys apie tai, kad... O štai dabar tavo frazė, jog Imperatorius - daugiau vieta, nei žmogus, palietė kažkokią sielos stygą...

- Kokią dar stygą?

- Apie tai ir mąstau. Galbūt aš klystu. - Haris įdėmiai pažvelgė į merginą. - Gerai, metas pusryčiauti. Ir taip jau mudu vėluojame. O ponios Tisalveros nuotaika tokia, jog vargu, ar ji atneš pusryčius čia.

- Tu optimistas, - pasakė Dorsa. - Manau, ji apskritai nenorėtų mūsų matyti prie stalo. Tik ir galvoja, kaip mus iš savo namų išguiti.

- Visko gali būti. Bet juk mes jai mokame.

- Įtariu, jog dabar net mūsų pinigai jai nemieli.

- Tikiuosi, jos vyras kiek supratingesnis.

- Jei ponas mus užtars, Kasilija labai nustebs. Gerai, aš pasirengusi.

Jie nusileido laiptais žemyn. Čia jaunuolių laukė ta, apie kurią jiedu ką tik kalbėjo. Pusryčių ant stalo nebuvo, bet užtat jiems buvo parengta staigmena...

77

Kasilija Tisalver pasitiko juos, nenatūraliai išsišiepusi, degančiomis akimis. Jos povyza atrodė karinga. Šeimininkas buvo sutrikęs, jis stovėjo prisišliejęs prie sienos.

Kambario viduryje, įsitempę it stygos, stovėjo du vyriškiai. Abiejų plaukai juodi, garbanoti, tankūs juodi ūsai. Atrodo, kaip ir visi daliečiai... Pasitempę, uniformuoti. Dešinėje krūtinės pusėje puikuojasi emblema "Erdvėlaivis ir Saulė" - Imperijos simbolis visuose Galaktikos pasauliuose. Emblemos viduryje, Saulės diske, tamsi D raidė.

Haris išsyk suvokė, jog tai Dalio saugumo tarnybos atstovai.

- Kas atsitiko? - piktai paklausė jaunuolis.

Vienas iš kariškių žengė žingsnį pirmyn.

- Aš sektoriaus karininkas, Lenelas Rasas. Tai mano porininkas, Heboras Astinvaldas.

Abu išsitraukė pažymėjimus. Seldonas net nepažvelgė į dokumentus.

- Ko jums čia reikia?

- Ar jūs Haris Seldonas iš Helikono? - ramiai paklausė Rasas.

- Taip.

- O jūs ponia Dorsa Venabili iš Cinos?

- Taip, - atsakė mergina.

- Atvykau, pone Seldonai, norėdamas ištirti skundą, kuriame tvirtinama, jog vakar judu išprovokavote riaušes gatvėje.

- Nieko panašaus aš nedariau, - pasakė Haris.

- Mus pasiekė tokia informacija, - pasakė Rasas, žiūrėdamas į nešiojamo kompiuterio ekraną. - Jūs apkaltinote reporterį, apšaukėte jį Imperijos šnipu ir tuo pačiu nuteikėte prieš jį įniršusią minią.

- Tai padariau aš, - pasakė Dorsa. - Aš pasakiau, kad jis Imperijos šnipas. Turėjau priežastį. Išsakyti asmeninę nuomonę - nėra nusikaltimas. Juk Imperijoje žodžio laisvė.

- Žodžio laisvė su tuo neturi nieko bendra. Jūs sukėlėte riaušes.

- Iš kur žinote, jog buvo kažkas panašaus į riaušes, karininke?

- Aš galiu patvirtinti, - įsiterpė ponia Kasilija. - Šita mergina matė, jog susirinko minia, žmonės įsiaudrinę, tereikia tik mesti degtuką, ir įsiliepsnos gaisras. Ji tyčia toms padugnėms riktelėjo, jog tai Imperijos šnipas. Ir minia užpuolė nekaltą žmogų. Ji žinojo, ką daro.

- Kasilija... - išlemeno ponas Tisalveras, bet, pagavęs iškalbingą žmonos žvilgsnį, kaipmat nutilo.

Rasas atsisuko į ponią Tisalver:

- Ponia, tai jūs parašėte skundą?

- Taip. Šiedu gyvena čia vos keletą dienų, tačiau dėl jų kaltės mes patyrėme begalę nemalonumų. Jie kviečiasi į mūsų namus visokius valkatas. Tai menkina mano reputaciją kaimynų akyse.

- Sakykite, karininke, argi įstatymas draudžia pasikviesti į svečius taikius Dalio gyventojus? - paklausė Haris. - Tai mūsų kambariai. Išsinuomojome juos, mes už juos mokame. Argi Dalyje bendrauti su daliečiais - nusikaltimas?

- Ne, - atsakė Rasas. - Tai neturi nieko bendra su skundu. - Ponia Venabili, kodėl pamanėte, jog minėtas reporteris - Imperijos šnipas?

- Jo ūsai trumpi ir rudi, todėl nusprendžiau, jog tai ne Dalio gyventojas. Pamaniau, kad jis Imperijos šnipas.

- Jūs taip nusprendėte? O štai jūsų bičiulis, ponas Seldonas, apskritai be ūsų... Kodėl tuomet jo nelaikote Imperijos šnipu?

- Jokių riaušių gatvėje nebuvo, - neištvėrė Seldonas. - Mes paprašėme minios neliesti tariamo reporterio. Aš įsitikinęs, jog niekas net pirštu to žmogaus nepalietė.

- Jūs įsitikinęs, pone Seldonai? - paklausė Rasas. - Mano žiniomis, jūs iškart pasitraukėte iš įvykio vietos. Kaip tuomet galite tvirtinti, kas buvo ar ko nebuvo?

- Negaliu, - sutiko Haris. - Bet leiskite paklausti: tas žmogus miręs? Ar sužeistas?

- Mes jį apklausėme. Jis neigia esąs Imperijos šnipas. Mes taip pat neturime tokių duomenų. Reporteris tvirtina, jog su juo buvo grubiai elgiamasi.

- Gali būti, kad tas žmogus jus apgaudinėja, - pasakė Haris. - Siūlyčiau jums atlikti psichozondavimą.

- Be įtariamojo sutikimo, to daryti negalima, - pasakė Rasas. - Sektoriaus vadovybė griežtai laikosi įstatymų. Beje, ir judviem galima būtų atlikti tokią procedūrą. Ar jūs sutinkate?

Haris su Dorsa susižvalgė.

- Ne, - atsakė jaunuolis. - Apie tai negali būti net kalbos.

Antrasis karininkas, iki šiol tylėjęs lyg žuvis, nusišypsojo.

Rasas tęsė:

- Mes turime duomenų, jog prieš dvi dienas Bilibotone jūs sukėlėte muštynes ir peiliu sunkiai sužeidėte Dalio pilietį Elginą Maroną.

- O jūsų duomenys neatskleidžia, kaip prasidėjo muštynės? - paklausė Dorsa.

- Tai nesvarbu, ponia. Ar jūs neigiate dalyvavę muštynėse?

- Ne, mes neneigiame, - pasakė Haris. - Tačiau ne mes jas pradėjome. Mus užpuolė. Tas Maronas pačiupo ponią Venabili. Kė-

sinosi ją išprievartauti. Tai buvo savigyna. Argi Dalyje skatinama prievarta?

Jei Rasas ir nustebo, tai niekaip to neparodė - nei balsu, nei gestais.

- Sakote, užpuolė? Ir kiekgi jų buvo?

- Dešimt vyrų.

- Ir jūs vienas... su moterimi sugebėjote apsiginti nuo dešimties tvirtų vyrų?

- Taip. Mes apsigynėme.

- Ir kaip galėjo būti, kad ant jūsų kūnų nė menkiausio įbrėžimo? O gal po drabužiais yra kokių nors pjūvių aš bent mėlynių?

- Nėra, karininke.

- Kaip šitaip gali būti? Tuo tarpu Maronas pateko į ligoninę sunkiai sužeistas. Jam prireiks net plastinės lūpos operacijos.

- Mudu stengėmės, - atsakė Haris.

- Regis, mažumėlę persistengėte! O trys liudininkai tvirtina, kad jūs ir jūsų bendrakeleivė užpuolėte Maroną, jo neįspėję.

- Tai neįmanoma. Beveik neabejoju, jog tas Maronas yra jūsų įskaitoje, kaip mušeika ir triukšmadarys. O jų buvo dešimt. Turbūt šeši atsisakė melagingai liudyti, o likusieji trys primelavo. Ar jie paaiškino, kodėl negynė užpulto draugo? Juk ir taip aišku, kad jie sako netiesą...

- Siūlote jiems atlikti psichozondavimą?

- Taip. Tačiau mums to nesiūlykite. Mes atsisakome.

Rasas neketino pasiduoti:

- Ir dar gavome informaciją, jog vakar, palikę taip sakant, mūšio lauką, jūs susitikote su žinomu pogrindininku Davanu, kurio ieško policija. Ar tai tiesa?

- Jums teks tai įrodinėti be mūsų pagalbos, - pasakė Haris. - Daugiau neketiname atsakinėti į jūsų klausimus.

Rasas įsidėjo į kišenę kompiuterinį delniuką.

- Apgailestauju, bet prašau jus keliauti su mumis į nuovadą. Ten būsite apklausti.

- Nemanau, jog tai būtina, karininke, - pasakė jaunuolis. - Mes atvykėliai ir nepadarėme jokio nusikaltimo. Mėginome atsikratyti reporterio, kuris mums įgriso savo kvailais klausimais; nusikaltimais garsėjančiame sektoriuje stengėmės apsiginti nuo prievartautojo ir bendravome su kai kuriais vietos gyventojais. Argi mūsų veiksmuose galima įžvelgti ką nors neteisėto, nusikalstamo? Tai tik nesusipratimas.

- Čia sprendžiame mes, - pareiškė Rasas. - Prašau eiti su mumis.

- Ne, - pasakė Dorsa.
- Atsargiai, - įspėjo ponia Tisalver. - Ji turi du peilius!
- Dėkoju, ponia, aš pats žinau.

Pareigūnas atsisuko į Dorsą:

- Ar jūs žinote, jog nešiotis peilius be leidimo - nusikaltimas. Ar turite tokį leidimą?
- Ne, karininke, aš jo neturiu.
- Vadinasi, Maroną sužeidėte nelegaliai nešiojamu peiliu? Suvokiate, jog tai sunkinančios aplinkybės?
- Aš niekuo nenusikaltau, - pasakė mergina. - Supraskite, pagaliau. Tas vyras taip pat turėjo peilį. Ir esu įsitikinusi, jog leidimo neturėjo.
- Tokių duomenų mes neturime. Faktas tas, jog jis sužalotas, o jūs sveikutėliai.
- Peilį jis turėjo. Ir apskritai kiekvienas vyras Bilibotone nešiojasi nelegaliai įsigytą peilį. Turbūt jūs vienintelis Dalyje žmogus, kuris to nežinote. Ir parduotuvių, nelegaliai prekiaujančių peiliais, devynios galybės. Ar šito irgi nežinojote?

Rasas atsakė:

- Nesvarbu, ką aš žinau ir ko ne. Taip pat nesvarbu, kiek dar žmonių pažeidė įstatymus. Kalbu apie judu. Ponia Venabili pažeidė įstatymą. Esu priverstas, ponia, pareikalauti, kad atiduotumėte man peilius. Po to jūs abu keliausite su mumis į nuovadą.
- Pamėginkite juos iš manęs atimti, - pasakė mergina.

Rasas atsiduso.

- Supraskite, ponia. Neturiu jokio noro iškviesti jus į dvikovą su peiliais. Mano porininkas turi blasterius, kurie akies mirksniu jus pavers kruvinu mėsos gabalu, jums nespėjus net prisiliesti prie savo peilių. Suprantama, mes jais nesinaudosime, juk neketiname jūsų žudyti. Tačiau kiekvienas dar turime ir neuronines šmaikštis, kuriomis tikrai galime pasinaudoti. Jos nenužudo, nepalieka jokių pėdsakų, tačiau sukelia neapsakomą skausmą. Tikiuosi, nenorite, kad mes ją išbandytume? Mano porininkas jau nusitaikęs į jus. O štai ir manasis ginklas. Taigi, ponia, duokite čia savo peilius.

Po trumpos tylos Seldonas pasakė:

- Dorsa, atiduok jiems peilius. Juk matai - nieko nebus.

Tą pačią akimirką pasigirdo įnirtingas beldimas į duris ir kažkieno susijaudinęs balsas.

78

Palydėjęs Harį su Dorsa, Reičis namo nesugrįžo.

Neblogai pavalgė, kol tiedu kalbėjosi su Davanu, spėjo net numigti mažumėlę, po to susirado tualetą... Todėl dabar jam nebuvo kur skubėti. Taip, berniukas turėjo kažką panašaus į namus. Ir motiną turėjo, bet ji niekada nesijaudindavo, jei vaikas negrįždavo. Ir nepasigesdavo berniuko. Niekada.

Kas buvo jo tėvas? Reičis neturėjo supratimo. Kartais net imdavo abejoti, ar jis apskritai buvo. Visi jam įrodinėjo, jog buvo, bet pateikdavo tokią nešvankią šito fakto priežastį, išklodavo tokias gašlias smulkmenas, jog vaikui labiau patiko mintis apskritai tuo netikėti.

Prisiminė Reičis apie tai dėl *tos*... kurią vadino tetule. Žinoma, ji sena, bet tokia graži. Ir kaunasi geriau už bet kokį vyrą... Ir keistos mintys pradėjo lįsti Reičiui į galvą...

Juk ji pasiūlė išsimaudyti vonioje. Kartais berniūkštis plaukiodavo baseine, jei pavykdavo prasmukti nemokamai arba iš kur nors gauti pinigų.

Bet vonia... tai visai kas kita. Ir šiltas vanduo, ir muilas, ir rankšluostis. Turbūt dar labiau patiktų, jei šalia stovėtų *ji*.

Reičis pažinojo Bilibotono užkaborius kaip savo penkis pirštus, mokėjo pasislėpti taip, kad niekas jo nesurastų. Berniukas žinojo, jog prie namo, kuriame gyvena *ji*, sugebės prieiti nepastebėtas.

Jis ilgai tūnojo skvere prie namo, netoli tualeto, kad, kilus pavojui, galėtų jame pasislėpti.

Miegas neėmė, iš galvos neišėjo keistos mintys. O jei jis tikrai išmoks skaityti? Kokia iš to nauda? Kas gali žinoti? Gal *ji* paaiškins? Reičis jau matė miglotus vaizdus, kaip jis gauna atlyginimą už darbą... nors nelabai įsivaizdavo, koks tai galėtų būti darbas.

Kad taip galėtų pasilikti su tais dviem jaunuoliais, jie tikriausiai padėtų. Bet kam jiems reikalingas Reičis?

Jautrios berniuko ausys išgirdo rytinį triukšmą - prasideda diena.

Garsus jis gaudė nuostabiai. Bilibotono užkaboriuose tai buvo išsigelbėjimas. Štai ir dabar pasigirdo automobilio variklio ūžimas. Toks oficialus, priešiškas... Tai reiškė "pavojų".

Reičis pasipurtė, atsikratė mieguistumo ir išlindo į gatvę. Mašiną pastebėjo iškart ir, dar nepamatęs emblemos "Erdvėlaivis ir Saulė", suprato, kokia tai mašina. Vadinasi, atvažiavo jų suimti. Dėl to, kad jie buvo susitikę su Davanu. Net nesusimąstęs, Reičis spruko atgal į krūmus. Sugrįžo po penkiolikos minučių. Prie maši-

nos būriavosi smalsuoliai. Netruks susirinkti ir visa minia. Reičis greitai pakilo laiptais - nėra laiko laukti lifto.

Surado duris ir pradėjo daužyti kumščiais, šaukdamas:

- Tetule, tetule!

Vaikas buvo taip susijaudinęs, jog negalėjo prisiminti *jos* vardo. O štai vyriškio vardą prisiminė.

- Hari! - suriko jis pagaliau. - Įleisk mane!

Durys atsidarė. Reičis norėjo prasmukti pro jas, tačiau karininkas jį išsyk sugriebė už rankos.

- Ei, vaikine! Kur skubi?

- Jūs ką? Aš nieko tokio nedarau! - dusdamas pasakė Reičis. - Tetule, ką jie čia veikia?

- Atvažiavo mūsų areštuoti, - pasakė Dorsa.

- Už ką? - Reičis ištrūko iš karininko rankų. - Neikite su jais! Nėra ko su jais eiti.

- Eik lauk! - suriko Rasas ir papurtė berniuką.

- Neisiu. Ir tu, Saulės Nešėjau, niekur iš čia neisi. Netrukus čia pasirodys mano gauja, ir jūs neišeisite, kol nepaleisite dėdės su teta.

- Kokia dar gauja? - paklausė Rasas.

- Jie visi jau čia, prie namo. Gal jau jūsų mašiną dalimis išardė ir išsinešiojo. Ir jus išmėsinės, galite net neabejoti.

Rasas atsisuko į porininką:

- Iškviesk nuovadą. Tegul atsiunčia porą furgonų su kariais.

- Tai jau ne! - Berniukas pribėgo prie Astinvaldo. - Nieko nekviesk!

Rasas nusitaikė ir šovė į jį iš neuroninės šmaikšties.

Reičis suriko, griebėsi už dešinio peties ir krito ant grindų. Vaikas raitėsi tarytum apimtas agonijos.

Rasas dar nespėjo pasisukti, kai Seldonas griebė jį už rankos, pasuko ją aukštyn, po to apsuko ratu, tuo tarpu primynęs jo koją, kad karininkas negalėtų judėti. Turbūt jaunuolis išsuko pareigūnui ranką iš peties, nes vyriškis sudejavo kimiu, širdį veriančiu balsu.

Jo porininkas griebėsi blasterio, tačiau Dorsa uždėjo ranką jam ant peties ir įrėmė į gerklę peilį.

- Nejudėk! - įsakė mergina. - Antraip nedvejodama perrėšiu tau gerklę. Mesk blasterį! Ir šmaikštį taip pat!

Seldonas griebė visą drebantį Reičį, priglaudė prie savęs ir atsisukęs į Tisalverą pasakė:

- Prie namo įsiutę žmonės. Įleisiu juos į vidų ir jie čia viską sutraiškys, išardys netgi sienas. Jei nenorite, kad šitaip nutiktų, surinkite ginklus ir nuneškite į kitą kambarį. Greitai! Tegul žmona jums padeda.

Kitą sykį žinos, kaip rašinėti skundus. Dorsa, šitas, kuris ant grindų voliojasi, jau nepavojingas. Nuramink antrąjį. Tik nežudyk.

Mergina linktelėjo, vožė peilio rankena karininkui į smilkinį, ir tas sukniubo.

- Nekenčiu to daryti, - pasakė ji.

- Jie šovė į Reičį, - priminė Seldonas, stengdamasis nuslėpti savo jausmus.

Jaunuoliai paliko butą. Gatvėje tikrai buvo susirinkusi minia. Vos pamatę išeinančius, žmonės pradėjo šaukti. Minia apspito bėglius. Nuo jų sklido nešvarių drabužių bei prakaito kvapas.

- O kur dingo Saulės Nešėjai?

- Jie viduje! - šūktelėjo Dorsa. - Nelieskite jų. Kol kas jie bejėgiai, bet, kai atsigaus, iškvies pastiprinimą. Todėl verčiau skirstykitės.

- O jūs? - paklausė išsyk keletas balsų.

- Mes irgi išeisime. Ir nebesugrįšime.

- Nieko, aš jus saugiai išvesiu iš čia, - suriko Reičis, vis dar trindamas petį. - Paleisk mane, - pasakė jis Hariui. - Pats galiu eiti.

Minia prasiskyrė, o berniukas paskubino bėglius:

- Dėde, tetule, eime greičiau!

Jie nuskubėjo gatve, lydimi minios. Netrukus Reičis sumurmėjo:

- Palydėsiu jus į tokią vietą, kur niekas nesuras. Tiktai jums teks į kanalizaciją lįsti. Kvapas ten...

- Išgyvensime kaip nors, - sumurmėjo Haris. Jie pajudėjo žemyn vingiuotais laipteliais. Kvapo šaltinį nesunku buvo nuspėti...

79

Reičis tikrai surado jiems vietą. Metaliniais laiptais pakilę aukštyn, jie atsidūrė didelėje patalpoje, primenančioje sandėlį ar palėpę, užgriozdintoje nežinia kam skirais įrenginiais. Čia buvo pakankamai švaru ir jautėsi gaivaus oro dvelksmas, kiek slopinantis kanalizacijos kvapus.

- Nieko, tiesa? - patenkintas paklausė vaikis. Jis vis dar lietė petį ir raukėsi iš skausmo.

- Galėjo būti ir blogiau, - pasakė Haris. - O tu žinai, kam skirta šita patalpa?

- Nežinau, - atsakė šis. - O kam to reikia?

- Jei neklystu, - pasakė Dorsa, - ši patalpa - tai valymo įrenginių komplekso dalis. Detoksikacija, atliekų perdirbimas... Galiausiai jos naudojamos kaip trąšos.

- Vadinasi, - liūdnai atsiduso Haris, - komplekso darbuotojai retsykiais turėtų čia pasirodyti.

- Aš dažnai čia ateinu. Ir nieko niekada nemačiau, - nuramino Reičis.

- Turbūt čia viskas automatizuota, - pasvarstė Dorsa. - Niekas čia mūsų nelies. Bent jau kurį laiką.

- Bet juk išalksime ir gerti norėsime, - pasakė Haris.

- Galėsiu gauti jums maisto ir atsigerti atnešiu, - pasisiūlė berniūkštis. - Bastausi šitais koridoriais nuo mažens.

- Ačiū, Reiči. Bet kol kas man valgyti nesinori. Ir vargu, ar kada nors norėsis, - pasakė Seldonas, pauostęs orą.

- Užsinorėsi. Jei ne valgyti, tai gerti - tikrai, - pasakė mergina. - Dar gerai, kad su tualetu nebus problemų.

Kurį laiką trijulė tylėjo. Šviesa buvo blanki. Seldonui kilo mintis, kam apskritai čia reikalingas apšvietimas. Turbūt tai tapo įpročiu šioje energijos turtingoje planetoje. Keista, jog pasaulis, kuriame gyvena keturiasdešimt milijardų žmonių, turi daug energijos. Požeminės šilumos atsargos duoda milžinišką energijos kiekį, jau nekalbant apie saulės baterijas ir atomines stotis palydovuose. Regis, energetiškai neturtingų planetų Imperijoje apskritai nėra. Nejaugi kada nors technika buvo tokia primityvi, jog stigo energijos?

Jis norėjo atsiremti nugara į vamzdį, bet, prisiminęs, kas juose burbuliuoja, pasitraukė į šalį ir atsisėdo šalia Dorsos.

- Pagalvojau, gal mums kaip nors reikėtų susisiekti su Žmogliu?

- Pasiunčiau jam žinutę, nors ir labai nesinorėjo to daryti, - pasakė Dorsa.

- Nesinorėjo?

- Privalau rūpintis tavo saugumu, o jau kelintą kartą pranešu jam apie tai, jog misija patyrė nesėkmę.

- Juk negali apginti manęs nuo viso sektoriaus saugumo tarnybos? - nuramino ją Haris.

- Turbūt, ne. Mes galėjome nusikratyti...

- Žinau. Ir nusikratėme. Tačiau jie iškvietė pastiprinimą - kovinės mašinos su neuroninėmis patrankomis, su migdančiomis dujomis... Turbūt jie visai pasius ir panaudos visą turimą techniką.

- Tikriausiai tu teisus, - pripažino mergina.

- Tetule, jie čia jūsų neras, - pasakė Reičis. Jis iki tol tylėjo, tik lakstė akutėmis nuo Hario prie merginos, kol tiedu kalbėjosi. - Juk Davano nesučiupo, nors iš kailio neriasi.

Dorsa liūdnai nusišypsojo, sušiaušė berniūkščio plaukus ir, pažvelgusi į savo delną, pakraipė galvą:

- Manau, tau reikia likti su mumis, Reiči. Labai nesinorėtų, kad jie sučiuptų *tave.*

- Manęs jie nesučiups, galite nebijoti. Tik jei aš dingsiu, kas jums maisto ir vandens atneš? Kas paskui nuves į kitą vietą? Juk reikia sumėtyti pėdas ir apgauti Saulės Nešėjus.

- Ne, jie mus suras. Turbūt Davano ne taip atkakliai ieškojo. Tas vyrukas juos erzina, bet rimto pavojaus iš jo pusės saugumas turbūt neįžvelgia. O mes kaip reikiant aptalžėme tuos karininkus, todėl jie neleis mums pasprukti. Net jei teks iššukuoti visus skersgatvius, iššniukštinėti visus koridorius - jie mus suras.

- Oi... ir kam aš... - sumurmėjo Reičis. - Nebūčiau įsilaužęs pas jus ir sukėlęs triukšmą...

- Nesisielok. Anksčiau ar vėliau vis tiek būtume su jais susikibę.

- Bet šauniai jums pavyko! - susižavėjęs pasakė berniūkštis.

- Mes nepajėgūs grumtis su visa sektoriaus policija. Įdomu, ką jie mums padarys, kai sučiups? Tikriausiai įkiš į kalėjimą.

- O ne, - pasakė Dorsa. - Galima bus kreiptis į Imperatorių.

- Į Imperatorių? - Reičio akys iššoko ant kaktos. - Jūs ką, net su Imperatoriumi pažįstami?

Haris papurtė galvą:

- Kiekvienas Imperijos pilietis turi teisę skųstis savo Imperatoriui. Tik nežinau, Dorsa, ar mums verta tai daryti. Jei jau pabėgome iš Imperatoriško sektoriaus...

- Tu renkiesi Dalio kalėjimą? Parašę apeliaciją Imperatoriui bent jau atitolinsime nuosprendį - turėsime laiko pagalvoti.

- Dar yra Žmoglis.

- Yra. Bet nevalia viską suversti ant jo galvos. Net jeigu jis gavo mano žinutę ir sugebės atvykti į Dalį, kaip jis mus čia suras? O ir suradęs, ką galės padaryti, juk nepasipriešinsi sektoriaus saugumo tarnybai?

- Tuomet reikia kažką sugalvoti, kol jie dar mūsų nesurado, - pasakė Haris.

- Jei eisite su manim, išvesiu iš čia, - pasiūlė berniukas.

- Na, nuo vieno kito policininko mes gal ir galėtume pasprukti, Reiči, bet ką darysime, jei jų bus pilni visi koridoriai? Apeisime vieną būrį - užsirausime ant kito.

Tyla užsitęsė. Kiekvienas mintyse ieškojo išsigelbėjimo variantų. Staiga Dorsa pašnibždomis ištarė:

- Jie čia. Aš girdžiu.

Visi pritilo, įsiklausė. Reičis pašoko ir sušnabždėjo:

- Iš ten atšlepsi. Varom į priešingą pusę...

Haris buvo sutrikęs. Jis visai nieko negirdėjo, bet buvo pri-

verstas pasikliauti bendražygių klausa. Vos tik Rečis pajudėjo pasirinkta kryptimi, pasigirdo balsas, aidu suskambėję kanalizacijos šulinyje:

- Stokite!

- Tai Davanas! - linksmai šūktelėjo berniūkštis. - Ir kaip jis sužinojo, kad mes čia?

- Davanas? - nepatikėjo Haris. - Tu įsitikinęs?

- Žinoma. Jis pagelbės!

80

- Kas atsitiko? - paklausė Davanas.

Seldonas nepajuto ypatingo palengvėjimo. Na, Davanas, ir kas iš to? Ką jo pasirodymas galėjo pakeisti?

- Turbūt jau žinote, kas atsitiko, Davanai? - paklausė jis. - Manau, jog prie Tisalverų namų susirinkusioje minioje buvo nemažai jūsų žmonių.

- Taip, kai kas buvo. Sako, jus ketino areštuoti, o jūs visą eskadroną patvarkėte... Bet už ką jus norėjo areštuoti?

- Policininkų buvo tik du, - pasakė Haris ir iškėlė du pirštus. - Bet ir to pakanka. Mus norėjo areštuoti dėl to, kad buvome susitikę su jumis.

- Šito nepakanka. Saulės Nešėjai neskiria man tiek daug dėmesio. Matyt, nepakankamai vertina, - pasakė Davanas.

- Galbūt, - sutiko Haris. - Bet moteris, pas kurią gyvenome, parašė skundą, apkaltino mudu sukėlus gatvėje riaušes gatvėje ir išprovokavus minią, kad ji užpultų reporterį. Jūs žinote, apie ką kalbu. Ir vakar ten buvo jūsų žmonių. Dviem karininkams kliuvo gera porcija, todėl dabar jie imsis priemonių ir išnaršys visus užkaborius... Jūs irgi galite nukentėti. Apgailestauju. Nesitikėjau, kad taip atsitiks. Nenorėjau pakenkti jums.

- Nepažįstate čionykštės policijos, - papurtė galvą Davanas. - Nieko jie nenaršys. Jei mus sučiups - reikės kažką su mumis daryti. Jie tik džiaugiasi, kad mes iš lūšnynų niekur nekišame nosies. Jie medžioja būtent *jus*. Ko jūs dar prikrėtėte?

- Nieko neprikrėtėme, - irzliai atsakė Dorsa. - Nors, argi tai svarbu? Jei jie tikrai mus medžioja netrukus ateis čia. Ir jus sučiups drauge su mumis. Vis tiek nemalonumų neišvengsite.

- Išvengsiu, - atsakė Davanas. - Turiu įtakingų, galingų draugų. Jau vakar minėjau. Jie ir jums galėtų padėti. Jie žino, kas jūs toks, daktare Seldonai. Esate žinomas žmogus. Jie gali pasikalbėti

su Dalio meru, pasiekti, kad jūsų neliestų... Bet jums teks išvykti iš Dalio ir pasislėpti.

Haris nusišypsojo. Tik dabar jis pajuto palengvėjimą.

- Turite įtakingą draugą? Tokį, kuris iškart atsiliepia į pagalbos šauksmą ir gali susitarti su Dalio vadovybe? Ir jis gali mus iš čia išgabenti? Puiku! Nors aš tuo nesistebiu.

Seldonas atsisuko į Dorsą:

- Ir kaip Žmogliui viskas taip puikiai pavyksta?

- Nieko nesuprantu, - papurtė galvą mergina.

- O aš tikiu, kad jis viską gali, - pasakė Haris.

- Pažįstu jį geriau už tave. Aš tuo *netikiu!*

Haris nusišypsojo:

- Tu nepakankamai vertini jo gebėjimus.

Ir tarsi nenorėdamas daugiau apie tai kalbėti, jis pasisuko į Davaną ir paklausė:

- Kaip mus suradote? Reičis sakė, jog nežinote šios vietos.

- Ir nežino, - užsiplieskė vaikis. - Tai tik mano vieta. Aš ją radau.

- Nesu čia buvęs, - patvirtino Davanas ir apsižvalgė. - O vietelė įdomi. Turbūt Reičis čia kaip žuvis vandenyje.

- Taip. Mes jau tai supratome. Bet vis dėlto, kaip mus čia suradote?

- Šilumos daviklis. Turiu tokį daikčiuką, kuris reaguoja į infraraudonąjį spinduliavimą, aptinka objektus, kurių temperatūra trisdešimt septyni laipsniai pagal Celsijų. Reaguoja tik į žmonių kūno šilumą, kitų šilumos šaltinių nefiksuoja. Štai ir sureagavo į jūsų trijulę.

Dorsa susiraukė.

- Kokia nauda Trantore iš tokio prietaiso, juk čia žmonių pilna? Žinau, kad kitose planetose tokie prietaisai naudojami.

- Taip, - linktelėjo Davanas, - Trantore jie nelabai tinka, tačiau lūšnynuose tiesiog nepakeičiami.

- Ir kur tokį gavote? - pasidomėjo Haris.

- Nesvarbu, - atsakė Davanas. - Mums metas judėti, pone Seldonai. Pernelyg daug žmonių jus medžioja. Norėčiau kuo greičiau jus atiduoti į savo galingo draugo rankas.

- Ir kurgi jis?

- Netrukus bus čia. Mano prietaisas jau užfiksavo artėjantį objektą, kurio kūno temperatūra trisdešimt septyni laipsniai. Nemanau, jog tai galėtų būti kas nors kitas.

Objektas netrukus iš tiesų pasirodė tarpduryje, tačiau linksmas džiaugsmo šūksnis užstrigo Hario gerklėje. Tai buvo ne Žmoglis.

17 skyrius
SETČEMAS

SETČEMAS - Trantoro planetos sektorius... Paskutiniais Galaktikos Imperijos egzistavimo metais - tai buvo stipriausia bei stabiliausia planetos dalis. Setčemo valdovai ilgai siekė Imperijos sosto, įrodinėdami esantys pirmųjų Imperatorių palikuonys. Valdant Maniksui Ketvirtajam, Setčemas buvo militarizuotas ir, kaip tvirtino Imperijos valdovai, turėjo ambicijų užgrobti visą planetą...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

81

Tarpduryje stovėjo aukšto ūgio, plačiapetis vyriškis, su šviesiais užriestais ūsais ir vešlia barzda. Švariai nuskustas buvo tik smakras ir apatinė lūpa. Jo plaukai buvo tokie trumpi, jog Seldonui nevalingai priminė Mikogeną.

Jis vilkėjo kažkokią uniformą. Raudonai baltą apdarą puošė platus diržas, nubarstytas sidabrinėmis kniedėmis.

Prabilo jis sodriu bosu, su nežinomu Seldonui akcentu. Tačiau jo akcentas skambėjo maloniai, netgi muzikaliai. Galbūt tai lėmė žemas, gražus vyriškio balso tembras.

- Esu seržantas Emeras Talusas, - išskiemenavo nepažįstamasis. - Ieškau daktaro Hario Seldono.

- Tai aš, - linktelėjo Haris ir pašnabždėjo Dorsai: - Vadinasi, Četeris negalėjo pats atvykti ir atsiuntė šitą mėsos kalną.

Seržantas apžiūrėjo Seldoną nuo galvos iki kojų ir pareiškė:

- Taip, tai tikrai jūs. Atitinka jūsų apibūdinimą. Daktare, prašau sekti paskui mane.

- Veskite, - atsakė Haris.

Seldonas su Dorsa žengė pirmyn.

Seržantas sustojo, pakėlė ranką.

- Man įsakyta atvesti tik daktarą Seldoną. Ir nieko daugiau.

Akimirką Haris nustebęs žiūrėjo į seržantą. Nuostabą netruko pakeisti pasipiktinimas:

- Negali būti, kad jūs gavote tokį įsakymą, seržante. Dorsa Ve-

nabili - mano bendražygė. Ji *privalo* mane lydėti. Be jos nė žingsnio iš čia nežengsiu.

- Pasakysiu dar daugiau, - įsiterpė mergina. - Mano pareiga saugoti ir ginti daktarą Seldoną. Ir kaipgi galėsiu atlikti savo pareigą, nebūdama šalia jo. Kur jis, ten ir aš.

Seržantas sutriko.

- Bet... aš esu įpareigotas jumis rūpintis, daktare. Jei atsisakysite eiti su manim, turėsiu jus jėga nutempti į lėktuvą.

Jis ištiesė rankas, tarsi norėdamas paimti Seldoną už talijos.

Haris atšoko ir tuo pat metu kirto į dešinę seržanto ranką virš alkūnės.

Vyriškis krūptelėjo, susigūžė iš skausmo, po to atsisuko ir vėl artinosi prie Seldono. Davanas nejudėjo iš vietos, o Reičis pasislėpė seržantui už nugaros. Seldonas vėl smogė, bet šįkart vyriškis jau buvo pasirengęs atremti smūgį ir atkišo petį.

Dorsa griebėsi peilių.

- Seržante, - pro dantis iškošė ji, - atsisukite! Noriu, kad mane suprastumėte: jei spyriositės ir mėginsite jėga išsivesti daktarą Seldoną, man teks gerokai aplamdyti jums šonus.

Nejudėdamas, tarytum užhipnotizuotas vyriškis kurį laiką žiūrėjo į virpančius peilių ašmenis, bet galiausiai susigriebė ir pareiškė:

- Mano instrukcijose nurodyta, kad nenaudočiau jėgos tik prieš daktarą Seldoną. Apie kitus nieko nepasakyta.

Dešinė jo ranka siekė prie diržo pritvirtinto pistoleto rankenos. Dorsa sureagavo akies mirksniu: atkišusi peilius, ji puolė seržantą.

Tačiau nė vienas jų neatliko numatyto veiksmo.

Reičis puolė pirmyn ir iš visų jėgų kaire ranka tvojo seržantui per nugarą, o dešine išlupo iš dėklo pistoletą, čia pat atšoko į šalį, suspaudė ginklą abiem rankomis ir suriko:

- Rankas aukštyn, seržante, antraip pykštelėsiu!

Regis, berniuko rankose buvo ne kas kitas, o neuroninė šmaikštis.

Seržantas sutriko, išraudo.

- Mesk tą daiktą, sūnau, - bosu pasakė jis. - Juk vis tiek nežinai, kaip ginklas veikia.

- Didelio čia daikto? - sukikeno vaikis. - Spustelėsiu štai čia ir pykšt- pokšt! Taip ir bus, jei pajudinsi bent pirštą.

Seržantas apmirė. Jis puikiai suvokė, jog ginklas įniršusio dvylikamečio rankose labai pavojingas.

Sunerimo ir Haris.

- Atsargiai, Reiči, - ištarė jis. - Nešauk. Patrauk pirštus nuo gaiduko.

- Neleisiu, kad jis mane sučiuptų, neleisiu!

- Nieko jis tau nepadarys. Prašau, seržante, nejudėkite. Išsiaiškinkime. Jums buvo įsakyta atgabenti mane, ar taip? Ir nieko daugiau?

- Taip, - patvirtino seržantas. Jo balsas išliko ramus. Matyt, kietas vyrukas...

- Gerai. Bet juk įsakyme nebuvo nurodymo nieko kito neimti? Tai skirtingi dalykai. Kaip tiksliai skambėjo įsakymas?

Seržantas pagalvojo ir atsakė:

- Man buvo įsakyta atgabenti jus, daktare Seldonai.

- Vadinasi, apie kitus asmenis ten nebuvo užsiminta?

- Taip, - po pauzės patvirtino vyriškis.

- Na štai. O dabar pažvelkite į Reičį. To vaiko rankose ginklas, nukreiptas į jus. Ir jis trokšta jus nudėti.

- Aha! - šūktelėjo berniūkštis.

- Neskubėk, Reiči, - nuramino Haris berniuką. - Taigi, jis trokšta jus nušauti. O ponia Venabili turi rankose porą peilių, kuriuos valdo virtuoziškai, patikėkite manimi. Ir dar aš... aš galiu viena ranka taip sumaitoti jūsų adomo obuolį, kad iki gyvenimo pabaigos kalbėsite tik pašnibždomis. Na, tai kaip? Ar jūsų turimas įsakymas leidžia pasiimti ir ponią Venabili?

Seržantas kiek pagalvojo ir linktelėjo.

- Aš pasiimsiu moterį.

- Dar ir berniūkštį Reičį.

- Ir jį pasiimsiu.

- Puiku. Duokite man kariškio garbės žodį, jog neapgausite.

- Duodu jums garbės žodį, - linktelėjo vyriškis.

- Reiči, atiduok jam pistoletą. Greičiau. Be fokusų.

Berniukas nepatenkintas susiraukė, pažvelgė į Dorsą, ieškodamas užtarimo, bet ta papurtė galvą. Šią akimirką ji buvo ne ką laimingesnė už Reičį.

Berniukas ištiesė ginklą seržantui.

- Padėkok jiems, tu riebi... - frazės pabaigą jis ištarė sau po nosimi.

- Slėpk peilius, Dorsa, - pasakė Haris. - Na, seržante?

- Jūs doras žmogus, pone Seldonai, - pasakė kariškis. - Aš laikysiuosi savo žodžio.

Jis mikliai, įprastu judesiu įdėjo pistoletą į dėklą.

Seldonas atsisuko į Davaną ir pasakė:

- Prašau pamiršti viską, ką dabar matėte. Mes savo noru vykstame su seržantu Talusu. Perduokite Jugui Amariliui, jog aš pasirūpinsiu, kad jis patektų į Universitetą. Kai tik viskas susitvarkys, ir galėsiu laisvai veikti. Ir dar: jei kada nors, kaip nors galėsiu jums pagelbėti, aš tai padarysiu. O dabar keliaukime, seržante.

- Reiči, ar tau kada nors teko skraidyti lėktuvu? - paklausė Haris.

Berniukas tylėdamas papurtė galvą. Išpūtęs akis, jis žiūrėjo žemyn, į plaukiantį po lėktuvo sparnu planetos paviršių. Jo žvilgsnyje buvo ir baimė, ir susižavėjimas.

Haris dar sykį nusistebėjo - kiek daug Trantore ekspreso ir taksi linijų! Net ir į tolimus reisus žmonės dažniausiai vykdavo po žeme. Tačiau oro kelionės, taip populiarios kitose planetose, čia buvo prabanga. O jau toks lėktuvas...

"Ir kaip Žmoglis viską sugeba?" - pagalvojo jaunuolis.

Jis žvelgė pro iliuminatorių į kupolus, į žalumą, dengiančią planetos paviršių, į nedidelius ežerus, kurių vandenys ribuliavo saulės spinduliuose.

Skrido jie maždaug valandą. Dorsą, regis, nelabai žavėjo vaizdas pro iliuminatorių. Ji užtraukė užuolaidėlę ir pasakė:

- Norėčiau žinoti, kur mes skrendame.

- Jei tu nežinai, aš tuo labiau, - pasakė Haris. - Tu ilgiau už mane gyveni Trantore.

- Bet aš gyvenau viduje, o čia, paviršiuje, pasiklysčiau tarsi mažas vaikas.

- Manau, Žmoglis žino, ką daro.

- Galbūt jis niekaip su tuo nesusietas. Nesuprantu, kodėl manai, jog tai jo nurodymas.

- Na... - kilstelėjo antakius Haris. - Regis, dabar jau taip nemanau. Nors, kodėl gi ne?

- Jau vien todėl, jog nebuvo įsakyta pasiimti ir mane. Netikiu, kad Četeris galėjo mane pamiršti. Be to, Strilinge ir Mikogene jis atvyko pats...

- Juk negali jis visur suspėti. Galbūt užsiėmęs.

- Na gerai, pats nepasirodė, bet argi jis galėjo atsiųsti šituos skraidančius rūmus? Dorsa parodė į prabangų lėktuvo saloną.

- Gal tai konspiracija. Kam šaus į galvą, jog tokiu lėktuvu skrenda valkatos, kurie nori išvengti dėmesio?

- Labai jau akivaizdi konspiracija. Be to, argi jis atsiųstų tokį bukagalvį stuobrį, kaip šitas seržantas.

- Visai jis ne bukagalvis. Tik išmokytas besąlygiškai vykdyti įsakymus. Tokiu žmogumi galima pasitikėti.

- Štai kaip. Bet kodėl jis gavo tokį kvailą įsakymą? Negaliu patikėti, jog Žmoglis jam įsakė ištraukti tave iš Dalio, o apie mane nė žodeliu neužsiminė. Tai neįtikėtina.

Seldonas neturėjo atsakymo. Dar po valandos mergina pasakė:

- Regis, atvėso. Pažvelk žemyn. Augmenija jau nebe žalia, o parudavusi. Ir įsijungė apšildymas.

- Ką tai galėtų reikšti?

- Dalis įsikūręs tropinėje zonoje, vadinasi mes skrendame arba į pietus nuo jo, arba į šiaurę. Ir jau įlindome pakankamai giliai.

Dar po kurio laiko lėktuvas praskrido virš apledėjusios pakrantės. Po to staiga pradėjo leistis žemyn.

- Tuoj išsitėkšime, - sušuko Reičis. - Liks tik blynas!

Seldonas mėšlungiškai suspaudė krėslo ranktūrius.

Dorsa laikėsi drąsiai.

- Pilotas nerodo pavojaus požymių. Nesijaudinkite. Mes tik lekiame į tunelį. Vos tik ji ištarė šiuos žodžius, lėktuvas suglaudė sparnus ir it kulka nėrė į tunelį. Juos apgaubė tamsa, tačiau netrukus įsijungė apšvietimas.

- Turbūt niekada nesuprasiu, kaip jie sužino, jog tunelis laisvas, - sumurmėjo Haris, šluostydamas išrasojusią kaktą.

- Manau, pilotas iš anksto gavo tokią informaciją, - pasakė mergina. - Ačiū Dievui, mūsų kelionė artėja į pabaigą. Netrukus sužinosime, kur atsidūrėme. - Kiek patylėjusi, ji pridūrė: - Ir turbūt neapsidžiaugsime.

83

Lėktuvas išslydo iš tunelio ir nuriedėjo ilgu nusileidimo taku. Apšvietimas čia priminė natūralų, todėl Haris prisiminė imperatoriškame sektoriuje po atviru dangumi praleistą laiką.

Orlaivis sustojo staigiai. Reičis užgriuvo ant priekinė sėdynės atlošo, ir Dorsa atskubėjo jam į pagalbą. Seržantas Talusas, pasitempęs, griežtas, išlipo iš kabinos, atidarė keleivinio salono duris ir visiems trims keleiviams padėjo nusileisti trapu.

Seldonas išlipo paskutinis. Žvilgtelėjęs į seržantą, jaunuolis pasakė:

- Skrydis buvo gana malonus.

Seržanto veidu nuvilnijo šypsena, ūsai kilstelėjo į viršų. Palietęs kepurę, jis pasakė:

- Ačiū, daktare.

Po to jis palydėjo atvykėlius prie prabangaus automobilio. Visi trys įsitaisė ant galinės sėdynės, o seržantas sėdo už vairo. Mašina lengvai pajudėjo ir nuriedėjo plačiomis gatvėmis pro aukštus prabangius statinius, tviskančius saulės šviesoje... Ant šaligatvių minios pėsčiųjų. Visi puikiai apsirengę. Mieste išskirtinė švara.

Seldonas jautėsi nesmagiai. Regis, pasitvirtino Dorsoa spėlionės. Jis pasilenkė prie pat merginos ausies:

- Kaip manai, ar mūsų neparvežė atgal į Imperijos sektorių?

- Ne, - tvirtai atsakė mergina. - Imperijos sektoriuje pastatai dažniausiai rokoko stiliaus. Ir parkų čia ne tiek jau daug.

- Tai kur mes tada?

- Regis, teks pasiklausti. Važiavo jie neilgai, netrukus sustojo prie keturių aukštų pastato. Išilgai atbrailos puikavosi lipdiniai - fantastiniai gyvūnai, o tarp jų - šviesiai rožinių plytų juostos. Pastatas atrodė stulbinamai gražiai.

- Na, - pasakė Seldonas. - Čia tai jau tikrai rokoko.

Mergina gūžtelėjo pečiais ir nutylėjo. O Reičis susižavėjęs sušvilpė ir tarė:

- Nieko sau namelis.

Seržantas mostelėjo Seldonui, kad šis išliptų ir sektų paskui jį, tačiau matematikas atsilošė ant sėdynės ir apkabino Dorsą bei Reičį, tuo norėdamas pasakyti, jog be šių dviejų žmonių nežengs iš čia nė žingsnio.

Kariškis sutriko. Jis jau stovėjo prie namo. Net ūsų galiukai kiek nusviro.

- Gerai jau, eikite visi trys, - pagaliau ištarė jis. - Juk daviau garbės žodį. Tik turėkite omenyje - kiti jums nieko nežadėjo.

Seldonas linktelėjo:

- Žinoma, seržante, jūs atsakote tik už save.

Seržantas jautėsi pamalonintas, jo fizionomija trumpam nušvito. Tačiau netrukus jis nutildė emocijas ir žengė ant plačių laiptų. Laiptai tuojau pat pajudėjo aukštyn.

Dorsa su Hariu žengė paskui jį, nesunkiai išlaikę pusiausvyrą. Reičis akimirką dvejojo, bet po to, matyt nusprendęs, jog šitie stebuklingi laiptai tik kiek patobulintas eskalatorius, tvirtai užkėlė ant jų dešinę koją... tada kairę ir, susikišęs į kišenes rankas, pradėjo švilpauti kažkokią melodiją.

Durys atsidarė. Iš ten išėjo dvi jaunos, dailios moterys. Jos vilkėjo ilgas, pasiūtas iš šnarančios medžiagos sukneles, per liemenį suveržtas plačiais diržais. Kaštoniniai abiejų plaukai supinti į dvi įspūdingas kasas. Gatvėje Haris tokių šukuosenų nepastebėjo.

Abi moterys nepatenkintos žvelgė į atvykėlius. Ir tai suprantama. Po to ką Hariui su Dorsa šiandien teko patirti, jie atrodė ne ką geriau už Reičį.

Tačiau moterys nusilenkė jiems ir įprastais gestais pakvietė užeiti.

Įžengę pro duris, jie pateko į erdvų vestibiulį, apstatytą praš-

matniais baldais. Grindys čia buvo šviesios, kažkokios linksmos. Haris pasijuto nejaukiai - ant tokių grindų visi pastebės dulkėtus jų pėdsakus.

Po to atsidarė kitos durys, ir iš jų išėjo dar viena moteris. Ji buvo vyresnė už pirmąsias. Merginos gracingai nusilenkė damai. "Turbūt, reikėjo ilgai treniruotis, - pagalvojo Haris. - Gal ir man reikėtų kažką panašaus padaryti?" Bet nežinodamas, kaip padaryti tokį reveransą, jaunuolis paprasčiausiai nusilenkė. Dorsa stovėjo it stulpas. Reičis išpūtęs akis dairėsi aplinkui ir moters net nepastebėjo.

Ji buvo apkūni, plaukai supinti lygiai taip, kaip ir tų dviejų merginų, sunkelė taip pat panaši, tačiau prabangesnė ir siuvinėta įmantriais ornamentais.

Moters plaukai buvo truputį pražilę, bet simpatiškos duobutės skruostuose darė jos veidą jaunesnį. Šviesiai rudos akys atrodė linksmos. Joje buvo kažkas... motiniško.

- Kaip jaučiatės? - paklausė ji, nereikšdama jokių pretenzijų dėl Dorsos ir Reičio. - Daktare Seldonai, seniai svajojau su jumis susipažinti. O jūs turbūt daktarė Venabili? Man pranešė, jog visur keliaujate su daktaru Seldonu. O štai šito jaunuolio nepažįstu, nors man malonu ir jį matyti. Na, gerai, nevarginsiu jūsų, jums reikia pailsėti po kelionės.

- Ir nusiprausti, ponia, - pridūrė Dorsa.

- Žinoma. Nusiprausti, persirengti. Ypač šitam jaunuoliui. - Ji pažvelgė į Reičį ir nusišypsojo. Po to paklausė: - Kuo jūs vardu, jaunuoli?

- Reičis, - nedrąsiai atsakė berniūkštis ir dėl viso pikto pridūrė: - Ponia.

- Koks neįtikėtinas sutapimas! - sušuko moteris ir jos akys nušvito džiaugsmu. - O aš vardu Reičėlė. Eime, mes viską sutvarkysime. O per pietus pasikalbėsime.

- Palaukite, ponia, - pasakė Dorsa. - Ar galime sužinoti, kur mes patekome?

- Tai Setčemas, mieloji! Ir prašau vadinti mane Reičėle. Taip bus patogiau. Nemėgstu formalumų.

- Mes Setčeme? - pakartojo Haris.

- Žinoma, daktare Seldonai. Svajojome su jumis susitikti nuo pat tos akimirkos, kai jūs perskaitėte pranešimą matematikų kongrese. Todėl labai džiaugiamės, jog pagaliau atvykote pas mus.

84

Prireikė beveik visos dienos, kol atvykėliai pailsėjo ir susitvarkė. Jiems atnešė erdvius, šilkinius drabužius. Po dušo visi tarsi negyvi krito į lovas.

Tik kitos dienos vakare buvo surengti Reičėlės pažadėti pietūs.

Ant ilgo stalo padėti įrankiai keturiems žmonėms - Seldonui, Dorsai, Reičėlei ir Reičiui. Nuo lubų ir sienų liejosi švelni šviesa, kurios spalva kartais mainėsi. Staltiesė mirgėjo.

Per pietus jiems patarnavo tarnai, o, žvilgtelėjęs į atdaras duris, Haris pastebėjo ginkluotus kareivius.

Reičėlė atrodė draugiška ir didžiausią dėmesį skyrė Reičiui, kurį pasisodino šalia savęs.

Nupraustas, pakirptas, aprengtas naujais drabužiais, berniukas nedrįso net prasižioti, tarsi jausdamas, kad jo leksikonas šioje aplinkoje nuskambėtų neįprastai keistai. Jis slapčia stebėjo Dorsą ir kopijavo merginos judesius.

Patiekalai buvo gardūs, tik labai aštrūs.

Moteris, žavingai šypsodamasi, pasakė:

- Turbūt manote, jog mes maistui gaminti naudojame Mikogeno prieskonius? Bet tai netiesa. Pas mus viskas vietinės gamybos, iš Setčemo. Stengiamės išlikti savarankiški, nuo nieko nepriklausomi.

Seldonas mandagiai linktelėjo:

- Viskas nuostabu, ponia, mes jums labai dėkingi.

Tačiau galvoje sukosi mintis, jog Mikogene maistas kur kas gardesnis. Be to, tenka prisipažinti pralaimėjus. Žmoglis taip pat susimovė...

Pagaliau Setčemas jį sučiupo. Atsitiko tai, ko taip bijojo Četeris.

- Tikiuosi man atleisite, bet norėčiau pasinaudoti šeimininkės teisėmis ir kai ko jus paklausti, - pasakė moteris. - Juk jūs nesate šeima? Reičis ne jūsų sūnus?

- Ne, tarp mūsų nėra jokių giminystės ryšių, - atsakė Haris. - Reičis gimė Trantore, aš - Helikone, Dorsa - Cinoje.

- O kaip jūs susipažinote?

Haris trumpai, vengdamas smulkmenų, papasakojo visą istoriją.

- Man pasakojo, jog susikivirčijote su mano seržantu, kai jis norėjo išsivežti jus vieną.

- Prisirišau prie jų, - atsakė jaunuolis. - Ir nenorėjau skirtis.

Moteris nusišypsojo:

- O jūs sentimentalus žmogus.

- Taip, sentimentalus. Ir kiek suglumęs. Jūs sakėte, jog norė-

jote mane gauti, kai tik išgirdote mano pranešimą kongrese. Sakykite, kam aš jums reikalingas?

- Netikiu, jog lig šiol nesupratote. Jūs mums reikalingas dėl psichoistorijos.

- Be aš jos neturiu ir niekada neturėjau.

Moteris suraukė kaktą.

- Pranešime jūs to nesakėte. Nesu matematikė ir negaliu pakęsti skaičių, bet mano matematikai man paaiškino...

- Tuomet, mieloji Reičėle, jums reikėjo atidžiau klausytis tų matematikų. Jie turėjo suprasti mano mintį, jog psichoistorija - beviltiškai tolima nuo praktikos.

- Negaliu tuo patikėti, Hari. Juk kitą dieną po pranešimo jūs jau susitikote su tuo pseudoimperatoriumi Kleonu.

- Su pseudoimperatoriumi? - ironiškai paklausė Dorsa.

- Žinoma, - atsakė moteris. - Jis neteisėtai sėdi Imperatoriaus soste.

- Ponia, - kiek suirzusiu balsu pasakė Haris. - Kleonui aš pasakiau lygia tą patį, ką ir jums. Tada jis mane paleido.

Šypsena dingo iš moters veido, ji prabilo visai kitu tonu:

- Taip, paleido. Ir pradėjo katės ir pelės žaidimą. Persekioja kiekvieną jūsų žingsnį... Tiek to, pakaks tų kalbų. Pailsėkime. Gal norite pasiklausyti muzikos?

Vos tik ji ištarė šiuos žodžius, pasigirdo instrumentinės muzikos garsai. Moteris pasilenkė prie Reičio:

- Jei nesusitvarkai su šakute, gali valgyti šaukštu arba pirštais. Nesivaržyk, mažyli.

- Taip, ponia, - linktelėjo berniūkštis ir vos nepaspringo. Dorsa pagavo jo žvilgsnį ir tyliai ištarė:

- Paimk šakutę.

Vaikas pakluso.

- Muzika nuostabi, ponia, - pasakė Dorsa, - bet neverta nukrypti nuo temos. Man kažkodėl atrodo, jog mus persekiojo būtent Setčemo žmonės, o ne kas nors kitas. Antraip jūs neturėtumėte tokios tikslios informacijos apie mūsų nutikimus.

Moteris nusijuokė:

- Mes visur turime akis bei ausis, tačiau nesivaikėme jūsų. Nesame tokie netikšos, kaip Demerzelis. Panorėję, seniai būtume jus sučiupę.

- Jūs apie Demerzelį tokios prastos nuomonės? - paklausė Dorsa.

- O kaipgi kitaip? Juk nušluostėme jam nosį.

- Jūs nušluostėte ar Setčemas?

- Jeigu laimėjo Setčemas, vadinasi - tai ir mano pergalė.

- Keista, - pasakė mergina. - Visi įsitikinę, jog šį sektorių valdo viena tvirta ranka - tai meras. Manau, jog visomis pergalėmis galėtų pasigirti tik jis.

- Malonu pripažinti, jog Setčemą valdo viena tvirta mero ranka, nes ta ranka - tai aš.

- Kuo jūs čia dėta? - gūžtelėjo pečiais Haris.

- O kodėl gi ne? - Reičėlė pažvelgė į aplink stalą besisukinėjančius tarnus. - Aš esu šio sektoriaus merė.

85

Pirmas į naujieną sureagavo Reičis. Pamiršęs, jog neseniai užsidėjo padorumo kaukę, jis pradėjo pašėlusiai kvatoti ir ištarė:

- Tetule, tik nereikia mums kabinti makaronų. Tetos merais nebūna. Tik dėdės gali valdyti.

Moteris nusišypsojo, pažvelgė į berniūkštį:

- Oi, mažyli, netauzyk niekų! Būna merais ir dėdės, ir tetos būna. Pasuk savo makaulę ir pamėgink suprasti.

Reičis išpūtė akis ir sustingo. Pagaliau išstenėjo:

- Na ir skeliate, tetule. Pliekiate neprasčiau už mūsiškius!

Seldonas atsikosėjo ir pasakė:

- Tikrai, jums neblogai pavysta!

- Turėjau draugą iš Dalio... Seniai. Buvau visai jauna. Mano tėvas nepritarė mudviejų santykiams. O dabar nežinia iš kur atsirado šitas šelmis, Reičis, ir vėl sugrįžo prisiminimai. Toks pats akcentas, tokios pat akys, tamsi oda. Dar po kelių metų jis bus tikras širdžių ėdikas. Ar taip, gudruoli?

- Kad aš žinočiau, - sutriko berniūkštis. Ir pridūrė: - Ponia.

- Būsi, aš tikrai žinau. Tu labai panašus į mano buvusį draugą... Na, pietūs baigėsi, ir tau metas į savo kambarį, berniuk. Pasėdėk, holovizorių pažiūrėk. Skaityti turbūt nemoki?

Reičis nuraudo:

- Nieko. Išmoksiu. Ponas Seldonas sakė.

- Na, jei ponas taip sakė, vadinasi, išmoksi.

Iškart atsirado mergina, nusilenkė Reičėlei ir atsistojo šalia berniuko.

- O man negalima likti su savo draugais? - paklausė jis.

- Kol kas teks išsiskirti, - pasakė moteris. - Mes turime svarbų pokalbį.

Berniukas nepatenkintas nulipo nuo kėdės ir nutipeno paskui merginą.

- Dėl jo nesijaudinkite. Viskas bus gerai, - nuramino Reičėlė, berniukui išėjus. - Beje, man taip pat... Lygiai taip, kaip dabar čia atsirado šita mergina, prireikus, atsiras tuzinas ginkluotų vyrų. Noriu, kad jūs tai suprastumėte.

- Niekas ir neketina jūsų pulti, Reičėle... ar dabar jau "ponia mere"?

- Turiu informacijos, jog Haris puikus kovos menų meistras, o jūs, Dorsa, šauniai kaunatės su peiliais. Beje, juos paėmė iš jūsų kambario. Todėl nemėginkite be reikalo demonstruoti savo gebėjimų. Haris man reikalingas gyvas, geranoriškas ir neginkluotas.

- Bet aš juk tiksliai žinau, jog pastaruosius keturiasdešimt metų šį sektorių valdo meras Maniksas Ketvirtasis, - vis dar draugišku tonu pasakė Dorsa. - Ir jis lig šiolei gyvas ir sveikas. Kas gi tuomet esate jūs?

- Esu ta, kaip ir sakiau. Maniksas mano tėvas. Ir jis tikrai gyvas ir sveikas. Imperija laiko jį Setčemo meru, tačiau jis pavargo nuo valstybinių reikalų ir ketina perduoti valdymą į mano rankas. Aš tam neprieštarauju. Esu vienintelis jo vaikas. Mane visą gyvenimą mokė valdymo meno. Pagal titulą ir įstatymiškai meru lieka mano tėvas, bet faktiškai sektorių valdau aš. Ir Setčemo kariuomenė jau davė man priesaiką. O tai visų svarbiausia.

- Seldonas pasakė:

- Gerai. Mums vis vien - Maniksas Ketvirtasis ar Reičėlė Pirmoji. Nei jums, nei jūsų tėvui nėra tikslo laikyti manęs čia. Jau sakiau, kad neturiu psichoistorijos, ir vargu, ar kada nors turėsiu. Taip pasakiau ir Imperatoriui. Iš manęs jums jokios naudos.

- Koks jūs naivus, - šyptelėjo Reičėlė. - Ar jūs žinote Imperijos istoriją?

- Neseniai man kilo noras pasigilinti į ją, - atsakė Haris.

- Aš ją neblogai žinau, - įsiterpė Dorsa. - Nors mano specializacija - priešistoriniai laikai, ponia mere. Bet kuo čia dėta istorija?

- Jei išmanote istoriją, turėtumėte žinoti, jog Setčemo Namai seni bei gerbiami. Jie kilę iš Dacianų dinastijos.

- Dacianai valdė prieš penkis tūkstančius metų. Jų palikuonys per tiek laiko turbūt sudaro pusę Galaktikos bendruomenės. O jūs, regis, ketinate pareikšti savo genealogines teises į Imperatoriaus sostą.

- Daktare Venabili, - pirmą sykį šaltai ir nedraugiškai prabilo Reičėlė, - mūsų genealoginės teisės neabejotinos. Tai parašyta juodu ant

balto. Visą šį laikotarpį Setčemo Namai laikė valdžią savo rankose. Buvo atvejų, kai mes sėdėjome soste ir valdėme Imperiją.

- O istorijos vadovėliuose rašoma, - atkakliai tvirtino mergina, - jog Setčemo valdovai buvo nusiteikę prieš Imperatorių. Ir didžioji Imperijos dalis jų nepripažino.

- Priklauso nuo to, kas tuos vadovėlius parašė. Netolimoje ateityje juos rašysime mes, nes tikrai susigrąžinsime mums priklausantį sostą.

- Norint to pasiekti, teks sukelti pilietinį karą.

- Ir nieko čia baisaus, - pasakė Reičėlė ir žavingai nusišypsojo. - Bet aš tikiuosi daktaro Seldono pagalbos. Jis padės išvengti mums gresiančios katastrofos. Mano tėvas visą gyvenimą buvo taikus žmogus, lojalus visiems Imperatoriams. Visa Trantoro ekonomika laikėsi ant Setčemo pečių. Jis viską darė Imperijos labui.

- Nesu įsitikinusi, jog Imperatorius šventai tikėjo tokiais nesavanaudiškais jūsų tėvo tikslais, - šyptelėjo Dorsa.

- Aš taip pat, - pripažino merė. - Nes visi Imperatoriai - tikri uzurpatoriai. O argi uzurpatorius gali patikėti doro mero dorais ketinimais? Tačiau mano tėvui vis pavykdavo išsaugoti taiką. Žinoma, jis sukūrė galingą armiją, saugančią ir ginančią mūsų klestintį sektorių. O Imperija tam neprieštaravo. Setčemas jai buvo reikalingas taikus, patenkintas, ramus, lojalus.

- Tik ar jis lojalus? - suabejojo Dorsa.

- Teisėtam Imperatoriui - taip, - atsakė Reičėlė. - Dabar mes pasiekėme tokį lygį, jog be vargo galime nuversti vyriausybę. Niekam nespėjus net prasižioti, soste sėdės naujas Imperatorius arba Imperatorė. O Trantore viskas bus tylu ir ramu. Kaip ir buvo.

- Jums leidus, truputį paprieštarausiu. Apšviesiu jus - juk esu istorikė, - neištvėrė Dorsa.

- Mielai pasiklausysiu jūsų, - Reičėlė pasisuko į merginą ir kiek palenkė galvą.

- Kad ir kaip būtų išmuštruota jūsų armija, ji vis tiek nesusidoros su jungtinėmis Imperijos ginkluotomis pajėgomis, kurios išsklaidytos po dvidešimt penkis milijonus pasaulių.

- Štai jūs ir atskleidėte silpną uzurpatoriaus vietą. Dvidešimt penki milijonai pasaulių - ir po visus išsklaidytos ginkluotosios pajėgos. Tarp atskirų junginių milžiniški atstumai, karininkai atpratę nuo karinių veiksmų, jie gali apginti nebent savo interesus, tik jokiu būdu ne Imperijos. O mūsų pajėgos sutelktos čia, Trantore. Mes galime pradėti karinius veiksmus ir juos užbaigti, kol išglebę generolai tolimose planetose pasikasys pakaušius ir supras, kam čia Imperatoriui staiga jų prireikė.

- Bet kai supras, prieš jus stos pajėgos, prieš kurias jūs būsite bejėgiai.

- Jūs taip manote? - pašaipiai paklausė Reičelė. - Tuo metu Trantoras jau bus mūsų, ir mes sėdėsime Imperatoriaus soste. Todėl niekas net necyptelės. Kiekvienas Imperatoriaus karvedys gaus savo nuosavą planetą, savo provinciją. Kuriems galams jiems dar šiauštis?

- Vadinasi, jūs siekiate būtent šito? - nustebo Haris. - Nejaugi norite mane įtikinti, jog ketinate valdyti suskaldytą dalimis Imperiją?

- Teisingai supratote, - linktelėjo moteris. - Ketinu valdyti Trantorą bei aplink jį esančias planetų sistemas. Man kur kas maloniau tapti Trantoro, negu visos Galaktikos Imperatore. - Reičėlė tvirtai įsirėmė kumščiais į stalą. - Apie tai keturiasdešimt metų svajojo mano tėvas. Jis gyvena tik tam, kad savo akimis visa tai pamatytų. Kam mums milijonai tolimų pasaulių, išsklaidytų po visą Galaktiką? Kam mums jų rūpesčiai? Mūsų planeta, mūsų didžiulis miestas - štai kur mūsų galaktika. Kitos mums nereikia. Patys turime visko pakankamai ir galėsime be problemų valdyti. O Galaktika tegul skyla. Tegul kiekvienas militaristas-marionetė gaus savo riebų kąsnį. Visiems užteks, jiems net peštis nereikės.

- Jie vis tiek *kovos*, - nesutiko Dorsa. - Niekas nenorės tenkintis jam skirta provincija, kiekvienas manys, jog kaimynas gavo didesnį kąsnį. Niekas nesijaus saugus ir svajos tapti vieninteliu Galaktikos valdovu. Tai aišku, kaip dukart du, ponia Tuštumos Imperatore. Prasidės karai, įtrauks ir jus bei visą Trantorą... kol galiausiai viskas žlugs, teliks tik griuvėsiai.

- Na, jeigu žmogus nemato toliau savo nosies, galima ir toKį vaizdą nupiešti, - pašaipiai ištarė Reičėlė. - Ypač, jei istorijos pamokas priima paraidžiui.

- Na, o jeigu žvelgsime tolyn? - atrėmė mergina. - Iš ko mums dar mokytis, jei ne iš istorijos?

- Štai iš jo! - moteris parodė į Seldoną

- Iš manęs? - nustebo jaunuolis. - Juk sakiau, kad psichoistorija...

- Nekartokite to, mielas daktare Seldonai, - pertraukė jaunuolį Reičėlė. - Manote, jog mano tėvas niekada nesusimąstė apie pilietinio karo keliamus pavojus? Pastaraisiais metais jis keletą kartų buvo pasirengęs bet kurią dieną užkariauti Imperiją. Tačiau reikėjo įsitikinti, kaip klostysis įvykiai po pergalės, ar bus saugu gyventi. Ir ta viltis atsirado, kai tik mes sužinojome apie daktaro Seldono pranešimą Dekados kongrese. Mano tėvas senas, jis ne iškart suprato, bet kai jam paaiškinau, išsyk perdavė man valdymo vairą. Tai

štai, Hari - turiu būti jums dėkinga už mero postą ir tikiuosi jūsų dėka pasiekti dar aukštesnio posto.

- Niekaip nesugebu jums paaiškinti, jog negaliu... - susierzino Seldonas.

- Nesvarbu, ką jūs galite ir ko ne. Svarbu, jog žmonės jumis patikės. Kai pasakysite, jog psichoistorinė prognozė skelbia, kad Trantoras geba tvarkytis savarankiškai, o provincijos turi tapti karalystėmis ir palaikyti su kaimynais draugiškus santykius, jie tikrai patikės.

- Neketinu skelbti tokios prognozės, - papurtė galvą Haris, - kol neturiu psichoistorijos. Nesiimsiu šarlatano vaidmens. Jei jums reikia, pati ir prognozuokite. Aš neprieštarauju.

- Ką jūs kalbate? Mano prognozėmis nepatikės. O jūs - didysis matematikas, jūs visai kas kita...

- Patikėkite, to paties manęs prašė ir Imperatorius. Atsakiau jam, kodėl turėčiau priimti jūsų pasiūlymą?

Moteris kiek patylėjo. O kai vėl prabilo, jog balsas buvo maldaujantis.

- Netapatinkite manęs su Kleonu. Jis turbūt reikalavo iš jūsų, kad paskelbtumėte prognozę, padėsiančią jam išsilaikyti soste? Tai beprasmiška, nes soste jis vis tiek neišsilaikys. Juk pats žinote, kad Galaktikos Imperija žlunga ir toliau šitaip tęstis negali. Trantoras rieda žemyn ir jį tempia paskui save dvidešimt penki milijonai pasaulių. Mūsų ateitis - pilietinis karas. Padėjęs Kleonui, jūs neišgelbėsite padėties.

- Jau girdėjau panašius žodžius, - pasakė Haris. - Gal tai ir tiesa, tačiau kas iš to?

- Padėkite Imperijai suskilti be jokio pilietinio karo. Padėkite man užimti Trantorą ir įsitvirtinti. Tuo pačiu, Galaktika bus laisva, ir kiekviena planeta pasuks savu keliu, puoselės savo kultūrą, papročius. Suklestės prekyba, turizmas, kultūriniai ryšiai - Galaktika vėl atsigaus. Mano ambicijos kuklios: vienas pasaulis, taika ir laisvė...

- Bet kodėl Galaktika turėtų manimi patikėti? Manęs niekas nežino. Kam iš karvedžių padarys įspūdį žodis "psichoistorija"?

- Dabar gal ir nepatikės. Bet jei Setčemas laukė tūkstančius metų, palauks ir kelis tūkstančius dienų. Pasilikite pas mus. Aš jus išgarsinsiu. Pažadu, jog psichoistorija sužibės visuose pasauliuose. Ir ateis laikas, kai jūs ištarsite savo pranašystę. Tada mes smogsime. Ir Galaktikoje įsiviešpataus Nauja Tvarka, ramybė ir taika. Amžiams. Na, Hari, nejaugi man atsakysite?

18 skyrius
NUVAINIKAVIMAS

EMERIS TALUSAS - Setčemo saugumo pajėgų seržantas.
... Išskyrus jau anksčiau paminėtas nereikšmingas smulkmenas, daugiau apie šitą žmogų nėra jokios informacijos. Žinoma tik tiek, jog vieną kartą jo rankose buvo visos Galaktikos likimas...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

86

Kitą rytą pusryčių stalas buvo padengtas hole, esančiame prie trijų belaisvių kambarių. Pusryčiai buvo iš tiesų prabangūs. Didžiulis patiekalų pasirinkimas ir visko iki valiai.

Haris ryte rijo aštrias dešreles, praleidęs pro ausis Dorsos įspėjimą dėl galimo skrandžio uždegimo ar dieglių.

Reičis pasakė:

- Kai ponia vakar vakare buvo pas mane užėjusi...

- Ji pas tave buvo užėjusi? - nustebo Haris.

- Aha. Sakė atėjusi pasižiūrėti, ar man patogu. Ir žadėjo nusivesti mane į zoologijos sodą.

- Koks čia zoologijos sodas? - Seldonas metė žvilgsnį į merginą. - Nebent katės ir šunys?

- Kodėl? Vietiniai gyvūnai. Gali būti ir atvežtų iš kitų planetų, - svarstė Dorsa. - Sakoma, jog Setčemo zoologijos sodas geriausias visame Trantore. Žinoma, po imperatoriškojo.

- Gera senučiukė, - pasakė berniūkštis.

- Ne tokia ir senučiukė, - pastebėjo mergina. - Ir maitina mus neblogai.

Po pusryčių berniukas nuėjo apžiūrėti apartamentus, o jaunuoliai pasiliko vienu du.

- Nežinau, ar ilgai mums leis vieniems pabūti, - nepatenkintas pasakė Haris. - Turbūt jau sugalvota, kuo mus užimti.

- Kol kas nėra kuo skųstis, - pastebėjo Dorsa. - Geriau nei Mikogene ar Dalyje...

- Ar tavęs neapžavėjo ta moteris? - paklausė Haris.

- Manęs? Reičėlė? Kodėl taip pagalvojai?

- Sakai, jog tau čia malonu, galima atsipalaiduoti ir natūraliai mėgautis likimo dovanomis.

- O kodėl reikėtų jų atsisakyti?

- Juk pati vakar baiminaisi, kalbėjai apie tai, kas bus, jei ji nugalės. Aš ne istorikas, bet ir pats suprantu, jog Imperija skyla. Susidariusios salelės kovos tarpusavyje, kol... Reikia šitą moterį sustabdyti.

- Sutinku, - pasakė mergina. - Tik nenutuokiu, kaip tą galima padaryti dabar. Hari, - prisimerkė ji, - sakyk, tu juk šiąnakt nemiegojai?

- O tu? - nemėgindamas neigti jos žodžių paklausė jaunuolis.

- Visą naktį galvojai apie Galaktikos žlugimą? - su neslepiamu nerimu paklausė mergina.

- Apie tai ir dar apie kai ką. Ar negalima susisiekti su Žmogliu? - tyliai paklausė jaunuolis.

- Mėginau dar Dalyje, kai mus ketino areštuoti. Mano pranešimą jis gavo, bet pats nepasirodė. Gal negalėjo? Bet, kai tik galės, būtinai atvyks.

- Ar nemanai, kad jam galėjo kas nors atsitikti?

- Nemanau. Aš žinočiau, jei kas atsitiktų.

Haris susiraukė:

- O aš nesu toks įsitikinęs... Nors, kažin, ar jis galėtų ką nors pakeisti. Ką jis gali vienas prieš gerai išmuštruotą armiją?

- Pamirškime apie tai. Kaip manai, ar yra vilties įtikinti Reičėlę, kad tu neturi jokios psichoistorijos?

- Ji ir pati žino. Tačiau ketina viešai paskelbti, kad aš galiu numatyti ateitį ir įtikinti tuo žmones. Tada jie patikės kiekviena mano prognoze.

- Bet tam prireiks laiko. Per vieną naktį ji nepadarys iš tavęs dievuko.

Seldonas nervingai matavo žingsniais kambarį.

- Nežinau. Turbūt tu teisi. Reičėlė iš tolo neprimena nuolankios, pasirengusios laukti ir kentėti moters. Jos nukaršęs tėtušis taip pat. Senis jaučia, kad jo dienos suskaičiuotos ir būtinai paspartins Imperijos žlugimą. Juk laukė to visą gyvenimą. O po to...

Haris nutilo, apžvelgė kambarį.

- Kas "po to"?

- Turime išsiveržti į laisvę. Supranti. Aš radau psichoistorijos problemos sprendimą.

- Ką?! - Mergina išsprogino akis. - Tu parengei psichoistoriją?

- Ne visai taip. Tam prireiks dešimtmečių, o gal ir šimtmečių. Bet dabar jau žinau, kaip pritaikyti ją praktikoje. Tik man reikia

ramybės, lėšų bei laiko. Ir kol aš su savo mokiniais tą mokslą tobulinsiu, Imperija privalo atsilaikyti. Neturi žlugti, supranti? Ir nemiegojau praėjusią naktį todėl, kad mane kankino ši mintis. Metas imtis darbo, o aš negaliu.

87

Penktosios viešnagės Setčeme dienos rytą Dorsa padėjo Reičiui apsivilkti paradinį kostiumą, kuris juos abu maloniai nustebino.

Reičis, vis dar netikėdamas savo akimis, ilgai spoksojo į savo atvaizdą veidrodyje. Pagaliau ištarė:

- Nieko sau atrodo bičas.

Jis pasičiupinėjo tuniką. Ši buvo pasiūta iš plono audinio ir sujuosta siauru pintu diržu. Apykaklė stačia, regis, iškrakmolyta, net siekia ausis.

- Mano makaulė atrodo tarsi į puodą įdėtas sviedinys .

- Šitaip rengiasi turtingi Setčemo vaikai, - pasakė Dorsa. - Visi tau pavydės. O dabar prisimink, ką mes tau sakėme. Būk atidus, nesielk, kaip mažas vaikas.

- Bet juk ir esu dar mažas, - Reičis pažvelgė į Dorsą nekaltomis akutėmis.

- Tikrai? Maniau, jog tu laikai save suaugusiu dvylikamečiu.

Berniūkštis išsišiepė:

- Gerai jau, pašnipinėsiu. Viskas bus puiku.

- Tik nepersistenk. Nesiklausyk prikišęs ausį prie rakto skylutės. Jei pričiups, bus blogai visiems.

- Jūs ką, tetule? Kuo mane laikote? Aš koks mažius, ar ką?

- Ar ne tu, išdykėli, prieš akimirką tvirtinai esąs mažas? Klausykis, dairykis ir įsimink, kas dėsis aplinkui. Ir žiūrėk, kad niekas to nepastebėtų. Po to papasakosi mums.

Čia pasirodė liokajus, pasirengęs nuvesti berniuką pas Reičėlę. Seldonas palydėjo juodu susirūpinusiu žvilgsniu.

- Vargu, ar vaikas pamatys zoologijos sodą, jei bus priverstas šnipinėti. Abejoju, ar teisingai mudu elgiamės, stumdami jį į pavojų.

- Nemanau, kad jam tai kelia pavojų. Nepamiršk - vaikis užaugęs Bilibotono lūšnynuose. Šnipas iš jo nepralenkiamas. Be to, Reičėlė pasirengusi viską dėl jo padaryti. Vargšelė atleis bet kokią jo išdaigą.

- Tau pagailo merės?

- Yra joje kažkas, kas man kelia simpatiją. Štai kad ir tas fak-

tas, jog ji patyrė nelaimingą meilę. Akivaizdu, kad jos širdis kadaise buvo sudaužyta, ir ji kentėjo...

- Dorsa, ar tu kada nors esi patyrusi nelaimingą meilę? - staiga paklausė Haris.

Mergina kiek patylėjo ir atsakė:

- Ne, nepatyriau. Visada buvau pernelyg įnikusi į darbus, negalėjau leisti sau tokios prabangos, kaip sudaužyta širdis.

- Taip ir maniau.

- Kodėl tuomet paklausei?.. O kaip tu?

Seldonas kiek sutriko.

- Buvo. Teko kurį laiką klijuoti sudaužytą širdį. Stačiai pažiro šukėmis.

- Taip ir maniau.

- Kodėl tuomet paklausei?

- Norėjau pažiūrėti, ar pasakysi teisybę. Ir esu patenkinta, kad nepamelavai.

Kiek patylėjęs, Haris pakeitė pokalbio temą:

- Praėjo jau penkios dienos, ir nieko neįvyko.

- Nieko. Ir su mumis visi gerai elgiasi.

- Jei naminiai gyvuliai, penimi mėsai, galėtų mąstyti, turbūt irgi galvotų, kad su jais šeimininkai gerai elgiasi.

- Sutinku. Tačiau Reičėlė tą daro ne su mumis, o su Imperija.

- Ir kada bus Imperijos skerstuvės?

- Turbūt tada, kai merė tam pasirengs.

- Susidaro įspūdis, jog ta moteris gali tai padaryti kad ir rytoj.

- Net jeigu tavo prielaida teisinga, merė pirmiausia nori įsitikinti, jog susidoros su atsakomąja Imperijos reakcija. O tam reikia laiko.

- Ar daug jo reikia? Ji ketina nuslopinti atsakomąją reakciją, pasinaudojusi manimi, tačiau kol kas nesiima jokių priemonių. Jokių požymių, kad iš manęs būtų daromas, kaip tu išsireiškei, dievukas. Vaikštau po gatves, ir niekas neprašo autografų. Nesusirenka žmonių minios manęs šlovinti. Ir naujienose nė žodeliu apie mane neužsimenama.

- Regis, tave tai liūdina, - nusišypsojo mergina. - Naivuolis tu, Hari. Jei žmonės išmanytų istoriją, nedarytų tiek lemtingų klaidų. Manau, turėtum džiaugtis, jog, dirbdamas su psichoistorija, tapsi puikiu istoriku.

- Ir kuo gi tas mano naivumas pasireiškia? - įsižeidė Haris, užrietė smakrą ir iš viršaus pažvelgė į merginą.

- Neįsižeisk. Manau, jog tai vienas iš simpatiškiausių tavo būdo bruožų.

- Supratau. Todėl tavyje pabudo motiniškas instinktas, ir tu

terliojiesi su manim, kaip su mažu vaiku. Ir vis dėlto - kame tas mano naivumas?

- Tu naivus, jei manai, jog Reičėlė ketina po visą Imperiją išreklamuoti tave kaip pranašą. Nieko panašaus. Šitaip tokios žmonių minios neišjudinsi. Egzistuoja socialinė bei psichologinė inercija, jos nemažiau paplitusios nei fizinė inercija. Pradėjusi žaisti atviromis kortomis, merė mestų iššūkį Demerzeliui.

- Tai kas, tavo nuomone, dedasi dabar?

- Manau, jog informacija apie tave skleidžiama siaurame rate. Ji pasiekia tik atskirų sektorių vicekaralius, laivyno admirolus, įtakingus asmenis, kuriuos šita intrigantė jau persiviliojo į savo pusę. Tokių padlaižių šimtai. To merei pakaks. Laiko ji turi. Lojalūs žmonės sutriks, išgirdę žinią, o Reičelė įves Naująją Tvarką ir numalšins bet kokį pasipriešinimą. Bent jau aš matau tokį šios damos parengtą scenarijų.

- O iš Žmoglio jokios žinios.

- Negali būti, kad jis sėdėtų sudėjęs rankas. Labai daug kas priklauso nuo to, kas čia dedasi.

- O tau į galvą neatėjo mintis, kad jis jau miręs?

- Mažai tikėtina. Aš būčiau apie tai sužinojusi.

Seldonas kilstelėjo antakius, bet nutylėjo...

Reičis sugrįžo tik vakarop. Susijaudinęs, linksmas, nenutildamas čiauškėjo apie beždžiones ir kitus gyvūnus. Niekam neleido net įsiterpti.

Pirmą sykį Reičėlė nepietavo su jais. Tačiau patiekalų pasirinkimas nuo to nenukentėjo. Ir tarnų nesumažėjo.

Tik po pietų, kai visi trys belaisviai sugrįžo į jiems skirtą patalpą, Dorsa paklausė:

- Reiči, dabar pasakyk, kas atsitiko poniai merei. Ką ji kalbėjo, ką darė - viską, ką mes turėtume žinoti.

Berniūkščio akys sužibo:

- Kai kas atsitiko, - pranešė jis. - Turbūt todėl ji ir pietauti neatėjo.

- Kas buvo?

- Pasirodo, zoologijos sodas buvo uždarytas. Tiktai mus įleido. O mūsų - visas pulkas: Reičėlė, aš, būrys uniformuotų vyrukų, nė kiek nemažiau išsidabinusių tetulių. Po to iš kažkur išdygo dar vienas uniformuotas, kažką į ausį pasakė poniai merei. Ta atsisuko, mostelėjo ranka visiems kitiems. Na, kad jie iš vietos nejudėtų. Tie ir liko stovėti tarsi prikaustyti. O tiedu pasitraukė į šalį ir ėmė kuždėtis... Aš apsimečiau, kad nieko nesuprantu, nuėjau prie narvų, apžiūrinėju gyvūnus ir klausiausi ausis pastatęs.

Reičėlė jam sako: "Kaip jie drįsta?" - ir tokia visa pikta, tarsi pasiutusi. O tas vyrukas... su uniforma irgi piktas kaip pats velnias. Nežiūrėjau tiesiai į juos, stengiausi į žvėrelius nukreipti spanges. Bet ausis kaip lokatorius pastačiau. Vyrukas sako, jog kažkas... - na, vardo aš neprisimenu, regis, kažkoks generolas - tai tas generolas pasakė, jog karininkai prisegė kažkokią ištikimybę seniui merui...

- Prisiekė ištikimybę, - pataisė Dorsa.

- Kažkas panašaus... Ir kariškiai įniršo, nenorėjo daryti, ką tetulė jiems liepė. Ir sakė, kad jie nenori tetulės merės, jiems reikia, kad grįžtų senis.

- Tikrai? Nenori tetos?

- Taip ir pasakė. Tik tyliai tylutėliai. O mūsų Reičėlė apspango, atrodė, kad liežuvį prarijo. Po to atsitokėjo ir sucypė: "Aš gausiu jo galvą. Jau rytoj jie visi prisieks man, o kas atsisakys, pasigailės!" Štai taip ir užvėmė. Po to visus išgujo, liepė keliaut namo. O man nė žodžio nepasakė. Visą kelią sėdėjo kaip gyvatė, iškišusi geluonį.

- Šaunuolis, - pagyrė Dorsa. - Tik tylėk, niekam daugiau nė žodžio.

- Aš nebylys. Na, ar jums tik tiek reikėjo?

- Puikiai padirbėjai, drauguži. O dabar keliauk į savo kambarį ir pasistenk pamiršti viską, ką matei ir girdėjai.

Berniukui išėjus, Dorsa atsisuko į Harį.

- Labai įdomu. Visuose valdžios lygmenyse vaikai paveldi tėvų postus. Neprisimenu, kad Imperijos istorijoje dėl to būtų kilę kokių nors nesutarimų. Stebėtina, kad toks klausimas iškilo Setčeme.

- Kodėl gi ne? - gūžtelėjo pečiais Seldonas. - Neseniai Mikogene mudu stebėjome visišką moterų beteisiškumą.

- Tai išimtinis atvejis. Yra sektorių, kur moterys dominuoja. Bet dažniausiai pripažįstamos lygios abiejų lyčių teisės. Jei vyrai dažniau užima aukštus postus, tai tik todėl, jog moterys biologiškai labiau linkusios rūpintis namais, vaikais, o ne spręsti valstybinius reikalus.

- O kokia situacija Setčeme?

- Kiek žinau, čia vyrų ir moterų teisės lygios. Reičėlė perėmė iš tėvo rankų mero postą, todėl nėra ko stebėtis, kad ji taip įsiuto sužinojusi, jog kariškiai atsisako jai paklusti. Ji apie tai net nepagalvojo.

- Regis, tau visai patinka toks įvykių virsmas? - pastebėjo Haris. - Ir kažin kodėl?

- Todėl, kad viskas rutuliojasi taip neįprastai ir keistai, jog man kilo mintis, kad įvykius režisuoja ne kas kitas, o Žmoglis.

- Nepatikėsi, bet ir aš taip pamaniau.

88

Dešimtosios dienos rytą Seldoną pažadino atkaklus skambutis į duris ir sunerimęs Reičio balsas:

- Pone Seldonai, pone Seldonai, karas!

Haris papurtė galvą, nuvydamas miego likučius, šoko iš lovos ir atidarė duris.

Berniūkštis it kulka įlėkė į kambarį ir, išpūtęs akis, išpyškino:

- Pone Seldonai, dabar pas juos vėl senas meras... tas Maniksas. Jie...

- Reiči, kas tie "jie"?

- Imperialai. Jų lėktuvai - visa kupeta - atskrido praėjusią naktį. Dabar visos naujienos apie tai skalambija. Ponios kambaryje įjungtos... Ji liepė nežadinti jūsų, bet aš pamaniau, jog reikia.

- Gerai padarei, - linktelėjo Haris ir užsitempė ant kūno chalatą. Segiodamasis, jis nuskubėjo į Dorsos kambarį. Ta buvo jau apsirengusi. Sėdėjo, įsmeigusi akis į holovizorių.

Ekrane matėsi vyras, sėdintis prie nedidelio rašomojo stalo. Ant jo tunikos puikavosi Imperijos simbolika - "Erdvėlaivis ir Saulė". Iš abiejų vyriškio pusių stovėjo po du kareivius. Jų uniformos buvo pažymėtos tokia pat emblema.

"... yra saugoma Jo Imperatoriškos Didenybės, - pabaigė sakinį karininkas. - Meras Maniksas sveikas. Saugomas taikingų Imperijos pajėgų, jis toliau vykdo savo pareigas. Netrukus jis kreipsis į Setčemo piliečius ir juos nuramins, o Setčemo karius pakvies sudėti ginklus ir nutraukti pasipriešinimą".

Po to abejingas diktoriaus balsas paskelbė pranešimus. Jų turinys beveik nesikeitė: "kapituliavo toks ir toks Setčemo armijos padalinys", "... po keleto įspėjamųjų šūvių...", "... be jokio pasipriešinimo", "užimtas toks ir toks miesto rajonas"... Į naujienas vis įsiterpdavo kadrai, kur buvo demonstruojamos minios miestiečių, nuolankiai stebinčių per jų miestą žygiuojančius karius.

- Puikiai organizuota operacija, Hari, - pastebėjo mergina. - Niekas to nelaukė. Pasipriešinimas buvo beviltiškas. Aukų išvengta.

Kaip ir buvo žadėta, ekrane pasirodė meras Maniksas Ketvirtasis. Jis stovėjo visu ūgio, ir imperialų šalia, regis, nebuvo. Tačiau Haris neabejojo, jog jie nepaleidžia mero iš akių ir kiek atokiau stovi iš abiejų pusių.

Maniksas buvo senas, tačiau jo žvilgsnis atspindėjo buvusią tvirtybę. Beje, jis vengė žiūrėti į kamerą ir žodžius tarė tari nenoromis. Tačiau kreipėsi į Setčemo gyventojus ir ragino juos išlaikyti

ramybę ir nesipriešinti, išlikti lojaliems Imperijai ir tokiu būdu apsaugoti miestą.

- O apie Reičėlę nė žodžio, - pastebėjo Haris. - Dukters tarsi net nebūtų.

- Taip, - pasakė Dorsa. - Tačiau tai dar nereiškia, kad ji areštuota. Mes esame jos rezidencijoje ir matome, jog niekas į ją nesikėsino. Vadinasi, Reičėlė spėjo pabėgti ir pasislėpti kokiame nors pasienio sektoriuje. Nors esu beveik įsitikinusi, jog Trantore ji neras saugios sau vietos.

- Galbūt, - pasigirdo balsas tos, apie kurią jaunuoliai ką tik kalbėjo, - tačiau čia kol kas aš esu saugi.

Ji įėjo tvarkingai apsirengusi ir atrodė rami. Net pamėgino nusišypsoti. Tiesa, nelabai linksmai.

Visi trys sustingo. Seldonas pagalvojo, ar jos tarnai irgi čia, o gal paliko šeimininkę ir išsibėgiojo.

Dorsa išlemeno:

- Matau, ponia, jūsų svajonėms užgrobti valdžią nebuvo lemta išsipildyti. Turbūt kažkas jus aplenkė?

- Mane išdavė. Įtikino mano karininkus, ir jie atsisakė tarnauti moteriai, tvirtindami, jog pripažįsta tik senąjį merą. Po to tie niekingi išdavikai leido sučiupti savo buvusį merą, ir jis negalėjo vadovauti pasipriešinimo kovai.

Moteris surado akimis kėdę ir atsisėdo.

- Ir štai dabar Imperija toliau irs ir žlugs. O aš jau buvau pasirengusi pasiūlyti jai naują gyvenimą.

- Aš manau, - pastebėjo Dorsa, - jog Imperija kaip tik išvengė nereikalingo karo bei žlugimo. Susitaikykite su tuo, ponia mere.

Reičėlė apsimetė neišgirdusi jos žodžių.

- Šitiek metų ruošiausi, - sielvartavo ji, - ir per vieną naktį viską praradau.

Tik dabar ji pasidavė skausmui. Ir atrodė iškart dvidešimčia metų pasenusi.

- Kažin, ar tai atsitiko per vieną naktį, - pasakė mergina. - Turbūt jūsų karininkus jau anksčiau kažkas užverbavo.

- Tai bus Demerzelio darbas! Jis pasiekė savo. O aš jo neįvertinau. Jei tas niekšas vadovautų tik savo pajėgoms, kaipmat juos nušluočiau, tačiau kas galėjo pagalvoti, jog Setčeme atsiras išdavikų. Negi ištikimybės priesaiką taip paprastai galima paminti?

- Bet juk kariai prisiekė ne jums, o jūsų tėvui, - pasakė Haris.

- Niekai! - sušuko Reičėlė. - Kai tėvas man perdavė mero postą, automatiškai mano žinion perėjo ir visi tie, kas jam prisiekė.

Taip, naujajam valdovui paprastai kariai prisiekia, bet juk tai tik tradicija. Mano karininkai tai žino, tik nežinia kodėl teikėsi užmiršti. Ir sugalvojo pateisinimą savo išdavikiškiems veiksmams - neva, jie nenorintys paklusti moteriai. Tiesa ta, jog šitie niekingi bailiai arba pridėjo į kelnes, išsigandę Imperijos keršto, arba gviešiasi Imperatoriaus dovanų, kurias jie matys kaip savo ausis... Pažįstu tą niekšą Demerzelį.

Staiga moteris atsisuko į Seldoną:

- Jūs juk žinote, kokie jo tikslai, ar ne taip? Juk Demerzelis tik dėl jūsų užpuolė mane.

- Kuo aš čia dėtas? - krūptelėjo jaunuolis.

- Neapsimeskite kvaileliu. Jūs jam reikalingas dėl tos pačios priežasties, kaip ir man - jis ketina jumis pasinaudoti... kaip instrumentu. Laimei, ne visi mane išdavė, - pridūrė atsidususi Reičėlė. - Yra dar patikimų žmonių. Seržante!

Įėjo Talusas - lengvai, be triukšmo. Jo eisena visai nederėjo prie stambaus kūno sudėjimo.

Kareiva, aklai vykdantis įsakymus...

- Ponia mere, - kaukštelėjęs kulnais, ištarė jis.

- Merė liūdnai nusišypsojo Reičiui.

- Na, kaip tu, mažyli? Norėjau padaryti iš tavęs žmogų. Deja, man nepavyko.

- Sveika, ponia, - išlemeno berniukas.

- Ir jums, pone Seldonai, ruošiau kitokią ateitį. Deja... Atleiskite man. Matyt, nebuvo lemta.

- Ponia, manęs gailėtis neverta.

- Verta, Hari. Negaliu leisti, kad Demerzelis jus pasigrobtų. Jis nevertas tokios pergalės. Kol kas aš galiu tam sukliudyti.

- Patikėkite, ponia, aš jam nedirbčiau. Beje, jums taip pat.

- Darbas čia niekuo dėtas. Kalbu apie galimybę pasinaudoti jumis. Sudie, daktare Seldonai. Seržante, nušaukite jį.

Seržantas klusniai griebėsi blasterio. Dorsa suriko ir puolė prie jo, bet Haris spėjo sugriebti merginą už alkūnės.

- Nereikia, Dorsa! - pasakė jaunuolis. - Jis tave nušaus. Ir tu, Reiči, nejudėk! Į mane šitas žmogus nešaus.

Seldonas pažvelgė į Talusą.

- Jūs sutrikote, seržante, nes žinote, jog negalėsite šauti į mane. Prieš dešimt dienų turėjau galimybę jus nušauti, bet to nepadariau. Tada davėte man žodį saugoti mane.

- Ko tu delsi? - sušnypštė Reičėlė. - Įsakiau jį nušauti!

Seldonas tylėdamas žiūrėjo į seržantą. Tas laikė rankose į jo galvą nutaikytą blasterį.

- Tai mano įsakymas! - suriaumojo Reičėlė.
- O man jūs davėte garbės žodį, - ramiai ištarė Haris.
- Tegul viskas eina po velnių! - sušvokštė seržantas, ir nuleido ranką. Blasteris nukrito ant grindų.
- Išdavikas! - suklykė merė ir, jaunuoliams nespėjus atsipeikėti, griebė ginklą ir šovė į seržantą.
Haris nebuvo matęs, kaip šaudo iš blasterio. Jis tikėjosi išgirsti kurtinantį garsą, išvysti kraujo klane gulintį sudraskytą kūną... Tačiau Setčemo blasteris buvo visai kitoks. Nežinia, kas ten įvyko seržanto krūtinėje, bet vyriškis tik susirietė, net neaiktelėjęs, ir sukniubo ant grindų. Jis buvo negyvas.
Tą pačią akimirką moteris atsisuko ir nusitaikė į Seldoną. Dar sekundė, ir Haris būtų nukeliavęs į aną pasaulį paskui seržantą...
Tačiau Reičis vienu šuoliu atsidūrė tarp merės ir Seldono ir ėmė mosuoti rankomis:
- Ponia, ponia! Nešaukite, ponia!
Reičėlė sutriko.
- Pasitrauk, mažyli, prašau tavęs! Nenoriu tavo mirties!
Akimirkos sumaišties pakako: Dorsa išsilaisvino iš Hario rankų ir šoko ant Reičėlės. Ta suklykė, pargriuvo, blasteris vėl nukrito ant grindų. Jį pagriebė berniukas.
- Reiči... atiduok, - virpančiu iš siaubo balsu prabilo Haris.
- Pone Seldonai, juk nežudysite jos? Nežudykite, ji gera!
- Reiči, aš nieko neketinu žudyti, - pažadėjo Haris. - Šita moteris nužudė seržantą, kėsinosi nužudyti mane, bet nešovė, nes išsigando, kad gali tave sužeisti. Todėl aš jai dovanoju gyvybę.
Haris atsisėdo ant kėdės, tvirtai suspaudęs rankoje ginklą. Dorsa iš antrojo dėklo ištraukė nužudytojo seržanto pistoletą.
Tą pačią akimirką pasigirdo pažįstamas balsas:
- Dabar pats ja pasirūpinsiu, Seldonai.
Haris, sujaudintas iki sielos gelmių, pakėlė galvą ir, apimtas nepaaiškinamo džiaugsmo, sušuko:
- Žmogli! Pagaliau!
- Atsiprašau, kad pavėlavau, Seldonai. Turiu begalę reikalų. Kaip laikotės, daktare Venabili? Čia, regis, Manikso duktė - Reičėlė. O kas šitas berniukas?
- Tai Reičis, mūsų bičiulis iš Dalio.
Paskui Žmoglį į kambarį įėjo kareiviai ir, paklusę vos pastebimam jo gestui, pakėlė nuo grindų Reičėlę.
Dorsa pasitaisė palaidinę. O Haris tik dabar suvokė, jog iki šiol vis dar su chalatu.

Reičėlė pasipurtė, nustūmė kareivius, prisimerkusi pažvelgė į Žmoglį ir kreipėsi į Harį:

- Kas jis toks?

- Tai Žmoglis. Šioje planetoje jis mano draugas ir gynėjas.

- Gynėjas? - tarytum beprotė nusikvatojo merė. - Kvaily tu! Idiote! Tai Demerzelis. Ir jūsų draugė Venabili puikiai tą žino! O jūs pats jau seniai spąstuose.

89

Kitą dieną Seldonas pusryčiavo su Žmogliu vienu du. Jie tylėjo. Tik po kurio laiko Haris netikėtai linksmai paklausė:

- Ir taip, sere, kaip dabar turėčiau jus vadinti? Niekaip negaliu patikėti jūsų dvilypumu, tuo labiau negalėsiu jūsų vadinti Demerzeliu. Šiame vaidmenyje turbūt turite kažkokį titulą. Pasakykite, kokį, būkite toks malonus.

- Vadink mane Žmogliu. Taip, ta ponia teisi, aš esu Demerzelis, bet tau aš - Žmoglis. Atvirai sakant, tarp mūsų nėra didžiulio skirtumo. Sakiau tau, jog Imperija žlunga - taip galvoja abi mano pusės. Kalbėjau, jog ieškau būdų, kaip atgaivinti Imperiją ir ją sustiprinti, ir minėjau, jog čia pagelbės psichoistorija. Ir tuo taip pat tiki abu mano "aš".

- Bet aš buvau jūsų rankose. Tikiuosi buvote kažkur netoliese, kai susitikau su Jo Imperatoriška Didenybe. Galėjote tuomet asmeniškai su manim pasikalbėti. Kam reikėjo apsimesti kažkokiu Žmogliu?

- Ir ko būčiau pasiekęs? Demerzelis turi aibes reikalų. Turiu nukreipti Kleono veiklą, padėti jam išvengti klaidų ir atlikti savo vaidmenį - rūpintis Trantoru bei visa Imperija. Pats matai, kiek pastangų reikėjo, kol sustabdžiau Setčemą, neleidau jam pridaryti bėdų.

- Matau, - sumurmėjo jaunuolis.

- Buvo nelengva, operacija vos nesužlugo. Daug metų atsargiai manipuliavau Maniksu, išmokau sekti jo minčių eigą, kūriau planus, kaip atremti galimus jo išpuolius. Bet man net į galvą neatėjo, jog dar būdamas gyvas jis perduos valdymo vairą į dukters rankas. Šios moters nepažinojau ir nebuvau pasirengęs jos nutrūktgalviškiems poelgiams. Ta dama nesuvokia, jog valdžia turi ribas. Todėl ji mane ir įtraukė į žaidimą, kuriam nebuvau pasirengęs.

- Šitaip tu... vos nepraradai manęs. Du sykius buvau per plauką nuo mirties. Bet tu taip ir neatsakei į mano klausimą: kam rei-

kėjo mane blaškyti po visą Trantorą, apsimesti, jog slepi mane nuo Demerzelio, kai pats ir esi Demerzelis?

- Tu pasakei Kleonui, jog psichoistorija - tik teorinis mokslas ir praktinės prasmės jame nėra. Jei būčiau į tave kreipęsis oficialiai, būtum pasilikęs prie savo nuomonės. Mane sudomino pati idėja. Man buvo reikalinga praktinė pichoistorija, todėl nusprendžiau pasinaudoti tavimi. Dėl to ir vaikiau tave po visą Trantorą. Nors, kad ir kur tu buvai, Demerzelio pavidalu aš lipdavau tau ant kulnų. Maniau, tau tai bus galingas stimulas. Dėl Imperijos liokajaus tu nebūtum net piršto pajudinęs, bet idealistas Žmoglis - visai kas kita... Be to, klajonės suteikė tau galimybę pažvelgti į įvairių Trantoro sektorių gyvenimą. O tai kur kas vertingesnė patirtis, nei sėdėti dramblio kaulo bokšte matematikų apsuptyje. Nejaugi aš klydau? Ar tau tokia patirtis nebuvo naudinga?

- Psichoistorijai tai padėjo. Argi tu nežinai?

- Iš kur turėčiau žinoti?

- Maniau, Dorsa pasakė.

- Bet pats tu nieko man neužsiminei. Gerai, bent dabar pasakei. Geros naujienos?

- Dar negaliu tuo pasigirti. Bet pradžia padaryta.

- Ar negalima bent kiek praskleisti uždangą ir paaiškinti žmogui, kuris nėra matematikas?

- Pamėginsiu. Supranti, iš pradžių maniau, jog psichoistorijos pagrindas turėtų būti ryšiai tarp dvidešimt penkių milijonų pasaulių. Po to suvokiau, jos su tokia informacijos gausa niekaip nepavyks susidoroti. Jei man lemta rasti problemos sprendimą, tai jis turėtų būti paprastesnio modelio.

Tuomet nusprendžiau sugrįžti atgal į istoriją ir pradėti nuo vienintelio žmonių apgyvendinto pasaulio. Mikogene tokį pasaulį vadina Aurora; Dalyje manoma, jog tai Žemė. Iš pradžių pagalvojau, jog tai viena ir ta pati planeta. Vėliau pastebėjau, kad šie pasauliai labai skirtingi ir supratau, jog tai nėra viena ir ta pati planeta. Be to, kiekvieno pasaulio istorija apipinta legendomis, mitais, todėl pradėti kurti psichoistoriją, remiantis jais, beviltiškas reikalas.

Haris nutilo, gurkštelėjo sulčių, nenuleisdamas akių nuo pašnekovo.

- Sykį Dorsa man papasakojo istoriją apie ranką, uždėtą ant šlaunies. Iš pirmo žvilgsnio - nieko ypatinga - tiesiog triviali istorija. Bet mane sudomino Dorsos išvada. Ji pasakė, jog skirtinguose Trantoro sektoriuose ir kituose pasauliuose moralinės normos taip pat skirtingos. Man pasirodė, jog apie Trantoro sektorius ji kalba tarsi apie skirtingus pasaulius. Keliaudamas iš vieno sektoriaus į ki-

tą iš tiesų įsitikinau, kokie jie skirtingi. Tada pamaniau, jog Trantoras - ne vienintelė planeta įvairių pasaulių komplekse. Tačiau pagrindinio dalyko tada dar nesupratau.

Padėjo man Reičėlės mintys apie tai, jog svarbus tiktai Trantoras bei aplinkinės planetos. Ji kalbėjo, jog Trantoras ir yra Imperija, o visi kiti pasauliai nėra reikšmingi, ir tada mano protas nušvito... Nors turbūt tokia mintis jau seniai kirbėjo mano galvoje. Viena vertus, Trantore labai sudėtinga socialinė sistema. Tai aštuonių šimtų pasaulių konglomeratas. Vadinasi, čia lengviau išbandyti psichoistoriją praktiškai.

O kitos planetos šia prasme iš tiesų nėra reikšmingos. Žinoma, jos vienaip ar kitaip įtakojo ir įtakoja Trantorą, kaip ir Trantoras jas, bet tai įprastas reiškinys. Jei psichoistorija pradėtų veikti Trantore, po to būtų galima įvesti modifikacijas, apibrėžiančias antrinį kitų pasaulių poveikį. Ar supranti, apie ką kalbu? Ieškojau vienintelio pasaulio, vienintelės planetos, nuo kurios galėčiau pradėti praktiškai diegti psichoistorijos mokslą, ir visą laiką tas vienintelis pasaulis buvo po mano kojomis.

- Puiku! - apsidžiaugė Žmoglis.

- Taip, bet viskas dar priešakyje. Turiu ištyrinėti Trantorą, apibendrinti matematinius duomenis. Jei sėkmė nenusigręš, gal spėsiu, kol dar esu gyvas. Arba viską pabaigs mano pasekėjai. Tačiau Imperija gali žlugti dar iki tol, kol psichoistorija taps praktiškai veiksminga.

- Padarysiu viską ir tau padėsiu.

- Žinau, - atsakė Seldonas.

- Vadinasi, pasitiki manimi, nors ir žinai, jog esu Demerzelis?

- Pasitikiu. Bet būtent todėl, kad tu nesi Demerzelis. Ir Žmoglis nesi...

- Tu čia apie ką? - išsprogino akis Četeris ir atsilošė.

- Apie tai, kad Žmoglio vardą tu sugalvojai neatsitiktinai. Jis asocijuojasi su žodžiu "žmogus".

Četeris tylėjo, įdėmiai žvelgdamas į Seldoną.

- Tu ne žmogus, Žmogli-Demerzeli. Ar ne taip? - ištarė Haris. - Tu robotas.

19 skyrius
DORSA

HARIS SELDONAS. Tradiciškai šis vardas minimas tik ryšium su psichoistorija. Šitas žmogus panaudojo matematiką, siekdamas socialinių permainų. Savo oficialiuose darbuose jis neužsimena, kaip jam pavyko išspręsti psichoistorijos problemas. Iš jo išsakytų minčių susidaro įspūdis, jog sprendimas atėjo kažkur iš aukščiau... Nepasakoja jis ir apie ieškojimų peripetijas bei savo klaidas.

... Apie asmeninį šio žmogaus gyvenimą nieko negalima pasakyti. Tai balta dėmė. Šykšti informacija apie tėvus, brolius, seseris. Jo vienintelis sūnus Reičis buvo įsūnytas. Apie žmoną žinoma tik tiek, kad ji buvo... Akivaizdu, jog viskas, kas nesusieta su psichoistorija, lieka nežinoma. Tarytum Seldonas norėtų visiem parodyti, kad jis ne žmogus, o psichoistorija...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

90

Žmoglis išliko ramus. Jis žiūrėjo į Seldoną. O Haris laukė. Jis nusprendė, jog dabar metas kalbėti paslaptingam jo pašnekovui.

- Robotas? Aš? Robotą tu turbūt suvoki kaip dirbtinę būtybę, panašią į tą, kurią matei Mikogeno Šventykloje?

- Ne visai taip, - pasakė Haris.

- Ne metalinį? Ne sukonstruotą iš dalių? Ne kopiją be gyvybės ženklų?

- Ne. Aš kalbu apie robotą, kuris išoriškai niekuo nesiskiria nuo žmogaus.

- Nesiskiria? Aišku. O jei taip, kaip tu gali atskirti robotą nuo žmogaus?

- Aš sprendžiu ne pagal išvaizdą.

- Paaiškink.

- Jau sakiau, kad pabėgęs iš Imperijos išgirdau apie du senovinius pasaulius - apie Žemę ir Aurorą. Apie kiekvieną jų buvo kalbama, kaip apie pirmapradį ir vienintelį. Abiem atvejais buvo minimi robotai, tik skirtingai. Pasakojimuose apie Aurorą buvo minimas

robotas "renegatas", išdavikas. O kai kalbama apie Žemę, minimas robotas herojus, išgelbėtojas. Argi nebūtų logiška manyti, jog tai vienas ir tas pats robotas?

- Logiška, - sumurmėjo Žmoglis.

- Pagalvojau ir nusprendžiau, jog abi minimos planetos egzistavo vienu metu. Nežinau, kuri iš jų atsirado anksčiau. Mikogeniečiai tokie pasipūtę, taip didžiuojasi savo pranašumu, todėl galima pamanyti, jog Aurora buvo apgyvendinta anksčiau. Todėl jie taip nekenčia žemiečių, kurie arba atėmė iš jų planetą, arba juos išdavė. Bet, kita vertus, motušė Rita, kuri pasakojo man apie Žemę, įsitikinusi, jog būtent ši planeta yra žmonių tėvynė. Tokiu atveju aiškėja, kodėl mikogeniečiai izoliuoti nuo milžiniškos Galaktikos gyventojų, kodėl kiti žmonės nesilaiko keistų Mikogeno papročių. Todėl atrodo, jog pirmapradė tikrai yra Žemė, o Aurora - tik apgailėtina jos atmaina. Negaliu to tvirtinti, noriu tik, kad suprastum mano minčių eigą, suvoktum, iš kur gimė tokia išvada.

Četeris linktelėjo:

- Gerai. Tęsk.

- Šios planetos gyveno nesantaikoje. Bent jau taip kalbėjo motušė Rita. Besiklausydamas žmonių kalbų, susidariau įspūdį, jog Aurora vis dėlto buvo labiau išsivysčiusi, vadinasi, joje galėjo būti gaminami tobulesni robotai... netgi tokie, kurie išoriškai nesiskyrė nuo žmonių. Toks robotas buvo sukurtas būtent Auroroje. Bet jis tapo išdaviku ir paliko savo planetą. Jei Žemė jį šlovina, laiko didvyriu, turbūt jis atvyko į Žemę... Kodėl jis taip pasielgė, kokios buvo to priežastys, aš nežinau.

- Tu kalbi apie jį, kaip apie gyvą būtybę? - patikslino pašnekovas.

- Tu juk sėdi priešais mane, - atsakė Haris. - Motušė Rita įsitikinusi, jog robotas-didvyris gyvas lig šiolei ir jis būtinai sugrįš, kai tam ateis laikas. Ir man pasirodė, jog nemirtingojo roboto egzistavimo idėja nėra tokia jau neįmanoma. Dažniau keičiamos susidėvėjusios detalės - ir tu nemirtingas.

- Netgi smegenys? - paklausė Žmoglis.

- Taip, netgi smegenys. Iš tikrųjų aš apie robotus nieko nežinau, bet manau, jog naujas smegenis galima sukurti iš senųjų. Motušė Rita užsiminė apie neeilinius roboto protinius gebėjimus. Galbūt aš ir romantikas, bet ne toks, kuris sutiktų, jog robotas perbėgęs iš vienos stovyklos į kitą galėtų vienas pakeisti istorijos raidą. Jis negalėjo užtikrinti Žemės pergalės prieš Aurorą, jei jame nebūtų kažko keisto, ypatingo...

- Hari, ar tau neatrodo, jog tu įtakojamas legendų ir jomis remiesi, darydamas rimtas išvadas? Per tūkstantmečius legendos

būdavo taip iškraipomos, pagražinamos, jog net patys paprasčiausi įvykiai jose atrodo antgamtiški. Nejaugi galėjai patikėti esant robotą, kuris ne tik turi žmogišką išvaizdą, bet dar yra nemirtingas, išsiskiriantis galingu mentalitetu? Ar tik nepradėjai tikėti, jog tai kažkas antgamtiška?

- Puikiai žinau, kas yra legendos, nesu iš tų, kuriuos lengva apkvailinti ir priversti patikėti pasakomis. Bet kai už tų legendų slypi realūs keisti įvykiai, kuriuos asmeniškai patyriau ir išgyvenau...

- Pavyzdžiui?

- Žmogli, mudu susipažinome, ir aš išsyk tavimi patikėjau. Taip, tu padėjai man susidoroti su dviem peštukais, nors aš tavęs to neprašiau. Taip pajutau tau simpatiją. Žinoma, tuomet net nenutuokiau, jog tie žmonės tavo pasamdyti ir daro tai, ką tu jiems įsakei. Tiek to, atleidžiu tau. Bet aš tau patikėjau ir pasitikėjau tavimi. Leidausi įkalbamas neskristi namo, į Helikoną, ir sutikau klaidžioti po Trantorą. Tikėjau kiekvienu tavo žodžiu, atsidaviau į tavo rankas. Dabar man atrodo, jog buvau kažkoks... nesavas, tarsi tai visai ne aš. Mane nelengva apgauti. O tada nieko nepaprasto savo poelgiuose nepastebėjau. O Dorsa? Kaip galėjo graži moteris, kuri turi aibes savų reikalų, savo karjerą, mesti viską ir sekti paskui mane? Juk kiekvieną akimirką ji rizikavo gyvybe, šventai gynė mane. Nejaugi tik dėl to, kad tu jos paprašei?

- Taip, Hari, aš jos to paprašiau.

- Ji man nepanaši į žmogų, galintį radikaliai pakeisti savo gyvenimą tik todėl, jog kažkas to paprašė. Negaliu patikėti ir tuo, jog ta mergina iš pirmo žvilgsnio būtų mane mirtinai įsimylėjusi ir negalėtų įveikti savo jausmų. Jei atvirai, labai to norėčiau. Bet ji valdo savo jausmus kur kas geriau, nei tą darau aš.

- Ji nuostabi moteris, - pasakė Žmoglis. - Aš tave suprantu.

Seldonas tęsė:

- Kaip galėjo nutikti, jog Proturberantas, tas pasipūtęs siaubūnas, sutiko apgyvendinti Mikogene barbarus ir visai neblogai su jais elgtis? O kai mes nusižengėme jų įstatymams, įžengėme į Šventyklą, kaip tau pavyko įkalbėti tą pabaisą, kad mus paleistų? O kaip įtikinai Tisalverus, kad išnuomotų mums kambarius? Kaip tau tai pavyksta? Visur jautiesi puikiai, visur turi draugų, gali paveikti kiekvieną žmogų, nepaisant jo keistenybių. Beje, kaip tau pavyksta valdyti patį Imperatorių? Na, tarkim, Kleonas minkštakūnis, patiklus žmogus, bet kaip pavyko įtakoti jo tėvą - grubų, žiaurų tironą?

O svarbiausia - Maniksas Ketvirtasis. Visą savo gyvenimą žmogus kūrė galingą armiją, išmuštruotą, profesionalią, ir staiga viskas lekia velniop. Tereikėjo tik jo dukrai perimti valdymą ir

pareikalauti, kad armija tarnautų jai. Kaip galėjai akies mirksniu juos visus paversti išdavikais?

Žmoglis atsakė:

- Galbūt taip atsitinka todėl, jog esu taktiškas, turintis nemenką bendravimo patirtį su įvairiais žmonėmis. Be to, rodau ir ateityje rodysiu dėmesį reikalingiems žmonėms. Nei vienam mano veiksmui nėra būtini kažkokie antgamtiški gebėjimai ar galios.

- Nebūtini? Net ir Setčemo armijai?

- Kariškiai nenorėjo tarnauti moteriai.

- Jie seniai žinojo, jog vieną gražią dieną Maniksas Ketvirtasis perduos mero pareigas dukrai, tačiau jokio nepasitenkinimo nereiškė... kol tu nusprendei, jog atėjo metas jiems tą pareikšti. Dorsa sykį pasakė, jog tu atkaklus žmogus. Taip ir yra. Tik tu daug atkaklesnis nei bet koks *žmogus*. Na, Žmogli?

- Ko tu iš manęs tikiesi, Hari? - gūžtelėjo pečiais Četeris. - Lauki prisipažinimo, jog tikrai esu robotas? Kad į žmogų panašus tik išoriškai? Kad esu nemirtingas? Esu - protų valdovas?

- Taip, Žmogli, laukiu. Tikiuosi, jog atsakysi į visus mano ką tik pateiktus klausimus, kad pasakysi man tiesą. Tu esi tas pats robotas, apie kurį pasakojo motušė Rita, kurį ji vadino Deniu, Beilio draugu. Privalai pasakyti teisybę. Tu neturi pasirinkimo.

91

Atrodė, kad jiedu sėdėjo savo nuosavoje Visatoje. Sėdėjo tyliai ir ramiai, pačioje Setčemo širdyje, to paties Setčemo, kurio armiją ką tik nuginklavo Imperatoriaus kariai. Pačiame įvykių, kuriuos stebėjo visas Trantoras, o galbūt ir visa Galaktika, centre, tarsi mažame rutulyje, atskirtame nuo viso pasaulio... Sėdėjo ir žaidė klausimų ir atsakymų, puolimo ir gynybos žaidimą. Haris įsikibo į naują realybę ir nenorėjo jos paleisti, o Žmoglis nenorėjo tos realybės priimti. Haris žinojo, jog niekas jiems nesukliudys, nes *robotui* pakaks galių nieko neįsileisti, kol jiedu nebaigs pokalbio.

- Tu genialus vaikinas, Hari, - pagaliau ištarė Žmoglis. - Tik nesuprantu, kodėl turėčiau tau prisipažinti esąs robotas ir kodėl aš neturiu pasirinkimo. Sutinku, galbūt tu ir teisus, tvirtindamas, jog galiu įtakoti kai kurių žmonių elgesį, bet tai nereiškia, jog tu teisingai interpretuoji įvykius. Viską galima paaiškinti. Tu pasitikėjai manimi, nes patikėjai mano žodžiais; Dorsa, būdama istorikė, suprato psichoistorijos reikšmę, todėl nusprendė, jog tavo saugumas labai svarbus. Proturberantas ir Tisalverai susieti su manim įsipareigoji-

mais, apie kuriuos tu nieko nežinai. Setčemo generolai tiesiog nepanoro tarnauti moteriai. Štai ir viskas. Kam lįsti į antgamtiškų reiškinių teritoriją?

- Žmogli, ar tu iš tiesų tiki, jog Imperija žlunga ir jos negalima palikti likimo valiai, būtina jai ištiesti pagalbos ranką?

- Taip, aš tuo tikiu, - pasakė Četeris. Ir Hariui kažkodėl pasirodė, jog jis sako tiesą.

- Ir tikrai nori, kad aš sukurčiau psichoistoriją? O gal pats gali tai padaryti?

- Aš neturiu tokių gebėjimų.

- Ir tau atrodo, jog, nepaisant mano abejonių, aš su tuo susidorosiu? Ar tu suvoki, jog turėsi man padėti?

- Suprantu.

- Ir jokių asmeninių jausmų bei siekių?

Lengva šypsena nuvilnijo pavargusiu Žmoglio veidu, ir po išorine pašnekovo ramybe Seldonas pamatė gilų nuovargį.

- Jau seniai išmokau apseiti be jausmų. Todėl ir pasiekiau tokios karjeros.

- Tuomet aš paprašysiu tavo pagalbos. Kuriant psichoistoriją, žinoma, iškils sunkumų. Man būtų lengviau juos įveikti, jei žinočiau kai kuriuos faktus. Pavyzdžiui, kuri planeta iš tiesų buvo žmonijos protėvynė? Ar egzistavo kokie nors ryšiai tarp Žemės ir Auroros? Kuri iš jų pradėjo kolonizuoti Galaktiką ir kaip vyko tas procesas? Ar yra bendri Žemės ir Auroros apgyvendinti pasauliai? Dėl ko žmonės susikivirčijo su robotais? Kodėl Imperijos sostine tapo Trantoras? Kas nutiko Žemei bei Aurorai?.. Galėčiau pateikti tau tūkstantį klausimų, tačiau po to dar kiltų keli tūkstančiai... Juk nepaliksi manęs. Žinau, kad gali man padėti ir apie daug ką papasakoti.

- Net jeigu būčiau robotas, - šyptelėjo pašnekovas, - argi galėčiau savo atmintyje sutalpinti dvidešimties tūkstantmečių senumo istorijas? Tuo labiau, kai egzistuoja milijonai skirtingų pasaulių?

- Aš nežinau roboto smegenų galimybių. Bet, jei tu neturi tokių gebėjimų, vadinasi, ta informacija, kuri netelpa tavo smegenyse, saugoma kažkur, ir tu gali ją paimti. Jei tu tokius duomenis turi, kaip gali juos nuo manęs slėpti? O jei ne, kaip gali neigti esąs tas pats robotas - išdavikas? - Seldonas atsilošė ir atgavo kvapą. - Dar kartą klausiu - ar tu esi tas robotas? Jei nori turėti psichoistoriją, teks prisipažinti. Viską neigdamas, tu menkini mano šansus.

Ir Žmoglis kaip visada ramiai ištarė:

- Tavo argumentai svarūs. Aš - R. Denielas Olivas. "R" - reiškia robotas.

R. Denielas kalbėjo ramiai, bet Hariui pasirodė, kad jo balsas kiek pasikeitė. Dabar, kai jau nebereikėjo slėpti, kas jis toks, jam pasidarė lengviau.

- Per dvidešimt tūkstančių metų, - prisipažino Denielas, - niekas nesuprato, jog aš robotas. Nebent tik man pačiam kildavo noras apie tai pasakyti. Galbūt todėl, kad žmonės seniai pamiršo apie robotų egzistavimą, o gal aš iš tiesų moku atskleisti ir valdyti žmonių emocijas. Atskleisti emocijas nėra sunku, bet štai jomis manipuliuoti man sudėtinga. Tai susieta su roboto prigimtimi. Todėl stengiuosi tai daryti tik kraštutiniais atvejais. Net ir tada aš tik sustiprinu, aktyvizuoju jau esamus jausmus.

Proturberanto įtakoti man nereikėjo, nes jis man skolingas. O, reikia pripažinti, jis doras žmogus, laikosi duoto žodžio, nepaisant visų jo keistenybių. Įsiterpti į jo sąmonę man teko tik tada, kai tu, mikogeniečių supratimu, pasielgei šventvagiškai. Ir tai poveikis buvo gana švelnus. Senis nemėgsta Imperijos valdžios, todėl ir pats nedegė noru atiduoti tave į jų rankas. Aš tik kiek sustiprinau tą jo nemeilę, ir jis sutiko su mano argumentais, nors kitoje situacijoje tikriausiai būtų jais suabejojęs.

Ne taip stipriai įtakojau ir tave. Tu irgi nepasitikėjai viskuo, kas siejasi su Imperija. Be to, taip didžiavaisi psichoistorija, pačia ta sąvoka, didžiavaisi tuo, jog pats pirmas ją sugalvojai. Ir nebūtum atsisakęs praktiškai ją pritaikyti. O mano žodžiai tik paglostė tavo savimeilę.

Haris suraukė antakius ir ištarė:

- Atsiprašau, pone, net neįtariau, jog esu toks išpuikėlis.

- Ne toks ir išpuikėlis, - nuramino jį pašnekovas. - Tu visaip stengiesi nuslopinti savyje išdidumo jausmą. Bet nieko nepadarysi. Kad ir kaip nuo savęs slėptum savo išpuikimą, nuo manęs to nepaslėpsi. Aš tik truputėlį pamanipuliavau tavo sąmone, ir tu iškart su viskuo sutikai. Kad tik galėtum pasislėpti nuo Demerzelio. Daugiau aš nieko nekeičiau, ir galų gale tu perpratai mano esmę. Tačiau dabar nesigailiu pralaimėjęs, nes tavo argumentai tikrai svarūs. Gerai, kad tu žinai, kas aš toks. Aš tau padėsiu. O emocijos, mano mielas Hari, - galingas žmogaus poelgių variklis. Tu net negali įsivaizduoti, kiek daug galima pasiekti vienu lengvu prisilietimu prie jų, ir kaip man nesinori to daryti.

- Nesinori? Kodėl?

- Todėl, kad labai lengva peržengti ribą. Man reikėjo sukliudyti Reičėlei įvesti Imperijoje feodalinę anarchiją. Galėjau veikti griežtai.

Tada būtų pralieta daug kraujo. Vyrai lieka vyrais. Ir visai nesunku pasėti vyro sąmonėje protestą prieš moterį ir pažadinti jų baimę. Čia jau biologijos sritis, ir man, kaip robotui, tai ne visai suprantama. Taip aš sugrioviau tos moters planus. Jei bent kiek būčiau persistengęs, peržengęs ribą, galėjo viskas baigtis blogai. Norėjau tik vieno - kad Setčemo armija be mūšio pasiduotų mano kareiviams. Nenorėčiau gilintis ir smulkiai matematiškai apibūdinti mano pozitronines smegenis. Man pačiam tai sunkiai suvokiama. Turbūt tu čia geriau išmanytum. Mane valdo Trys Robototechnikos Dėsniai:

1. Robotas negali pakenkti žmogui arba likti abejingas, kai tai daro kiti.

2. Robotas privalo paklusti žmogaus įsakymams, jei tie įsakymai neprieštarauja Pirmajam Dėsniui.

3. Robotas privalo gintis, kai jo veiksmai neprieštarauja Pirmajam ir Antrajam Dėsniams.

Bet aš turėjau draugą... prieš dvidešimt tūkstančių metų. Jis irgi buvo robotas. Ne toks, kaip aš. Tu nepalaikytum jo žmogumi. Jo mentalitetas tikrai buvo neprilygstamas! Aš buvau jo mokinys.

Jam atrodė, jog turėtų egzistuoti dar vienas Robototechnikos Dėsnis - apibendrinantis. Jis jį pavadino Nuliniu Dėsniu, nes nulis eina prieš vienetą. Jo nuomone, tas dėsnis turėtų skambėti taip:

0. Robotas negali pakenkti žmonijai arba dėl savo neveiklumo leisti, kad jai pakenktų kas nors kitas.

Tuomet Pirmasis Dėsnis turėtų skambėti taip:

1. Robotas negali pakenkti žmogui arba dėl savo neveiklumo leisti, kad jam pakenktų kas nors kitas, išskyrus tuos atvejus, jei tai prieštarauja Nuliniam Dėsniui.

Tokiu būdu būtų interpretuojami ir kiti du dėsniai. Supranti?

- Taip, - atsakė Seldonas.

Denielas tęsė:

- Bėda ta, jog labai lengva suprasti, ar priešais tave žmogus, ar ne. Taip pat nesunku suvokti, kas pakenks žmogui, o kas ne. Bet kas yra žmonija? Ką turime galvoje, kalbėdami apie ją? Ir kaip nustatyti, kas gali pakenkti žmonijai? Kaip suprasti, kas jai geriau, o kas blogiau? Robotas, sugalvojęs Nulinį Dėsnį, jau mirė - tai yra nustojo egzistavęs, nes buvo įtrauktas į veiksmus, kurie, jo įsitikinimu, turėjo išgelbėti žmoniją. Išeidamas iš gyvenimo, jis man perdavė pareigą rūpintis Galaktika.

Nuo to laiko aš vis bandžiau žmonijai pagelbėti. Mėginau tai darytis kuo atsargiau, buvau įsitikinęs, jog žmonės patys žino, kas gerai, o kas blogai. Jie galėjo rizikuoti, o aš - ne. Jie galėjo klysti, o man to negalima. Jie galėjo neatsakingai kenkti vieni kitiems, o aš

to negalėjau. Padaręs ką nors panašaus, aš pats save susinaikinčiau. Nulinis Dėsnis neužsimena apie nesąmoningą kenkimą.

Esu priverstas vienaip ar kitaip elgtis. Tas faktas, jog lig šiolei dar tebesu, įrodo, jog visais laikais mano veiksmai buvo tikslūs bei saikingi. Tačiau pastaruoju metu, kai Imperijoje prasidėjo žlugimo procesas, esu priverstas vis dažniau įsikišti. Štai jau keletą dešimtmečių atlieku Demerzelio vaidmenį, mėginu nukreipti vadovybės veiksmus taip, kad atitolinčiau Imperijos žūtį...

Kai tu perskaitei pranešimą matematikų kongrese, iškart supratau, jog psichoistorija - tai instrumentas, padėsiantis rasti atsakymą į klausimą, kas žmonijai gerai, o kas - ne. Remdamiesi ja, galėtume priimti išmintingesnius sprendimus. Ir aš galėčiau kiek atitolti, leisti žmonėms spręsti patiems. Įsikiščiau tik kritiniais atvejais. Pranešiau apie tave Kleonui, ir tu buvai pakviestas į Rūmus. Kai pradėjai abejoti savo gebėjimais ir praktine psichoistorijos nauda, nusprendžiau kaip nors paveikti tavo apsisprendimą. Ar supranti mane, Hari?

- Taip, Denielai, suprantu, - nuoširdžiai atsakė Seldonas.

- Mudu retai susitiksime. Ir tomis dienomis aš tau būsiu Žmoglis. Pateiksiu tau visą reikalingą informaciją... Kaip Demerzelis, aš tave ginsiu ir saugosiu. Tą ir iki šiol dariau. O Denielo vardą verčiau pamiršk.

- Pažadu, - pasakė Haris. - Man taip reikalinga tavo pagalba. Nieku gyvu negriausiu tavo reputacijos.

- Teisingai, - pasakė Denielas. - Be to, tu esi godus ir norėsi gauti atlygį už savo psichoistoriją, todėl niekam nė už ką nepasakysi, kad naudojiesi roboto pagalba.

- Aš ne... - išvebleno Haris ir nutilo.

- Nesiginčyk. Pasakiau teisybę, nors tu ją slepi net pats nuo savęs.

- Turbūt Dorsa žino... - sumurmėjo jaunuolis.

- Ji žino, kas aš esu, tačiau taip pat negali su kitais apie tai kalbėti. Dabar jau abu galėsite kalbėti apie mane. Bet tik tarpusavyje. - Denielas pakilo. - Man metas, Hari. Netrukus judu su Dorsa pargabens į Imperijos sektorių.

- Berniukas taip pat turi keliauti su mumis. Negaliu jo palikti. Yra ir dar vienas jaunuolis - Jugas Amarilis...

- Suprantu. Gali pasiimti ir Reičį ir ką tik nori iš savo draugų. Mes jais pasirūpinsime, o tu dirbsi prie psichoistorijos. Turėsi savo personalą, kompiuterius, gausi bet kokia medžiagą. Tau pačiam teks įveikti iškylančius sunkumus, aš stengsiuosi kiek galima mažiau kištis.

- Palauk, Denielai, - greitosiomis ištarė Haris. - O kas bus, jei, nepaisant visų mano pastangų, man nepavyks?

- Numačiau planą ir tokiam atvejui, - nusišypsojo Denielas. - Kai priešais tave du keliai, didesnė tikimybė, kad bent vienas iš jų atves į sėkmę. O dabar, - Denielas atsiduso, - turiu grįžti prie kasdienių savo darbų. O tu - prie savų. Tavimi pasirūpins.

Jis linktelėjo ir išėjo.

Seldonas palydėjo jį žvilgsniu ir pasakė:

- Visų pirma man reikia pasikalbėti su Dorsa.

93

Dorsa pareiškė:

- Namuose tuščia. Reičėlei niekas negresia. O tu. Hari, sugrįši į Imperijos sektorių.

- O kaip tu? - susijaudino Seldonas.

- Turbūt grįšiu į Universitetą. Apleidau ir darbą ir mokslus.

- Ne, Dorsa, tavęs laukia svarbesnis darbas. Psichoistorija. Be tavo pagalbos aš nesusidorosiu.

- Nejaugi? Aš visai neišmanau matematikos.

- Taip pat, kaip aš istorijos. Turime sujungti mudviejų žinias.

Mergina nusijuokė:

- Regis, tu tikrai kietas matematikas, o aš tik eilinė istorikė. Susirasi labiau tinkamą žmogų.

- Leisk tau paaiškinti, jog psichoistorijai reikalingi daugiau nei geri specialistai - reikalingi žmonės, pasirengę paskirti šiam mokslui visą savo gyvenimą. Jei paliksi mane, man dings toks noras.

Mergina įdėmiai pažvelgė į Seldoną.

- Mudu be reikalo burnas aušiname, Hari. Viską nulems Žmoglis. Jei jis nuspręs grąžinti mane į Universitetą...

- Nenuspręs. Viską jam paaiškinsiu. Jei jis tave išsiųs į Universitetą, aš sugrįšiu į Helikoną ir teprasmenga visa Imperija.

- Taip jam ir pasakysi? Kaip nesupranti, jog Žmoglis gali taip pakeisti tavo nuotaiką, jog sutiksi dirbti ir be manęs?

- Jis nepasielgs taip žiauriai, - papurtė galvą Haris. - Kalbėjausi su juo. Jis pažadėjo, jog vadovaudamasis Trimis Robototechnikos Dėsniais, stipriai neįtakos žmonių sąmonės. Niekas negali taip pakeisti mano sąmonę, kad nenorėčiau būti su tavim, Dorsa. Be to, jei jis suteiks man veiksmų laisvę, ir tu būsi šalia, atsiras kur kas daugiau galimybių greičiau pasiekti teigiamo rezultato.

Mergina papurtė galvą:

- Jis gali su tuo nesutikti dėl asmeninių priežasčių.

- Kodėl? Juk pats paprašė tavęs, kad mane gintum? Vadinasi, jis to nori. Ir aš noriu.

- Nuo ko ginti? Dabar tave gina Žmoglis... Demerzelio ir Denielo asmenyje. Ko tau dar reikia?

- Net jeigu mane gintų visa Galaktika, man vis tiek reikėtų tavęs.

- Vadinasi, aš tau reikalinga ne dėl psichoistorijos? Tau reikalinga mano apsauga?

- Ne! - suriko Haris. - Nereikia iškraipyti mano žodžių! Kodėl verti mane pasakyti tai, ką pati puikiai *žinai*? Psichoistorija ar apsauga čia niekuo dėtos. Man reikia tiesiog *tavęs*... ir tik tavęs. Tu man reikalinga, nes... tai esi tu.

- Bet, Hari, tu net nepažįsti manęs.

- Nesvarbu. Manęs tai nejaudina. Be to, kažkuria prasme aš tave pažįstu. Ir daug geriau, negu pati manai. Tu vykdai įsakymus, net nesusimąstydama dėl manęs rizikuoji gyvybe. Stebėtinai greitai išmokai žaisti tenisą, žongliruoti peiliais, tu puikiai susidorojai su Maronu. Viską "pagauni", pasakyčiau, *nežmogiška*i greitai. Tavo stebėtinai tvirti raumenys, greita reakcija. Nesuprantu iš kur tu visada žinai, ar mūsų pasiklausoma, ir sugebi susisiekti su Žmogliu kažkokiu stebuklingu būdu, be jokių ryšio priemonių.

- Ir ką apie visą tai manai?

- Man šovė į galvą, jog Žmoglis, R. Denielo asmenyje, negali vienas valdyti visos Imperijos. Jis privalo turėti pagalbininkų.

- Žinoma. Tikriausiai jų milijonai. Tarp jų ir aš, ir tu, ir mažylis Reičis...

- Taip, bet tu *kitoks* padėjėjas, ne toks kaip kiti.

- Kalbėk, Hari. Pasakyk, ką reiškia "kitoks"? Vos tik ištarsi garsiai tą mintį, pats suprasi, kokia tai nesąmonė.

Seldonas ilgai žiūrėjo į merginą ir galiausiai pusbalsiu pasakė:

- Ne, neištarsiu... nes man nesvarbu.

- Tai tiesa? Ketini mane priimti tokią, kokia esu?

- Privalau priimti tave būtent tokią, kokia tu esi. Tu Dorsa - ir nieko daugiau man nereikia. Kad ir kas tu būtum.

- Hari, - švelniai ištarė mergina. - Aš tokia, kokia esu. Noriu tau gero. Tik nemanau, jog esu tau tinkama...

- Nesvarbu, - pasakė Haris. Jis žengė kelis žingsnius, staiga sustojo ir paklausė: - Dorsa, ar tave kada nors bučiavo?

- Žinoma, kas čia ypatinga? Juk aš gyvenu kaip visi normalūs žmonės.

- Ne! Aš ne apie tai! Sakyk, ar tu bučiavaisi su vyriškiu *iš tikrųjų*? Na, supranti, aistringai?

- Bučiavausi.
- Ar tau buvo malonu?
Mergina sutriko.
- Kai bučiavausi, man buvo kur kas maloniau, negu tada, jei nuvilčiau žmogų, kuris man patiko... - Dorsa išraudo ir nusuko akis į šalį. - Prašau, Hari... nereikia. Man sunku tai paaiškinti.
Bet Seldonas neketino pasiduoti.
- Vadinasi, tu neteisingai bučiavaisi. Tik todėl, kad nenorėjai įžeisti jaunuolio. O tu niekada neprašei, kad tave pabučiuotų?
Dorsa susiraukė, pamėgino prisiminti. Po to atsakė:
- Ne.
- Ir niekada nebuvai lovoje su vyriškiu? - nusivylusiu balsu tyliai paklausė jaunuolis.
- Kodėl? Buvau. Juk tai natūralu. Lygiai taip, kaip ir bučiniai.
Haris stipriai sugriebė ją už pečių, tarsi ketindamas papurtyti.
- Bet ar kada nors jautei geismą, ar troškai suartėti su vienu konkrečiu žmogumi? Dorsa, ar tu kada nors *mylėjai*?
Ji lėtai pakėlė galvą ir liūdnai pažvelgė į Seldoną.
- Deja ne, Hari.
Jaunuolis paleido ją. Jo rankos nusviro.
Tada Dorsa švelniai paėmė jį už rankos ir pasakė:
- Pats matai. Aš ne ta, kurios tau reikia.
Seldonas nuleido galvą, įsmeigė žvilgsnį į grindis. Jaunuolis stengėsi prisišaukti proto balsą, tačiau... galiausiai pasidavė. Jis norėjo to, ko norėjo... Argi proto protestas čia galėjo ką nors pakeisti?
Haris pažvelgė į merginą.
- Dorsa, mieloji, man *nesvarbu*...
Jis apkabino merginą ir lėtai atsargiai priglaudė prie savęs.
Dorsa nesipriešino. Haris pabučiavo ją - iš pradžių atsargiai, švelniai, po to aistringai. Ji tvirčiau prigludo prie jaunuolio krūtinės.
Kai Haris pagaliau atsiplėšė nuo merginos lūpų, ji linksmai nusišypsojo, pažvelgė jam į akis ir sušnabždėjo:
- Pabučiuok mane dar, Hari... Prašau.

Pasaulinės fantastikos Aukso fondas

Isaac Asimov

FONDO PRELIUDIJA

Mokslinės fantastikos romanas

GINTARAS ALEKSONIS
redaktorius
SVETLANA ČALKINA
meno redaktorė

www.eridanas.lt

Formatas 84x108 1/32. Popierius ofsetinis. Garnitūra "Times"
SL Nr. 950. Ofsetinė spauda 9,5 sąl. sp. l.
Kaina sutartinė
"Eridanas", 50210 Kaunas, Partizanų g. 4, tel. 73 39 67
Spausdino "ARX Baltica" spaustuvė, Veiverių 142 b/c, Kaunas

Galaktikos Imperija, kurioje yra 25 milijonai planetų, atrodo kaip niekad stipri ir galinga. Nėra Visatoje jėgos galinčios kelti jai grėsmę.
Deja, deja.
Tik vienas žmogus, jaunasis Haris Seldonas, miglotai suvokia, jog Imperijoje jau įsimetė puvimo užkratas. Tačiau kaip tą įrodyti, kaip surasti? Tai galėtų nustatyti naujas mokslas - psichoistorija, kurios metmenys, pasirodo, jau klostosi Hario Seldono galvoje...

"Fondo" epopėja - žymiausia mokslinės fantastikos serija.

WWW.ERIDANAS.LT